

**T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Sosyal Psikoloji Anabilim Dalı**

**TOPLUMUMUZDA
KADINA YÖNELİK CİNSEL SALDIRGANLIĞIN
SOSYAL PSİKOLOJİK ARKA PLANI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Güliz Gülçin GÜZELGÜN

DANIŞMANI: Yrd. Doç. Dr. Gülgün MEŞE

İZMİR-2011

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum “Kadınlara Yönelik Cinsel Saldırganlığın Sosyal Psikolojik Arka Planı” adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Güliz Gülçin GÜZELGÜN

TUTANAK

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 25/08/2011 tarih ve 26/29 sayılı kararı ile oluşturulan jüri Psikoloji anabilim dalı yüksek lisans öğrencisi Güliz Gülçin GÜZELGÜN'ün aşağıda (Türkçe / İngilizce) belirtilen tezini incelemiş ve aday 07/10/2011 günü saat 10:00'da 60 dakika süren tez savunmasına almıştır.

Sınav sonunda adayın tez savunmasını ve jüri üyeleri tarafından tezi ile ilgili kendisine yöneltilen sorulara verdiği cevapları değerlendirerek tezin başarılı/başarısız/düzeltilmesi gerekli olduğuna oybirliğiyle /oyçokluğuyla karar vermiştir.

BAŞKAN

Yrd. Doç. Dr. Gülçin MESE

Başarılı

Başarısız

Düzeltilme (Üç ay süreli)

ÜYE

Başarılı

Başarısız

Düzeltilme (Üç ay süreli)

Melih Gökçeli

ÜYE

Başarılı

Başarısız

Düzeltilme (Üç ay süreli)

Doç. Dr. Hale Okşay

Tezin Türkçe Başlığı: Kadınlara Yönelik Cinsel Saldırıcılığın Sosyal Psikolojik Arka Planı

Tezin İngilizce Başlığı: The Social Psychological Back Ground of Sexual Aggression Towards Women in Turkey

-
- * 1. Yüksek Lisans Tezi savunma süresi asgari 45 azami 90 dakikadır.
2. Tutanak (jürinin karar ve imzaları haricinde) **bilgisayarda** doldurulmalıdır.
3. **Tez başlığı (İngilizce ve Türkçe) mutlaka belirtilmelidir.**
4. Yüksek Lisans Tez savunmasında üyelerden en az birinin E.Ü.Lisansüstü eğitim öğretim yönetmeliğinin 17(2) maddesi gereğince **anabilim dışından** olması zorunludur.

ÖNSÖZ

Öncelikle, tamamlamış olduğum bu çalışmanın ortaya çıkmasında bilgi birikimi ile bana yol gösteren, konu seçiminden ölçme araçlarının oluşturulmasına, dilin kullanımından elde edilen bulguların yorumlanmasına kadar çok önemli katkıları bulunan ve tüm bu süreçleri yaşarken bireysel olarak yaşadığım zorluklarda yanımda olan danışmanım ve sevgili hocam Yrd. Doç. Dr. Gülgün MEŞE'ye çok teşekkür ederim.

Ayrıca, sosyal psikoloji alanına ilgi duymamda, bu alana yönelmemde en büyük etken olan ve öğrencisi olmaktan onur duyduğum değerli hocam Prof. Dr. Nuri BİLGİN'e,

Hayata farklı bir pencereden bakabilmeyi ve olaylara daha eleştirel yaklaşabilmeyi öğreten değerli hocam Prof. Dr. Melek GÖREGENLİ'ye,

Bu çalışmanın verilerinin analiz edilmesinde, bulguların yorumlanmasında ve yazımında bana yardımcı olan, bütün sorularımı büyük bir özen ve sabırla yanıtlayan sevgili hocam Doç. Dr. İ. Mert TEKÖZEL'e,

Bu zorlu tez sürecinde hem verilerin toplanması sürecindeki katkıları hem bana gösterdikleri anlayış ve destek için başta amirim Dr. Gülgün ÇAKMUR olmak üzere bütün çalışma arkadaşlarıma,

Yaşamımın tüm alanında hep yanımda olan, bana inanan ve bu çalışmanın bütün aşamalarında benden desteklerini esirgemeyen çok sevdiğim aileme ve arkadaşlarıma gönülden teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
YEMİN BELGESİ.....	i
TUTANAK.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
GİRİŞ.....	1

I.BÖLÜM

KADINLARA YÖNELİK CİNSEL SALDIRGANLIĞA İLİŞKİN TUTUMLAR

I.1.Kadına Yönelik Şiddet.....	3
I.2.Cinsel Şiddet.....	6
I.3.Tecavüz.....	8
I.3.1.Tanıdık Tecavüzü-Yabancı Tecavüzü.....	9
I.3.2.Evlilik İçi Tecavüz.....	10
I.3.3.Sevgili/Flört Tecavüzü.....	11
I.4.Tecavüz Olgusuna Yönelik Tutumlar ve Atıflar.....	12
I.4.1.Durumsal Faktörler.....	13
I.4.1.1.Kurbana Ait Özellikler.....	13
I.4.1.2.Faile Ait Özellikler.....	16
I.4.1.3.Tecavüz Durumuna Ait Özellikler.....	17
I.4.2.Bireysel Faktörler.....	18
I.4.2.1.Demografik Özellikler.....	18
I.4.2.2.Tecavüz Mitleri.....	21
I.4.2.3.Adil Dünya İnancı Kuramı.....	24
I.4.2.4.Cinsiyetçilik ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı.....	29
I.4.2.5.Sosyal Üstünlük Kuramı.....	37
I.4.2.5.1.Grup-Temelli Sosyal Hiyerarşiyi Üreten ve Sürdüren Mekanizmalar.....	38
I.4.2.5.2.Sosyal Üstünlük Yönelimi.....	44
I.4.2.5.3.Sosyal Üstünlük Teorisinde Cinsiyet.....	46
I.4.2.5.4.Sosyal Üstünlük Yönelimi, Cinsiyetçilik ve Cinsel Saldırganlık Mitleri Arasındaki İlişki.....	50

II. BÖLÜM YÖNTEM

II.1.Araştırmanın Amacı.....	53
II.2.Örnekleme.....	53
II.3.Veri Toplama Araçları.....	54
II.3.1.Senaryolar.....	54
II.3.1.1.Statü göstergelerinin belirlenmesi.....	54
II.3.1.2.Flört tecavüzü senaryoları.....	61
II.3.2.Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitleri Kabul Ölçeği (CSMMK).....	63

II.3.2.1.Cinsel saldırganlığa ilişkin modern mitlerin kabulü ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması.....	64
II.3.3.Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği (SÜY).....	66
II.3.4.Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇDCÖ).....	66
II.3.5.Erkeklerle İlişkin Çelişik Duygular Ölçeği (EÇDÖ).....	67
II.3.6.Bilgi Formu.....	68
II.4.İşlem.....	69
III. BÖLÜM	
BULGULAR	
III.1.Örneklemin Özellikleri.....	71
III.1.1.Katılımcıların Tercih Ettikleri Televizyon Programları.....	73
III.2.Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Psikometrik Özellikleri.....	75
III.3.Araştırmada Kullanılan Ölçekler Arasındaki İlişkiler.....	77
III.4.Sosyal Üstünlük Yönelimi ile Tecavüz Mitlerini Kabul Arasındaki İlişkide Sosyal Psikolojik Değişkenlerin Aracı Rolü.....	78
III.4.1.Kadın Katılımcılar İçin “Sosyal Üstünlük Yönelimi-Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik-Cinsel Saldırganlık Mitlerini Kabul” İlişkisi.....	80
III.4.2.Erkek Katılımcılar İçin “Sosyal Üstünlük Yönelimi-Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik-Cinsel Saldırganlık Mitlerini Kabul” İlişkisi.....	81
III.4.3.Kadın Katılımcılar İçin “Sosyal Üstünlük Yönelimi-Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik-Cinsel Saldırganlık Mitlerini Kabul” İlişkisi.....	82
III.4.4.Erkek Katılımcılar İçin “Sosyal Üstünlük Yönelimi-Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik-Cinsel Saldırganlık Mitlerini Kabul” İlişkisi.....	83
III.4.5.Kadın Katılımcılar İçin “Sosyal Üstünlük Yönelimi-Erkeklerle Yönelik Korumacı Duygular-Cinsel Saldırganlık Mitlerini Kabul” İlişkisi.....	84
III.4.6.Erkek Katılımcılar İçin “Sosyal Üstünlük Yönelimi-Erkeklerle Yönelik Korumacı Duygular-Cinsel Saldırganlık Mitlerini Kabul” İlişkisi.....	84
III.4.7.Kadın Katılımcılar İçin “Sosyal Üstünlük Yönelimi-Erkeklerle Yönelik Düşmanca Duygular-Cinsel Saldırganlık Mitlerini Kabul” İlişkisi.....	85
III.4.8.Erkek Katılımcılar İçin “Sosyal Üstünlük Yönelimi-Erkeklerle Yönelik Düşmanca Duygular-Cinsel Saldırganlık Mitlerini Kabul” İlişkisi.....	86
III.5.Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Sosyo-Demografik Özelliklerle İlişkileri.....	87
III.5.1.Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği’nin Sosyo-Demografik Özelliklerle İlişkileri...	88
III.5.2.Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği’nin Sosyo-Demografik Özelliklerle İlişkileri.....	90
III.5.3.Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği’nin Sosyo-Demografik Özelliklerle İlişkileri.....	93
III.5.4.Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği’nin Sosyo-Demografik Özelliklerle İlişkileri.....	96
III.5.5.Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği’nin Sosyo-Demografik Özelliklerle İlişkileri.....	99
III.5.6.Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği’nin Sosyo-Demografik Özelliklerle İlişkileri.....	102

<i>III.5.6.1.Katılımcıların cinsel şiddet deneyimleri ve bu deneyimlerin cinsel saldırganlık mitlerini kabul etme düzeyleri ile ilişkisi.....</i>	105
III.6. Katılımcıların Tecavüz Olayına, Mağdura ve Saldırgana İlişkin Atıfları.....	109
III.6.1.Mağdura Atfedilen Sorumluluk.....	109
III.6.2.Saldırgana Atfedilen Sorumluluk.....	113
III.6.3.Saldırgana Verilmesi Öngörülen Ceza.....	115
III.6.4.Yaşanan Olay Üzerinde Mağdurun Kontrolü.....	118
<i>III.6.4.1.Katılımcıların mağdurun yaşanan olayın gidişatını değiştirip değiştiremeyeceğine ilişkin görüşleri.....</i>	118
<i>III.6.4.2.Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun yaşanan olayın gidişatını değiştirip değiştiremeyeceğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki.....</i>	121
<i>III.6.4.2.1.Mağdurun ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular...</i>	121
<i>III.6.4.2.2.Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular.....</i>	121
<i>III.6.4.2.3.Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular.....</i>	122
<i>III.6.4.2.4.Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular..</i>	122
III.6.5.Yaşanan Olay Üzerinde Saldırganın Kontrolü.....	122
<i>III.6.5.1.Katılımcıların saldırganın yaşanan olayın gidişatını değiştirip değiştiremeyeceğine ilişkin görüşleri.....</i>	122
<i>III.6.5.2.Katılımcıların cinsiyetleri ile saldırganın yaşanan olayın gidişatını değiştirip değiştiremeyeceğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki.....</i>	125
<i>III.6.5.2.1.Mağdurun ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular...</i>	125
<i>III.6.5.2.2.Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular.....</i>	125
<i>III.6.5.2.3.Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular.....</i>	126
<i>III.6.5.2.4.Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular..</i>	126
III.6.6.Mağdurun Olay Sonrasındaki Tutumu.....	127
<i>III.6.6.1.Katılımcıların mağdurun olay sonrasında ne yapması gerektiğine ilişkin görüşleri.....</i>	127
<i>III.6.6.2.Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun olay sonrasında polise şikayetçi olup olmaması gerektiğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki.....</i>	128
<i>III.6.6.2.1.Mağdurun ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular...</i>	128
<i>III.6.6.2.2.Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular.....</i>	128
<i>III.6.6.2.3.Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular.....</i>	129
<i>III.6.6.2.4.Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular..</i>	129

<i>III.6.6.3.Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun yaşanan olayı kimseye anlatıp anlatmaması gerektiğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki.....</i>	129
<i>III.6.6.3.1.Mağdurun ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular...</i>	130
<i>III.6.6.3.2.Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular.....</i>	130
<i>III.6.6.3.3.Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular.....</i>	130
<i>III.6.6.3.4.Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular.</i>	131
<i>III.6.6.4.Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun yaşanan olayı yalnızca bir arkadaşıyla paylaşıp paylaşmaması gerektiğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki.....</i>	131
<i>III.6.6.4.1. Mağdurun ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular.</i>	131
<i>III.6.6.4.2.Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular.....</i>	132
<i>III.6.6.4.3.Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular.....</i>	132
<i>III.6.6.4.4.Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular.</i>	132
<i>III.6.6.5.Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam edip etmemesi gerektiğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki.....</i>	133
<i>III.6.6.5.1. Mağdurun ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular...</i>	133
<i>III.6.6.5.2.Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular.....</i>	133
<i>III.6.6.5.3.Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular.....</i>	134
<i>III.6.6.5.4.Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular..</i>	134
<i>III.6.6.6.Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun psikolojik yardım alıp almaması gerektiğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki.....</i>	134
<i>III.6.6.6.1. Mağdurun ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular...</i>	135
<i>III.6.6.6.2.Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular.....</i>	135
<i>III.6.6.6.3.Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular.....</i>	135
<i>III.6.6.6.4.Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular..</i>	136
<i>III.6.6.7.Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun saldırganla evlenip evlenmemesi gerektiğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki.....</i>	136
<i>III.6.6.7.1. Mağdurun ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular..</i>	136
<i>III.6.6.7.2.Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular.....</i>	137
<i>III.6.6.7.3.Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular.....</i>	137

III.6.6.7.4. Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular..	137
III.6.6.8. Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun ailesiyle birlikte çözüm arayıp aramaması gerektiğine ilişkin görüşleri.....	138
III.6.6.8.1. Mağdurun ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular..	138
III.6.6.8.2. Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular.....	138
III.6.6.8.3. Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular.....	139
III.6.6.8.4. Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular..	139
III.6.6.9. Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun yaşadıklarından ders çıkarıp çıkarmaması gerektiğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki.....	139
III.6.6.9.1. Mağdurun ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular..	140
III.6.6.9.2. Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular.....	140
III.6.6.9.3. Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular.....	140
III.6.6.9.4. Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular..	141
III.6.7. Yaşanan Olayın Tecavüz Olarak Nitelendirilme Durumu.....	141
III.6.7.1. Katılımcıların yaşanan olayın tecavüz olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğine ilişkin görüşleri.....	141
III.6.7.2. Katılımcıların cinsiyetleri ile yaşanan olayın tecavüz olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki.....	143
III.6.7.2.1. Mağdurun ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular..	143
III.6.7.2.2. Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular.....	144
III.6.7.2.3. Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular.....	144
III.6.7.2.4. Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular..	144
IV. BÖLÜM	
TARTIŞMA	
IV.1. Araştırmanın Kuramsal Çıkarımları.....	146
IV.1.1. Cinsel Saldırganlık Mitlerinin Kabulü ile Sosyal Üstünlük Yönelimi, Kadınlara ve Erkeklerle Yönelik Cinsiyetçi Eğilimler Arasındaki İlişki.....	146
IV.1.2. Sosyo-Demografik Değişkenlerin Araştırmada Kullanılan Ölçeklerle İlişkileri..	151
IV.1.3. Tecavüz Olayına, Mağdura ve Saldırganına Yönelik Atıflar.....	153
IV.2. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Gelecek Araştırmalara Öneriler.....	157
IV.3. Araştırmanın Pratik Önerileri.....	158
KAYNAKLAR.....	160
EKLER	
EK-1. Araştırmada Kullanılan Flört Tecavüzü Senaryoları.....	179

ÖZGEÇMİŞ.....	181
ÖZET.....	183
ABSTRACT.....	185

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil-1. Sosyal üstünlük yönelimi ile cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyi arasındaki ilişkide kadınlara yönelik korumacı-düşmanca cinsiyetçilik ve erkeklere yönelik korumacı-düşmanca tutumların aracı rolü için önerilen model.....	79
Şekil-2. Kadın katılımcılar için sosyal üstünlük yönelimi ile cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyi arasındaki ilişkide kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçiliğin aracı rolü.....	80
Şekil-3. Erkek katılımcılar için sosyal üstünlük yönelimi ile cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyi arasındaki ilişkide kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçiliğin aracı rolü.....	81
Şekil-4. Kadın katılımcılar için sosyal üstünlük yönelimi ile cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyi arasındaki ilişkide kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçiliğin aracı rolü.....	82
Şekil-5. Erkek katılımcılar için sosyal üstünlük yönelimi ile cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyi arasındaki ilişkide kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçiliğin aracı rolü.....	83
Şekil-6. Kadın katılımcılar için sosyal üstünlük yönelimi ile cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyi arasındaki ilişkide erkeklere yönelik korumacı tutumların aracı rolü.....	84
Şekil-7. Erkek katılımcılar için sosyal üstünlük yönelimi ile cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyi arasındaki ilişkide erkeklere yönelik korumacı tutumların aracı rolü.....	85
Şekil-8. Kadın katılımcılar için sosyal üstünlük yönelimi ile cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyi arasındaki ilişkide erkeklere yönelik düşmanca tutumların aracı rolü.....	86
Şekil-9. Erkek katılımcılar için sosyal üstünlük yönelimi ile cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyi arasındaki ilişkide erkeklere yönelik düşmanca tutumların aracı rolü.....	87

TABLolar DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo-1. Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği ile Illinois Tecavüz Mitleri Kabul Ölçeği ve Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyonlar	65
Tablo-2. Örneklemin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı.....	72
Tablo-3. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Ortalama ve Standart Sapmaları.....	77
Tablo-4. Araştırmada Kullanılan Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar.....	78
Tablo-5. Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği Puan Ortalamalarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması.....	88
Tablo-6. Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Gelir Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması.....	89
Tablo-7. Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Eğitim Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması.....	89
Tablo-8. Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Medeni Durumları Açısından Karşılaştırılması.....	90
Tablo-9. Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği Puan Ortalamalarının Yaş Grupları Açısından Karşılaştırılması.....	90
Tablo-10. Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması.....	91
Tablo-11. Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Gelir Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması.....	91
Tablo-12. Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Eğitim Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması.....	92
Tablo-13. Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Medeni Durumları Açısından Karşılaştırılması.....	92
Tablo-14. Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Yaş Grupları Açısından Karşılaştırılması.....	93
Tablo-15. Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması.....	93
Tablo-16. Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Gelir Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması.....	94
Tablo-17. Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Eğitim Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması.....	95
Tablo-18. Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Medeni Durumları Açısından Karşılaştırılması.....	95
Tablo-19. Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Yaş Grupları Açısından Karşılaştırılması.....	96

Tablo-20. Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması.....	96
Tablo-21. Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Gelir Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması.....	97
Tablo-22. Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Eğitim Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması.....	98
Tablo-23. Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Medeni Durumları Açısından Karşılaştırılması.....	98
Tablo-24. Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Yaş Grupları Açısından Karşılaştırılması.....	99
Tablo-25. Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması.....	99
Tablo-26. Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Gelir Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması.....	100
Tablo-27. Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Eğitim Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması.....	101
Tablo-28. Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Medeni Durumları Açısından Karşılaştırılması.....	101
Tablo-29. Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Yaş Grupları Açısından Karşılaştırılması.....	102
Tablo-30. Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği Puan Ortalamalarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması.....	102
Tablo-31. Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Gelir Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması.....	103
Tablo-32. Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Eğitim Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması.....	104
Tablo-33. Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Medeni Durumları Açısından Karşılaştırılması.....	104
Tablo-34. Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği Puan Ortalamalarının Yaş Grupları Açısından Karşılaştırılması.....	105
Tablo-35. Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği Puan Ortalamalarının Kadın Katılımcıların İstemedikleri Bir Davranışta Bulunmaları İçin Zor Kullanılma Deneyimi Yaşayıp Yaşamamaları Açısından Karşılaştırılması.....	108
Tablo-36. Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği Puan Ortalamalarının Kadın Katılımcıların Cinsel Taciz Deneyimi Yaşayıp Yaşamamaları Açısından Karşılaştırılması.....	109

Tablo-37. Düşük Sosyal Üstünlük Yönelimine Sahip Olan Bireylerin Cinsiyetlerine, Mağdur ve Saldırganın Statü Düzeyine Göre Mağdura Atfettikleri Ortalama Sorumluluk Derecesi ve Standart Sapmalar.....	110
Tablo-38. Yüksek Sosyal Üstünlük Yönelimine Sahip Olan Bireylerin Cinsiyetlerine, Mağdur ve Saldırganın Statü Düzeyine Göre Mağdura Atfettikleri Ortalama Sorumluluk Derecesi ve Standart Sapmalar.....	110
Tablo-39. Düşük Sosyal Üstünlük Yönelimine Sahip Olan Bireylerin Cinsiyetlerine, Mağdur ve Saldırganın Statü Düzeyine Göre Saldırgana Atfettikleri Ortalama Sorumluluk Derecesi ve Standart Sapmalar.....	113
Tablo-40. Yüksek Sosyal Üstünlük Yönelimine Sahip Olan Bireylerin Cinsiyetlerine, Mağdur ve Saldırganın Statü Düzeyine Göre Saldırgana Atfettikleri Ortalama Sorumluluk Derecesi ve Standart Sapmalar.....	114
Tablo-41. Düşük Sosyal Üstünlük Yönelimine Sahip Olan Bireylerin Cinsiyetlerine, Mağdur ve Saldırganın Statü Düzeyine Göre Saldırgana Öngördükleri Ortalama Ceza Miktarı ve Standart Sapmalar.....	115
Tablo-42. Yüksek Sosyal Üstünlük Yönelimine Sahip Olan Bireylerin Cinsiyetlerine, Mağdur ve Saldırganın Statü Düzeyine Göre Saldırgana Öngördükleri Ortalama Ceza Miktarı ve Standart Sapmalar.....	116

GRAFİKLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Grafik-1. Katılımcıların Düşük Statülü Kadının, Düşük Statülü Erkeğin, Yüksek Statülü Kadının ve Yüksek Statülü Erkeğin Sahip Olabileceği Aylık Gelir Miktarlarına İlişkin Ortalamaları.....	55
Grafik -2. Katılımcıların “Düşük Statülü Kadının Eğitim Düzeyi Ne Olmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeler Oranları.....	56
Grafik -3. Katılımcıların “Yüksek Statülü Kadının Eğitim Düzeyi Ne Olmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeler Oranları.....	56
Grafik -4. Katılımcıların “Düşük Statülü Erkeğin Eğitim Düzeyi Ne Olmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeler Oranları.....	57
Grafik-5. Katılımcıların “Yüksek Statülü Erkeğin Eğitim Düzeyi Ne Olmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeler Oranları.....	57
Grafik-6. Katılımcıların “Düşük Statülü Kadının Mesleği Ne Olmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Belirtme Sıklıkları.....	58
Grafik-7. Katılımcıların “Düşük Statülü Erkeğin Mesleği Ne Olmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Belirtme Sıklıkları.....	59
Grafik-8. Katılımcıların “Yüksek Statülü Kadının Mesleği Ne Olmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Belirtme Sıklıkları.....	60
Grafik-9. Katılımcıların “Yüksek Statülü Erkeğin Mesleği Ne Olmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Belirtme Sıklıkları.....	61
Grafik-10. Kadın Katılımcıların “İstemediğiniz Bir Cinsel Davranışta Bulunmanız İçin Birinin/Birilerinin Size Karşı Zor Kullandığı Oldu Mu?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeler Oranları.....	106
Grafik-11. Kadın Katılımcıların “Birinin/Birilerinin Size Cinsel Tacizde Bulunduğu Oldu Mu?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeler Oranları.....	106
Grafik-12. Kadın Katılımcıların Arasında Cinsel Bir Davranışta Bulunmaları İçin Zor Kullanılma Ve/Veya Cinsel Taciz Deneyimi Belirten Mağdurların Faille Yakınlık Derecelerinin Yüzdeler Oranları.....	107
Grafik-13. Kadın Katılımcıların Arasında Cinsel Bir Davranışta Bulunmaları İçin Zor Kullanılma Ve/Veya Cinsel Taciz Deneyimi Belirten Mağdurların Olaydan Sonraki Tepkilerinin Yüzdeler Oranları.....	108
Grafik-14. Düşük Sosyal Üstünlük Yönelimine Sahip Katılımcıların İçerisinde Mağdurun Düşük ya da Yüksek Statülü Olduğu Bilgisine Maruz Kalan Erkek ve Kadın Katılımcıların Mağdura Atfettikleri Ortalama Sorumluluk Derecesi.....	112
Grafik-15. Yüksek Sosyal Üstünlük Yönelimine Sahip Katılımcıların İçerisinde Mağdurun Düşük ya da Yüksek Statülü Olduğu Bilgisine Maruz Kalan Erkek ve Kadın Katılımcıların Mağdura Atfettikleri Ortalama Sorumluluk Derecesi.....	112
Grafik-16. Erkek ve Kadın Katılımcıların İçerisinde Mağdurun Düşük Statülü Olduğu Bilgisine Maruz Kalan Katılımcıların İle Yüksek Statülü Olduğu Bilgisine Maruz Kalan Katılımcıların Saldırgan Öngördükleri Ortalama Ceza Miktarı.....	117

Grafik-17. Katılımcıların “Sizce Mağdur Olayın Gidişatı Değiştirebilir Miydi?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeler Oranları.....	118
Grafik-18. Mağdurun Olayın Gidişatını Değiştirebileceğini İfade Eden Katılımcıların Ne Yapabileceğine İlişkin Atıflarının Yüzdeler Oranları.....	120
Grafik-19. Mağdura İlişkin İçsel-Kontrol Edilebilir-Kalıcı Atıflarda Bulunanların Bu Konudaki Görüşlerinin Yüzdeler Oranları.....	120
Grafik-20. Katılımcıların “Sizce Saldırgan Olayın Gidişatı Değiştirebilir Miydi?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeler Oranları.....	123
Grafik-21. Saldırganın Olayın Gidişatını Değiştirebileceğini İfade Eden Katılımcıların Ne Yapabileceğine İlişkin Atıflarının Yüzdeler Oranları.....	124
Grafik-22. Saldırgana İlişkin İçsel-Kontrol Edilebilir-Kalıcı Atıflarda Bulunanların Bu Konudaki Görüşlerinin Yüzdeler Oranları.....	124
Grafik-23. Katılımcıların “Sizce Mağdur Yaşanan Olaydan Sonra Ne Yapmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeler Oranları.....	127
Grafik-24. Katılımcıların “Sizce Yaşanan Bu Olay, Tecavüz Olarak Tanımlanabilir Mi?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeler Oranları.....	141
Grafik-25. Katılımcıların Yaşanan Olayı Tecavüz Olarak Tanımlanama Nedenlerinin Yüzdeler Oranları.....	142
Grafik-26. Katılımcıların Yaşanan Olayı Tecavüz Olarak Tanımlanamama Nedenlerinin Yüzdeler Oranları.....	143

GİRİŞ

Kadınlar, yaşamlarının her anında erkek şiddetine maruz kalma riskiyle iç içe bulunmaktadır. Bu tür bir şiddet deneyimi ya da tehdidi, hem kadınlar hem de toplumsal yaşam için kısa ve uzun vadeli ciddi sonuçlar içermektedir. Yaşadıkları deneyimin olumsuz etkilerinin yanı sıra deneyimlerini paylaştıkları insanlardan gördükleri tepkiler, özellikle cinsel şiddet mağduru kadınların ikinci bir travma yaşamasına yol açmaktadır. İnsanlar kadın-erkek ilişkilerinin nasıl olması gerektiğine ilişkin yargılarından hareketle tecavüz olaylarında, özellikle tanıdık tecavüzünde, kadının cinsel şiddeti tahrik ettiğini, erkeğin ise karşı koyamadığı cinsel dürtülerinin olaya sebep olduğunu ileri sürerek sorumluluğu mağdura atfetmektedirler. Konuyla ilgili yapılan çalışmalar da, bireylerin sorumluluğu mağdura atfetme eğilimlerini anlamak amacıyla tecavüze yönelik tutumlarının altında yatan süreçleri incelemektedir.

Kimi araştırmacılar (örneğin Segal, 1992) çeşitli kültürlerde erkeklere, erkek iktidarının bir simgesi olarak kadınlara tecavüz etmelerinin öğretildiğini ve teşvik edildiğini ileri sürmektedir. Bu varsayımlardan hareketle yapılan çalışmalar, bireylerin tecavüz hakkındaki tutumlarının toplumdaki hiyerarşik yapıları desteklemeleri ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Genel olarak toplumların hiyerarşik yapısı içerisinde kadınların cinsel, ekonomik, politik ve sosyal haklar bakımından erkeklerden daha dezavantajlı konumda yer aldığı göz önünde bulundurulduğunda (Sidanius ve Pratto, 1999), bu hiyerarşik yapıyı destekleyen bireylerin tecavüz olayını, kadınların yaşadıkları hak ettiği şeklinde meşrulaştırdıkları öne sürülebilir.

Toplumsal yapı içerisinde erkeğin üstün statüsünün korunması, kadının daha aşağı bir konuma yerleştirilmesi sürecinde kadınlara ve erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumlar önemli bir rol oynamaktadır. Geleneksel cinsiyet rollerini, kadının düşük statüsünü, erkek egemenliğini sürdürmeye ve meşrulaştırmaya hizmet eden cinsiyetçi tutumlar aynı zamanda bireylerin tecavüze ilişkin algılarını da şekillendirmektedir. Daha açık bir ifadeyle erkeklerin kadınları kontrol etmesini ve kendilerine bağımlı hale

getirmesini sağlayan tecavüz, erkek egemen sistem içerisinde hem kadınlara hem erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumlar aracılığıyla meşrulaştırılmaktadır.

Bu araştırmada ise öncelikle kadınlara yönelik şiddetin bir türü olarak “tecavüz” olgusu ele alınacak, bireylerin tecavüze ilişkin tutumlarında etkili olan durumsal ve bireysel faktörler üzerinde durulacaktır. Daha sonra cinsel saldırganlığa ilişkin mitlerin kabulü ile sosyal üstünlük yönelimi, kadınlara ve erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumlar arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmanın sonuçları, Sosyal Üstünlük Yönelimi (Sidanius ve Pratto, 1999) ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı (Glick ve Fiske, 1996) çerçevesinde açıklanmaya çalışılacaktır.

I.BÖLÜM
KADINLARA YÖNELİK
CİNSEL SALDIRGANLIĞA İLİŞKİN TUTUMLAR

I.1. KADINA YÖNELİK ŞİDDET

Her kadın yaşamı boyunca dayak yeme, cinsel ilişkiye zorlanma, çalışmama, aşığılanma, emeğinin karşılığını alamama, iş yerinde terfi edememe gibi hayatının pek çok alanını etkileyen çeşitli davranışlara maruz kalmaktadır. Bu davranışlar aracılığıyla dünyada ve Türkiye’de milyonlarca kadının insan hakları ihlal edilmekte ve bu durum giderek önemli bir sosyal problem halini almaktadır.

Kadına yönelik şiddet, Birleşmiş Milletler tarafından “ister özel, ister toplumsal yaşamda gerçekleşsin kadınların fiziksel, cinsel ya da psikolojik yönden zarar görmesi ya da acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan ve tehdit, zorlama ya da bağımsızlıktan mahrum bırakılmayı da içine alan cinsiyete dayalı her türlü şiddet hareketi” olarak tanımlanmaktadır (Uluslararası Af Örgütü, 2004). Bu bağlamda ortaya konulan istatistikler (örneğin Godenzi, 1992; Sinclair ve Bourne, 1998; Altınay ve Arat, 2007) konunun ciddiyetini gözler önüne sermektedir. Yapılan çalışmalar tüm dünyada 16-44 yaş arası kadınların ölüm ve sakatlanmalarının ana sebebinin, aile içi şiddet olduğunu ve bunun kanser ya da trafik kazalarındaki ölüm ve sakatlanma oranından çok daha fazla olduğunu; her üç kadından birinin dayak yediğini, cinsel ilişkiye zorlandığını ya da tacize uğradığını ortaya koymuştur (Uluslararası Af Örgütü, 2004). 1982 - 1999 yılları arasında 48 ülkede yapılan bir başka araştırmanın bulguları (Heise ve Garcia-Moreno, 2002), kadınların % 10’u ile % 69’u arasında değişen bir kesiminin hayatları boyunca en az bir kez erkek partnerleri tarafından fiziksel şiddete uğradıklarını açığa çıkarmıştır. Türkiye’deki istatistikler ise her üç kadından birinin fiziksel şiddete, her yedi kadından birinin cinsel şiddete ve her iki kadından birinin duygusal şiddete hayatı boyunca en az bir kez maruz kaldığını; yaşadıkları fiziksel şiddet sonucunda her

dört kadından birinin yaralandığını; evli kadınların hayatındaki en yaygın şiddeti eşlerinden gördüklerini göstermiştir (Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008).

Günlük yaşamda kadına yönelik şiddet; *fiziksel* (tokat atma, vurma, tekmeleme, itip kakma vb.), *duygusal/sözel/psikolojik* (bağırma, hakaret etme, tehdit etme, evden dışarıya çıkmasına izin vermeme vb.), *ekonomik* (eve para bırakmama, çalışmasına izin vermeme, parasını elinden alma vb.) ve *cinsel şiddet* (cinsel ilişkiye zorlama, zorla hamile bırakma, fuhuşa zorlama, zorla evlendirme vb.) olmak üzere pek çok farklı biçimde karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, partnerler tarafından dövülmek, aile içinde çocuklara yönelik cinsel taciz, çeyiz anlaşmazlığı sonucu şiddet, evlilik içi tecavüz, kadın sünneti ve kadına zarar veren diğer geleneksel uygulamaların tamamını içeren *aile içi şiddeti*; işyerindeki, eğitim kurumlarındaki ya da diğer benzer mekânlardaki tecavüz, cinsel kötü muamele, cinsel taciz ve saldırılar gibi *topluluk içi şiddeti*; silahlı çatışmaların olduğu dönemlerde hükümet güçleri tarafından yapılan tecavüzler, gözaltında işkence ve sığınmacı kadınlara karşı resmi görevliler tarafından uygulanan şiddet gibi polis, hapisane gardiyanları, askerler, sınır korumaları, göçmen bürosu yetkilileri ve diğer devlet organlarının işlediği suçları içeren *devlet tarafından uygulanan şiddeti* de kapsamaktadır (Uluslararası Af Örgütü, 2004).

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin nasıl algılandığını incelemek amacıyla yaklaşık 1950 kadınla çalışma yapan Altınay ve Arat (2007), her üç kadından birinin fiziksel şiddete maruz kaldığını, her on kadından yedisinin eşinden izin almadan ailesini ziyaret edemediğini veya alışverişe gidemediğini, her on kadından dokuzunun dayacağı hakkı görmediğini ortaya koymuştur. Ayrıca çocukken tanık olunan ya da maruz kalınan şiddetin erkeklerin şiddet uygulama olasılığını iki kat arttırdığı bulunmuştur. Bu bulgu kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasında toplum içerisinde var olan şiddetin önemli bir rol oynadığı göstermiştir. Katılımcıların % 14’ü ekonomik sorunlar, % 13’ü erkeklerin güçsüzlükleri/acizlikleri, % 13’ü itaatsizlik, % 10’u erkeklerin kendilerini daha üstün görmeleri, % 9’u psikolojik sorunlar ve % 6’sı geçimsizlik nedeniyle şiddetin meydana geldiğini ileri sürmüşlerdir. Bir başka çalışmanın bulgularına (Karataş, Derebent, Yüzer,

Yiğit ve Özcan, 2006) göre ise, kırsal kesimde yaşayan kadınların % 32,2'si güçsüz oldukları için kadınların şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Toplumsal hayata katılamama, kendi hayatını idame ettiremememe, psikolojik problemler, yaralanmalar, ölümler gibi çok kapsamlı sonuçları olan kadına yönelik şiddetin kadın ile erkek arasında eşit olmayan bir güç ilişkisinden, başka bir ifadeyle kadınların yaşamın tüm alanlarında erkeklerle eşit olduğunu reddeden cinsiyet ayrımcılığından kaynaklandığı ileri sürülmektedir. Bu anlamda kadına yönelik şiddet; hem ayrımcılığı kuvvetlendirecek şekilde hem de kadını, erkeğe kıyasla daha dezavantajlı bir konuma indirgemeye hizmet etmektedir (Uluslararası Af Örgütü, 2004).

Kadına yönelik şiddet, 1970'lerde kadın hareketinin ivme kazanmasıyla birlikte görünür hale gelmiştir (Krahé, 1991; Payne, Lonsway ve Fitzgerald, 1999). Buna karşın kadına ve erkeğe belirli rollerin biçildiği, bu roller aracılığıyla kadının gerek ev içerisine hapsedildiği, gerekse erkeklere kıyasla daha aşağı bir konumda görüldüğü erkek egemen toplum içerisinde farklı boyutlarda varlığını hep korumuştur. Ancak toplumsal değer yargıları ("Kol kırılır, yen içinde kalır", "Kocandır, döver de sever de" vb.) nedeniyle kadınlar yaşadıkları şiddeti anlat(a)mamış, bu da kadına yönelik şiddete ilişkin gerçek verilerin açığa çıkmasını engellemiştir. Kadına yönelik şiddetin toplumun önemli bir kesimini ilgilendiren bir sorun olduğu gerçeğinin ortaya çıkması, yavaş yavaş bu konudaki tabuların yıkılmasını ve kadına yönelik şiddet konusunda daha sağlıklı verilerin elde edilmesini sağlamıştır.

Nüfusun yarısını oluşturan bir kesimin, diğer kesim tarafından maruz kaldığı bu şiddeti önlemek amacıyla sivil toplum kuruluşları ve hükümetler çeşitli kampanyalar yürütmektedir. Bununla birlikte kadınları temel haklarından ve özgürlüklerinden mahrum bırakan kadına yönelik şiddet, hala çözüme kavuşması gereken en önemli sosyal problemlerden biri olmaya devam etmektedir.

I.2. CİNSEL ŞİDDET

Toplumsal yaşam içerisinde hem kadına hem erkeğe yönelik cinsel şiddete rastlamak mümkün olsa da literatürde “cinsel saldırı”, “taciz”, “cinsel istismar” gibi farklı kavramlarla ifade edilen kadına yönelik cinsel şiddet konusu daha fazla vurgulanmaktadır. Literatürden hareketle bu çalışmada ise kadına yönelik cinsel şiddetin bir türü olarak tecavüz kavramı üzerinde durulacaktır.

Kadınların günlük yaşam içerisinde farklı biçimlerde maruz kaldıkları cinsel şiddet; cinsel bir eylem gerçekleştirmeye, istenmeyen cinsel sözler söylemeye, cinsel yaklaşım ve tekliflerde bulunmaya ya da bir kişiyi ticari amaçla cinsel olarak kullanmaya yönelik eylemlerin tümü olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda cinsel şiddet; kurbanla fail arasındaki ilişki her ne olursa olsun, kurbanın evi ya da işyeriyle sınırlı kalmaksızın her türlü koşulda bir kişinin cinselliğine karşı dolaylı ya da direkt olarak ve zorlamayla yapılan cinsel bir eylem, fiziksel zorlamadan psikolojik yıldırma, şantaj ve fiziksel zarar verme, işten çıkartılma tehdidi gibi diğer tehditlere kadar baskı ve zorlamanın tüm boyutlarını ve derecelerini içermektedir. Bu eylem aynı zamanda kişinin alkollü, uyuşturuculu, uyukulu olduğu ya da zihinsel olarak durumu anlamasının mümkün olmadığı gibi onay veremeyeceği durumlarda da gerçekleşebilmektedir (Jewkes, Sen ve Garcia-Moreno, 2002).

Cinsel şiddet, basit cinsiyetçi şakalardan çete tecavüzüne, zorla pornografiye maruz kalmadan cinsel köleliğe kadar farklı biçimlerde gerçekleşebilen kadının cinsel bütünlüğüne yönelik saldırgan eylemlerin tümünü kapsamaktadır (Jewkes, Sen ve Garcia-Moreno, 2002; Dünya Sağlık Örgütü, 2003). Bu konudaki istatistikler dünyada kadınların % 47'sinin ilk cinsel ilişkilerini zorla yaşadığını, Amerika'da 17 yaşın üzerindeki kadınların % 14,8'inin yaşamlarının herhangi bir döneminde tecavüze uğradığını (Tjaden ve Thoennes, 2000, aktaran Jewkes, Sen ve Garcia-Moreno, 2002), Çek Cumhuriyeti'nde 15 yaşın üzerindeki kadınların % 11,6'sının yaşamlarının herhangi bir döneminde zorla cinsel temasa maruz kaldığını, % 3,4'ünün bu durumu birden fazla kez yaşadığını (Weiss ve Zverina, 1999, aktaran Jewkes, Sen ve Garcia-

Moreno, 2002) ve her dört kadından birinin yakın bir partneri tarafından cinsel şiddete maruz kalabileceğini göstermektedir (Hakimi, 2001; Ellsberg, 1997; Mooney 1993, aktaran Jewkes, Sen ve Garcia-Moreno, 2002).

Kadınların cinsel şiddet deneyimlerine ilişkin Türkiye'deki istatistikler, kadınların % 15,3'ünün cinsel şiddete maruz kaldığını (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2008), üniversite öğrencileriyle yapılan bir çalışma ise kadın katılımcıların % 12,4'ünün cinsel ilişkiye zorlanma biçiminde cinsel şiddet ile karşı karşıya kaldığını (Pinar ve Algier, 2006) ortaya koymaktadır.

Yapılan çalışmalar cinsel şiddetin yaygınlığını gözler önüne serse de bu veriler buzdağının ancak görünen kısmını yansıtmaktadır. Kadına yönelik şiddette olduğu gibi, cinsel şiddet vakalarının önemli bir bölümü de cinselliğin toplumda tabu olması, failin kendilerine yeniden zarar verebileceği korkusu, olayı ihbar ettiklerinde ve olay duyulduğunda karşılaşacakları muameleden endişe duyulması gibi nedenlerden ötürü devlet organlarına bildirilmemektedir.

Cinsel şiddet aracılığıyla erkekler bir yandan kadınları hükümleri altına almaya çalışmakta diğer yandan egemen, iddialı, aktif cinsiyet olduklarına ilişkin ortak duyguyu teşvik ederek cinsel hiyerarşiyi pekiştirmektedirler (Segal, 1992). Bu bağlamda cinsel şiddetin uygulanmasında şiddete dayalı cinsellikten daha çok cinsel görünümü şiddetin önemli olduğu, başka bir ifadeyle cinsel şiddet olaylarında şiddetin belirleyici olduğu ve cinselliğin şiddetin etkin bir kullanım alanı olduğu ileri sürülmektedir (Godenzi, 1992).

Literatür incelendiğinde cinsel şiddete ve cinsel şiddetin türlerine ilişkin tanımlamaların iç içe geçtiği görülmektedir. Örneğin cinsel saldırı kavramı, cinsel şiddete benzer şekilde, zorla öpmeden tecavüz etme amaçlı cinsel dokunuşa kadar fiziksel ve sözel olarak zorla yapılan bütün cinsel hareketleri içermektedir (Abbey, Parkhill ve Koss, 2005). Farklı tanımlamaları bulunmakla birlikte araştırmamızda kadına yönelik cinsel şiddetin bir biçimi olan "tecavüz" kavramı, anlam karmaşasına yol

açmamak amacıyla “kadının rızası dışında ve zor kullanılarak gerçekleştirilen cinsel ilişki” anlamında ele alınacaktır.

I.3. TECAVÜZ

Literatürde tecavüz olgusu yasal, sosyal ve psikolojik boyutlarıyla farklı biçimlerde tanımlanmaktadır. Genel anlamda ise tecavüz, insan haklarının yok sayılarak, ruhsal ve fiziksel bütünlüğe zarar verilerek bir insanın diğer bir insana uyguladığı en ağır sonuçlara sahip olan cinsel şiddet biçimlerinden biridir.

Yasal çerçevede ırza geçme olarak ele alınan tecavüz kavramı, “bir erkeğin bir kadınla, güç kullanımı, korku veya hile ve kandırma yoluyla yasadışı olarak cinsel ilişkide bulunması” olarak tanımlanmaktadır (Knight, 1995). Bu cinsel ilişki, penisin, vücudun herhangi bir organının ya da bir nesnenin vajinaya zorla girmesi olarak açıklanmaktadır (Jewkes, Sen ve Garcia-Moreno, 2002). Ancak çeşitli araştırmacılar (örn. Abbey, Parkhill ve Koss, 2005) bu tanımlamanın yeterince kapsayıcı olmadığını ileri sürmüş, böylelikle tanım genişletilerek hem kadına hem erkeğe yönelik zor kullanılarak gerçekleştirilen diğer cinsel ilişkiler de içerisine dahil edilmiştir (Anderson, Cooper ve Okumura, 1997; Gannon, Collie, Ward ve Thakker, 2008).

Bedenin cinsel yönden kuşatılması, özel ve kişisel iç alanın kişinin rızası dışında saldırıya uğraması olarak tanımlanan tecavüz, birçok yoldan ve yöntemden birinin kullanılması aracılığıyla duygusal, fiziksel ve zihinsel bütünlüğün bilerek bozulmasına neden olmaktadır (Brownmiller, 1984). Bununla birlikte toplum tarafından aşağılayıcı bir biçimde etiketlenmesi tecavüz kurbanının yaşadığı mağduriyeti bir kat daha arttırmaktadır (Krahé, 1991).

Tecavüz; erkek davranışının baskın ve aktif, kadın davranışının ise itaatkâr ve pasif olarak tanımlandığı toplumsal cinsiyet rollerinin kabul gördüğü bir kültürün psikolojik ve mantıksal bir uzantısı olarak ortaya çıkmaktadır. Cinsel saldırganlığın altında yatan kültürel koşullar incelendiğinde erkeklerin, kadınların sözel olmayan

hareketlerini olduğundan daha fazla cinsel içerikli olarak algıladıkları ve maço kişiliğin, erkeksi olmanın cinsel saldırganlığa yol açan uç bir şekli olarak tanımlandığı görülmektedir. Bu iki durum toplumsal cinsiyet rol sosyalleşmesi ile cinsel etkileşimler arasındaki bağlantıyı göstermekte; tecavüzün oluşmasında ise bu bağlantının rol oynadığı ileri sürülmektedir (Burt, 1980).

Fail ile mağdur arasındaki ilişkiye göre tecavüz dört farklı biçimde adlandırılmaktadır (Sinclair ve Bourne, 1998; Abrams, Viki, Masser ve Bohner, 2003; Rye, Geatrix ve Enright, 2006): yabancı tecavüzü (*stranger rape*), tanıdık tecavüzü (*acquaintance rape*), evlilik içi tecavüz (*marital rape*) ve sevgili tecavüzü (*date rape*). Aşağıda ayrıntılı bir biçimde ele alınacak olan farklı tecavüz biçimlerinden tanıdık ve yabancı tecavüzleri aynı başlık altında karşılaştırmalı olarak sunulacaktır.

I.3.1. Tanıdık Tecavüzü (Acquaintance Rape) - Yabancı Tecavüzü (Stranger Rape)

Tecavüz mağdur ile saldırgan arasındaki ilişkiye göre farklı biçimlerde tanımlanmakta; bu bağlamda mağdurla saldırganın tecavüz olayına kadar birbirlerini tanımadıkları tecavüz olayı “yabancı tecavüzü”, mağdurla saldırgan arasında daha önceden iş arkadaşlığı, okul arkadaşlığı, akrabalık, komşuluk gibi ilişkilerin olduğu tecavüz olayı ise “tanıdık tecavüzü” olarak adlandırılmaktadır (Koss ve Harvey, 1991).

Genellikle bir yabancıнын umumi bir yerde aniden ve şiddetli saldırısı “tecavüz” olarak nitelendirilmekte, diğer tecavüz türleri daha çok kadınla erkek arasındaki ilişkinin doğal bir sonucu olarak görülmektedir. Bu tür bir algı, hem mağdur hem saldırgan hem de diğer bireyler tarafından yaşanan olayın tecavüz olarak adlandırılmasını ve polise şikayetçi olma durumunu etkilemektedir. Yapılan araştırmalar tanıdık tecavüzü mağdurlarının, kendilerini tecavüz kurbanı olarak adlandırmadıklarını ve tecavüzcünün kendisinden intikam alacağı, kendisine inanılmayacağı, arkadaşlarını ve ailesini koruma isteği gibi çeşitli nedenlerden ötürü tecavüz olaylarını bildirmediklerini göstermektedir (Check ve Malamuth, 1983; Scully, 1994; Krahe, 2000; Cowan, 2000; Gölge, Yavuz, Müderrisoğlu ve Yavuz, 2003).

Sanılanın aksine yapılan çalışmalar tanıdık tecavüzünün yabancı tecavüzünden daha yaygın olduğunu ortaya koymaktadır (Check ve Malamuth, 1983; Scully, 1994; Abrams, Viki, Masser ve Bohner, 2003). Örneğin, Çoklar (2007) tarafından yapılan bir araştırmada, istemedikleri bir cinsel davranışta bulunmaları için zor kullanılma ve cinsel taciz deneyimi yaşadığını ifade eden 24 kadın katılımcıdan 22'sinin tanıdık biri tarafından saldırıya uğradığı sonucuna ulaşılmıştır.

I.3.2. Evlilik İçi Tecavüz (Marital Rape)

Geleneksel değerlerin etkisiyle kimi ülkelerde, evlilikte cinsel ilişki kocanın bir hakkı ve kadının da bir yükümlülüğü olarak görülmekte ve bu nedenle evlilik içi tecavüz, yani saldırganla mağdurun eş olduğu durumlarda gerçekleşen tecavüz, suç olarak değerlendirilmemektedir (Karabay, 1997). Bu tür durumlarda kadınlar erkeklerin bazı ihtiyaçlarını karşılayan cinsel objeler olarak görüldükleri için cinsel zorlama, normal ve kabul edilebilir bir davranış olarak ele alınmaktadır (Frese, Moya ve Megías , 2004).

Erkeklerin kadınları denetleme yöntemlerinden biri olarak değerlendirilen evlilik içi tecavüz, sanıldığı gibi aksine, toplumda oldukça sık rastlanan bir olgudur (Godenzi, 1992; Segal, 1992). Örneğin, Hindistan'da 6000'den fazla erkekle yürütülen bir araştırmanın sonuçları katılımcıların % 7'sinin eşlerine hem fiziksel hem cinsel şiddet, % 22'sinin yalnızca cinsel, % 17'sinin yalnızca fiziksel şiddet uyguladığını göstermiştir (Martin ve arkadaşları, 1999, aktaran Jewkes, Sen ve Garcia-Moreno, 2002). Ülkemizde Eryılmaz'ın (2006) evlilikte kadına yönelik cinsel şiddeti belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada ise kadınların % 33'ü istemedikleri halde eşleri tarafından cinsel ilişkiye zorlandıklarını ifade etmiştir.

Evlilik içi tecavüzün mağdurları, diğer tecavüz mağdurlarına göre hem daha fazla bedensel zarar görmekte hem de sürekli tekrarlanan aşağılanmalar sonucunda sık sık psikolojik sorunlar yaşamaktadırlar. Yaşadıkları bu olayın sonucunda birlikte oldukları erkeklere, ileride ilişki kuracakları erkeklere ve bunu önleyici yasalar olmadığı

için devlete karşı güvenleri sarsılmaktadır. Evliliğin ve ailenin sağladığı mali ve sosyal güvence alanının dışına çıkmayı ya da toplumda boşanmış kadın statüsünü edinmeyi istemedikleri için de bu sorunlara katlanmaya devam etmektedirler (Godenzi, 1992).

I.3.3. Sevgili/Flört Tecavüzü (Date Rape)

Saldırgan ile mağdur arasında flört ya da sevgili ilişkisi olduğu durumda gerçekleşen tecavüz, “sevgili tecavüzü” olarak adlandırılmaktadır. Yapılan çalışmalar sevgili tecavüzünün, en az tanıdık ve evlilik içi tecavüz kadar yaygın olduğunu göstermiştir (Tjaden ve Thoennes, 2000; Watts ve arkadaşları, aktaran Jewkes, Sen ve Garcia-Moreno, 2002). Ancak, tanıdık ve evlilik içi tecavüzde olduğu gibi, toplumsal değer yargıları vb. nedenlerle sevgili tecavüzü olayların polise bildirilme olasılığı oldukça azdır.

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin stereotipler, cinsellikle ilgili niyetlerin imalı şekilde ifade edilmesi ve erkeklerin partnerlerinin davranışlarına kadınlardan daha fazla cinsel anlam yükleme eğilimleri yakın ilişki durumlarında belirli davranışların yanlış anlamlandırılmasına neden olmaktadır. Bu tür yanlış anlamlandırmalar da cinsel ilişkiye girmek için erkeklerin kadınlara yönelik zor kullanmasına yol açmaktadır (Check ve Malamuth, 1983; Krahe, 2000; Sims, Noel ve Maisto, 2007).

Yukarıda anlatılan bütün tecavüz durumlarında kadınlar, toplum tarafından cinselliğin gardiyanları olarak görülmekte; bu da cinsel ahlak için sorumluluğun kadınlara yüklenmesine neden olmaktadır. Bu bağlamda yabancı tecavüzünün dışındaki diğer tecavüz durumlarının genellikle tarafların rızasıyla yaşanan cinsel ilişkinin içerisinde meydana geldiği düşünülmekte, böylelikle bireylerde olayın gidişatını cinsel ahlakın gardiyanı olan mağdurun davranışlarının belirlediği algısı oluşmaktadır (Abrams, Viki, Masser ve Bohner, 2003). Kadınlara yönelik cinsel şiddetin bir türü olan tecavüz, bu tür bir algı aracılığıyla meşrulaştırılmakta, gizlenmekte, inkâr edilmekte ve devam ettirilmektedir (Koss, Heise ve Russo, 1994).

I.4. TECAVÜZ OLGUSUNA YÖNELİK TUTUMLAR VE ATIFLAR

Sosyal psikoloji perspektifi ile tecavüz olgusunu toplumsal ve bireysel yönleriyle ele alan araştırmalar, hem gözlemcilerin hem de olayın aktörlerinin yaşanan durumu nasıl anlamlandırdıklarını açıklamaya çalışmaktadırlar. Bu noktadan hareketle bu bölümde öncelikle sosyal psikoloji perspektifinden tecavüzün algılanışı daha sonra da insanların tecavüz olayına ilişkin atıflarını şekillendiren durumsal ve bireysel faktörler üzerinde duracağız.

İnsanların tecavüz kurbanlarına ilişkin değerlendirmelerini ve onlara tepkilerini etkileyen süreçler sosyal psikolojinin ilgi alanına girmektedir. Cinsel şiddetin sosyal psikolojik analizinin merkezini de, tecavüz olaylarında insanların kurbanı yargılamalarını etkileyen tecavüz hakkındaki gayriihtiyarî kabul edilen kalıp yargılar ve tutumlar oluşturmaktadır. Bireylerin tecavüzle ilgili tutumlarının oluşturulması sürecinde toplumlarda kadın-erkek ilişkilerinin nasıl olması gerektiğine, bu ilişkilerde hangi tür cinsel davranışların uygun görüldüğüne ve ilişkiye giren tarafların nasıl davranacaklarına ilişkin var olan belli ön kabuller önemli bir rol oynamaktadır (Krahé, 1991; 2000). Yapılan çalışmalar, cinsel senaryolara ve ilk randevuda yapılması gerekenlere dair, farklı senaryolara sahip olan kadın ve erkek arasında bir anlaşma olduğunu vurgulamaktadır (Rose ve Frieze, 1989, aktaran Krahé, 2000). Toplumda var olan bu cinsel senaryolar aracılığıyla erkeğe, ilişkiyi başlatıcı aktif bir rol verilirken kadına ise ilişki teklifine cevap veren daha pasif bir rol verilmektedir (Bolak, 2000). Bireyler de, diğerlerinin davranışlarını değerlendirirken bu cinsel senaryolardan faydalanmakta; tecavüz olayına, kurbanına ve failine tepkilerini bu senaryolardan hareketle şekillendirmektedirler.

Bireyler tecavüz olayına ilişkin değerlendirmelerde bulunurken sorumluluk, kontrol edilebilirlik, hak edilmişlik boyutlarında mağdura ve saldırgana çeşitli atıflarda bulunmakta; genellikle de tecavüzün kurbanını suçlama eğilimi sergilemektedirler (Lambert ve Raichle, 2000). Değerlendirme ve atıf sürecinde iki ayırıcı özellik etkili olmaktadır. Bu özelliklerden ilki, tecavüzün genellikle bir erkek tarafından bir kadına

uygulanan saldırıyı içerdiğini, bu nedenle kurbanın ve saldırganın rollerinin cinsiyetlerinden bağımsız olamayacağını; bunun da erkeklerin ve kadınların bir tecavüz olayını algılamalarında kurbanla ve saldırganla özdeşleşmelerinde anlamlı bir etken olacağını ifade etmektedir. Diğer bir özellik ise çoğunlukla tecavüz olayını doğrulayacak tanıklar olmadığı için kurbanın suçlamalarının doğruluğunun şüphe içerdiğini belirtmektedir. Bu belirsizliği çözmek ve kurbanın iddiasının doğruluğunu değerlendirmek için gözlemcilerin tecavüz hakkındaki sezgisel düşüncelerine başvurmaları gerekmektedir (Krahé, 1991).

Yapılan araştırmalar insanların tecavüze ilişkin tutumları üzerinde kurbanın özellikleri (örn; medeni durum, giyim, saygınlık), failin özellikleri (örn, sosyal statü, çekicilik), fail ile mağdur arasındaki ilişkinin niteliği (örn. yabancı, tanıdık, sevgili, eş), gözlemcilere ilişkin özellikler (örn, demografik karakteristikler, bilişsel ilişkiler, duygusal ve kişilik özellikleri) gibi birçok faktörün etkili olduğunu ileri sürmektedir (Anderson, Cooper ve Okamura, 1997; Lambert ve Raichle, 2000). Bu bölümde de öncelikle tecavüz olayına, mağdura ve faile ilişkin atıflarda etkili olan durumsal faktörler, ardından bireysel faktörler ele alınacaktır.

I.4.1. Durumsal Faktörler

Bireylerin tecavüz olayına ilişkin değerlendirmelerinde kurbanın, saldırganın ve tecavüzün gerçekleştiği durumun özellikleri önemli bir rol oynamakta; bu değişkenler durumsal faktörler adı altında incelenmektedir.

I.4.1.1. Kurban Ait Özellikler

Araştırmalar saygınlık, çekicilik, kışkırtıcılık gibi kurban a ait çeşitli özelliklerin bireylerin tecavüz kurbanını değerlendirmesinde ve kurban a yönelik atıflarında önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Bir tecavüz kurbanı genel olarak, kıyafetinin nasıl kışkırtıcı olduğuna, alkol alıp almadığına, aldıysa ne kadar içtiğine, cinsel ilişki istemediğini ne kadar açık bir şekilde ifade ettiğine ve saldırgan a karşı ne tür bir direnç

gösterdiğine göre yaşanan tecavüz için sorumlu/hatalı olarak değerlendirilmektedir (Sims, Noel ve Maisto, 2007). Bu değerlendirmenin sonucunda da; gece geç vakitte dışarıda kışkırtıcı biçimde giyinmiş bir halde rastgele davranarak, yalnız başına içki içerek ve şüphelinin evine ya da arabasına giderek geleneksel cinsiyet rollerine uygun olmayan davranışlar sergileyen bir kadının yaşadıklarını hak ettiği düşünülmektedir (Lonsway ve Fitzgerald, 1994; Sinclair ve Bourne, 1998; Abrams, Viki, Masser ve Bohner, 2003).

Bireylerin tecavüz kurbanına ilişkin değerlendirmelerini şekillendiren önemli bir değişken, kurbanın sosyal saygınlık düzeyidir. Bu konuda yapılan çalışmalar medeni durumu sosyal saygınlığın bir göstergesi olarak ele almakta; daha namuslu olarak algılanan bakire ya da evli kadınları saygın, boşanmış kadınları ise daha az saygın olarak nitelendirmektedir (Krahé, 1991; Jones ve Aranson, 1973). Yaptıkları çalışmada boşanmış bir kadın tecavüz kurbanına, evli ya da bakire bir kadından daha az sorumluluk atfedildiği sonucuna ulaşan Jones ve Aranson (1973) bu bulguları iki görüşten hareketle yorumlamaktadır. Bunlardan ilki, Lerner'in adil dünya görüşü ile tutarlı bir şekilde, bir insan ne kadar namuslu algılanırsa, başına gelen talihsizlikten ötürü o ölçüde sorumlu tutulacağını, çünkü doğası gereği o insanın böyle bir talihsizliği hak etmediğini, kendi davranışları nedeniyle böyle bir sonucu elde ettiğini ifade etmektedir. Diğeri ise, eylemin sonuçları çevre ve aile açısından da önem taşıdığında evli ve bakire bir kadına daha fazla kusur atfedilmiş olabileceğini belirtmektedir.

Bireylerin kurbanına yönelik sorumluluk atıflarını etkileyen diğer bir faktör kurbanın kışkırtıcılığıdır. Çekici/güzel kadınların tecavüzcülerin hedefi olmasının daha olası olduğu görüşünden hareketle, çekici/güzel olmayan kadınların saldırıyı cesaretlendirdikleri ya da kışkırttıkları düşünülmekte ve dolayısıyla onlara daha fazla sorumluluk atfedilmektedir (Seligman, Brickman ve Koulack, 1977; Brownmiller, 1984; Krahé, 1991; Seaman, Werlinger ve Wolter, 2001; Abrams, Viki, Masser ve Bohner, 2003). Kurbanın ve saldırganın çekicilik düzeylerinin sorumluluk atıfları üzerindeki etkisini inceleyen Gerdes, Dammann ve Heilig (1988) de literatürle tutarlı bir

şekilde, çekici olmayan kurbanın çekici olan kurbana kıyasla daha fazla sorumlu tutulduğunu bulmuşlardır.

Yapılan çalışmalar toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin beklentilere uygun olmayan giyim tarzı, baştan çıkartıcı davranışları (örneğin, erkeği evine kahve içmeye davet etmesi, içkili ortamlara gitmesi) ile tecavüzü kışkırttığı düşünülen kurbanlara daha fazla sorumluluk atfedildiğini göstermiştir (Best ve Demmin, 1982, aktaran Krahe, 1991; Workman ve Freeburg, 1999; Whatley, 2005). Bu çalışmalardan birinde (Solmuş, 1997) Türkiye örneğinde tecavüz kurbanına ve saldırganına ilişkin atıflarda kurbanın sosyal statüsünün ve giyim tarzının etkisi incelenmiş, araştırma sonucunda kurbanın hayat kadını ya da normal bir kadın olup olmadığına bakmaksızın katılımcıların tahrik edici bir biçimde giyinen kurbana daha fazla sorumluluk yükledikleri görülmüştür. Ayrıca, kurbanın kışkırtıcı davrandığı tecavüz durumlarında katılımcıların saldırganına da daha az ceza verdikleri saptanmıştır (Kanekar ve Kolsawalla, 1980; Solmuş, 1997). Araştırmacılar bu bulguları, adil dünya inancı kuramından hareketle yorumlayarak katılımcıların tahrik edici giyinen kurbanın tecavüzü kışkırttığını, dolayısıyla da başına gelenleri hak ettiği düşüncesiyle dünyalarının adil bir yer olduğu inancını koruma ve sürdürme eğilimi taşıdıklarını ileri sürmüşlerdir.

Kurbanın alkollü olup olmadığı ya da ne kadar alkollü olduğu, bireylerin tecavüz olayına ilişkin sorumluluk ve hak edilmişlik algılarını etkileyen bir diğer faktördür. Bu konuda yapılan çalışmaların birinde Wenger ve Bornstein (2006), jüri görevine atadıkları katılımcılardan, kurbanın madde/alkol kullanımını ve saldırganla arasındaki ilişkiyi değişimledikleri tanıdık tecavüzü senaryolarından hareketle kurbanı ve saldırganı değerlendirmelerini istemişlerdir. Elde edilen bulgular, madde/alkol kullanımı ile ilişkinin yakınlığının değerlendirmeler üzerinde herhangi anlamlı bir etkisi olmadığını göstermekle birlikte olay esnasında ayık olan (alkol ya da madde kullanmamış olan) kurbanların daha güvenilir olarak algılandıklarını ve bu kurbanların saldırganlarına daha fazla ceza verildiğini ortaya koymuştur.

Saldırı boyunca kurban tarafından gösterilen direncin sorumluluk atfları üzerindeki rolüne ilişkin literatürde çelişkili bulgular bulunmaktadır. Kimi çalışmalar (Krulwicz ve Nash, 1979; Scroggs, 1976, aktaran, Krahe, 1991) erkeklerin saldırgana fiziksel olarak daha az direnen kurbanı daha fazla sorumluluk atfederken, kadınların hiçbir direnç göstermeyen kurbanı daha az sorumluluk yüklediklerini göstermektedir. Bununla birlikte kimi çalışmalar ise (örn. Sims, Noel ve Maisto, 2007) cinsel saldırı boyunca kullanılan direncin şeklinin kurbanı yapılan sorumluluk atfında herhangi bir etkisinin olmadığına işaret etmektedir.

Görüldüğü üzere, gerek alkol kullanarak gerekse tanımadığı erkeklerin evine giderek sergilediği çeşitli davranışlarla toplumun kendisinden beklediği şekilde davranmayan kadınlar yaşadıklarından ötürü sorumlu tutulmaktadır. Oysa ki Godenzi (1992) sosyal sınıflamada yalnızca “kadın” olmanın tecavüz için gerekli meşruluğu sağladığını; kadının dış görünüşünün, giyiminin önemli olmadığını ileri sürmektedir.

I.4.1.2. Faile Ait Özellikler

Literatürde tecavüze ilişkin tutumlar hakkında saldırganın özellikleriyle ilgili az sayıda çalışma bulunmaktadır. Yapılan bu az sayıda çalışma ise düşük sosyal statüsü (Deitz ve Byrnes, 1981, aktaran, Krahe, 1991), fiziksel olarak daha az çekici (Gerdes, Dammann ve Heilig, 1988), siyahi (LaFree, 1980) saldırganın cinsel saldırı eylemi için daha fazla sorumlu tutulduğunu ortaya koymaktadır.

Saldırganın sosyal statüsünün ve fiziksel çekiciliğinin tecavüz olayına ilişkin sorumluluk atfında nasıl bir rol oynadığını inceleyen Deitz ve Byrnes (1981, aktaran Krahe, 1991), düşük statülü saldırgana (örn. bina görevlisi, inşaat işçisi) kıyasla yüksek statülü saldırgan (örn. bilim adamı, doktor gibi) için daha hafif hapis cezası talep edildiğini bulmuştur. Bununla birlikte yine aynı çalışmada kadın katılımcıların çekici saldırgan için, erkek katılımcıların daha az çekici olan saldırgan için daha ağır hapis cezası öngördüğü saptanmıştır. Bir başka çalışmada (Gerdes, Dammann ve Heilig,

1988) ise, kadın katılımcılar saldırganın çekici olmadığı durumda kurbanı daha az sorumluluk atfetmişlerdir.

Katılımcılardan ortak bir arkadaşlarının düzenlediği barbekü partisinde tanışan saldırgan ve kurbanı ilişkin bir cinsel taciz davasında jüri olarak görev yapmaları istenen bir çalışmada (Schuller ve Wall, 1998), tarafların parti esnasında yakınlaştıkları, bira ya da kola içtikleri ve partiden ayrılıp başka bir yerde sohbete devam ettikleri bilgileri verilmiştir. Saldırgan alkol aldığı durumda daha az inandırıcı ve daha fazla suçlu kabul edilirken, kurbanın alkol aldığı koşulda ise saldırganın suçlu olarak görülmesinin daha az olası olduğu bulunmuştur.

1.7.1.3. Tecavüz Durumuna Ait Özellikler

İnsanların tecavüze ilişkin tutumlarını etkileyen duruma ait bu faktörler kullanılan güç miktarını, tecavüz sırasında silahın olup olmadığını, kurban ile saldırgan arasındaki ilişkinin niteliğini (yabancı, tanıdık, sevgili, eş), eylemin günün hangi zamanında olduğu gibi özellikleri içermektedir (Godenzi, 1992; Sinclair ve Bourne, 1998).

Gece yalnız başına yürüyen bir kadına tecavüz edilmesi, yatağında uyuyan bir kadının hırsız tarafından tecavüze uğraması ya da bir kadının sevgilisi tarafından cinsel olarak saldırıya maruz kalması ihtimali bir kadın için eşit olmalarına rağmen; genel bakış açısı gece evine yürüyen ya da sevgilisi olan kadının, uyurken saldırıya uğrayan kadına kıyasla yaşadıklarını hak edecek bir şey yaptığı yönündedir (Rye, Greatrix ve Enright, 2006). Oysa sanıldığı aksine tecavüzlerin yalnızca % 2'si sokakta gerçekleşmekte; çoğu cinsel saldırı evde meydana gelmektedir (Ledray, 1986; Fraizer ve arkadaşları, 1994, aktaran Sinclair ve Bourne, 1998).

Yapılan çalışmalar kadınların sokakta bir yabancı tarafından değil çoğunlukla tanıdıkları, eşleri ya da sevgilileri tarafından tecavüze uğradıklarını ortaya koymaktadır. Bireylerin tecavüze ilişkin algılarını anlamak amacıyla katılımcılara tanıdık, yabancı ve

evlilik içi tecavüzü senaryoları sunan Frese, Moya ve Megías'ın (2004) araştırma bulguları, kurbanı en fazla sorumluluk atfının tanıdık tecavüzü durumunda, saldırganı ise yabancı tecavüzü durumunda yapıldığını göstermektedir. Bununla birlikte tanıdık tecavüzü durumu saldırganın en az sorumlu görüldüğü tecavüz biçimini oluşturmakta; kurbanın en büyük travmayı yabancı tecavüzü durumunda yaşayacağı beklenmekte ve dolayısıyla yabancı tecavüzünün polise bildirilmesi önerilmektedir. Bu konuda yapılan diğer çalışmalar da benzer sonuçlara ulaşarak, kurbanın tanıdık olduğu tecavüz eylemlerinde kurbanların saldırgandan daha fazla sorumlu görüldüğüne işaret etmektedirler (Solmuş, 1997; Gölge, Yavuz, Müderrisoğlu ve Yavuz, 2003; Abrams, Viki, Masser ve Bohner, 2003; Rye, Geatrix ve Enright, 2006).

İnsanların gerçekleşmiş bir tecavüz olayını, bir tecavüz girişiminden daha fazla ciddiye alacakları düşünülmekte; böyle bir durumda artacak olan suçu açıklama ya da 'meşrulaştırma' ihtiyacı ile tecavüz eylemini gerçekleştirmiş bir saldırganı, tecavüz girişiminde bulunmuş olan bir kişiden daha uzun süreli hapis cezasının uygun görüleceği öngörülmektedir (Jones ve Aranson, 1973).

I.4.2. Bireysel Faktörler

Tecavüz olayını değerlendirme sürecinde kurbanı, saldırganı ve tecavüz olayına ilişkin faktörlerin yanı sıra bireylerin davranışsal ve bilişsel özellikleri, ayrıca geçmiş yaşantıları da etkili olmaktadır. Bu bağlamda aşağıdaki bölümde bireylerin demografik özelliklerinin, tecavüze ilişkin kalıp yargılarının, adil dünya inancı eğilimlerinin, cinsiyetçi tutumlarının ve sosyal üstünlük yönelimlerinin tecavüze ilişkin tutumlarını nasıl etkilediği incelenecektir.

I.4.2.1. Demografik Özellikler

Tecavüze ilişkin tutumlar literatüründe en çok çalışılan konu; bireylerin olaya, kurbanı ve saldırganı yönelik atıflarında cinsiyet, yaş, eğitim durumu, sosyoekonomik düzey, meslek gibi demografik özelliklerinin ve geçmiş deneyimlerinin etkisidir. Bu

demografik özelliklerin içerisinde ise cinsiyet; en yaygın çalışılan ve en güçlü demografik öngörücüdür. Bu konuda yapılan araştırmalar erkek katılımcıların kadınlara kıyasla kurbanı daha fazla sorumluluk attettiklerini (Jones ve Aranson, 1973; Kleinke ve Meyer, 1990; Krahe, 1991; Workman ve Freeburg, 1999; Lambert ve Raichle, 2000; Yalçın, 2006), saldırganı daha az sorumluluk attettiklerini (Gerber, Cronin ve Steigman, 2004), kurbanı karşı daha az empatik ve kabullenici olduklarını (Chen ve Lin, 1988; Sinclair ve Bourne, 1998; Nagel, Matsuo, McIntyre ve Morrison, 2005), tecavüz mitlerini daha çok kabul ettiklerini (Feild, 1978; Burt, 1980; Anderson, Cooper ve Okamura, 1997; Sinclair ve Bourne, 1998; Çoklar, 2007) ve tecavüze ilişkin önyargıları daha çok benimsediklerini (Lonsway ve Fitzgerald, 1994) göstermektedir.

Tecavüze yönelik tutumlarda cinsiyetler arasındaki farklılığı, iç grup tarafgirliği kavramından hareketle kadınların kurbanı empati kurması sonucu daha az kurbanı suçlama eğiliminde olabilecekleri; erkeklerin ise saldırganı özdeşim kurarak kurbanı daha fazla sorumluluk atfedebilecekleri şeklinde açıklamak mümkündür (Lambert ve Raichle, 2000). Erkeklerle kıyasla kadınların tecavüz mitlerini daha az onayladığını, kurbanı daha az sorumluluk attettiğini gösteren literatür bulgularının aksine Cowan'ın (2000) araştırma sonuçları, kadınlara yönelik olumsuz tutumları benimseyen kadınların; kurbanların tecavüzü ve cinsel tacizi hızlandırdıklarına, tecavüzün erkeklerin cinsel dürtülerinden kaynaklandığına ve tecavüzçülerin mental olarak hasta olduklarına daha çok inandıklarını ortaya koymaktadır. Görüldüğü üzere kadınlar da tecavüz ve cinsel taciz olaylarında kurbanı suçlayarak ve tecavüz mitlerini destekleyerek bir bakıma cinsel şiddete dolaylı bir şekilde katkı sağlamaktadırlar.

Literatürdeki araştırmalar daha yaşlı (Burt, 1980; Anderson, Cooper ve Okamura, 1997), daha düşük eğitim seviyesinde (Solmuş, 1997; Serin, 2001) ve daha düşük sosyoekonomik düzeyde (Burt, 1980) yer alan katılımcıların tecavüz mitlerini daha fazla kabul ettiklerini ve tecavüz kurbanına daha fazla sorumluluk attettiklerini göstermektedir. Ayrıca, öğrenci olmayan popülasyonlarda yapılan çalışmalarda (Feild, 1978; Gölge, 1997; Idisis, Ben-David ve Ben-Nachum, 2007) terapist, psikolog, tecavüz

krizi danışmanlığı gibi meslek gruplarında yer alan katılımcıların tecavüze karşı tutumları daha az kabul ettikleri görülmektedir.

Bireylerin geçmişte cinsel eylemlerde güç kullanma, pornografi izleme ve alkol kullanma gibi davranışsal eğilimleri hem tecavüze yönelik tutumların oluşumundaki etkileri hem de cinsel olarak saldırgan davranışların dışavurumunun yüksek derecede öngörücüleri olmaları bakımından oldukça önemlidir (Anderson, Cooper ve Okamura, 1997). Üniversite öğrencilerinin cinsel saldırganlık davranışlarını ve tecavüz mitlerini kabul etmelerini araştıran Locke ve Mahalik (2005), problemlili alkol kullanımı olan ve risk alma, baskın olma gibi maskülenlik normlarını onaylayan erkeklerin tecavüz mitlerini daha fazla onayladıklarını ve daha fazla cinsel olarak saldırgan davranış bildirdiklerini bulmuşlardır. Pornografi izlemenin bireylerin tecavüz kurbanına yaklaşımları ile ilişkisini inceleyen Yalçın (2006) ise, kurbanla yüksek empati kuran erkekler içerisinde pornografi izleyenlerin, hiç pornografi izlemeyenlere göre tecavüz kurbanlarına karşı daha önyargılı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte kurbanla yüksek empati kuran kadın katılımcılar arasında pornografi izleyenlerin, izlemeyenlere göre tecavüz kurbanına karşı önyargılı tutumları daha az onayladıkları gözlemlenmiştir. Yapılan bir başka çalışma, pornografi izleme davranışının yanı sıra, bireylerin izlemeyi tercih ettikleri televizyon programlarının ya da filmlerin de tecavüze ilişkin değerlendirmelerinde önemli bir rol oynadığını ortaya koymuştur (Kahlor ve Morrison, 2007). Bireylerin tecavüz mitlerini kabul düzeyleri üzerinde film tercihlerinin etkisinin araştıran Emmers-Sommer, Pauley, Hanzal ve Triplett (2006) bu varsayımı destekleyerek, cinsel olarak şiddet içeren filmleri izlemeyi tercih edenlerin, aşk filmi izlemeyi tercih edenlere kıyasla tecavüz mitlerini daha fazla kabul ettiklerini ortaya koymuşlardır. Dolayısıyla bu bulgular, cinsel olarak şiddet içeren materyale maruz kalan bireylerin kadının gördüğü şiddeti meşrulaştıran olumsuz davranışları öğrendiklerini, kabul ettiklerini ve bu davranışlara göre hareket ettiklerini göstermiştir.

Aile içi şiddetin geçmişi, fiziksel olarak saldırıya uğrama ve cinsel şiddet deneyiminin bireylerin tecavüze ilişkin yanlış inançları daha az kabul etmelerine yol açacağı düşünülmektedir. Ancak kimi çalışmalar (Gray ve arkadaşları, 1993, aktaran

Anderson, Cooper ve Okamura, 1997; Burt, 1980) bu tür deneyimlerin tecavüz mitlerini daha fazla kabul etme ile ilişkili olduğunu; kimi çalışmalar (Carmody ve Washington, 2001) ise cinsel şiddet deneyimlerinden bağımsız olarak kadın katılımcıların çoğunun tecavüz mitlerini kabul etmediklerini göstermektedir. Elde edilen bu bulgular iki farklı yönden açıklanmakta; bu açıklamalardan birinde kadınların tecavüz mitlerini desteklemeleri, erkek-egemen toplum içerisinde erkeklerle benzer sosyalizasyon örüntülerini paylaşmalarına bağlanmakta; diğesinde ise dünyanın adil bir yer olduğuna ilişkin inançlarını koruma motivasyonlarıyla kadınların kurbanı suçladıkları öne sürülmektedir.

Demografik karakteristiklerin ve geçmiş deneyimlerinin yanı sıra bireylerin tecavüze karşı tutumları temel olarak kişiler arası şiddetin kabulü, otoriteryanizm, muhafazakârlık, ırkçılık gibi bilişsel yapılarla da ilişkilidir (Burt, 1980; Walker, Rowe ve Quinsey, 1993; Anderson, Cooper ve Okamura, 1997; Lambert ve Raichle, 2000; George ve Martinez, 2002).

I.4.2.2. Tecavüz Mitleri

Tecavüz olayına ilişkin değerlendirmelerde en az bireylerin demografik özellikleri kadar etkili olan bir diğer değişken, toplumun her kesiminde tecavüz eylemi, kurban ve fail hakkında yaygın olarak kabul gören basmakalıp inançlardır. Bu yanlış inanışlar; erkeklerin kadınlara karşı cinsel şiddetini meşrulaştırmakta, kadınları toplum hiyerarşisinde dezavantajlı bir konuma yerleştirmekte ve *“tecavüz mitleri”* (rape myths) olarak adlandırılmaktadır.

1970’lerde kadın hareketinin ivme kazanmasının ardından sosyologlar ve feministler tarafından tecavüz olayı hakkındaki benimsenen yanlış inanışlar olarak tanımlanan “tecavüz mitleri” ile ilgili ilk sosyal bilimsel çalışma, 1980 yılında Martha Burt tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada tecavüz mitleri “tecavüz, tecavüz kurbanı ve tecavüzcü hakkındaki kalıp yargısal, önyargılı ya da yanlış inançlar” olarak tanımlanmış ve bu mitlerin “tecavüz kurbanlarına karşı düşmanlık” iklimi yaratma, haksızlıkları

küçümseme ya da inkâr etme ve kurbanları kendi kurbanlıkları için suçlama gibi çeşitli işlevlere hizmet ettiği ileri sürülmüştür.

Günümüze kadar tecavüz mitleri kavramı pek çok yazar tarafından yeniden tanımlanmaya ve kavramsallaştırılmaya çalışılmıştır. Bu yazarlardan Lonsway ve Fitzgerald (1994), psikoloji, sosyoloji, antropoloji ve felsefe geleneklerindeki mit kavramından hareketle mit düşüncesini tecavüzün kültürel tanımıyla birleştirerek Burt'un (1980) tanımını genişletmişler ve tecavüz mitlerini “genel olarak yanlış ama yaygın ve ısrarlı bir şekilde benimsenen, erkeklerin kadınlara karşı cinsel saldırganlığını meşrulaştırmaya ve inkâr etmeye hizmet eden tutumlar ve inançlar” olarak tanımlamışlardır. Bu tanımlamanın tecavüz mitlerinin herhangi belirgin bir içeriğine gönderme yapmadığını belirten Gerger ve arkadaşları (2007), içeriğin dolaylı olarak tecavüz mitlerinin hizmet ettiği varsayılan inkâr etme ve önemsizleştirme işlevleriyle tanımlandığını; bu durumun tecavüz mitlerini genel şiddet tutumları gibi diğer inanç tiplerinden ayırt etmeyi zorlaştırabileceğini ileri sürmüşlerdir. Bununla birlikte tecavüz mitlerini “erkeklerin kadınlara uyguladığı cinsel şiddeti inkâr etmeye, önemsizleştirmeye ya da meşrulaştırmaya hizmet eden tecavüz hakkında (nedenleri, bağlamı, sonuçları, failler, kurbanlar ve onların etkileşimi hakkında) tanımlayıcı ya da yerleşik inançlar” olarak ele almışlardır.

Tecavüz hakkındaki en genel mit; tecavüzün yabancı, anormal erkekler tarafından edepsiz, hafif giyimli, genç ve güzel kadınlara yönelik olarak karanlık bölgelerde meydana gelen bir eylem olduğunu ifade etmektedir. Bunun yanı sıra “Kadınlar cinsel şiddeti tahrik eder.”, “Hiçbir kadına rızası dışında tecavüz edilemez.”, “Kadınlar gizliden gizliye tecavüze uğramak isterler.”, “Saldırgan bir yabancıdır.”, “İyi kızlara tecavüz edilmez.” gibi pek çok tecavüz miti söz konusudur (Brownmiller, 1984; Godenzi, 1992; Bohner, Weisbord, Raymond, Barzvi ve Schwarz, 1993; Scully, 1994; Payne, Lonsway ve Fitzgerald, 1999).

Tecavüz hakkındaki genel inançların çok çeşitli işlevleri bulunmakla birlikte, bu konuda yapılan çalışmalarda tecavüz mitlerinin temel olarak kurbanı suçlamaya, faili

temize çıkarmaya, erkeklerin kadınlara karşı cinsel şiddetini inkâr etmeye, önemsizleştirmeye ve meşrulaştırmaya; yani “toplumda kadınların yerini gösterme”ye hizmet ettiklerinden söz edilmektedir (Bohner, Siebler ve Schmelcher, 2006). Böylelikle bir anlamda erkeklerin cinsel etkileşimlerde güç kullanmak istediklerinde diğerlerini incitmeye karşı olan sosyal yasaklardan sapmalarına izin veren tecavüz mitleri, “psikolojik etkisizleştiriciler” olarak işlev görmekte ve bireysel düzeyde cinsel saldırganlığı kolaylaştırmaktadır (Burt, 1980).

Yapılan çalışmalar, tecavüz mitlerinin bireylerin tecavüz kurbanına daha fazla sorumluluk atfetmelerinin (örneğin Abrams, Viki, Masser ve Bohner, 2003) yanı sıra tecavüz kurbanının iyileşme süreci ve kendini iyi hissetmesi (örn. Moor, 2007, aktaran Suarez ve Gadalla, 2010) ile de dolaylı yoldan ilişkili olduğunu göstermektedir.

Tecavüz hakkındaki inançlar birinin benlik değerlendirmesini doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyebilmektedir. Tecavüz mitleri kadınların sorumluluğuna işaret etmenin yanı sıra, dolaylı olarak kesin kurallara uydukları takdirde (örneğin toplumda terbiyeli giyinme) tecavüze uğramaktan kaçınabileceklerini öne sürmektedir. Tecavüz mitlerini onaylamayan bir kadın tecavüzün kendisi de dâhil bütün kadınlar için gerçekçi bir tehdit olduğunu anlamakta ve kendi kontrolünün çok da fazla olmadığını görmektedir. Dolayısıyla “sadece belirli kadınların tecavüze uğrayacağı” miti bütün kadınların kişisel savunmasızlığını inkâr ve örtbas ederek benlik koruma işlevini sağlamakta; kadınların tecavüz tehdidinden kurtulmak için “kontrol yanılması” benimsemesine izin vermekte ve böylelikle de kadınları olumsuz duygulardan korumaktadır (Bohner, Weisbord, Raymond, Barzvi ve Schwarz, 1993; Abrams, Viki, Masser ve Bohner, 2003). Tecavüz mitleri, aynı zamanda gelen bilgileri basitleştirerek bilişsel ekonomiyi sürdürme; aşağı doğru karşılaştırma ve diğerlerini küçümseme aracılığıyla benlik saygısını koruma; insanlara yardım ederek sosyal ve kültürel gruplarla “uyum sağlama ve özdeşleşme” motivasyonlarını içermektedir (Snyder ve Miene, 1994, aktaran Payne, Lonsway ve Fitzgerald, 1999).

Erkeklerin tecavüz mitlerini onaylamalarının benlik saygılarını nasıl arttırdığı ise iki noktadan hareketle açıklanmaktadır. İlkinde, erkeklerin tecavüz davranışını erkek üstünlüğünün yasal hareketi olarak algıladıkları, böylelikle tecavüzcüyle özdeşim kurarak daha yüksek benlik saygısı elde ettikleri ifade edilmektedir. Diğer görüşte ise, kendilerini sapık olarak kategorize edilen “anormal tecavüzcüye” karşıt olarak konumlandırarak benlik saygılarının artmasının olası olduğundan söz edilmektedir (Bohner, Weisbord, Raymond, Barzvi ve Schwarz, 1993).

Kadınlara yönelik tutumlar, cinsiyetçilik, cinsel muhafazakârlık, tarafsız cinsel inançlar (*adversarial sexual beliefs*), kişiler arası şiddetin kabulü gibi kadınlara yönelik baskıcı tutumların da cinsel saldırıyı mazur gösteren ya da destekleyen yaygın ideolojinin bir parçası olduğu düşünülmektedir. Bu konuda yapılan araştırmaların sonuçları cinsiyet rolü stereotipleri, düşmanca cinsel inançlar ve kişiler arası şiddetin kabul düzeyi arttıkça, katılımcıların tecavüz mitleri kabul düzeylerinin de arttığını göstermektedir (Koss ve Dinero, 1988, aktaran Begany ve Milburn, 2002; Burt, 1980; Suarez ve Gadalla, 2010).

1.4.2.3. Adil Dünya İnancı Kuramı

İnsanlar dünyayı ve olayları anlamlandırma ihtiyacıyla günlük yaşamda karşılaştıkları cinsel saldırı olaylarına ilişkin çeşitli atıflarda bulunmakta; bireylerin dünyanın ne kadar adil ve adaletli bir yer olduğuna ilişkin görüşleri bu atıflarını önemli ölçüde etkilemektedir.

Lerner (1965) “*adil dünya inancı*” (*belief in a just world*) kavramı ile insanların genellikle dünyanın adil bir yer olduğuna ve adil bir dünyada başlarına geleni hak ettiklerine ve hak ettiklerini elde ettiklerine inanmaya motive olduklarını ileri sürmektedir. Herkesin eninde sonunda hak ettiğini bulduğu inancı, bireylere kaderin, tesadüflerin veya kör kuvvetlerin hâkim olduğu bir dünyadan daha çok rasyonel bir dünyada yaşadıklarını hissettirerek hem diğerlerinin başına gelen felaket ya da kötülüklerin kendi başlarına gelebileceği endişesinden kurtarmakta ve güvenlik duygusu

sağlamakta; hem her şey yolundaymış gibi sosyal ve fiziksel çevrelerine uyum sağlamalarına imkân vermekte; hem de gelecekte arzu ettikleri sonuçlara ulaşabilmek için çabalamalarını sağlamaktadır (Lerner, bt.; Lerner ve Miller, 1978; Bilgin, 2003). Bunun aksine dünyanın adaletli bir yer olmadığına ve insanların başlarına gelenlerden sorumlu olmadıklarına inanmak, haksızlıklarla dolu olan bir dünyada aynı felaketlerin başka masum insanların, dahası kendi başına da gelebileceğini kabul etmeye yol açmakta; dolayısıyla da güvenlik duygusunun yitirilmesine neden olmakta ve günlük yaşam olaylarıyla baş etmede zorlanılmaktadır.

Dünyanın adil, adaletli ve rasyonel bir yer olduğuna inanan insanlar, adaletsiz bir durumla karşılaştıklarında çeşitli stratejiler kullanarak adil dünya inançlarına yönelik tehditlerin üstesinden gelmeye çalışmaktadırlar (Lerner, 1980; Drout ve Gaertner, 1994; Hafer ve Bégue, 2005). Bireyler adaletsizliğin gerçekten var olduğunu kabul ederek bu onarma sürecinde *rasyonel stratejilere* başvurmakta; böylelikle kurumsal (sivil toplum örgütleri vb.) ya da kişisel çabalarla, yaşanan bu adaletsiz ve olumsuz olayların etkilerini önlemek, azaltmak veya telafi etmek için uğraşmaktadırlar. Bununla birlikte bazı bireyler hem psikolojik hem de fiziksel olarak adil dünya inançlarına yönelik tehditlerden kaçınmak amacıyla, adaletsiz bir yaşam olayının mağduru olan ve acı çeken biriyle karşılaştıklarında ya o kişinin gerçekten acı çekmediğini, bu durumu abarttığını düşünerek *adaletsizliği inkâr etmekte*; ya olay sürecinde kişinin davranışlarını sorgulayarak olayın *sebebini yeniden yorumlamakta*; ya olayın nedenlerini kişilik özelliklerine atfederek kişinin *karakterini yeniden yorumlamakta* ya da yaşanan adaletsiz olayın *sonuçlarını yeniden yorumlayarak* hak edilmemiş olan acıyı olumsuzdan olumluya doğru yeniden yorumlamaktadırlar (Lerner, 1980).

Görüldüğü üzere, bireylerin adaletsiz bir olaya ilişkin açıklamaları genellikle talihsiz kurbanın başına gelen olumsuzluklara kendisinin neden olduğu şeklindedir (Lerner, bt.; Lipkus ve Siegler, 1993; Lipkus, Dalbert ve Siegler, 1996). Şöyle ki, adaletsiz olayın mağduru birtakım davranışları veya kişisel özelliklerinden dolayı kendi kaderini hak etmiştir (Karuza ve Carey, 1984, Sinclair ve Bourne, 1998). Bununla birlikte mağdurun başına gelenleri açıklayabilecek herhangi bir niyetsel ya da

davranışsal neden olmadığı zaman bireyler dünyanın adil olduğuna ilişkin algılarına yönelik yoğun bir tehdit hissetmekte ve kurbanı değersizleştirme yoluna gitmektedirler (Göregenli, 2005; Solak, 2008).

Daha önce bahsedilen stratejilerin dışında, adil dünya inançlarını yeniden düzenleme sürecinde bireyler hem adil dünya inançlarını koruyan hem de adaletsizliği tolere eden çeşitli koruyucu stratejileri de kullanabilmektedirler. Bireylerin başvurduğu bu koruyucu stratejilerden birinde bireyler, yaşanan olayın sonucu ne kadar adaletsiz olursa olsun eninde sonunda adaletin yerini bulacağı şeklinde *nihai bir adalet inancını* benimsemektedirler. Bir diğerinde ise çevreyi; tamamen adaletsiz olan mağdurlar dünyası ve kişinin kendi adil dünyası olmak üzere en azından iki farklı dünya şeklinde algılayarak dünyanın adaletsiz ve güvensiz bir yer olduğu tehdidiyle başa çıkabilmektedirler. Bireyler “çoklu dünya görüşü”nü benimseyerek hem adaletsiz olayları mağdurlar dünyasına atfetmekte, böylelikle bu tür olayların kendi başına gelme olasılığını azaltmakta (Lerner, 1980), hem de kendileri ile farklı dünyalarda yaşayan masum kurbanı yardım etme davranışını sergileyebilmektedirler (Lerner, Miller ve Holmes, 1976, aktaran Hafer ve Bégue, 2005).

Çeşitli araştırmacılar (Lerner ve Miller, 1978; Dalbert, 1999) çoklu dünyalar görüşünden hareketle farklı psikolojik yapılar olarak genel ve kişisel adil dünya inançları arasında ayırım yapmaktadırlar. Bu bağlamda kişisel adil dünya inancı, bireyin dünyayı kendisi için ne kadar adil algıladığını; genel adil dünya inancı ise, genel olarak dünyanın ne kadar adil bir yer olduğunu ifade etmektedir. Yapılan araştırmalar (Dalbert ve Yamauchi, 1994; Dalbert, 1999), bireylerin kişisel olarak dünyayı kendileri için daha adil algıladıklarını ve genel adil dünya inancı ile karşılaştırıldığında kişisel adil dünya inancının zihinsel sağlığı (benlik saygısı, psikolojik iyi-olma) açıklamada daha önemli bir rol oynadığını bulmuştur.

Dünyanın adil bir yer olduğuna inanan bireylerin kendi başlarına gelen adaletsiz bir olayı nasıl açıkladıklarını inceleyen araştırmacılar (Fetchenhauer, Jacobs ve Belschak, 2005), güçlü adil dünya inancına sahip olan insanların yaşadıkları olaya

ilişkin davranışsal ya da kişisel özelliklere atıflarda bulunacaklarını ileri sürmektedirler. Adil dünya inançlarına yönelik tehditlerle başa çıkma sürecinde kişisel özelliklere atıflar, düşük benlik saygısına ve kaderini hak ettiği algısına neden olmakta; davranışsal atıflar ise, yaşanan adaletsiz olayla ilgili kontrol duygusunun geliştirilebilmesine somut açıklamalar sağlamaktadır. Başka bir ifadeyle, bireyler yaşadıkları adaletsiz olay için kendilerini sorumlu tutmakta, başlarına gelen olayı meşrulaştırmakta; böylelikle kaderlerini adaletli ve meşru olarak tanımlayarak adil dünya inançlarını korumaya çalışmaktadırlar.

Bireylerin tecavüz olayına ve kurbanı ilişkin tepkilerinde adil dünya inancı eğilimlerinin rolünü inceleyen çalışmalar, dünyanın adil bir yer olduğuna güçlü bir şekilde inanan bireylerin tutarlı bir biçimde tecavüz mitlerini daha fazla onayladıklarını, tecavüz olayının kurbanını daha fazla sorumlu tuttuklarını ve saldırgana daha az hapis cezası öngördüklerini ortaya koymaktadır (Chen ve Lin, 1988; Kleinke ve Meyer, 1990; Sakallı-Uğurlu, Yalçın ve Glick, 2007). Bu araştırma bulguları, dünyada herkesin hak ettiğini elde ettiğine inanan bireylerin, özellikle kadınların, kendilerini güvende hissetme ihtiyacıyla tecavüzü yalnızca kötü kadınların başına gelen bir olay olarak değerlendirdiklerini göstermektedir. Böylelikle bireyler kişisel savunmasızlıklarını inkar ederek, toplumsal normlara uygun davrandıkları müddetçe başlarına kötü bir olay gelmeyeceğine ya da kendilerine haksız davranılmayacağına inanmakta ve günlük aktivitelerine devam edebilmektedirler (Lonsway ve Fitzgerald, 1995; Abrams, Viki, Masser ve Bohner, 2003).

Bireylerin adil dünya inançları ile cinsel saldırganlık mitlerini kabul etmeleri arasındaki ilişkileri inceleyen Güzelgün (2008) hem kişisel adil dünya inancının hem genel adil dünya inancının cinsel saldırganlık mitlerini kabul etme eğilimi ile ilişkili olduğunu, ancak genel adil dünya inancının cinsel saldırganlık mitlerini kabul etme eğilimini daha iyi öngördüğünü bulmuştur. Bu bulgulardan hareketle adil bir dünyada yaşadıklarına güçlü bir şekilde inanan bireylerin tecavüz mitleri aracılığıyla potansiyel bir tehdit algısının varlığıyla yüzleşmekten kaçınarak olayı meşrulaştırdıkları ileri sürülmüştür. Bu araştırma sonuçlarının da gösterdiği gibi, tecavüz hakkındaki

kalıpyargısal inançlar bir bakıma adil dünya inancının özel bir durumu olarak işlev görmektedir (Bohner, Weisbord, Raymond, Barzvi ve Schwarz, 1993).

Literatürdeki araştırmalar, yüksek düzeyde adil dünya inancına sahip olan bireylerin tecavüz olayının kurbanına daha fazla sorumluluk atfettiklerini göstermekle birlikte, adil dünya inancı eğilimi ile kurbanı sorumluluk atfetme arasındaki ilişkide cinsiyetin çelişkili bir rol oynadığını ortaya çıkarmıştır (örn. Drout ve Gaertner, 1994; Lambert ve Raiche, 2000; Yalçın, 2006). Kimi çalışmalar tecavüz kurbanına ilişkin atıflarda cinsiyet ile adil dünya inancı eğilimi arasında herhangi bir etkileşim olmadığını, kimi çalışmalar ise yalnızca erkekler için adil dünya inancı eğilimlerinin kurbanı ilişkili atıfları öngördüğünü ileri sürmüştür. Örneğin, Kleinke ve Meyer'ın (1990) çalışmasında kadın katılımcılar için adil dünya inancı ile kurbanın değersizleştirilmesi arasında herhangi bir ilişki bulunamazken, yüksek adil dünya inancına sahip olan erkek katılımcıların tecavüz olayının kurbanını değersizleştirdikleri saptanmıştır.

Yapılan çalışmalarda, yalnızca erkek katılımcıların değil, kadın katılımcıların tecavüz kurbanına ilişkin tepkilerinde de adil dünya inancı eğilimlerinin farklı roller üstlendiğini görülmüştür. Dünyanın adil bir yer olduğuna kuvvetli bir şekilde inanmanın bazı çalışmalarda (örn. Sinclair ve Bourne, 1998) kurbanla daha çok özdeşim kurarak ona karşı daha fazla empati göstermekle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmalardan birinde (Foley ve Pigott, 2000) sahte jüri görevine atanan kadın katılımcıların hepsinin kurbanı sorumluluk atfettikleri bulunmakla birlikte yüksek adil dünya inancına sahip olan kadınların tecavüz olayının kurbanına daha fazla parasal tazminat verdikleri saptanmıştır. Bir başka çalışmada (Drout ve Gaertner, 1994) ise, güçlü bir adil dünya inancı eğilimine sahip olan kadınların kurbanı daha fazla sorumluluk atfettikleri ve kendilerini kurbandan uzaklaştırarak benzer bir kaderin tehdidini yok etmeye çalıştıkları bulunmuştur.

Görüldüğü üzere literatürdeki araştırmalar, adil dünya inancı eğilimi ile tecavüz kurbanına yönelik tepkiler ve tecavüz mitlerinin kabulü arasındaki ilişkiye dair çelişkili

bulgular ortaya koymaktadır. Çelişkili bulgu olarak nitelendirilen bireylerin yardım etme, empati gösterme, suçlama, uzaklaşma gibi farklı davranışlarını, aslında, “başlarına geleni hak ettikleri ve hak ettiklerini elde ettikleri” inançlarını korumaya ve sürdürmeye çalışmalarının bir göstergesi olarak değerlendirmek mümkündür.

1.4.2.4.Cinsiyetçilik ve Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Kuramı

İnsanların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları ve cinsiyetçi tutumları tecavüz olayına, mağdura ve saldırganı ilişkin tepkilerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu noktadan hareketle araştırmamızda bireylerin cinsel saldırganlığa ilişkin tutumları, Glick ve Fiske (1997) tarafından geliştirilen kadınlara ve erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumlar perspektifinden incelenecektir.

İçinde yaşanılan toplum, bireylerine kadın ve erkek cinsiyeti temelinde farklı davranış, yükümlülük ve sorumluluklar atfetmektedir. Sosyalizasyon sürecinde öğrenilen bu yükümlülükler kapsamında bireyden cinsiyet rolü kalıplarına uygun bir biçimde davranması beklenmekte; birey de cinsiyet rollerine ilişkin sahip olduğu kalıpyargılardan hareketle çevresindeki diğer kadın ve erkeklerin davranışlarına ilişkin değerlendirmelerde bulunmaktadır. Böylelikle bireyler bir yandan toplumun belirli bir cinsiyetten beklentilerini bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde yerine getirirken bir yandan da olumlu-olumsuz özellikler taşıyan bu tür kalıpyargıların devamlılığını sağlamaktadırlar (Sakallı-Uğurlu, 2003a; Bal, 2007; Ümmet, 2007).

Toplumsal cinsiyet kalıpyargıları aracılığıyla her iki cinsiyetin ne gibi konularla ilgileneceğine, politikaya olan ilgilerine, çalışma yaşantılarına, performanslarına, sosyal ilişkilerine, karşı cinsiyete ilişkin tutumlarına ve karşı cinsle ilişkilerine yönelik kestirimlerde bulunmak mümkün olmaktadır (Sakallı-Uğurlu, 2003a). Bu anlamda hem kadınların hem de erkeklerin yaşamını şekillendiren toplumsal cinsiyet ayrımları, cinsiyetler arası farklılıktan daha fazla anlam taşımaktadır (Akın ve Demirel, 2003). Dahası toplumsal cinsiyet rolleri, kadın-erkek arasında güç eşitsizlikleriyle olan ilişkisinin yanı sıra statükonun sürdürülmesine ve meşrulaştırılmasına katkıda

bulunmaktadır (Eagly, 1987; Jost ve Banaji, 1994; Sidanius ve Pratto, 1999, aktaran Prentice ve Carranza, 2002).

Toplumsal cinsiyet ve cinsiyetçilik konusunda yapılan çalışmalar önceleri kadınlara yönelik olumsuz tutum ve davranışlar üzerinde durmuş; bu çalışmalarda cinsiyetçilik bu olumsuz tutumlar aracılığıyla bir yandan erkeğin güç, yüksek statü ve üstünlükle birlikte yüceltilmesi diğer yandan da erkeğin üstün statüsünün korunması amacıyla kadının toplum içerisinde politik, ekonomik ve sosyal güç bakımından daha aşağı bir konuma yerleştirilmesi şeklinde tanımlanmıştır (Sakallı-Uğurlu, 2002, 2003a). Ancak toplumların sanayileşmesi ile birlikte değişen sosyal yapıları, herhangi dezavantajlı bir gruba yönelik ayrımcılığın doğrudan ve açık bir şekilde ifade edilmesini daha az kabul edilebilir bir hale getirmiştir. Dolayısıyla kadınlara yönelik ayrımcılık daha üstü kapalı bir şekilde dolaylı yoldan ifade edilmeye başlanmıştır.

Cinsiyetçiliğin ifade ediliş biçimindeki bu değişimin yanı sıra yapılan çalışmalar (Glick ve Fiske, 1996, 1997) diğer sosyal gruplar arasındaki ilişkilerden farklı olarak kadın ve erkeğin üreme ve cinsellik bakımından birbirine bağlı olduğunu, dolayısıyla kadınlara yönelik cinsiyetçiliğin hem olumsuz hem de göreceli olarak olumlu algılanabilen tutumları içeren çelişik bir önyargıyı temsil edeceğini ileri sürmektedir. Şöyle ki bir taraftan erkekler çeşitli görevlerde yetkin olmadığını düşündüğü kadınları kendisinden daha aşağı bir konumda görmekte; diğer taraftan ise eş, anne ve romantik arkadaşlar olarak kadınlarla ilişki kurmakta, böylelikle psikolojik yakınlık ihtiyaçlarını gidermektedirler. Bu tür bir ihtiyaç kadınların ikili ilişkilerden önemli bir diyardik güç (*dyadic power*) elde etmesini sağlamakta, ancak erkeklerin sosyal, politik, ekonomik kontrolleri nedeniyle daha fazla yapısal gücü ellerinde bulundurmasından ötürü toplum içerisinde kadınlar aşağı, erkekler ise üstün konumda yer almaya devam etmektedirler (Sakallı-Uğurlu, 2003a).

Cinsiyetçiliği kadınlara yönelik düşmanca tutumlar ve öznel olarak olumlu, korumacı tutumların bir bileşimi olarak ele alan Glick ve Fiske (1996, 1997) erkeğin yapısal ve kadının ise diyardik gücünün *çelişik duygulu cinsiyetçiliği* (*ambivalent*

sexism) yarattığını öne sürmektedirler. Bu anlamda çelişik duygulu cinsiyetçiliğin bir boyutu olarak **düşmanca cinsiyetçilik** (*hostile sexism*) kadınlarla ilgili genelleştirilmiş olumsuz tutumlar olarak tanımlanmakta (Sakallı-Uğurlu, 2003a); erkeğin gücünü, geleneksel cinsiyet rollerini ve kadının aşağı görülerek cinsel obje olarak istismar edilmesini meşrulaştırmaktadır (Glick ve Fiske, 1997). Bununla birlikte **korumacı cinsiyetçilik** (*benevolent sexism*) ise geleneksel normlara uyan kadınların korunması, yüceltilmesi ve sevilmesi şeklindeki olumlu tutumları içermektedir. Erkeğin kadına olan bağımlılığına, kadınla erkek arasındaki ilişkinin romantik görünümüne vurgu yapan korumacı cinsiyetçilik, aynı zamanda erkek kadar yetkin olmaması nedeniyle kadının daha düşük bir konumda yer aldığını sevecen ve nazik bir biçimde meşrulaştırmaya çalışmaktadır (Glick ve Fiske, 1996, 1997).

Hem korumacı hem düşmanca cinsiyetçilik aracılığıyla erkek egemen sistemde kadınlara yönelik olarak uygulanan ayrımcılık meşrulaştırılmaktadır. Bu meşrulaştırma sürecinde düşmanca cinsiyetçi inançlar kadınları ekonomik, yasal ve politik kurumlar üzerinde güç kullanmak için yetersiz olarak karakterize ederken, korumacı cinsiyetçilik kadınları ev içi rollere hapsedmek için uygun bir açıklama sağlamaktadır. Dolayısıyla korumacı cinsiyetçiliğin, bir anlamda, düşmanca cinsiyetçiliği telafi ettiği ya da meşrulaştırdığı ileri sürülebilir (Glick ve Fiske, 1996).

Geleneksel cinsiyet rollerini, kadının düşük statüsünü ve erkek egemenliğini sürdürmeye ve meşrulaştırmaya hizmet eden cinsiyetçiliğin her iki biçimi aynı varsayımları paylaşmakla birlikte odak noktaları ve iddialarını sunuş tarzları bakımından farklılaşmaktadır (Sakallı-Uğurlu, 2002). Düşmanca ve korumacı cinsiyetçilik arasındaki farklılıklar, bu cinsiyetçilik türlerini açıklamak amacıyla yararlanılan üç bileşene (ataerkillik, cinsiyetler arası farklılaştırma ve heteroseksüellik) ilişkin boyutlarda ortaya çıkmaktadır (Glick ve Fiske, 1997).

Cinsiyetler arasındaki ekonomik, politik ve sosyal güç eşitsizliği ataerkillik ideolojileri ile açıklanmaya çalışılmakta; bu ideolojinin düşmanca boyutu (*baskıcı ataerkillik-dominative paternalism*) kadınların erkekler tarafından yönetilmesi, kontrol

edilmesi gerektiğini, korumacı boyutu (*koruyucu ataerkillik-protective paternalism*) ise otorite ve güce sahip olan erkeklerin koruyucu ve sağlayıcı olarak eşleri, anneleri, kızları olan kadınlara hizmet etmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Birçok kültürde kadın ve erkeklere verilen farklı sosyal rollerle ilişkili olan cinsiyetler arası farklılaştırmanın düşmanca boyutu (*cinsiyetler arası yarışmacı farklılaştırma-competitive gender differentiation*), kadın-erkek arasındaki farklılıkları abartan kadınlara yönelik olumsuz kalıpyargılar aracılığıyla kadınların değersizleştirilmesi ve erkeklerin üstünlüğünün pekiştirilmesi eğilimini ifade etmektedir. Cinsiyetler arası farklılaştırmanın korumacı boyutu (*cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma-complementary gender differentiation*) ise, dışarıda çalışan erkek ile geleneksel cinsiyet rolleri ile tutarlı biçimde ev içinde çalışan kadının birbirini tamamlayıcı parçalar olarak görmektedir. Kadınlara yönelik çelişik duyguların en önemli kaynağı olan heteroseksüellik, düşmanca boyutta (*heteroseksüel düşmanlık-heterosexual hostility*) kadını seks objesi olarak görmenin yanı sıra kadının cinsel çekiciliğini kullanıp erkeği manipüle edeceği korkusu içermekteyken; korumacı boyutta (*heteroseksüel yakınlık-intimate heterosexuality*) kadınları erkeği tamamlayıcı gerekli olan romantik partner olarak görmektedir (Glick ve Fiske, 1996, 1997; Sakallı-Uğurlu, 2002, 2003a).

Yapılan araştırmalar cinsiyetçiliğe farklı bir bakış açısı getiren çelişik duygulu cinsiyetçiliğin kadınlara (Glick ve arkadaşları, 2000; Viki ve Abrams, 2003), evlilik öncesi cinsel ilişkide bulunmuş kızlara (Sakallı-Uğurlu ve Glick, 2003), kadın yöneticilere (Sakallı-Uğurlu ve Beydoğan, 2002), ev geçindiren kadınlara ve ev hanımlarına (Eastwick ve arkadaşları, 2006), aile içi şiddete (Glick, Sakallı-Uğurlu, Ferreira ve De Souza, 2002; Sakallı, 2001), tecavüze (Çoklar, 2007; Salman, 2007) ve tecavüz kurbanlarına (Yalçın, 2006; Bohner, Abrams, Viki ve Masser, 2003) yönelik tutumlarla ilişkili olduğunu göstermiştir.

Erkek egemen sistemin sürdürülmesinde kadınlara yönelik tutumların yanı sıra sosyal hiyerarşi içerisinde avantajlı konumda bulunan erkeklere ilişkin tutumlar da önemli bir rol oynamaktadır (Glick ve arkadaşları, 2004). Dolayısıyla toplumsal cinsiyetçiliğin anlaşılabilmesi için erkeklerin rollerinin nasıl algılandığının (özellikle

kadınlar tarafından) da incelenmesi gerekmektedir. Bu amaçla **Erkeklerle Yönelik Çelişik Duygular Ölçeği**'ni (*Ambivalence Toward Men Inventory*) geliştiren Glick ve Fiske (1999), tıpkı erkeklerin kadınlara ilişkin tutumlarında gözlemlenen çelişikliğe benzer şekilde kadınların da **erkeklerle ilişkin çelişik tutumlara** sahip olabileceğini ileri sürmektedirler. Şöyle ki kadınlar erkekleri kendilerine göre daha üstün olarak algılayıp bu üstünlüğe içerlemekle birlikte romantik ilişki, evlilik, aile bağları gibi yakın ilişkilerde erkeklere bağımlı oldukları için de erkeklere ilişkin çelişik tutumlar sergileyeceklerdir.

Erkeklerle ilişkin çelişik tutumlar, kadınlara yönelik çelişik tutumlar gibi düşmanca ve korumacı boyutları; erkeklere ilişkin çelişik tutumların her iki boyutu da ataerkillik, cinsiyetler arası farklılaştırma ve heteroseksüellik alt faktörlerini içermektedir. **Erkeklerle ilişkin düşmanca tutumlar** (*EDT-hostility toward men*), bir yandan erkeklerin her zaman güç ile ilişkili avantajlara sahip olacağı algısını, kadınların erkeğin sahip olduğu bu güce ve gücün kötüye kullanılmasına gücenmelerini diğer yandan da erkeğin kadınlara ilişkin rollerde (örn. ev işlerinde) yeteneğinin olmadığını ifade etmektedir (Glick ve arkadaşları, 2004). Erkeklerle ilişkin düşmanca tutumların alt faktörlerinden **ataerkilliğe içerleme** (*resenment of paternalism*) ise sosyal hiyerarşi içerisinde avantajlı konumda algılanan erkeklerin kadınları birçok alanda kontrol etmelerinin kadınlarda erkeklere yönelik olumsuz tutumlara yol açabileceğini; kadınların kendi olumsuz kimliklerini telafi etmek amacıyla belirli özelliklerde erkekleri eleştirerek (örn. erkeklerin kendilerine bakma konusunda yetersiz oldukları konusunda) **cinsiyetler arası ödünleyici/telafi edici farklılaştırma** (*compensatory gender differentiation*) çabaları içine girebileceklerini; ve **heteroseksüel düşmanlık** (*heterosexual hostility*) da kadınların erkekleri cinsel şiddetle ilişkilendirerek cinsel bir tehdit olarak algıyabileceklerini, bu tür bir algının da erkeklere karşı içerlemeyi arttırabileceğini ileri sürmektedir (Glick ve Fiske, 1999; Sakallı-Uğurlu, 2008).

Kadın-erkek ilişkilerinin doğası gereği kadınların erkeklere yönelik tamamen düşmanca tutumları sahip olması mümkün görünmemektedir. Bu bağlamda **erkeklerle ilişkin korumacı tutumlar** (*EKT-benevolence toward men*) var olan sosyal sistemi haklı

çıkarma çabası olarak değerlendirilebilecek geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini ve güç ilişkilerini olumlu açıdan ele almaktadır (Glick ve Fiske, 1999; Glick ve arkadaşları, 2004; Sakallı-Uğurlu, 2008). Erkeklerin zayıf cinsiyet olduğu ve onlara yardım edilmesi gerektiği düşüncesiyle anaç kadınlar tüm ev işlerinin, erkeklerin bakımının sorumluluğunu üstlenmekte, bir bakıma ev işlerinde kendilerini yetkin ve güçlü görmekte, bu konuda zayıf ve yetersiz olan erkekleri korumakta, böylelikle kendi konumlarını meşrulaştırmaya çalışmaktadırlar (*anaerkillik- maternalism*). Bunun için de sosyal hiyerarşi içerisinde erkeklere göre kendilerini birçok özelliğe daha aşağı bir konumda gören kadınlar, erkekleri ev işlerinde becerikli olma, fedakar olma gibi özellikleri ile tamamladıklarını düşünmektedirler (*cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma-complementary gender differentiation*). Ayrıca kişisel bütünlükleri ve hayatta mutlu olabilmek için romantik bir eş ihtiyacıyla erkeklerin kendilerini el üstünde tutmaları ve sevmeleri gerektiğine inanmaktadırlar (*heteroseksüel yakınlık/çekicilik-heterosexual intimacy*).

Yapılan çalışmalar erkeklere ilişkin çelişik tutumlar ile, kadınlara yönelik çelişik tutumlar (Glick ve Fiske, 1999; Glick ve arkadaşları, 2004; Fernández, Castro ve Lorenzo, 2004; Sakallı-Uğurlu, 2008; Turgut, 2007), Latin Amerika, Avrupa, Orta Doğu ve Avustralya’da cinsiyet eşitliğinin ulusal göstergeleri (Glick ve arkadaşları, 2004), Katolik dinselliği (Glick, Lameiras ve Castro, 2002), sosyal bilimlerdeki erkek, doğa bilimlerindeki kadın öğrencilere yönelik tutumlar (Gülçür, 2006) ve cinsel tacize yönelik tutumlar (Turgut, 2007; Salman, 2007) arasında ilişki olduğunu göstermiştir.

Bireylerin sahip oldukları cinsiyetçi tutumların, tecavüze yönelik algı ve tutumlarını nasıl şekillendirdiğini incelemek amacıyla pek çok çalışma yapılmıştır (Begany ve Milburn, 2002; Sakallı-Uğurlu, Yalçın ve Glick, 2007; Yamawaki, Darby ve Queiroz, 2007; Durán, Moya, Megías ve Viki, 2010). Bu çalışmalarda hem korumacı cinsiyetçiliğin hem düşmanca cinsiyetçiliğin tecavüze ilişkin yanlış inançlarla ilişkili olduğu bulunmuştur. Masser, Lee ve McKimmie (2010) Avustralya’da 120 üniversite öğrencisi ile yaptıkları çalışmada katılımcılara, mağdurun davranışlarını toplumsal cinsiyet stereotiplerine uygun (çocuklarını bakıcıya bırakan dul anne) ya da aykırı

(çocuklarını evde uyurken yalnız başlarına bırakan dul anne) olacak biçimde değişimlendiği tanıtık tecavüzü senaryosu sunmuşlardır. Elde edilen bulgular yüksek düzeyde korumacı cinsiyetçi tutumlara sahip olan bireylerin stereotipik inançlarına aykırı bir şekilde davranan mağdura, cinsiyet stereotiplerine uygun davranan mağdura kıyasla, daha fazla sorumluluk atfettiklerini göstermiştir.

126 üniversite öğrencisi ile yapılan bir başka çalışmada (Yamawaki, 2007) tecavüzü küçümseme, mağduru suçlama ve saldırganı hoş görme sürecinde düşmanca cinsiyetçiliğin, korumacı cinsiyetçiliğin ve geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumların etkileri incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre düşmanca cinsiyetçi tutumları benimseyen insanlar tecavüz olayının şiddet derecesini, mağdurun uğradığı psikolojik zararı ve yaşanan olayın bir tecavüz olduğunu daha yüksek oranda inkar etmişlerdir. Bu bulgu kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçi tutumlara sahip olan bireylerin kadınların genellikle problemleri abarttığını, cinselliklerini kullanarak fayda ve güç elde etmeye çalıştıklarını düşündükleri için yaşanan tecavüz olayını da ciddiye almadıklarını göstermektedir. Bununla birlikte korumacı cinsiyetçi ve geleneksel cinsiyet rollerine ilişkin tutumların yalnızca sevgili tecavüzü senaryosunda kurbanı suçlama eğilimi ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Daha açık bir ifadeyle kadınlara yönelik korumacı tutumların ve katı geleneksel cinsiyet rollerinin getirdiği beklentilere uygun davranmayan kadınlar, tecavüz kurbanı olarak suçlanabilmektedir. 2003 yılında yaptıkları araştırmalarında benzer bir bulgu elde eden Abrams, Viki, Masser ve Bohner ise, korumacı cinsiyetçiliğin kadınlara korunabilir olmalarına izin veren biçimlerde davranma zorunluluğu getirdiğini, geleneksel cinsiyet rollerine sadık kalmayan kadının korunmayı daha fazla hak etmeyen bir biçimde algılandığını ve dolayısıyla mağdura daha fazla sorumluluk atfedildiğini ileri sürmüşlerdir.

Tecavüz failine ilişkin atıflar üzerinde cinsiyetçi tutumların nasıl bir etkisinin olduğunu inceleyen Viki, Abrams ve Masser (2004), yüksek düzeyde korumacı cinsiyetçi tutumlara sahip bireylerin tanıtık tecavüzünün failine daha az sorumluluk atfettiği ve daha kısa süreli hapis cezası öngördüğü sonucunu elde etmişlerdir. Bu bulguyu, mağdura yapılan atıflar üzerinde korumacı cinsiyetçiliğin etkisine benzer

şekilde açıklayan araştırmacılar, mağdurun toplumsal cinsiyet rollerine ve dolayısıyla kendi beklentilerine aykırı bir biçimde davrandığı durumlarda korumacı cinsiyetçi bireylerin saldırganı daha az suçladığını ve cinsel şiddete göz yumduklarını ifade etmişlerdir.

Kadınlara ve erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumların tecavüz mitlerinin kabulü ile ilişkisini inceleyen Chapleau, Oswald ve Russell (2007) ise araştırma sonucunda kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçiliğin, kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçiliğin ve erkeklere yönelik korumacı cinsiyetçiliğin tecavüz mitlerinin kabulünün öngörücüleri olduğunu bulmuşlardır. Daha açık bir ifadeyle bu bulgular kadınların birer hanımefendi olduğu inancına aykırı davranışlarda (içki içme, yabancı erkeklere güvenme vb.) bulunan kadınların kendilerini cinsel saldırıya savunmasız bir hale getirdikleri için başlarına gelen olaydan sorumlu tutuldukları; kadınların erkeğin sevgisi olmadan bir bütün olamayacağı inancına sahip olanların saldırganın bir tecavüzcüden daha çok olası romantik partner, kurbanın ise erkeği eş olarak sağlamlaştırabilmek için onun dikkatini çekmeye çalışan biri olarak görüldüğü; erkeğin güçlü, risk alan ve acılara dayanan erkeksi özelliklerine hayran olanların tecavüzden ötürü saldırganı daha az sorumlu tuttuğu anlamına gelmektedir.

Özetle hem kadınlara hem erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumların tecavüz olayına ilişkin atıflar üzerinde önemli bir etkisinin olduğunu söylemek mümkündür. Diğer bir deyişle bireyler tecavüz kurbanını ve saldırganını değerlendirirken kadınların ve erkeklerin toplumsal hayat içerisinde nasıl davranması gerektiğine ilişkin tutumlarından yola çıkmaktadırlar. Bu tutumlardan hareketle toplumsal cinsiyet rolü beklentilerine uygun davranmayan tecavüz kurbanını başına gelenlerden ötürü sorumlu tutmakta; böyle bir durumda saldırganı daha az ceza öngörmektedirler. Böylelikle kadınlara ve erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumlar, bir anlamda, toplumsal hiyerarşiyi sürdürme ve meşrulaştırma işlevi görmektedirler.

I.4.2.5.Sosyal Üstünlük Teorisi

Toplum içerisinde var olan geleneksel güç eşitsizliklerinin nasıl meşrulaştırıldığını inceleyen Sosyal Üstünlük Teorisi (*Social Dominance Theory-SDT*), bireylerin bir tecavüz olayına ilişkin algılarının ve tepkilerinin çözümlenmesine yardımcı olabilecek önemli bir teoridir. Sidanius ve Pratto (1999) tarafından ortaya atılan bu kuram grup temelli sosyal hiyerarşiyi, önyargıyı ve ayrımcılığı üreten ve sürdüren genel süreçlerle ilgilenmektedir.

Sosyal Üstünlük Teorisi, bütün insan topluluklarının en azından bir grubun daha fazla sosyal statü ve güce sahip olduğu ve en azından bir dezavantajlı grubun ise düşük statülü işler, sosyal kısıtlamalar gibi olumsuz durumlara tahammül etmek zorunda kaldığı grup-temelli sosyal hiyerarşiler biçiminde organize olmaya eğilimli olduğunu ileri sürmektedir (Sidanius, Pratto ve Bobo, 1996). Derecesi ve önemine göre çeşitlilikler göstermesine karşın, bütün toplumlarda ve her zaman var olması bakımından grup-temelli hiyerarşik organizasyonun evrensel olduğu ileri sürülebilir. Bu tür bir organizasyonda avantajlı sosyal grubun üyeleri *olumlu sosyal değere*, iyi evler, kaliteli eğitim, politik güç, refah gibi materyal ve sembolik kaynaklara sahip olurken; dezavantajlı sosyal grubun üyelerine hapis cezaları, hastalıklar, damgalanma gibi *olumsuz sosyal değer* kalmaktadır (Sidanius ve Pratto, 1999; Pratto ve arkadaşları, 2000).

Grup-temelli sosyal hiyerarşiler üç farklı biçimde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki yetişkinlerin çocuklar üzerinde güç ve kontrolüne vurgu yapan *yaş sistemi (age system)*; ikincisi kadınların cinsel, ekonomik, politik ve sosyal haklarının erkekler tarafından kontrol edildiği *toplumsal cinsiyet sistemi (gender system)*, ve sonuncusu ise din, etnik köken, sosyal sınıf gibi keyfi temeller üzerinde oluşturulan grupların olumlu ve olumsuz sosyal değere farklı erişimlerinin olduğu *keyfi-kurgulu sistem (arbitrary system)*dir. Bu üç sistem arasında yapısal ve işlevsel benzerlikler olmakla birlikte statü pozisyonlarının sabitliği, grup ayrımlarının belirginliği, iç grup-dış grup tanımlarının esnekliği, gruplar arası geçirgenlik, grup üyelerinin maruz kaldığı

şiddetin derecesi ve kimin üzerinde kontrol kurulmaya çalışıldığı bakımından önemli farklılıklar göstermektedir. Örneğin, yaş ve toplumsal cinsiyet sistemlerinde kimin çocuk kimin yetişkin, kimin erkek kimin kadın olduğu konusunda daha belirgin sınırlar söz konusu iken, bu durum keyfi-kurgulu hiyerarşi sistemi içerisinde daha esnek ve bağlamsaldır. Bununla birlikte bütün hiyerarşi sistemleri sosyal kontrolü ve araçsal şiddeti içerse de keyfi kurgulu hiyerarşi sisteminde bu şiddetin boyutu dezavantajlı grubun toptan yok edilmesine kadar varmaktadır (Pratto, Sidanius ve Levin, 2006; Haley, Sidanius, Lowery ve Malamuth, 2004).

Sosyal kimlik kuramı, otoriter kişilik teorisi, Marksist ideoloji, evrimsel psikoloji gibi pek çok farklı kaynaktan beslenen Sosyal Üstünlük Teorisi, grup-temelli sosyal hiyerarşilerin oluşturulma ve sürdürülme sürecini analiz edebilmek için bireysel, sosyal ve kurumsal mekanizmaların bu sürece olan katkıları üzerinde durmaktadır (Sidanius ve Pratto, 1999). Bu bölümde öncelikle grup-temelli sosyal hiyerarşileri üreten ve sürdüren mekanizmaları, daha sonra Sosyal Üstünlük Teorisinde cinsiyetin ele alınış biçimi ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

I.4.2.5.1. Grup-Temelli Sosyal Hiyerarşiyi Üreten ve Sürdüren Mekanizmalar

Sosyal Üstünlük Teorisine göre toplumlar, bir grubun diğerleri üzerindeki üstünlüğünü destekleyen ideolojilerde bir konsensüs (söz birliği) oluşturarak biçimlenmekte ve böylelikle gruplar arası çatışmaları azaltmaktadırlar. Bu süreçte bireylerin kararları, davranışları, yeni sosyal pratiklerin oluşumu ve kurumların işleyişi *meşrulaştırma mitleri* (*legitimizing myths*) tarafından şekillendirilmektedir. Gayriihtiyarî bir biçimde benimsenen değerler, tutumlar, inançlar, stereotipler ve kültürel ideolojiler olarak tanımlanan meşrulaştırma mitleri, toplum içerisinde bireylerin ve sosyal kurumların olumlu ya da olumsuz sosyal değeri nasıl bölüştüreceklerini göstermektedir (Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle, 1994; Pratto, Sidanius ve Levin, 2006). Böylelikle insanlar meşrulaştırma mitleri aracılığıyla kendi eylemlerine yön verebilmekte, davranışlarını meşrulaştırabilmekte ve diğerlerinin meşrulaştırılabilir

davranışlarının neler olduğuna dair kestirimlerde bulunabilmektedir (Sidanius ve Pratto, 1999).

Meşrulaştırma mitlerinin iki işlevsel tipi bulunmaktadır. Bunlardan ilki, grup-temelli hiyerarşi ve eşitsizlik için ahlaki ve entelektüel meşrulaştırma sağlayan *hiyerarşiyi-arttırıcı meşrulaştırma mitleri (hierarchy-enhancing legitimizing myths)*dir. Irkçılık, politik muhafazakârlık, cinsiyetçilik gibi örnekleri bulunan hiyerarşiyi-arttırıcı meşrulaştırma mitleri, dezavantajlı grupları hiyerarşinin sürdürülmesinde avantajlı gruplarla işbirliği yapmaya yönlendirmektedir. Meşrulaştırma mitlerinden bir diğeri ise *hiyerarşiyi-azaltıcı meşrulaştırma mitleri (hierarchy-attenuating legitimizing myths)* olarak adlandırılmaktadır. Sosyalizm, komünizm, feminizm gibi ideolojilerin örnek olarak gösterilebileceği hiyerarşiyi-azaltıcı meşrulaştırma mitleri, sosyal hiyerarşiye karşı çıkmakta ve hiyerarşiye karşı çıkan değerleri ileri sürerek eşitsizliği azaltmaya hizmet etmektedir (Pratto, Sidanius ve Levin, 2006).

Meşrulaştırma mitleri genellikle, grup-temelli sosyal hiyerarşi arzusu ile birtakım hiyerarşiyi azaltıcı ya da arttırıcı sosyal politikaları destekleme veya bu politikalara karşı olma tutumu arasında aracı bir rol üstlenmektedir. Örneğin azınlık gruplara yapılan hükümet yardımına, pozitif ayrımcılığa karşı olma gibi sosyal politikalara yönelik tutumlar üzerinde sosyal üstünlük yöneliminin etkilerine ayrımcılığın inkâr edilmesi, ırkçılık gibi ideolojiler aracılık etmektedir (Sidanius ve Pratto, 1999; Federico ve Sidanius, 2002). Benzer şekilde Sibley ve Duckitt (2010) Yeni Zelanda'da yerli halk ile diğ er etnik gruplar arasında kaynakların paylaşılmasına ilişkin sosyal politikalar hakkında yaptıkları bir çalışmada, kaynakların dezavantajlı grup üyelerine paylaşılmasıyla ilgili sosyal politikalara karşı olma tutumları ile sosyal üstünlük yönelimi arasındaki ilişkiye Yeni Zelanda bağlamına özgü meritokrasi şeklindeki eşitlik ideolojisinin aracılık ettiğini bulmuşlardır. Üstlendiği bu aracı rolün yanı sıra, sosyal hiyerarşinin arttırılmasına, sürdürülmesine ve azaltılmasına olan katkısı bir meşrulaştırma mitinin etkililiğini göstermektedir. Bu anlamda bir ideolojinin dezavantajlı ve avantajlı grupların üyeleri tarafından ne kadar geniş bir şekilde paylaşıldığına; ahlaki, dini ve bilimsel kesinliğe ya da gerçekliğe sahip olup olmadığına

ve bir kültürün ideolojik, dini ya da estetik bileşenleri ile güçlü bir şekilde bağlantılı olup olmadığına bakılarak ne kadar etkili bir meşrulaştırma miti olduğuna karar verilmektedir (Sidanius ve Pratto, 1999; Pratto, Sidanius ve Levin, 2006).

Grup-temelli sosyal hiyerarşinin oluşturulma ve sürdürülme sürecinde meşrulaştırma mitlerinden etkilenen üç süreçten söz etmek mümkündür: bireysel ayrımcılık (*individual discrimination*), kurumsal ayrımcılık (*institutional discrimination*) ve davranışsal asimetri (*behavioral asymmetry*) (Pratto, Sidanius ve Levin, 2006).

Bireysel ayrımcılık bir işverenin etnik köken, sosyal sınıf, cinsel yönelim vb. nedeniyle işe başvuran birini işe almamaya ya da terfi ettirmemeye karar verdiğinde meydana gelmektedir. Bu tür kararlarda genellikle hangi gruplardan hoşlanıldığı ve hangilerinden hoşlanılmadığı kısmen yasallaştırma mitlerinin içeriğine bağlıdır. Toplumdaki sosyal yapının kendisi de, daha çok hiyerarşiyi-arttıran davranışı meydana getirmekte ve bireyler tarafından yapılan ayrımcılığı kolaylaştırmaktadır. Örneğin, yaşadıkları bölgeye ilişkin düzenlemelerde zengin insanların, fakir insanlardan daha çok söz hakları vardır. Ayrımcılığın bu tür bireysel hareketlerinin binlercesi zamanla birleştiğinde, grup-temelli sosyal eşitsizlik istikrar kazanmaktadır (Pratto, Sidanius ve Levin, 2006).

Grup temelli sosyal hiyerarşiler yalnızca bireyler tarafından değil, aynı zamanda mahkeme, hastane gibi sosyal kurumların kuralları, prosedürleri ve hareketleri aracılığıyla da üretilmekte ve sürdürülmektedir (Sidanius ve Pratto, 1999). Bu anlamda **kurumsal ayrımcılık**, kurumsal kararların sosyal statü hiyerarşileri karşısında olumlu ve olumsuz sosyal değerlerin uygunsuz dağıtımına yol açıp açmadığı ile ilgilidir. Örneğin, özel okullara belirli sayıda burslu öğrenci alınması kaliteli eğitime daha üst gelir seviyesindeki kişilerin daha rahat erişim sağlayabilmesine yol açmaktadır. Özellikle barınma, çalışma, eğitim gibi alanlarda kurumsal ayrımcılığa oldukça sık rastlanmaktadır.

Kurumsal ayrımcılık dezavantajlı gruplara yönelmiş olan şiddet kullanımı ya da şiddet tehdidi, diğer bir deyişle *sistemik korku (systematic terror)* aracılığıyla sosyal hiyerarşinin sürdürülmesine katkıda bulunmaktadır. Sistemik korku aynı zamanda dezavantajlı gruplar ile avantajlı gruplar arasındaki kamusallaştırıcı ilişkileri sürdürmekte ve dezavantajlıları itaat etmeye zorlamaktadır. Dezavantajlı grup doğrudan meydan okuduğunda veya avantajlı grubun hegemonik kontrolüne karşı koyduğunda sistemik terörün en acımasız biçimiyle karşılaşılabilmektedir (Sidanius ve Pratto, 1999; Pratto ve arkadaşları, 2000).

Sosyal Üstünlük Teorisine göre, pek çok kurumu hiyerarşiyi-arttırıcı ya da hiyerarşiyi-azaltıcı kurumlar olarak sınıflandırmak mümkündür. Uluslar arası bankalar, güvenlik kurumları gibi hiyerarşiyi-arttırıcı kurumlar daha fazla olumlu sosyal değeri ve daha az olumsuz sosyal değeri avantajlı gruba oransız bir şekilde dağıtarak eşitsizliği teşvik ve devam ettirmektedir. Hiyerarşiyi-azaltıcı kurumlar (örn. insan hakları organizasyonları, sivil toplum örgütleri) ise, avantajlı grubun üyelerine sağlanan kaynaklara dezavantajlı grubun üyelerinin erişimini ve eşitliği sağlamaya çalışmaktadır. Bununla birlikte dezavantajlı grubun üyelerine olumsuz sosyal değer atfedilen hiyerarşiyi-arttırıcı kurumların aksine, hiyerarşiyi-azaltıcı kurumlar avantajlı grubun üyelerine çok nadir olarak olumsuz sosyal değer atfetmektedirler. Dolayısıyla hiyerarşiyi-arttırıcı kurumların ayrımcı parçaları ile hiyerarşiyi-azaltıcı kurumların dengeleme çabaları arasındaki güç asimetrisi grup-temelli sosyal hiyerarşiyi devam ettirmektedir (Sidanius, Liu, Shaw ve Pratto,1994; Pratto, Sidanius ve Levin, 2006; Kimmelmeier, 2005).

Sosyal Üstünlük Teorisine göre, hiyerarşiyi-arttırıcı ve hiyerarşiyi-azaltıcı kurumların kendi hiyerarşik işlevlerini yerine getirebilmeleri için, kurumların işlevsel karakteri ile o kurumlarda çalışan bireylerin temel değerlerinin, yönelimlerinin ve davranışsal eğilimlerinin eşleşmesi gerekmektedir. İnsanların kendi hiyerarşiyi destekleme ya da hiyerarşiyi karşı çıkma eğilimleri ile uyumlu bir kurumda çalışmayı gözettiklerine dair pek çok çalışma vardır (Sidanius, Pratto, Martin ve Stallworth, 1991; Sidanius, Liu, Shaw ve Pratto, 1994; Pratto, Stallworth, Sidanius ve Siers, 1997;

Guimond, Dambrun, Michinov ve Duarte, 2003). Bu çalışmalardan birinde (Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle, 1994) hukuk, politika gibi hiyerarşiyi-arttırıcı kurumlarda kariyer yapmayı planlayanların, hiyerarşiyi-azaltıcı kurumlarda kariyer yapmayı hedefleyenlere kıyasla grup eşitsizliğine yönelik tutumları daha fazla onayladıkları bulunmuştur. Çeşitli mesleklerde çalışan (polis memuru, öğrenci, jüri görevinde yer alanlar, toplum yararına çalışan avukatlar vb.) bireylerin grup-temelli sosyal hiyerarşiye yönelik tutumlarının incelendiği bir başka çalışmada ise, polis memurlarının bütün meslekler içerisinde en yüksek sosyal üstünlük yönelimi puanlarına sahip oldukları görülmüştür (Sidanius ve Pratto, 1999). Bireylerin bu tür tercihlerinin yanı sıra kurumlar da, kendi kurumsal kültürleri ve normları aracılığıyla çalışanlarına işlevsel olarak uyumlu ideolojileri öğretmekte, çalışanlarına bu tür ideolojileri işlerinde kullandırarak pratik yaptırmaktadırlar (Pratto, Sidanius ve Levin, 2006).

Grup-temelli sosyal hiyerarşi, kısmen gruplar arası süreçler tarafından, özellikle dezavantajlı ve avantajlı grup üyelerinin farklı davranışlar sergileyerek işbirlikçi biçimde hareket etmeleri aracılığıyla oluşturulmakta ve sürdürülmektedir (Pratto, Sidanius ve Levin, 2006). Grupların farklı davranışlar sergilemelerinin temel nedeni farklı kültürel, sosyal, ekonomik koşullarda yaşamaları olarak görülmektedir. Bunun bir sonucu olarak da yaşamlarını daha fazla kolaylaştıran bu sosyal koşullar içerisinde avantajlı grupların, dezavantajlı gruplara kıyasla kendi yararları lehinde davranmalarının daha olası olduğu ileri sürülmekte ve bu durum “*davranışsal asimetri hipotezi*” (*behavioral asymmetry hypothesis*) olarak adlandırılmaktadır (Sidanius ve Pratto, 1999).

Gruplar arasındaki davranışsal farklılıklar, hem sosyal sistem içerisindeki grup temelli hiyerarşik ilişkilere katkıda bulunmakta hem de bu hiyerarşik ilişkiler tarafından pekiştirilmektedir. Başka bir ifadeyle, diğer açıklamalardan farklı olarak Sosyal Üstünlük Teorisi dezavantajlı grupların kendi dezavantajlı konumlarına aktif olarak katılım gösterdiklerini ve katkıda bulduklarını vurgulamaktadır. Bu anlamda dezavantajlı gruplar hiyerarşinin yalnızca nesnelere değildir, aynı zamanda bazı işleri

devam ettirmekte ve hiyerarşi uygulamasına aktif olarak katılmaktadırlar (Sidanius ve Pratto, 1999).

Davranışsal asimetri, asimetrik iç-grup yanlılığı (*asymmetric in group favouritism*), dış-grup yanlılığı (*out-group favoritism*), gruba zarar verici davranış (*group debilitating behavior*) ve ideolojik asimetri (*ideological asymmetry*) olmak üzere dört farklı biçimde ortaya çıkmaktadır (Pratto, Sidanius ve Levin, 2006).

Asimetrik iç-grup yanlılığı hipoteziyle grup-temelli sosyal hiyerarşi sistemlerinde avantajlı grubun üyeleri için iç-grup yanlılığı göstermenin daha kolay, daha değerli olduğu ve dezavantajlı grupların üyelerinden ziyade avantajlı grupların üyeleri arasında iç grup yanlılığının daha yüksek olacağı ileri sürülmektedir. Bununla birlikte asimetrik iç grup yanlılığı, dezavantajlı grupların *dış grup yanlılığı* göstermesine ya da iç gruba kıyasla dış grubu tercih etmesine yol açabilmektedir (Pratto, Sidanius ve Levin, 2006).

Dezavantajlı grup üyelerinden daha çok, avantajlı grup üyeleri arasında grup üstünlüğünü kolaylaştıran psikolojik süreçler, inançlar, tutumlar ve davranışlar arasında genellikle büyük uyum olduğu hipotezi *ideolojik asimetri* olarak adlandırılmaktadır. Hiyerarşiyi-arttırıcı yasallaştırma mitleri hem avantajlı hem dezavantajlı grupların üyelerinin davranışlarını etkilemesine rağmen, avantajlı grupların lehine olmaları nedeniyle bu gruptaki insanlar için bu tür mitlerin onaylanmasının daha kolay, iç-grup yanlılığı sergilemenin daha olası ve iç-grup yanlılığı ile dış-grup reddi arasındaki ilişkinin daha kuvvetli olacağı öne sürülmektedir (Sidanius, 1993; Pratto, Sidanius ve Levin, 2006). Bununla birlikte dezavantajlı grupların üyeleri için hiyerarşiyi-yasallaştırıcı mitleri onaylamak, avantajlı grubu desteklemek ve kendi iç-grubunu reddetmek anlamına gelmekte; dolayısıyla hiyerarşiyi-arttırıcı mitleri onaylayan dezavantajlı grup üyeleri de daha düşük iç-grup yanlılığı gösterme eğiliminde olmaktadır. Yapılan bir çalışmada Amerikan toplumunu adil ve adaletli algılayanlar içerisinde avantajlı grup üyelerinin (Avrupalı Amerikalılar) dezavantajlı grupların üyelerinden (Afrikalı Amerikalılar ve Latin Amerikalılar) daha yüksek düzeyde iç-grup

yanlılığı gösterdiklerini; Amerikan toplumunu adaletsiz olarak algılayanlar içerisinde ise dezavantajlı grup üyelerinin, avantajlı grup üyelerinden daha fazla iç-grup yanlılığı gösterdiğini bulunmuştur (Sidanius ve Pratto, 1999).

Dezavantajlı grupların üyelerinin, avantajlı grubun üyelerine kıyasla kendilerine ve iç gruplarına zarar verici davranışlar (yüksek seviyede suç, zararlı madde kullanımı vb.) sergileyerek kendi gruplarının dezavantajlı konumuna katkıda bulunmaları olarak adlandırılan *gruba zarar verici davranış*, davranışsal asimetrinin diğer bir türüdür. Gruplarının dezavantajlı konumda yer aldığına dair stereotip, dezavantajlı grupların üyelerinin davranışlarını etkilemekte ve bu stereotipleri pekiştiren, böylece *kehanetleri karşılayan* bir biçimde davranmalarına yol açmaktadır. Bu tür “stereotip tehdidi” nedeniyle, kendi gruplarının dezavantajlı konumuna ilişkin stereotipleri onaylamadıklarında ve tehdit dindirildiğinde bile avantajlı grubun yetenekli üyeleri kadar iyi performans sergiledikleri halde Afrikalı-Amerikalılar, kadınlar, düşük sosyal statülü insanlar gibi pek çok diğer dezavantajlı grubun entelektüel görevlerde düşük performans sergiledikleri bulunmuştur. Bunun aksine avantajlı grupların üyeleri ise genellikle, aynı stereotip nedeniyle daha iyi bir performans bakımından “stereotipin kaldırıcı gücünü” elde etmektedirler (Pratto, Sidanius ve Levin, 2006).

I.4.2.5.2.Sosyal Üstünlük Yönelimi

Sosyal Üstünlük Teorisi'nin önemli parçalarından biri, grup-temelli sosyal hiyerarşiye ve eşitsizliğe doğru olan genelleştirilmiş bir eğilimi ifade eden *sosyal üstünlük yönelimi* (*social dominance orientation-SDO*)dir. Sosyal üstünlük yönelimleri yüksek olan bireyler genellikle grup hiyerarşisini meşrulaştıran cinsiyetçilik (Bates ve Heaven, 2001; Sibley, Wilson ve Duckitt, 2007), muhafazakârlık (Van Hiel ve Mervielde, 2002; Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle, 1994), eşcinsel karşıtlığı (Whitley ve Egisdóttir, 2000) gibi ideolojileri desteklemekte, bazı grupların diğerlerinden daha değerli olduğuna ve grupların sosyal hiyerarşideki pozisyonlarını hak ettiklerine inanmaktadırlar (Sidanius ve Pratto, 1999; Pratto ve arkadaşları, 2000). Sosyal üstünlük yönelimleri düşük olan insanlar ise pozitif ayrımcılık (Sidanius, Pratto

ve Bobo, 1994), savaşı daha az destekleme (McFarland, 2005), diğerleri için endişelenme gibi grup eşitliğini arttırıcı ideoloji ve sosyal politikaları daha çok desteklemektedirler (Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle, 1994).

Sosyal üstünlük yönelimi ilk kavramsallaştırmalarda “*insanların iç-gruplarının dış-gruplar üzerindeki üstünlüğünü arzulamaları*” olarak tanımlanmıştır (Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle, 1994, syf.742). Ancak bu tanım zaman içerisinde değişerek “iç-grubun üstünlüğünü ya da astlığını ifade edip etmemesine bakmaksızın ‘üstün’ gruplar tarafından ‘aşağı’ grupların hakimiyet altına alınmasına ve grup-temelli hiyerarşiye ilişkin genel bir eğilimi” ifade eder hale gelmiştir (Sidanius, Levin, Federico ve Pratto, 2001a, aktaran Sidanius, Pratto ve Levin, 2006; Sidanius ve Pratto, 1999).

Etnik ve grup eşitsizliklerinin önemli bir motivasyon kaynağı olan sosyal üstünlük arzusu, ayrımcılığın bireysel hareketleri, avantajlı gruplar için daha iyi sonuçlar üreten gruplar arası ve kurumsal süreçlere katılma şeklinde ifade edilmektedir. İnsanların grup-temelli sosyal hiyerarşiye yönelimlerini şekillendiren dört faktör söz konusudur: mizaç, grup statüsü, sosyalizasyon pratikleri ve cinsiyet (Sidanius ve Pratto, 1999).

Sosyal üstünlük yönelimi üzerinde *mizacın* etkisine ilişkin literatürde yer alan sınırlı sayıda çalışma (örn. Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle, 1994), sosyal üstünlük yönelimi ile empati, ilişkisellik ve diğerkamlık arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir.

Bireylerin *grup statülerinin* bir işlevi olarak sosyal üstünlük yönelimi düzeylerinin değişim gösterebileceği ileri sürülmektedir. Başka bir ifadeyle sosyal hiyerarşide farklı statülerde yer alan bireyler, sosyal hiyerarşiyi pekiştirecek farklı davranış repertuarları sergileyeceklerdir (Bates ve Heaven, 2001). Yapılan çalışmalar pek çok toplumda avantajlı grup üyelerinin, dezavantajlı grupların üyelerine kıyasla daha yüksek sosyal üstünlük yönelimine sahip olduklarını göstermektedir (Sidanius, 1993; Sidanius, Liu, Shaw ve Pratto, 1994; Cokley ve arkadaşları, 2010; Pratto ve

arkadaşları, 2000). Örneğin, İsrail’de Sefarad Yahudilerine kıyasla Eskinazi Yahudileri, Amerika’da Afrikalı Amerikalılara kıyasla Avrupalı Amerikalılar toplumdaki var olan hiyerarşiyi daha fazla onaylamışlardır (Sidanius, Levin, Liu ve Pratto, 2000). Buradan hareketle avantajlı grup üyelerinin daha yüksek sosyal üstünlük yönelimine sahip olmalarının nedeni olarak olumlu benlik-saygısı arzularının hiyerarşiyi-arttırıcı meşrulaştırma mitlerle uyuşması ve bu doğrultuda sosyo-ekonomik ayrıcalıklarını koruma ve sürdürme, böylelikle de eşitsizliğin hak edilmiş bir durum olduğu inancını onaylama arzularını görmek mümkündür (Sidanius, Pratto ve Bobo, 1996).

Bireylerin sosyal üstünlük yönelimleri üzerinde geçmiş yaşantıları ve eğitim seviyesi, dini inanç gibi *sosyalizasyon faktörleri* önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, Poteat, Espelage ve Green (2007) yaşları 12 ile 17 arasında değişen 213 öğrenci ile yaptıkları bir çalışma sonucunda, katılımcıların sosyal üstünlük tutumlarının içlerinde yer aldıkları akran grubunun hiyerarşiyi-arttırıcı ya da azaltıcı sosyal bağlamından etkilendiğini bulmuşlardır.

Sosyal üstünlük yönelimini şekillendiren diğer bir önemli etmen *cinsiyettir*. Amerika, Kanada, Çin, Tayvan, İsrail, Türkiye, Filistin, Avustralya gibi pek çok farklı kültürde yapılan çalışmalar erkeklerin kadınlara kıyasla daha yüksek sosyal üstünlük yönelimine sahip olduğunu göstermiştir (Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle, 1994; Pratto ve arkadaşları, 2000; Sidanius, Levin, Liu ve Pratto, 2000; Heaven, 1999; Sidanius, Sinclair ve Pratto, 2006; Poteat, Espelage ve Green, 2007; Bayram, 2008; Cokley ve arkadaşları, 2010). Sosyal Üstünlük Teorisinde “değişmezlik hipotezi” olarak adlandırılan ve evrimsel perspektiften açıklanan bu cinsiyet farklılığı, aşağıda daha ayrıntılı bir biçimde ele alınacaktır.

I.4.2.5.3. Sosyal Üstünlük Teorisinde Cinsiyet

Evrimsel psikoloji perspektifinden kadınlar ve erkekler, üreme başarısı elde etmek için birtakım davranışsal ve psikolojik farklılıklar göstermektedirler. Trivers’in (1972) *ebeveyn yatırımı teorisine* göre (*parental investment theory*) kadınların üreme için

zaman ve enerji bakımından daha ağır bir bedel ödemesi gerekmekte (örn. insan türünde hamilelik ve emzirme için en azından bir buçuk yıllık bir süre), bu da onları potansiyel eş ve eşleşme koşulları için daha seçici bir konuma taşımaktadır. Erkekler ise, kadınlara kıyasla, birçok cinsel partnere erişim sağlayarak ve daha fazla kısa süreli eşleşme stratejilerini kullanarak daha fazla üreme avantajına sahip olabilmekte, bununla birlikte babalık şüphesi nedeniyle kendi genlerini taşımayan çocuklara yatırım yapmama konusunda daha endişeli ve dolayısıyla cinsel olarak daha kıskanç olmaktadır. Dolayısıyla kadınlar eş olarak sosyal ve ekonomik kaynaklara sahip olan ve bu kaynakları kendilerine ve çocuklarına yatıran erkekleri tercih etmekte, erkekler ise eşlerinin, sağlıklı olmanın ve doğurganlığın işareti olan fiziksel çekiciliğine ve gençliğine önem vermektedirler (Buss, 1999).

Erkekler üreme başarılarını arttırabilmek için hem birçok kadına cinsel ilgi göstermeye hem de materyal ve sembolik statü kaynaklarını tekellerine almaya çalışmaktadırlar (Betzig, 1993, aktaran Sidanius ve Pratto, 1999). Erkeklerin statü kaynaklarına hakim olmak için çabalamasının ilk nedeni kadınların kendilerine bu kaynaklar için bağlanmasını sağlamaktır. İkinci nedeni ise, erkeklerin diğer erkeklerle karşılaştırıldıklarında kendilerini kadınlar için daha çekici kılmaya çalışmalarıdır. Bu nedenle, erkekler arasında gözlenen *cinsiyet içindeki yarışma (intrasexual competition)*, erkekleri sadece kadınlar üzerinde politik ve ekonomik egemenlik kurmaları için değil, aynı zamanda dış grup erkeklerine karşı kamulaştırıcı erkek koalisyonları oluşturmak için de teşvik etmektedir. Dolayısıyla üreme stratejilerindeki bu cinsiyet farklılıkları, hem sınıflı toplumların meydana getirilmesine hem de bu tür toplumlarda hem erkekler arasında hem de erkekler ile kadınlar arasında var olan eşitsizlikleri yeniden yaratmaya yardımcı olmaktadır. Başka bir deyişle, ataerkillik ve ekonomik hiyerarşinin her ikisi de kısmen farklı erkek/kadın üreme stratejilerinin bir sonucudur (Sidanius ve Pratto, 1999; Sidanius, Levin, Liu ve Pratto, 2000).

Statü kaynaklarına sahip olma yönündeki güçlü seçim baskısı aracılığıyla hem kadınların cinsel ve üreme başarılarının hem diğer erkeklerin kaynaklarının üzerindeki kontrolden kaynaklanan farklı üreme avantajı, erkekler için kadınlardan daha yüksek

düzeyde saldırganlık ve sosyal üstünlük yönelimi sergileme evrensel eğilimlerinin temel nedenlerinden biridir. Buradan hareketle özellikle olası eş tercihlerinde sosyal statüye önem veren kadınlar ile bir eşten daha fazlasıyla birlikte olmaya daha fazla niyet ifade eden, daha yüksek cinsel kıskançlık bildiren ve kendilerinden olmayan çocuklara bakım sağlamaya daha az eğilimli olan erkeklerin daha yüksek sosyal üstünlük yönelimine sahip olacağını söylemek mümkündür (Sidanius, Levin, Liu ve Pratto, 2000; Pratto, Sidanius ve Levin, 2006).

Sosyal Üstünlük Teorisine göre herhangi iki keyfi-kurgulu grup arasındaki sosyal üstünlük yönelimi farklılıkları *tamamen* bağlama bağlıyken, erkeklerin kadınlardan daha yüksek sosyal üstünlük yönelimine sahip olma derecesi belirli bağlamsal faktörlere bağlı olabildiğinde bile, bu bağlamsal faktörler sosyal üstünlük yönelimdeki cinsiyet farkını tamamen ortadan kaldırmamaktadır (Pratto, Sidanius ve Levin, 2006). Bu durum *değişmezlik hipotezi* (*invariance hypothesis*) olarak adlandırılmaktadır. Yapılan çalışmalar herhangi iki etnik grup arasında sosyal statüdeki algılanan farklılığın azalması, eğitim seviyesinin artması ve politik olarak daha liberal olma ile birlikte dezavantajlı-avantajlı gruplar arasındaki sosyal üstünlük yönelimi farklılığının azaldığını göstermiştir (Sidanius ve Pratto, 1999). Bununla birlikte üreme stratejilerindeki cinsiyet farklılıkları kültürler, toplumlar, tarihsel dönemler ve hatta türler karşısında oldukça benzer olduğu için, sosyal üstünlük yönelimindeki cinsiyet farklılığının sabitliği, avantajlı ve dezavantajlı keyfi-kurgulu gruplar arasındaki sosyal üstünlük yönelimi farklılıklarından büyük ölçüde daha fazla olacaktır. Diğer bir deyişle, koşullar sosyal üstünlük yönelimindeki cinsiyet farklılığının boyutunu etkilese de *diğer bütün her şey eşit olduğunda*, kadınlar erkeklerden daha yüksek sosyal üstünlük yönelimine sahip olmayacaklardır (Sidanius, Pratto ve Bobo, 1994; Sidanius ve Pratto, 1999; Sidanius, Pratto ve Levin, 2006; Bates ve Heaven, 2001).

Sosyal Üstünlük Teorisinin aksine kültürel determinist modeller, sosyal üstünlük yönelimindeki kadın-erkek farklılıklarının belirli sosyal, kültürel ve durumsal faktörlere bağlı olduğu varsayımını paylaşmaktadır. Bu durum ise *etkileşim hipotezi* (*interaction hypothesis*) olarak adlandırılmaktadır (Sidanius, Pratto ve Bobo, 1994). Buna göre

sosyal üstünlük yönelimindeki kadın-erkek farklılığı, erkeklerin kadınlara kıyasla daha sosyal ve politik güce sahip olmalarına bağlıdır (örn. Eagly, Diekman, Johannesen-Schmidt ve Koenig, 2004; Ward, 1995, aktaran Pratto, Sidanius ve Levin, 2006). Başka bir ifadeyle kültürel determinist perspektif, aynı durumsal ve kültürel içeriklere maruz kaldıkça gruplar (örneğin kadınlar ve erkekler) arasında daha az sosyal üstünlük yönelimi farklılığı olacağını ileri sürmektedir. Bununla birlikte algılanan cinsiyet eşitliğinin ölçüldüğü bir çalışmada (Sidanius, Levin, Liu ve Pratto, 2000), sosyal üstünlük yönelimindeki cinsiyet farklılıklarının incelendiği beş ulus içerisinde görece olarak daha eşitlikçi olan ABD’den eşitliğin olmadığı Filistin’e doğru sosyal üstünlük yönelimindeki cinsiyet farklılığında bir artış gözlenmemiştir.

Kültürel determinist yaklaşım, ayrıca, sosyal üstünlük yönelimindeki kadın ve erkek farklılığını, cinsiyetler arasındaki farklı sosyalizasyon örüntülerinin ve sosyal rollerin bir yan ürünü olarak görmekte; kadınların ve erkeklerin adapte oldukları cinsiyetleştirilmiş sosyal kimlikler ve benlik-yorumlamaları bakımından açıklamaktadır. Buna göre kadınların sempatik, sıcak ve şefkatli biçiminde; erkeklerin ise saldırgan, rekabetçi ve dominant şeklinde benlik-yorumlamalarına sahip olmalarının nedeni, çoğunlukla kültürel olarak belirlenmiş ve hem erkeklere hem kadınlara keyfi bir şekilde atanmış olan sosyal rollerden kaynaklanmaktadır (Pratto, Sidanius ve Levin, 2006). Neredeyse bütün kültürlerde kadınlar öğretmen, sosyal çalışmacı gibi hiyerarşiyi-azaltıcı rollerde temsil edilirken, erkekler ise asker, hakim gibi hiyerarşiyi-arttırıcı roller ve kurumlarda ağır basmaktadırlar. Bu rol sınıflandırması, hem cinsiyet stereotipleri aracılığı ile meşrulaştırılan iş yerindeki kurumsal ayrımcılık; hem de kadınları ve erkekleri hiyerarşiyi-arttırıcı ya da azaltıcı meslekleri seçmeye yönelten psikolojik cinsiyet farklılıkları tarafından yönlendirilmektedir (Pratto, Stallworth, Sidanius ve Siers, 1997). Dolayısıyla sosyalizasyon sürecinde sosyal rollerle birlikte “uygun” toplumsal cinsiyet rolü davranışının bir yan ürünü olarak sosyal üstünlük yönelimi de öğrenilmektedir (Foels ve Pappas, 2004). Benzer bir şekilde Dambrun, Duarte ve Guimond (2004) yaptıkları bir çalışmada, cinsiyet ile sosyal üstünlük yönelimi arasında cinsiyet özdeşleşmesinin aracı bir oynadığını ve cinsiyet özdeşleşmesinin etkisi kontrol edildiğinde cinsiyetin sosyal üstünlük yönelimi üzerindeki etkisinin ortadan kalktığını

bulmuşlardır. Buradan hareketle de erkeklerin kadınlara göre daha fazla sosyal üstünlük yönelimine sahip olmalarının nedeninin, sahip oldukları grubun daha yüksek statülü olmasının olduğunu ve sosyal üstünlük yöneliminin onaylanmasının, erkekleri hem gruplarının avantajlı konumunu hem de olumlu sosyal kimliği sürdürmeye yönelteceğini ileri sürmüşlerdir.

Literatür bulgularında da görüldüğü üzere, toplumsal cinsiyet rolleri ile bireylerin toplumdaki hiyerarşiyi destekleme tutumları arasında çelişkiler söz konusudur. Sosyal üstünlük teorisi perspektifinden yapılan çalışmalar kültürler ve toplumlar karşısında değişmeyen bir biçimde erkeklerin sosyal hiyerarşiyi kadınlardan daha fazla onaylayacaklarını ileri sürmektedir. Buna karşın kültürel perspektiften yapılan çalışmalar sosyal hiyerarşiyeye bakış açısındaki kadın-erkek farklılığının toplum içerisindeki cinsiyetler arası rol paylaşımından kaynaklandığını ifade etmektedir.

1.4.2.5.4.Sosyal Üstünlük Yönelimi, Cinsiyetçilik ve Cinsel Saldırganlık Mitleri Arasındaki İlişki

Sosyal hiyerarşiyi destekleme biçimleriyle uyumlu olarak, ortalamada kadınlar ile erkekler farklı sosyal ve politik tutumlara sahiptirler. Genelde kadınlar, erkeklere kıyasla sosyal eşitliği, ırksal çeşitliliği, cinsiyet eşitliğini, mağdur için koruma ve destek politikalarını desteklemekte, yenilikçi politika değişikliklerini tercih etmekte ve savaşa karşı bir tutum sergilemektedirler (örn. Sidanius, 1992; Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle, 1994; Cokley ve arkadaşları, 2010).

Kadın haklarına yönelik tutumları incelemek amacıyla 181 Avustralyalı üniversite öğrencisi ile yaptığı araştırmada Heaven (1999) kadın haklarına yönelik tutumları öngörmede kadınlar için politik parti tercihinin, erkekler içinse sosyal üstünlük yöneliminin daha ön planda yer aldığını bulmuştur. Bu durumu sosyal üstünlük yönelimi yüksek olan erkeklerin kadın haklarını desteklemeyerek kadın-erkek eşitsizliğine ve dolayısıyla grup-temelli eşitsizliğe katkıda bulunmalarının bir göstergesi olarak değerlendirmiştir.

Toplumda var olan kadın-erkek eşitsizliğini sürdürmenin yollarından biri cinsiyetçi ideolojileri benimsemektir. Kadınlara yönelik hem olumlu hem olumsuz stereotipleri içeren çelişik duygulu cinsiyetçilik ile muhafazakâr ideolojinin çeşitli boyutları arasındaki ilişkileri inceleyen Christopher ve Mull (2006), hem korumacı hem düşmanca cinsiyetçiliğin sosyal üstünlük yönelimi ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır. Bununla birlikte düşmanca cinsiyetçiliğin sosyal hiyerarşiyi onaylamak ile daha fazla ilişkili olduğunu gözlemlemiştir; bu durumu ise sosyal üstünlük yönelimi yüksek olan bireylerin, hiyerarşinin bulanıklaştırılmasına ve toplumsal kaynakların yeniden dağıtılmasına karşı olmaları ile açıklamışlardır. Benzer şekilde sosyal üstünlük yöneliminin daha çok düşmanca cinsiyetçilikle ilişkili olacağını öne süren Sibley, Wilson ve Duckitt (2007) yaptıkları üç aşamalı çalışma sonucunda erkeklerin sosyal üstünlük yönelimlerinin düşmanca cinsiyetçilikle, sağ-kanat otoriteriyenlik eğilimlerinin korumacı cinsiyetçilikle ilişkili olduğunu göstermişlerdir. Daha açık bir ifadeyle erkeklerin sahip oldukları korumacı cinsiyetçi tutumların, dünyanın tehlikeli bir yer olduğu algılarının, (sağ-kanat otoriteriyenlik temelli) sosyal yakınlık, güvenlik ve düzen motivasyonlarının bir işlevi olarak değişim gösterdiğini; düşmanca cinsiyetçi tutumların ise kadınların erkek üstünlüğüne meydan okuyan rekabetçi bir biçimde algılanması ile, diğer bir deyişle gruplar arası baskınlık ve üstünlük eğilimiyle ilişkili olduğunu ileri sürmüşlerdir. Yani, yüksek sosyal üstünlük yönelimine sahip olan erkekler, grup hiyerarşisini oluşturma ve sürdürme şeklinde rekabetçi bir motivasyondan hareketle cinsiyet ilişkilerindeki rekabete karşı da hassas ve duyarlı olacaklardır.

Bireylerin toplum içerisindeki hiyerarşi ve grup üstünlüklerini sürdürme arzuları, cinsiyetçi ideoloji ve geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini desteklemelerinin yanı sıra bir tecavüz olayı karşısında mağduru suçlayıcı ve saldırganın suçunu bağışlayıcı şekilde davranmaları ile de ilişkilidir (Lambert ve Raichle, 2000; Van Hiel ve Mervielde, 2002; Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle, 1994; Russell ve Trigg, 2004). İnsanların tecavüz kurbanını suçlama eğilimlerinin altında yatan çeşitli nedenleri inceleyen Lambert ve Raichle (2000), 139 üniversite öğrencisinden bir okul partisinde tanışan Donna ve Bill arasında gerçekleşen tecavüz olayını anlatan senaryoya ilişkin görüşlerini belirtmelerini istemişlerdir. Araştırma sonucunda hem kadın hem erkek katılımcıların tecavüz

senaryosuna mağduru daha fazla suçlama ve saldırganı daha az sorumluluk atfetme şeklinde tepki vermelerinin daha çok toplumdaki geleneksel güç yapılarını koruma motivasyonları ile ilişkili olduğu ortaya konulmuştur.

Lambert ve Raichle'ye (2000) benzer şekilde, cinsel tacize tolerans göstermede bireylerin grup-temelli sosyal hiyerarşi tercihlerinin etkili olduğunu ileri süren Russell ve Trigg (2004), cinsel tacize yönelik tutumları öngörmeye sosyal üstünlük yöneliminin yanı sıra cinsiyetin, cinsiyet rollerinin ve cinsiyetçi tutumların da etkilerini araştırmışlardır. 457 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmanın sonuçlarına göre cinsel tacize tolerans göstermeyle ilişkili tutumları açıklamada, sırasıyla, çelişik duygulu cinsiyetçi tutumlar, düşmanca cinsiyetçi tutumlar, cinsiyet, sosyal üstünlük yönelimi, feminen cinsiyet rollerini benimseme ve cinsiyetçi olmayan tutumlar ön plana çıkmıştır.

Sosyal gruplar arasındaki eşitsizlik tercihinin bir yansıması olan sosyal üstünlük yöneliminin cinsiyetçi ideolojiler, toplumsal cinsiyet rolleri stereotiplerini onaylama ve cinsel tacize tolerans gösterme ile ilişkisinden hareketle araştırmamızda bireylerin hem kadınlara hem erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumlarının ve sosyal üstünlük yönelimlerinin cinsel saldırganlığa ilişkin tutumlarına etkileri incelenmiştir. Cinsel saldırganlığa ilişkin tutumları onaylama sürecinde cinsiyetçi tutumların grup-temelli sosyal hiyerarşiyi meşrulaştırma miti olarak işlev göreceği öngörülmüştür.

II. BÖLÜM

YÖNTEM

II.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı cinsel saldırganlık mitlerinin kabulü ile sosyal üstünlük yönelimi, kadınlara ve erkeklere yönelik cinsiyetçi eğilimler, mağdura - saldırgan ilişkilerin atıflar arasındaki ilişkileri incelemektir.

Araştırmada yanıt aranan sorular şunlardır:

- Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği ülkemizde uygulanabilecek geçerlik ve güvenilirliğe sahip midir?
- Cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyini yordamada sosyal üstünlük yönelimi, kadınlara yönelik cinsiyetçi eğilimler ve erkeklere yönelik cinsiyetçi eğilimler etkili midir?
- Sosyal üstünlük yönelimi, kadınlara yönelik cinsiyetçi eğilimler, erkeklere yönelik cinsiyetçi eğilimler ve cinsel saldırganlığa ilişkin mitleri kabul etme düzeyi ile sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler nelerdir?
- Cinsel şiddetle ilgili geçmiş yaşantılar (istenmeyen cinsel bir davranışa zorlanma, cinsel tacize uğrama) cinsel saldırganlık mitlerinin kabulünde etkili midir?
- Bir tecavüz olayını açıklarken katılımcıların cinsiyetleri, sosyal üstünlük yönelimi düzeyleri, mağdur ve saldırganın statü düzeyine ilişkin bilgi etkili midir?

II.2. Örneklem

Araştırmamızın örneklemini İzmir'in değişik ilçelerinde ikamet eden ve tesadüfi yolla seçilmiş olan toplam 302 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmamıza katılan kişilerin 153'ü kadın ve 149'u erkektir.

II.3. Veri Toplama Araçları

II.3.1. Senaryolar

Literatürdeki çalışmalar kurban, saldırgan ve olaya ilişkin çeşitli özelliklerin bireylerin bir tecavüz olayı ile ilgili değerlendirmelerini etkilediğini göstermektedir. Bu araştırmada ise tecavüz olayına, saldırgan ve mağdura ilişkin algı ve atıfları belirlemek amacıyla bireylere flört tecavüzü (date rape) senaryosu sunulmuştur. Senaryoda kurban ve saldırganın statü düzeylerine ilişkin bilgiler verilmiştir.

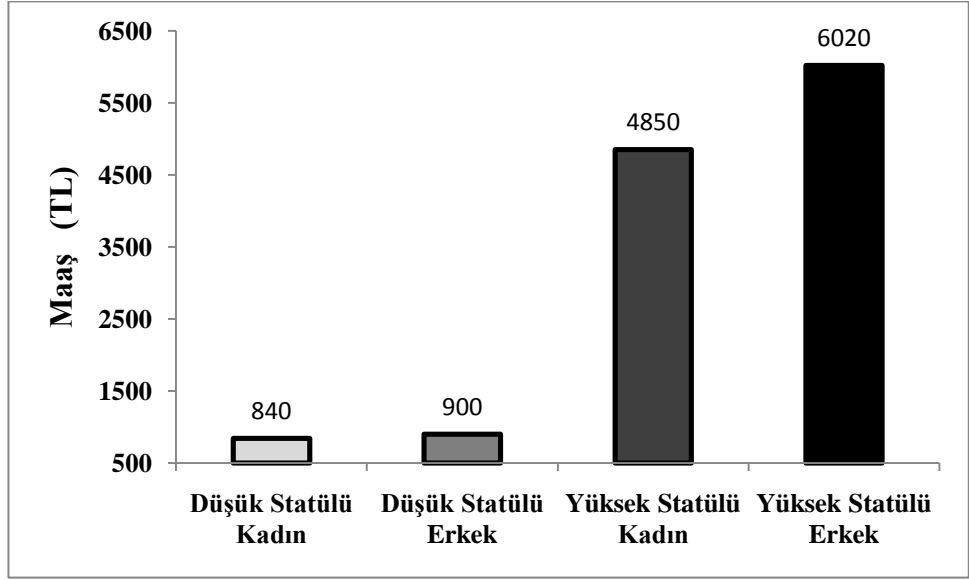
II.3.1.1.Statü göstergelerinin belirlenmesi

Flört tecavüzü senaryolarının oluşturulması sürecinde, mağdur ve saldırganın statü düzeylerine ilişkin hangi bilgilerin sunulacağını belirlemek amacıyla literatürdeki statü ile ilgili araştırmalar incelendiğinde en temel statü göstergelerinin eğitim düzeyi, meslek ve gelir düzeyi olduğu görülmüştür (Adler, Epel, Castellazzo ve Ickovics, 2000; Alwan, Viswanathan, Williams, Paccaud ve Bovet, 2010; Hrubá ve çalışma arkadaşları, 2009). Söz konusu literatürden hareketle kurban ve saldırganın statülerine ilişkin meslek, eğitim ve gelir düzeyi bilgilerinin verilmesine karar verilmiştir.

Bireylerin hangi eğitim düzeyini, hangi mesleği ve hangi gelir düzeyini yüksek, hangilerini düşük statü göstergesi olarak değerlendirdiğini tespit etmek amacıyla bir ön çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaya İzmir'in farklı semtlerinde ikamet eden ve yaşları 18-70 arasında değişen ($\bar{X} = 37.07$ $S = 11.86$) 48'i kadın, 48'i erkek olmak üzere toplam 96 kişi katılmıştır. Katılımcılara düşük statülü bir kadının ve erkeğin aylık gelirin ne kadar olması gerektiği, eğitiminin hangi düzeyde olması gerektiği ve sahip olabileceği mesleklerin neler olduğu soruları yöneltilmiştir. Aynı sorular yüksek statülü kadın ve erkek için de ayrı ayrı sorulmuştur.

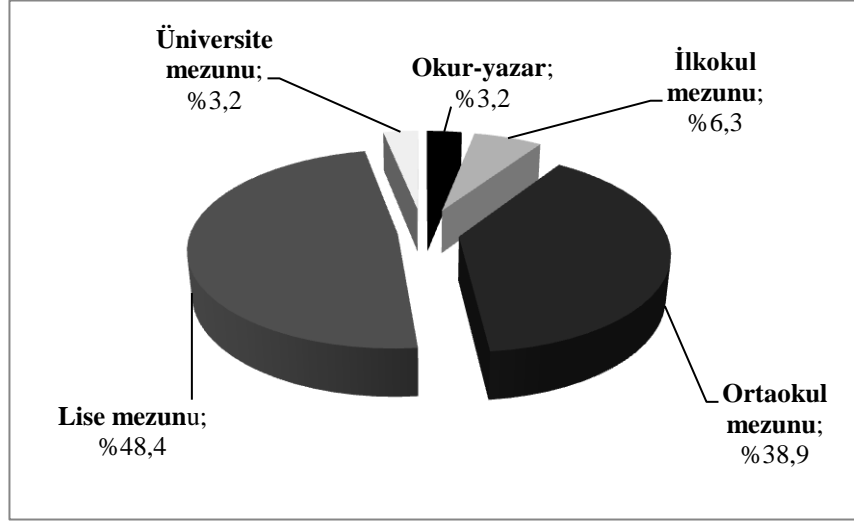
Araştırma sonucunda katılımcıların düşük statülü bir kadının aylık gelirin ortalama 840 TL ($S=206.88$), düşük statülü bir erkeğin aylık gelirin ortalama 900 TL

(S=204.39), yüksek statülü bir kadının aylık gelirin ortalama 4850 TL (S=3532.52) ve yüksek statülü bir erkeğin aylık gelirin ortalama 6020 TL (S=4045.72) olması gerektiğini ifade ettikleri görülmüştür (Bkz. Grafik-1).

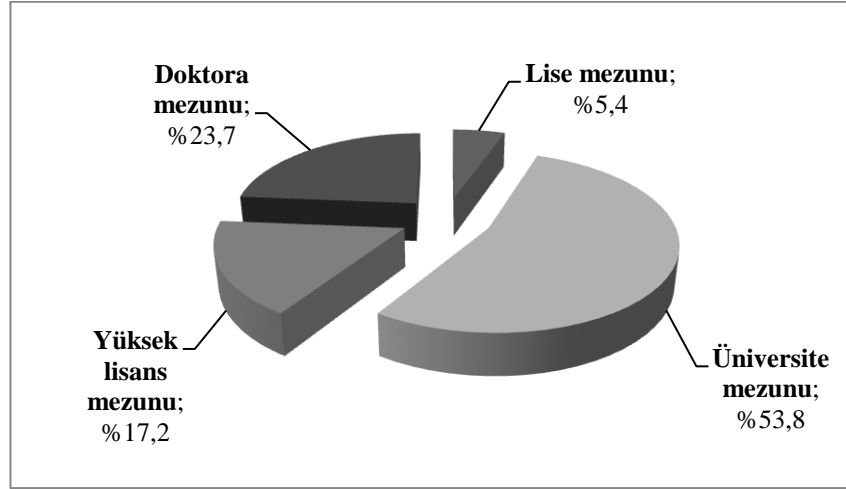

Grafik-1. Katılımcılar Tarafından Düşük Statülü Kadının, Düşük Statülü Erkeğin, Yüksek Statülü Kadının ve Yüksek Statülü Erkeğin Sahip Olabileceği Aylık Gelir Miktarlarına İlişkin Belirtilen Ortalamalar.

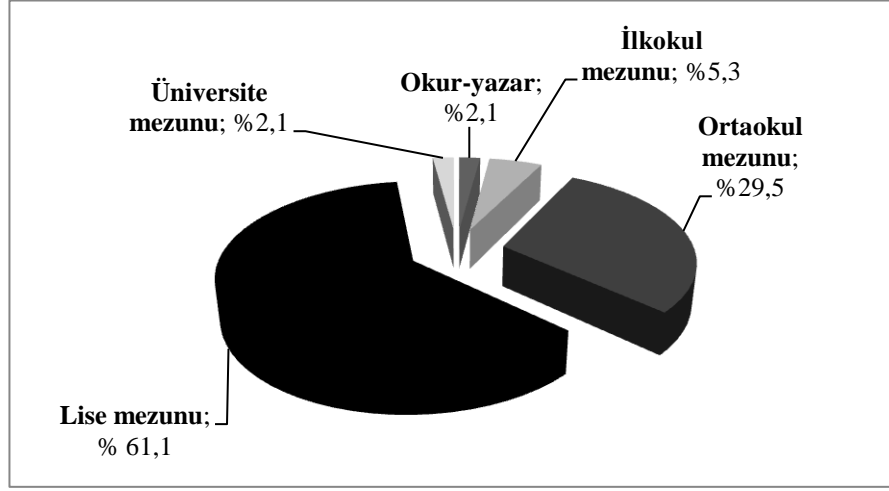
Statü göstergesi olarak eğitim düzeyi ele alındığında düşük statülü bir kadının eğitim düzeyinin hangi düzeyde olması gerektiği sorusuna katılımcıların % 48.4'ü lise mezunu, % 38.9'u ortaokul mezunu, % 6.3'ü ilkokul mezunu, % 3.2'si üniversite mezunu ve % 3.2'si okuryazar olması gerektiği cevabını vermiştir (Bkz. Grafik-2). Katılımcıların % 53.8'ü yüksek statülü bir kadının üniversite mezunu, % 23.7'si doktora mezunu, % 17.2'si yüksek lisans mezunu ve % 5.4'ü lise mezunu olması gerektiğini ifade etmiştir (Bkz. Grafik-3). Düşük statülü bir erkeğin eğitim düzeyinin % 61.1'i lise mezunu, % 29.5'i ortaokul mezunu, % 5.3'ü ilkokul mezunu, % 2.1'i üniversite mezunu ve % 2.1'i okuryazar olması gerektiğini belirtmişlerdir (Bkz. Grafik-4). Yüksek statülü bir erkek ise katılımcıların % 53.2'sine göre üniversite mezunu, % 21.3'üne göre yüksek lisans mezunu, % 24.5'ine göre doktora mezunu ve % 1.1'ine göre lise mezunu olmalıdır (Bkz. Grafik-5).

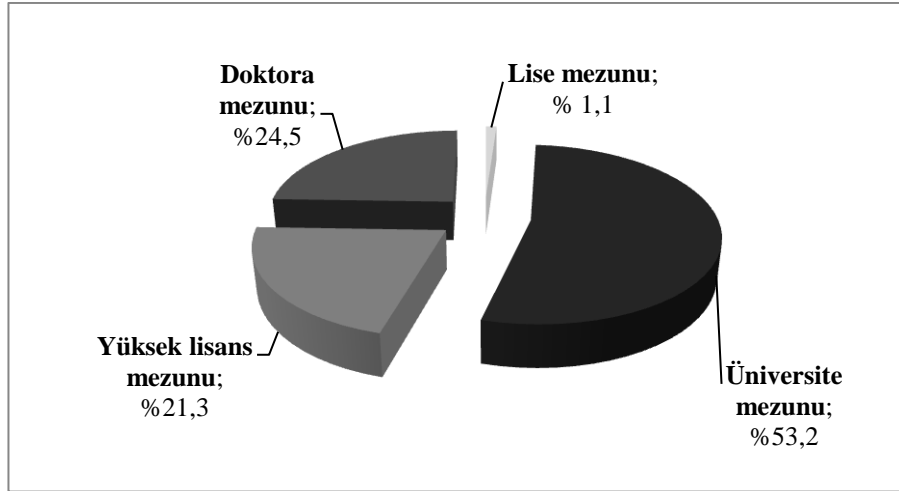
Grafik-2. Katılımcıların “Düşük Statülü Kadının Eğitim Düzeyi Ne Olmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeleri Oranları.

Grafik-3. Katılımcıların “Yüksek Statülü Kadının Eğitim Düzeyi Ne Olmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeleri Oranları.

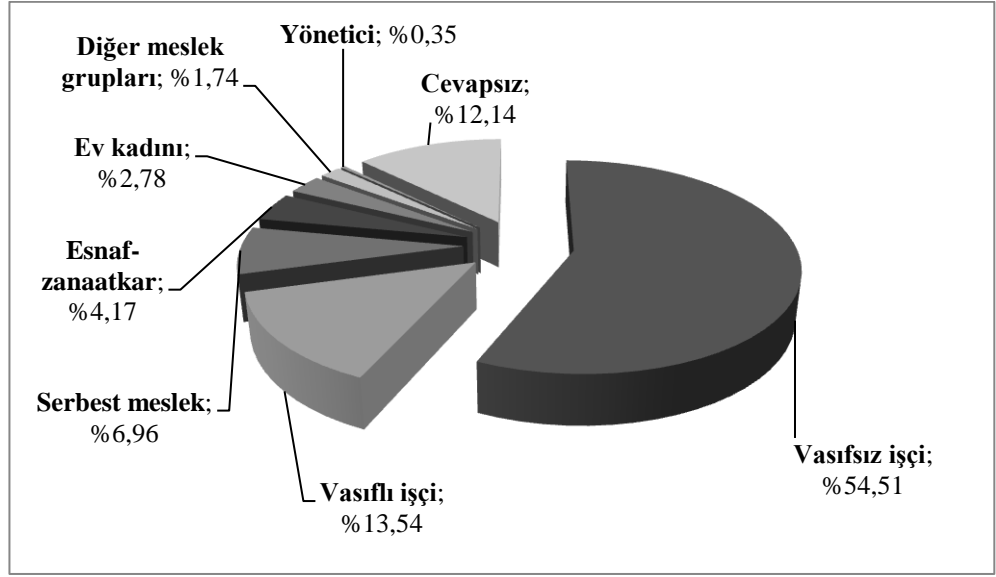
Grafik-4. Katılımcıların “Düşük Statülü Erkeğin Eğitim Düzeyi Ne Olmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeleri Oranları.

Grafik-5. Katılımcıların “Yüksek Statülü Erkeğin Eğitim Düzeyi Ne Olmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeleri Oranları.

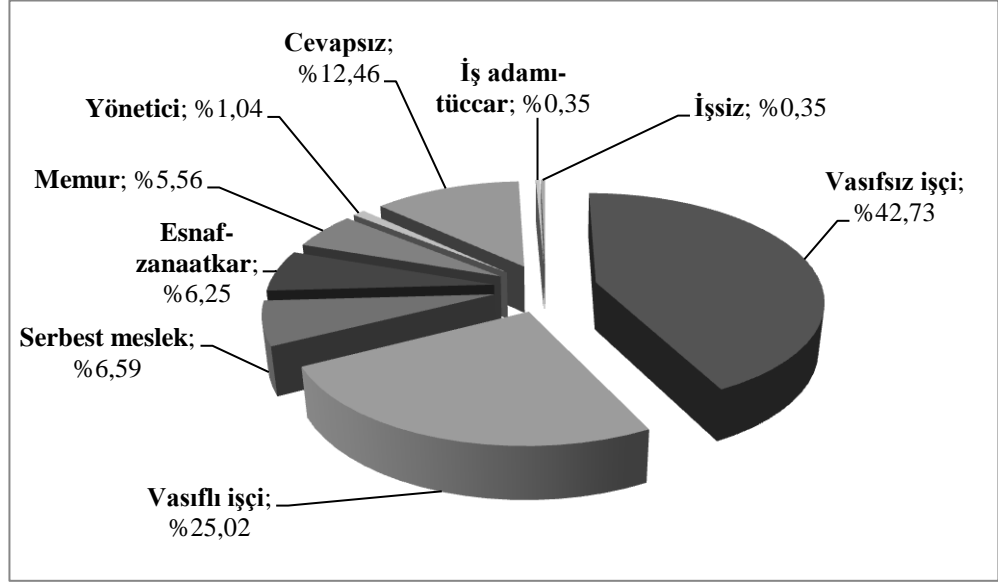
Katılımcılardan düşük ve yüksek statülü bireylerin (kadın/erkek) sahip olabileceği üç tane mesleği belirtmeleri istenmiştir. Yapılan frekans analizi sonucunda düşük statülü bir kadının sahip olabileceği mesleklerin belirtilme sıklıklarının şu şekilde olduğu görülmüştür: % 54.51 oranında vasıfsız işçilik (temizlik işçisi, tezgahçı vb.), % 13.54 oranında vasıflı işçilik (kasiyer, tekniker vb.), % 6.96 oranında serbest meslek (hemşire, bankacı gibi), % 4.17 oranında esnaf-zanaatkarlık, % 3.81 oranında memurluk, % 2.78 oranında ev kadınlığı, % 1.74 oranında diğer meslek grupları

(manken vb.) ve % 0.35 oranında yöneticilik. Düşük statülü kadının sahip olabileceği meslek sorusu % 12.14 oranında yanıtı bırakılmıştır (Bkz. Grafik-6). Buradan hareketle araştırmada kullanılmak üzere düşük statülü bir kadının mesleği için en sık belirtilen meslek kategorisi olan vasıfsız işçilik (% 54.51) içerisinde en yüksek orana sahip olan “tezgâhtarlık” (% 21.02) mesleği seçilmiştir.

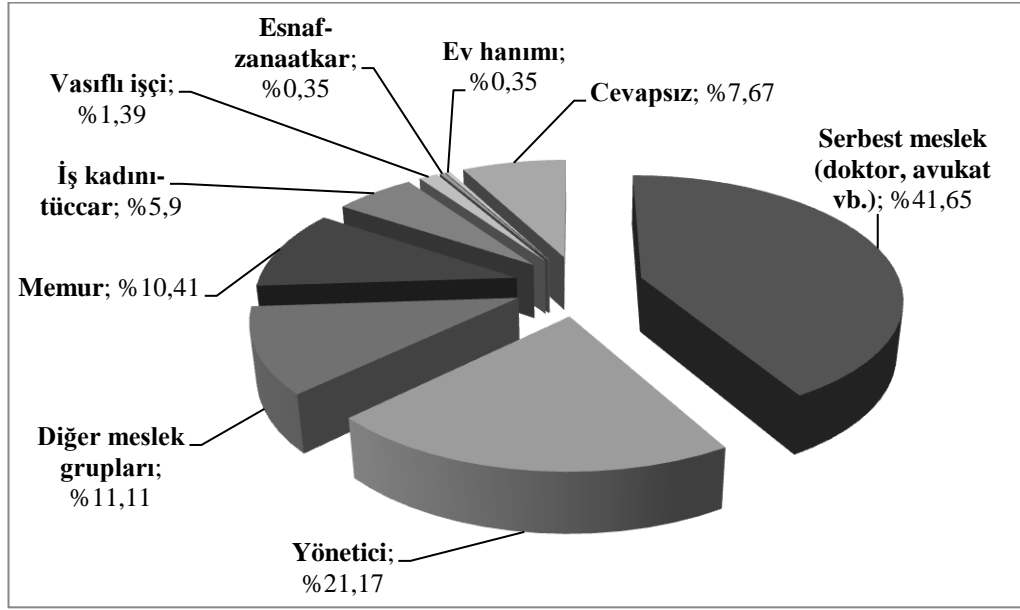
Grafik-6. Katılımcıların “Düşük Statülü Kadının Mesleği Ne Olmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Belirtilme Sıklıkları.

Katılımcıların belirtme sıklığı bakımından düşük statülü bir erkek % 42.73 oranında vasıfsız işçi (işçi, hizmetli, tezgâhtar vb.), % 25.02 oranında vasıflı işçi (teknik eleman, garson vb.), % 6.59 oranında serbest meslek sahibi (pazarlamacı, müteahhit vb.), % 6.25 oranında esnaf-zanaatkar, % 5.56 oranında memur, % 1.04 oranında kamu ya da özel sektörde yönetici, % 0.35 oranında iş adamı-tüccar ve % 0.35 oranında işsiz olabilir. % 12.46 oranında bu soruya cevap verilmemiştir (Bkz. Grafik-7). Bu bulgulardan yola çıkarak düşük statülü bir erkeğin mesleğini temsil etmek üzere en sık ifade edilen meslek kategorisi (% 42.73-vasıfsız işçi) içerisinde % 21.95 belirtilme sıklığı ile “işçi” mesleği seçilmiştir.

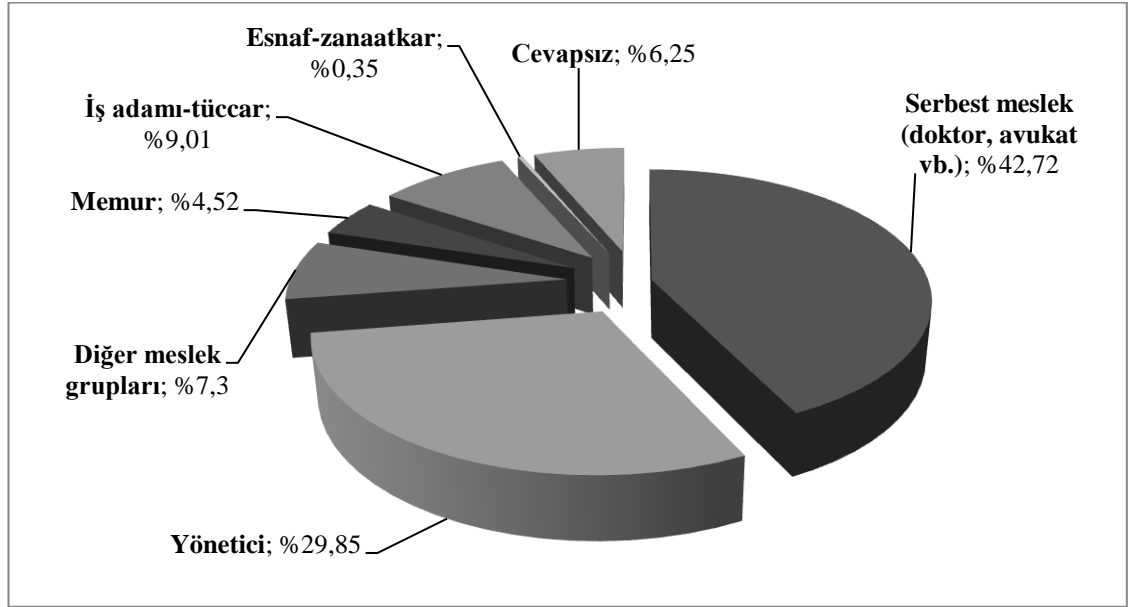
Grafik-7. Katılımcıların “Düşük Statülü Erkeğin Mesleği Ne Olmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Belirtilme Sıklıkları.

Katılımcılar tarafından yüksek statülü bir kadının sahip olabileceği mesleklerin belirtilme sıklıkları ise şu şekildedir: % 41.65 oranında serbest meslek (doktor, mimar, avukat vb.), % 21.17 oranında kamuda ya da özel sektörde yöneticilik, % 11.11 oranında diğer meslek grupları (akademisyen, yazar vb.), % 10.41 oranında memurluk, % 5.9 oranında iş kadını-tüccarlık, % 1.39 oranında vasıflı işçilik (yönetici asistanı vb.), % 0.35 oranında esnaf-zanaatkarlık ve % 0.35 oranında ev hanımlığı. % 7.67 oranında yüksek statülü kadın için herhangi bir meslek belirtilmemiştir (Bkz. Grafik-8). Yüksek statülü bir kadının mesleği olarak, en sık belirtilen serbest meslek kategorisi (% 41.65) içerisinde % 45.76 ile en yüksek orana sahip “doktorluk” mesleği seçilmiştir.

Grafik-8. Katılımcıların “Yüksek Statülü Kadının Mesleği Ne Olmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Belirtilme Sıklıkları.

Yüksek statülü bir erkeğin sahip olabileceği meslekler bakımından serbest meslek (doktor, eczacı, savcı vb.) % 42.72, kamuda ya da özel sektörde yöneticilik % 29.85, iş adamı-tüccarlık % 9.01, memurluk % 4.52, esnaf-zanaatkarlık % 0.35 ve diğer meslek grupları (akademisyen, yazar vb.) % 7.3 oranında belirtilme sıklığına sahiptir. Bu soru % 6.25 oranında yanıtızsız kalmıştır (Bkz. Grafik-9). % 42.72’lik bir belirtilme oranıyla yüksek statülü bir erkeğin sahip olabileceği meslek olarak görülen serbest meslek grubu içerisinde % 40.37 ile “doktorluk” mesleği yüksek statülü bir erkeğin mesleği olarak seçilmiştir.

Grafik-9. Katılımcıların “Yüksek Statülü Erkeğin Mesleği Ne Olmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Belirtilme Sıklıkları.

Statü göstergelerinin belirlenmesi için yaptığımız araştırma sonuçları birleştirildiğinde katılımcıların düşük statülü bir kadını “840 TL aylık gelire sahip lise mezunu bir tezgahtar” olarak; düşük statülü bir erkeği “900 TL aylık gelire sahip lise mezunu bir işçi” olarak; yüksek statülü bir kadını “4850 TL aylık gelire sahip üniversite mezunu bir doktor” olarak; yüksek statülü bir erkeği ise “6020 TL aylık gelire sahip üniversite mezunu bir doktor” olarak algıladıkları görülmüştür. Bu çerçevede flört tecavüzü senaryosunda mağdur ve saldırganın düşük ya da yüksek statülü olduğuna dair bilgiler sunularak, araştırmada 2 (mağdurun statüsü: düşük statü - yüksek statü) X 2 (saldırganın statüsü: düşük statü - yüksek statü) denekler arası desen kullanılmıştır.

II.3.1.2. Flört tecavüzü senaryoları

Literatürdeki benzer çalışmalarda kullanılan senaryolardan esinlenerek oluşturulan flört tecavüzü senaryoları mağdur ve saldırganın statülerine ilişkin bilgiler haricinde tamamen özdeştir ve aşağıdaki gibidir (Bkz. Ek-1):

Üniversite mezunu ve 4.850 TL aylık gelikle doktor olarak çalışan Ayşe, arkadaşlarıyla birlikte yaz tatiline çıkar. Bir akşam, yemekten sonra kasabada düzenlenen geleneksel yaz festivaline katılırlar. Festivalde aynı kasabada tatil yapan Mehmet'le tanışirlar. Lise mezunu olan Mehmet, 900 TL aylık gelikle işçi olarak çalışmaktadır. Kısa sürede birçok ortak noktalarının olduğunu keşfeden Ayşe ile Mehmet bütün geceyi konuşarak, dans ederek, eğlenerek ve birbirleriyle flört ederek geçirir. Gecenin sonunda arkadaşlarının yanından ayrılarak Ayşe'nin kaldığı otele kadar birlikte yürüyen ikili, sohbeta Ayşe'nin odasında devam etmeye karar verir. Sohbet ederken gittikçe yakınlaşırlar ve öpüşmeye başlarlar. Bir süre sonra Ayşe, Mehmet'ten uzaklaşır, daha fazla ileriye gitmek istemediğini söyler. Ancak Mehmet onun söylediklerini dikkate almaz ve zorla onunla cinsel ilişkiye girer.

Katılımcılardan senaryoyu dikkatli bir şekilde okumaları ve devamında yer alan soruları metne göre cevaplamaları istenmiştir. Katılımcıların tecavüz olayına, mağdura ve saldırgana ilişkin atıflarını öğrenmek amacıyla yedi soru yöneltilmiştir.

Mağdura ve saldırgana atfedilen sorumluluk, ilk iki soruda “Sizce Ayşe (Mehmet) yaşananlardan ne derece sorumludur?” sorusu ile ölçülmüştür. Katılımcılardan görüşlerini “1 = hiç sorumlu değil – 7 = tamamen sorumlu” şeklindeki 7’li Likert tipi derecelendirme üzerinden bildirmeleri istenmiştir.

Yaşanan olay üzerinde mağdur ve saldırganın kontrol sahibi olup olmadığına ilişkin görüşleri belirlemek amacıyla “Sizce Ayşe (Mehmet) olayın gidişatını değiştirebilir miydi?” şeklinde iki soru sorulmuştur. Cevaplarını “Evet-Hayır” şeklinde belirtmeleri istenen katılımcılar içerisinde olayın gidişatının değiştirebileceğini düşünenlere bu durumda Ayşe'nin (Mehmet'in) ne yapabileceği sorusu yöneltilmiştir.

“Sizce Ayşe yaşanan bu olaydan sonra ne yapmalıdır?” sorusuyla katılımcıların mağdurun olay sonrasındaki tutumunun ne olması gerektiğine ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu soruda katılımcıların görüşlerini almak amacıyla “Polise şikâyetçi olmalıdır”, “Yaşananları kimseye anlatmamalıdır”, “Yaşananları yalnızca

yakın bir arkadaşıyla paylaşmalıdır”, “Hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam etmelidir” seçenekleri sunulmuş, ayrıca seçenekler içerisinde yer almayan görüşlerini belirtmeleri için *Diğer* seçeneği eklenmiştir.

Saldırgana verilmesi uygun görülen yasal ceza miktarını belirlemek amacıyla “*Size göre Mehmet’in cezalandırılması konusunda aşağıdakilerden hangisi en uygun olanıdır?*” sorusu sorulmuştur. Katılımcılardan bu konudaki görüşlerini “*1 = hiç ceza verilmemeli, 2 = uyarı cezası verilmeli, 3 = 6 ay-1 yıl hapis cezası verilmeli, 4 = 1-7 yıl hapis cezası verilmeli, 5 = 7-13 yıl hapis cezası verilmeli, 6 = 13-20 yıl hapis cezası verilmeli, 7 = 20 yıldan fazla hapis cezası verilmeli*” seçeneklerinden birini işaretleyerek belirtmeli istenmiştir.

Katılımcıların senaryoda aktarılan olayı tecavüz olarak algılayıp algılamadığını öğrenmek amacıyla “*Sizce yaşanan bu olay, tecavüz olarak tanımlanabilir mi?*” sorusu yöneltilmiştir. Bu konudaki görüşlerini “Evet – Hayır” biçiminde belirtmeleri istenen katılımcılara neden böyle düşündükleri de sorulmuştur.

II.3.2. Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitleri Kabul Ölçeği (CSMMK)

Tecavüz Mitlerini Kabul Ölçeği’nin (RMA) tecavüzün farklı biçimlerini ele almaması, giderek düşük ortalama ve çarpık dağılım vermesi gibi nedenler cinsel saldırganlık mitlerinin kabulü ile ilgili yeni bir ölçek geliştirilmesi ihtiyacını doğurmuştur (Abrams, Viki, Masser ve Bohner, 2003). Bu tür bir ihtiyacı karşılamak amacıyla Gerger ve arkadaşları (2007) tarafından modern cinsiyetçilik alanındaki gelişmeleri yansıtan, cinsel şiddetin kurbanlarını hedef grup olarak ele alan ve tecavüz mitlerinin klasik temalarını daha uygun kelimelerle ifade eden 60 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Yapılan çalışmalar sonucunda ırkçılık ve cinsiyetçilik araştırmalarından çeşitli anlayışları da içeren, tek boyutlu ve 7’li likert tipi bir ölçek (1=Kesinlikle katılmıyorum; 7= Tamamen katılıyorum) olan 30 maddelik Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitleri Kabul Ölçeği (*Acceptance of Modern Myths About Sexual Aggression-AMMSA*) geliştirilmiştir (Gerger ve arkadaşları, 2007). Ölçekten

alınan yüksek puanlar cinsel saldırganlığa ilişkin mitlerin daha fazla onaylanması anlamına gelmektedir.

II.3.2.1.Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışması

Araştırmada kullanılmadan önce Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirliğini saptamak amacıyla bir ön çalışma yapılmıştır. Bu amaçla yaşları 20-64 arasında değişen ($\bar{X} = 35.46$, $S = 10.07$) ve İzmir'de farklı semtlerinde ikamet eden 123'ü kadın (% 52), 112'si erkek (% 48) olmak üzere toplam 235 katılımcıya Illinois Tecavüz Mitleri Kabul Ölçeği (Payne, Lonsway ve Fitzgerald, 1999) ve Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği (Gerger ve arkadaşları, 2007) uygulanmıştır. 45 madde ve 7 alt boyuttan oluşan Illinois Tecavüz Mitleri Kabul Ölçeği (Payne, Lonsway ve Fitzgerald, 1999), Çoklar (2007) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır.

Geçerlik-güvenirlik çalışmasının bulgularına göre Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği ile Illinois Tecavüz Mitleri Kabul Ölçeği'nin toplam puanları arasında .81 düzeyinde bir korelasyon vardır ($p < 0.01$). Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği ile Illinois Tecavüz Mitleri Kabul Ölçeği'nin alt ölçekleri arasındaki korelasyonların .59 ile .71 arasında değişim gösterdiği, Illinois Tecavüz Mitleri Kabul Ölçeği'nin toplam puanının alt ölçekleriyle arasındaki korelasyonların ise .75 ile .90 arasında değiştiği görülmüştür ($p < 0.01$; bkz. Tablo-1).

Tablo-1. *Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği ile Illinois Tecavüz Mitleri Kabul Ölçeği ve Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyonlar*

Ölçekler	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. CSMMK	—	.81**	.71**	.59**	.68**	.71**	.68**	.60**	.60**
2. IRMA		—	.90**	.75**	.78**	.82**	.82**	.77**	.79**
3. SA			—	.61**	.63**	.70**	.71**	.65**	.68**
4. WI				—	.52**	.58**	.64**	.39**	.49**
5. MT					—	.60**	.60**	.55**	.54**
6. TE						—	.63**	.61**	.67**
7. LI							—	.56**	.60**
8. DE								—	.58**
9. NR									—

*Not: CSMMK= Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği, IRMA = Illinois Tecavüz Mitlerini Kabul Ölçeği, SA = Kadın kışkırttı alt ölçeği, WI = Kadın istedi alt ölçeği, MT = Erkek istemezdi alt ölçeği, TE = Tecavüz sıradan bir olaydır alt ölçeği, LI = Kadın yalan söylüyordur alt ölçeği, DE = Tecavüz sapkın bir olaydır alt ölçeği, NR = Gerçekten tecavüz edildi alt ölçeği, **p<.001*

Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği'nin güvenilirlik katsayısının .91 olduğu ve ölçekteki maddelerin madde toplam puan korelasyonlarının .17 ile .70 arasında değişiklik gösterdiği saptanmıştır. Illinois Tecavüz Mitleri Kabul Ölçeği'nin güvenilirlik katsayısının ise .94 olduğu ve ölçekteki maddelerin madde toplam puan korelasyonlarının .23 ile .72 arasında değiştiği görülmüştür.

Illinois Tecavüz Mitleri Kabul Ölçeği ile arasında yüksek korelasyon olması ve psikometrik özelliklerinin Batı örneklemindeki bulgularla (Gerger, Kley, Bohner ve Siebler, 2007) paralellik göstermesi, Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği'nin Türkiye örnekleminde kullanılabilir ve geçerli bir ölçek olduğuna ilişkin güçlü bir kanıt teşkil etmektedir. Bu bulgulardan hareketle araştırmamızda Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği'nin kullanılmasına karar verilmiştir.

II.3.3. Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği (SÜY)

Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği, toplumdaki gruplar arası hiyerarşiye ve eşitsizliğe yönelik genel tutumları ölçmek amacıyla Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle (1994) tarafından geliştirilmiştir. Ölçekteki 16 maddenin yarısı (madde 2-4-5-6-7-9-14-15) eşitsizliği ve üstünlüğü onaylamayı ifade edecek, diğer yarısı ise (madde 1, 3, 8, 10, 11, 12, 13, 16 - ters kodlu maddeler) eşitliği onaylamayı ifade edecek şekilde dengelenmiştir. “Grup-temelli üstünlük” ve “eşitliğe karşı olma” üzere iki alt ölçeğe sahip olmasına karşın (Jost & Thompson, 2000, aktaran Göregenli ve Teközel, 2006) araştırmamızın amacı doğrultusunda istatistiksel analizler ölçek toplam puanı üzerinden yapılacaktır. 7 dereceli likert tipi olan ölçeğin (1=Kesinlikle katılmıyorum; 7= Tamamen katılıyorum) bazı maddeleri şöyledir: “*Bazı gruplar diğerlerinden daha değerlidir*”, “*Bütün gruplara hayatta eşit şans verilmelidir*” vb.

Göregenli ve Teközel (2006) tarafından Türkçeye uyarlanan ölçeğin grup-temelli üstünlük alt boyutunun güvenirlik katsayısının .84 olduğu bulunmuştur. Ülkemizde Bayram (2008) tarafından bir başka çalışmada kullanılan Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği'nin 16 maddelik formunun güvenirlik katsayısının ise .88 olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar, ölçeğin ülkemizde kullanılabilir psikometrik özelliklere sahip olduğunu göstermiştir.

II.3.4. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (ÇDCÖ)

Toplumsal ve ekonomik değişimlerle birlikte daha üstü kapalı bir halde ifade edilen kadınlara yönelik cinsiyetçi tutumları ölçmek amacıyla Glick ve Fiske (1996) tarafından geliştirilen Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (*Ambivalent Sexism Inventory-ASI*) 22 maddeden oluşmaktadır. Ölçek temel olarak, kadının erkeğe göre zayıf ve ona bağımlı olarak algılanması, cinsiyet ayrımcılığına maruz kalması gibi daha olumsuz tutumları ifade eden “*Düşmanca Cinsiyetçilik*” (DC) ile daha saf ve zayıf varlık olan kadının korunması, sevilmesi ve yüceltilmesi gerektiği gibi görece daha olumlu tutumları ifade eden “*Korumacı Cinsiyetçilik*” (KC) alt boyutlarını

kapsamaktadır. Bununla birlikte hem Amerika’da (Glick ve Fiske, 1996) hem Türkiye’de (Sakallı-Uğurlu, 2002) yapılan çalışmalar ÇDCÖ’nün düşmanca cinsiyetçilik (11 madde), korumacı ataerkillik (4 madde), cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma (3 madde) ve heteroseksüel yakınlık (4 madde) olmak üzere dört faktörden oluştuğunu göstermektedir.

Sakallı-Uğurlu (2002) tarafından yapılan güvenilirlik ve geçerlik çalışmasında ölçeğin iç tutarlılık güvenilirlik katsayısının .85, test tekrar test güvenilirlik katsayısının ise .87 olduğu, Cinsiyet Rollerine İlişkin Kalıpyargılar Ölçeği (Burt, 1980) ile arasındaki korelasyonun .60 olduğu ve orijinal faktör yapısının tekrarlandığı gözlenmiştir. Sonuç olarak, Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği’nin Türkiye’de kadınlara yönelik cinsiyetçiliği ölçmek amacıyla kullanılabilir olacak geçerlik ve güvenilirliğe sahip bir ölçek olduğu bulunmuştur.

6 dereceli Likert tipine (1=Tamamen karşıyım; 6=Tamamen katılıyorum) sahip olan ÇDCÖ, araştırmada kullanılan diğer ölçeklerle bir bütünlük oluşturması ve katılımcılar bakımından uygulama karmaşıklığına yol açmaması amacıyla 7 dereceli olarak sunulmuştur. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, korumacı ve düşmanca cinsiyetçiliğin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Tüm maddeleri cinsiyetçiliği yansıtan ve ters yönlü kodlama gerektirmeyen ölçekte yer alan maddelerden bazıları şöyledir: *“Kadınlar erkekler üzerinde kontrolü sağlayarak güç kazanma hevesindedirler”* (Düşmanca cinsiyetçilik faktörü), *“Ne kadar başarılı olursa olsun bir kadının sevgisine sahip olmadıkça bir erkek gerçek anlamda bütün bir insan olamaz”* (Heteroseksüel yakınlık faktörü), *“İyi bir kadın erkeği tarafından yüceltilmelidir”* (Koruyucu ataerkillik faktörü), *“Kadınlar erkeklerden daha yüksek ahlaki duyarlılığa sahip olma eğilimindedirler”* (Cinsiyetler arası tamamlayıcı farklılaştırma faktörü) vb.

II.3.5. Erkeklere Yönelik Çelişik Duygular Ölçeği (EÇDÖ)

Erkeklere Yönelik Çelişik Duygular Ölçeği, Glick ve Fiske (1999) tarafından erkeklere ilişkin tutumları ölçmek amacıyla geliştirilmiş iki boyutlu ve 19 maddelik bir

ölçektir. 10 maddeden oluşan “*Erkeğe İlişkin Düşmanca Tutumlar*” (EDT) alt ölçeği erkeğin kadınlara ilişkin rollerde yeteneğinin olmadığına, kadınların erkeğin gücüne ve bu gücün kötüye kullanımına içerlemelerine vurgu yapmaktayken; 9 maddelik “*Erkeğe İlişkin Korumacı Tutumlar*” (EKT) alt ölçeği ise geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini ve güç ilişkilerini olumlu açıdan ele almaktadır.

2008 yılında Sakallı tarafından Türkçeye uyarlanan Erkeklerle Yönelik Çelişik Duygular Ölçeği'nin iç tutarlılık güvenirlik katsayısının .82, Erkeğe İlişkin Düşmanca Tutumlar Alt Ölçeği'nin .82 ve Erkeğe İlişkin Korumacı Tutumlar Alt Ölçeği'nin .83, test tekrar test güvenirliğinin ise .80 değerinde olduğu saptanmıştır. Ölçüt bağıntılı geçerlik bakımından Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (Sakallı-Uğurlu, 2002) ile arasındaki ilişki incelendiğinde EÇDÖ ile ÇDCÖ arasında .75, EDT ile DC arasında .62; EDT ile KC arasında .63; EDT ile DC arasında .09 ve EDT ile KC arasında .46 değerinde korelasyon olduğu bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin orijinal faktör yapısının ülkemiz öğrenci örnekleminde tekrarlandığı gözlenmiştir. Türkiye’de uygulanabilecek geçerlik ve güvenirliğe sahip olan ölçeğin bazı maddeleri şöyledir: “*Çiftlerden ikisi de çalışıyor olsa bile, kadın evde erkeğine bakma konusunda daha fazla sorumluluk üstlenmelidir*” (Erkeğe ilişkin korumacı tutumlar); “*Erkekler toplumda kadınlardan daha fazla kontrole sahip olmak için her zaman çabalarlar*” (Erkeğe ilişkin düşmanca tutumlar) vb.

Araştırmada kullanılan diğer ölçeklerle bir bütünlük oluşturması ve katılımcılar bakımından uygulama karmaşıklığına yol açmaması amacıyla 6 dereceli Likert tipindeki (1= Tamamen karşıyım; 6= Tamamen katılıyorum) EÇDÖ, 7 dereceli olarak sunulmuştur. Ölçekten elde edilen yüksek puanlar, erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumların yüksek olduğunu göstermektedir.

II.3.6. Bilgi Formu

Bilgi formu, araştırmanın amaçları doğrultusunda cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim düzeyi, aylık gelir, yaşanan ilçe, hayatın büyük bölümünün geçirildiği yer,

meslek, günde ortalama TV izleme süresi, sıklıkla izlenen TV programları gibi katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgileri edinmeye yönelik soruları içermektedir. Ayrıca katılımcıların geçmişte yaşadıkları cinsel saldırı deneyimlerini öğrenmek amacıyla “İstemediğiniz bir cinsel davranışta bulunmanız için birinin/birilerinin size karşı zor kullandığı oldu mu?” ve “Birinin/birilerinin size cinsel tacizde bulunduğu oldu mu?” şeklinde sorular yöneltilmiş olup bu sorulardan herhangi birine “Evet” yanıtını veren katılımcıların ise ayrıca bu kişi ile yakınlık derecelerini ve yaşadıkları olaydan sonra ne yaptıklarını belirtmeleri istenmiştir.

II.4. İşlem

İzmir’in çeşitli yerlerinde ikamet eden kişilere Ege Üniversitesi Psikoloji Bölümü Sosyal Psikoloji Anabilim Dalı tarafından kadın-erkek ilişkileri üzerine yürütülen bir çalışmaya katılıp katılmak istemedikleri sorulmuştur. Araştırmaya katılmayı kabul edenlere kapalı bir zarf içerisinde çeşitli sosyo-demografik bilgileri ölçen soruların, flört tecavüzü senaryosunun ve çeşitli tutum ölçeklerinin yer aldığı bir soru formu sunulmuştur. Çalışmaya katılan 302 katılımcıdan 80’i (41 kadın-39 erkek) mağdura ilişkin yüksek statü, saldırganla ilişkin düşük statü göstergelerinin olduğu; 73’ü (37 kadın-36 erkek) mağdura ilişkin düşük statü, saldırganla ilişkin yüksek statü göstergelerinin olduğu; 74’ü (37 kadın-37 erkek) hem mağdura hem saldırganla ilişkin yüksek statü göstergelerinin olduğu ve 75’i (38 kadın-37 erkek) ise her ikisi için de düşük statü göstergelerinin sunulduğu senaryoları okumuşlardır. Ortalama 20-30 dakikada doldurulan form, kapalı zarf içerisinde teslim alınmış ve katılımcılara teşekkür edilmiştir.

Bu araştırmadan elde edilen veriler bilgisayar ortamında analiz edilmiştir. Verilerin istatistiksel analizi için SPSS İstatistiksel Paket Programı kullanılmıştır. Bazı analizlerde sosyal üstünlük yönelimi, medyan değerinden ikiye bölünmüş, 49’un altındaki değerler düşük sosyal üstünlük yönelimine, 49 ve üzerindeki değerler ise yüksek sosyal üstünlük yönelimine sahip olma şeklinde iki düzeyli bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Amaca uygun olarak temel betimsel istatistik (frekans, ortalama,

standart sapma, vb.), güvenirlik analizi, korelasyon analizi, varyans analizi, bağlantısız t-testi analizi ve regresyon analizi istatistiksel teknikleri kullanılmıştır. Grafiklerin izimi ise; SPSS ve Excel programları kullanılarak yapılmıştır.

III. BÖLÜM BULGULAR

III.1. Örneklemin Özellikleri

İzmir'in farklı semtlerinde ikamet eden 302 katılımcının % 50.7'si kadın, % 49.3'ü ise erkektir. Yaş aralığı 18 ile 68 ($\bar{X}=36.29$, $S = 9.81$) arasında değişen örneklemin % 35.7'si bekar, % 64.3'ü evlidir.

Örneklemin eğitim düzeyine bakıldığında % 8.3'ünün ilkokul, % 8.3'ünün ortaokul, % 31.8'inin lise, % 43'ünün üniversite ve % 8.6'sının yüksek lisans/doktora mezunu olduğu görülmüştür. Aylık gelir durumu bakımından ise örneklemin % 9.3'ü 900 TL'den az, % 25.2'si 901-1500 TL, % 23.8'i 1501-2500 TL, % 20.2'si 2501-3500 TL, % 13.9'u 3501-5000 TL, % 7.6'sı ise 5001 TL ve üzerinde geliri olduğunu ifade etmiştir.

Katılımcıların % 5'i hayatlarının büyük bölümünü İstanbul'da, % 3.6'sı Ankara'da, % 77.2'si İzmir'de, % 11.3'ü diğer şehirlerde, % 1.3'ü kasabada, % 1.7'si köyde geçirdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca % 5'i vasıfsız işçi, % 9.9'u vasıflı işçi, % 29.5'i kamuda çalışan memur, % 3.3'ü kamuda yönetici, % 19.9'u özel sektörde çalışan, % 3.3'ü özel sektörde yönetici, % 3.6'sı esnaf-zanaatkar, % 4.3'ü serbest meslek, % 2'si iş adamı-tüccar, % 4.6'sı emekli, % 10.9'u çalışmayan/ev kadını, % 1'i işsiz ve % 2.6'sı öğrenci olduğunu beyan etmiştir.

Örneklemin medeni duruma, eğitim düzeyine, aylık gelir durumuna, hayatın büyük bölümünün geçirildiği yere ve mesleğe göre dağılımları Tablo-2'de sunulmuştur.

Tablo-2. Örneklemin Demografik Özelliklere Göre Dağılımı

	Kadın		Erkek		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
<u>Medeni Durum</u>						
Bekâr	57	37.5	50	33.8	107	35.7
Evli	95	62.5	98	66.2	193	64.3
<u>Eğitim Durumu</u>						
İlkokul mezunu	19	12.4	6	4	25	8.3
Ortaokul mezunu	12	7.8	13	8.7	25	8.3
Lise mezunu	42	27.5	54	36.2	96	31.8
Üniversite mezunu	61	39.9	69	46.3	130	43
Yüksek lisans/Doktora mezunu	19	12.4	7	4.7	26	8.6
<u>Aylık Gelir</u>						
900 TL'den az	13	8.5	15	10.1	28	9.3
901- 1500 TL	35	22.9	41	27.5	76	25.2
1501-2500 TL	38	24.8	34	22.8	72	23.8
2501-3500 TL	28	18.3	33	22.1	61	20.2
3501-5000 TL	24	15.7	18	12.1	42	13.9
5001 TL ve üzeri	15	9.8	8	5.4	23	7.6
<u>Uzun Süre Yaşanılan Yer</u>						
İstanbul	7	4.6	8	5.4	15	5
Ankara	6	3.9	5	3.4	11	3.6
İzmir	118	77.1	115	77.2	233	77.2
Diğer şehirler	15	9.8	19	12.8	34	11.3
Kasaba	2	1.3	2	1.3	4	1.3
Köy	5	3.3	0	0	5	1.7
<u>Meslek</u>						
Vasıfsız işçi	12	7.8	3	2	15	5
Vasıflı işçi	6	3.9	24	16.1	30	9.9
Kamuda çalışan memur	61	39.9	28	18.8	89	29.5
Kamuda yönetici	4	2.6	6	4	10	3.3
Özel sektörde çalışan	17	11.1	43	28.9	60	19.9
Özel sektörde yönetici	1	0.7	9	6	10	3.3
Esnaf-zanaatkar	3	2	8	5.4	11	3.6
Serbest meslek	1	0.7	12	8.1	13	4.3
İş adamı-tüccar	-	-	6	4	6	2
Emekli	6	3.9	8	5.4	14	4.6
Çalışmıyor/ev kadını	33	21.6	-	-	33	10.9
İşsiz	1	0.7	2	1.3	3	1
Öğrenci	8	5.2	-	-	8	2.6

III.1.1. Katılımcıların Tercih Ettikleri Televizyon Programları

Katılımcıların "Günde ortalama kaç saat televizyon izliyorsunuz?" sorusuna verdikleri yanıtlardan günde ortalama 175.75 dakika (S = 102.40), başka bir ifadeyle yaklaşık 3 saat televizyon izledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılardan ayrıca sıklıkla izledikleri televizyon programlarını belirtmeleri istendiğinde 136 kişi (% 45) bilgi programlarını, 115 kişi (% 38.1) tartışma programlarını, 87 kişi (% 28.8) spor programlarını, 46 kişi (% 15.2) yemek programlarını, 21 kişi (% 7) moda programlarını, 34 kişi (% 11.3) magazin programlarını, 53 kişi (% 17.5) müzik programlarını, 48 kişi (% 15.9) eğlence programlarını, 20 kişi (% 6.6) kadın programlarını, 18 kişi (% 6) evlendirme programlarını, 237 kişi (% 78.5) haber programlarını, 140 kişi (% 46.4) belgesel programlarını, 35 kişi (% 11.6) çizgi film, 150 kişi (% 49.7) sinema ve 171 kişi (% 56.6) dizi izlediğini ifade etmiştir.

Kadın ve erkek katılımcıların televizyon programı tercihlerini belirlemek amacıyla katılımcıların cinsiyetleri ile sıklıkla izlemeyi tercih ettikleri televizyon programları arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı her bir televizyon programı için ayrı ayrı 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (televizyon programı: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre:

- Spor programlarını sıklıkla izlemeyi tercih etme ile cinsiyet arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma saptanmıştır, [$\chi^2(1, 302) = 75.004$, $p < .001$, $\phi = .498$]. Analiz sonuçları, erkeklerin (% 88.5), kadınlara (% 11.5) kıyasla daha yüksek oranda spor programlarını izlemeyi tercih ettiklerini göstermiştir. (Erkeklerin % 51.7'si, kadınların % 6.5'u sıklıkla spor programı izlediklerini ifade etmişlerdir.)
- Yemek programlarını sıklıkla izlemeyi tercih etme ile cinsiyet arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma olduğu bulunmuştur, [$\chi^2(1, 302) = 29.598$, $p < .001$, $\phi = -.308$]. Analiz sonuçlarına göre, kadınların (% 87),

erkeklerle (% 13) kıyasla daha yüksek oranda yemek programlarını izlemeyi tercih etmişlerdir. (Kadınların % 26.1'i, erkeklerin % 4'ü yemek programlarını izlemeyi sıklıkla tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.)

- Moda programlarını sıklıkla izlemeyi tercih etme ile cinsiyet arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür, [$\chi^2(1, 302) = 8.284, p = .005, \phi = -.166$]. Analiz sonuçları, kadınların (% 81), erkeklerle (% 19) kıyasla daha yüksek oranda moda programlarını izlemeyi tercih ettiklerini göstermiştir. (Kadınların % 11.1'i erkeklerin ise % 2.7'si moda programlarını izlediklerini beyan etmişlerdir.)
- Kadın programlarını sıklıkla izlemeyi tercih etme ile cinsiyet arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma saptanmıştır, [$\chi^2(1, 302) = 20.858, p < .001, \phi = -.263$]. Analiz sonuçları, kadınların (% 100), erkeklerle (% 0) oranla kadın programlarını izlemeyi daha fazla tercih ettiklerini ortaya koymuştur. (Kadınların % 13.1'i, erkeklerin ise % 0'ı kadın programlarını sıklıkla izlediklerini bildirmişlerdir.)
- Evlendirme programlarını sıklıkla izlemeyi tercih etme ile cinsiyet arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma olduğu bulunmuştur, [$\chi^2(1, 302) = 8.174, p = .006, \phi = -.165$]. Analiz sonuçlarına göre, kadınlar (% 83.3), erkeklerle (% 16.7) kıyasla daha yüksek oranda evlendirme programlarını izlemeyi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. (Kadınların % 9.8'i, erkeklerin % 2'si evlendirme programlarını sıklıkla izlemeyi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.)
- Belgesel programlarını sıklıkla izlemeyi tercih etme ile cinsiyet arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür, [$\chi^2(1, 302) = 15.264, p < .001, \phi = .225$]. Analiz sonuçları, erkeklerin (% 61.4), kadınlara (% 38.6) oranla belgesel programlarını izlemeyi daha fazla tercih ettiklerini

göstermiştir. (Erkeklerin % 57.7'si, kadınların % 35.3'ü sıklıkla belgesel izlediklerini bildirmişlerdir.)

- Sinema programlarını sıklıkla izlemeyi tercih etme ile cinsiyet arasında istatistiksel açıdan marjinal düzeyde anlamlı bir farklılaşma saptanmıştır, [χ^2 (1, 302) = 3.386, $p = .084$, $\phi = .106$]. Analiz sonuçlarına göre, erkekler (% 54.7), kadınlara (% 45.3) kıyasla sinema programlarını izlemeyi daha yüksek oranda tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. (Kadınların % 44.4'ü, erkeklerin ise % 55'i sinema programı izlemeyi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.)
- Dizi programlarını sıklıkla izlemeyi tercih etme ile cinsiyet arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma saptanmıştır, [χ^2 (1, 302) = 34.708, $p < .001$, $\phi = -.339$]. Analiz sonuçları, kadınların (% 65.5), erkeklere (% 34.5) kıyasla dizi programlarını izlemeyi daha yüksek oranda tercih ettiklerini ortaya koymuştur. (Kadınların % 73.2'si, erkeklerin ise % 39.6'sı dizi izlemeyi tercih ettiklerini ifade etmişlerdir.)
- Bununla birlikte cinsiyet ile bilgi programlarını, [χ^2 (1, 302) = .065, $p = .818$], tartışma programlarını, [χ^2 (1, 302) = 1.020, $p = .344$], magazin programlarını, [χ^2 (1, 302) = 1.021, $p = .365$], müzik programlarını, [χ^2 (1, 302) = .908, $p = .367$], eğlence programlarını, [χ^2 (1, 302) = .172, $p = .678$], haber programlarını, [χ^2 (1, 302) = .739, $p = .404$], ve çizgi film programlarını, [χ^2 (1, 302) = 1.381, $p = .282$], izlemeyi sıklıkla tercih etme arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır.

III.2. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Psikometrik Özellikleri

Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitleri Kabul Ölçeği'nin güvenilirliği için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve güvenilirlik katsayısı .88 olarak bulunmuştur. Ölçekteki maddelerin madde toplam puan korelasyonlarına bakıldığında “*Politikacılar çoğunlukla, tecavüz konusuna medyanın ilgisini çekebileceği için değinirler.*” maddesinin madde toplam puan korelasyonunun .08 olduğu saptanmış ve

ayırt edicilik düzeyi düşük olduğu için (madde toplam korelasyonu 0.15'in altında olduğu için) ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Bu maddenin toplam puan korelasyonunun düşük olması, ülkemizde cinsel saldırganlık, cinsel şiddet, tecavüz gibi konuların politikacıların üzerinde durmadıkları bir alan olmasıyla açıklanabilir. 19. madde çıkarıldıktan sonra tekrar yapılan güvenirlik analizi sonucunda ölçeğin güvenirlik katsayısının .891 olduğu, madde toplam puan korelasyonlarının .16 ile .58 arasında değiştiği saptanmıştır.

Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği'nin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .80 olarak hesaplanmış, madde toplam puan korelasyonlarının .32 ile .55 arasında değiştiği görülmüştür. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği'nin ise güvenirlik katsayısının .85 olduğu ve madde toplam puan korelasyonlarının .23 ile .61 arasında değiştiği; ölçeğin alt boyutlarından Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği'nin güvenirlik katsayısının .80 olduğu, madde toplam puan korelasyonlarının .29 ile .69 arasında değiştiği; diğer alt boyut olan Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği'nin ise güvenirlik katsayısının .84 olduğu, madde toplam puan korelasyonlarının .32 ile .62 arasında değiştiği bulunmuştur. Erkeklerle İlişkin Çelişik Duygular Ölçeği'nin güvenirlik katsayısının .83 olduğu ve madde toplam puan korelasyonlarının .29 ile .55 arasında değiştiği; ölçeğin alt boyutlarından Erkeklerle İlişkin Korumacı Tutumlar Ölçeği'nin güvenirlik katsayısının .79 olduğu, madde toplam puan korelasyonlarının .33 ile .58 arasında değiştiği; Erkeklerle İlişkin Düşmanca Tutumlar Ölçeği'nin güvenirlik katsayısının .82 olduğu ve madde toplam puan korelasyonlarının .36 ile .60 arasında değiştiği saptanmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin ortalama puanları ve standart sapma değerleri Tablo-3'te sunulmuştur.

Tablo-3. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Ortalama ve Standart Sapmaları

Ölçekler	Kadın n= 153		Erkek n=149		Toplam n=302	
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S
1. Cinsel Saldırganlığa İlişkin Mitlerin Kabulü Ölçeği	98.94	25.80	113.05	23.48	105.92	25.63
2. Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği	95.40	20.97	101.07	18.02	98.19	19.74
3. Korumacı Cinsiyetçilik Alt Ölçeği	50.09	12.58	49.98	10.87	50.03	11.74
4. Düşmanca Cinsiyetçilik Alt Ölçeği	45.17	11.66	51.11	11.53	48.10	11.96
5. Erkeklerle İlişkin Çelişik Duygular Ölçeği	86.33	16.92	82.11	16.31	84.25	16.73
6. Erkeğe İlişkin Korumacı Tutumlar Alt Ölçeği	35.56	10.30	40.52	9.29	38.01	10.11
7. Erkeğe İlişkin Düşmanca Tutumlar Alt Ölçeği	50.77	9.79	41.59	9.52	46.24	10.68
8. Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği	47.67	13.80	51.45	14.74	49.53	14.37

III.3. Araştırmada Kullanılan Ölçekler Arasındaki İlişkiler

Araştırmada kullanılan ölçekler arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon analizi ile incelenmiştir (Bkz. Tablo-4). Analiz sonuçlarına göre cinsel saldırganlık mitlerinin kabulünün sırasıyla kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçilik ($r = .62, p < .001$), kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçilik ($r = .51, p < .001$), erkeklere yönelik düşmanca tutumlar ($r = .18, p < .001$), erkeklere yönelik korumacı tutumlar ($r = .64, p < .001$) ve sosyal üstünlük yönelimi düzeyi ile ($r = .37, p < .001$) pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur.

Korelasyon analizi sonuçları, ayrıca, kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçiliğin kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçilik ($r = .39, p < .001$), erkeklere yönelik düşmanca tutumlar ($r = .15, p < .001$), erkeklere yönelik korumacı tutumlar ($r = .57, p < .001$) ve sosyal üstünlük yönelimi ile ($r = .31, p < .001$) pozitif yönde ve istatistiksel açıdan

anlamli bir Şekilde ilişkili olduğunu göstermiştir. Kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçilik ise erkeklere yönelik düşmanca tutumlar ($r = .37, p < .001$), erkeklere yönelik korumacı tutumlar ($r = .67, p < .001$) ve sosyal üstünlük yönelimi ile ($r = .24, p < .001$) pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamli bir Şekilde ilişkilidir.

Erkeklere yönelik düşmanca tutumların erkeklere yönelik korumacı tutumlar ($r = .30, p < .001$) ve sosyal üstünlük yönelimi ile ($r = .12, p < .001$) pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamli bir Şekilde ilişkili olduğu saptanmıştır. Benzer Şekilde, erkeklere yönelik korumacı tutumların sosyal üstünlük yönelimi ile ($r = .31 p < .001$) pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamli bir Şekilde ilişkili olduğu grlmŐtir.

Tablo-4. Araştırmada Kullanılan Değişkenler Arasındaki Korelasyonlar

Ölçekler	1	2	3	4	5	6
1. Cinsel SaldırđanlıĐa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü lçeği	-	.62**	.51**	.18**	.64**	.37**
2. Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik lçeği		-	.39**	.15**	.57**	.31**
3. Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik lçeği			-	.37**	.67**	.24**
4. Erkeklere Yönelik Düşmanca Tutumlar lçeği				-	.30**	.12**
5. Erkeklere Yönelik Korumacı Tutumlar lçeği					-	.31**
6. Sosyal stnlk Yönelimi lçeği						-

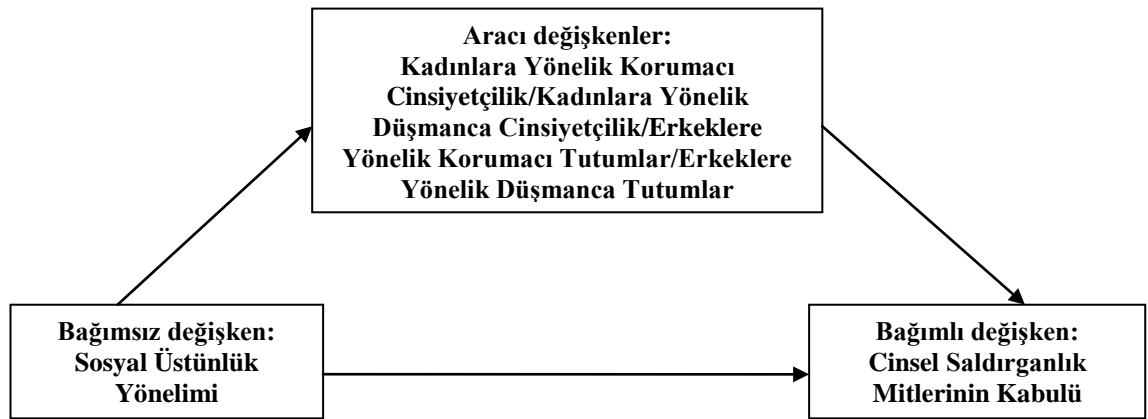
** $p < .001$

III.4. Sosyal stnlk Yönelimi ile Tecavüz Mitlerini Kabul Arasındaki İlişkide Sosyal Psikolojik Değişkenlerin Aracı Rolü

Sosyal stnlk yönelimi ile cinsel saldırganlık mitlerinin kabulü arasındaki ilişkide kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçilik, kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçilik, erkeklere yönelik düşmanca tutumlar ve erkeklere yönelik korumacı tutumların herhangi bir aracı rolünün olup olmadığı, Baron ve Kenny'nin (1986)

önerdiği üç adımdan oluşan bir dizi doğrusal regresyon analizi ile incelenmiştir. Analizler kadın ve erkek örneklem grupları için ayrı ayrı yapılmıştır.

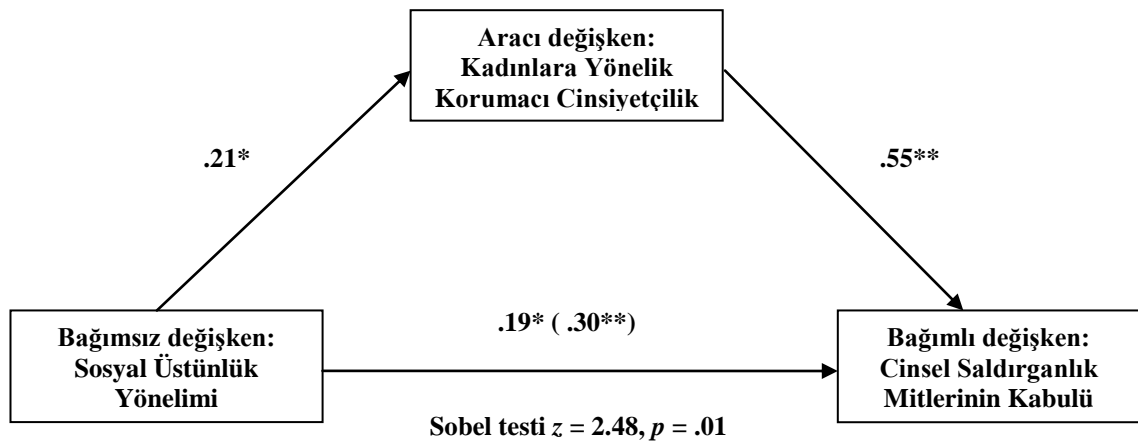
Birinci adımda bağımsız değişken olan “sosyal üstünlük yönelimi” puanlarının bağımlı değişken olan “cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyi” üzerindeki etkisini görmek üzere, basit doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. İkinci adımda bağımsız değişken olan “sosyal üstünlük yönelimi” değişkeninin, aracı değişkenler olan “kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçilik”, “kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçilik”, “erkeklere yönelik korumacı tutumlar” ve “erkeklere yönelik düşmanca tutumlar” değişkenleri üzerindeki etkisini görmek üzere her bir aracı değişken için ayrı ayrı ikinci bir basit doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Eğer her iki ilişki de anlamlı bulduysa üçüncü adımda bağımsız değişken olan “sosyal üstünlük yönelimi” ve aracı değişkenlerin bağımlı değişken olan “cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyi” üzerindeki etkisini görmek üzere çoklu doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Baron ve Kenny’nin (1986) önerdiği üç adımdan oluşan doğrusal regresyon analizleri her bir aracı değişken için ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. Önerilen aracı model, Şekil-1’de görülebilir.

Şekil-1. Sosyal üstünlük yönelimi ile cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyi arasındaki ilişkide kadınlar ve erkekler için önerilen aracı model.

III.4.1. Kadın Katılımcılar İçin “Sosyal Üstünlük Yönelimi-Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik-Cinsel Saldırganlık Mitlerini Kabul” İlişkisi

Kadın katılımcıların cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeylerini yordamada sosyal üstünlük yöneliminin anlamlı bir değişken olduğu görülmüştür, [$\beta = .30, t = 3.87, p < .001$]. Sosyal üstünlük yöneliminin, kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçiliği yordamada da anlamlı bir değişken olduğu saptanmıştır, [$\beta = .21, t = 2.59, p = .01$]. Sosyal üstünlük yönelimi ve kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçiliğin birlikte yer aldığı modelde, korumacı cinsiyetçiliğin cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyini yordamada anlamlı olduğu, [$\beta = .55, t = 8.41, p < .001$], buna karşılık sosyal üstünlük yöneliminin cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyini yordamada anlamlı olmayı sürdürmesine rağmen etkisinin azaldığı, [$\beta = .19, t = 2.87, p = .005$], görülmüştür. Sosyal üstünlük yöneliminin, cinsel saldırganlık mitlerini kabul etme düzeyini yordamada kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçilik üzerinden dolayı etkisinin istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde sıfırdan farklı olup olmadığını test etmek üzere gerçekleştirilen Sobel (1982) testi, kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçiliğin kısmi bir aracı rol oynadığını ve bu aracı rolünün istatistiksel açıdan anlamlı olduğunu göstermiştir, [$z = 2.48, p = .01$] (Bkz. Şekil-2).

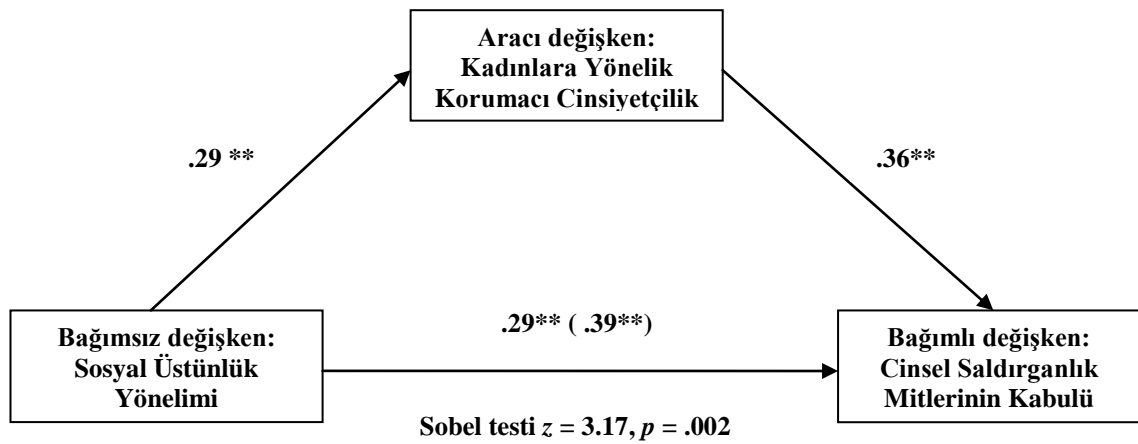

Şekil-2. Kadın katılımcılar için sosyal üstünlük yönelimi ile cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyi arasındaki ilişkide kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçiliğin aracı rolü. Not: Şekilde sunulan değerler standardize regresyon katsayılarıdır(β). Parantez içindeki değer sosyal üstünlük yöneliminin cinsel saldırganlık mitlerinin kabulü üzerindeki doğrudan etkisini göstermektedir.

* $p < .05$, ** $p < .001$

III.4.2. Erkek Katılımcılar İçin “Sosyal Üstünlük Yönelimi-Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik-Cinsel Saldırganlık Mitlerini Kabul” İlişkisi

Erkek katılımcıların cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeylerini yordamada sosyal üstünlük yöneliminin anlamlı bir değişken olduğu görülmüştür, [$\beta = .39, t = 5.19, p < .001$]. Sosyal üstünlük yöneliminin, kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçiliği yordamada da anlamlı bir değişken olduğu saptanmıştır, [$\beta = .29, t = 3.70, p < .001$]. Sosyal üstünlük yönelimi ve kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçiliğin birlikte yer aldığı modelde, korumacı cinsiyetçiliğin cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyini yordamada anlamlı olduğu, [$\beta = .36, t = 4.95, p < .001$], buna karşılık sosyal üstünlük yöneliminin cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyini yordamada anlamlı olmayı sürdürmesine rağmen etkisinin azaldığı, [$\beta = .29, t = 3.90, p < .001$], görülmüştür. Sosyal üstünlük yöneliminin, cinsel saldırganlık mitlerini kabul etme düzeyini yordamada kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçilik üzerinden dolaylı etkisinin istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde sıfırdan farklı olup olmadığını test etmek üzere gerçekleştirilen Sobel (1982) testi, kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçiliğin kısmi bir aracı rol oynadığını ve bu aracı rolünün istatistiksel açıdan anlamlı olduğunu göstermiştir, [$z = 3.17, p = .002$] (Bkz. Şekil-3).

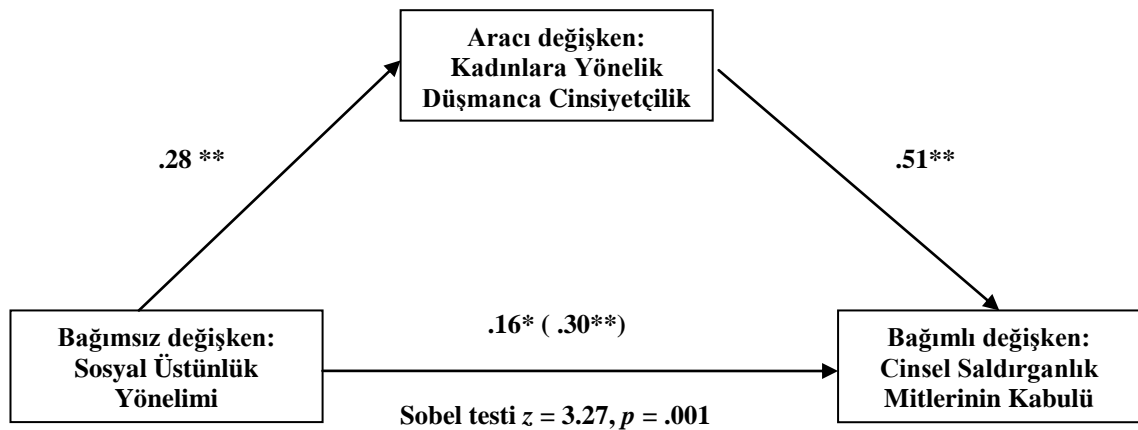

Şekil-3. Erkek katılımcılar için sosyal üstünlük yönelimi ile cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyi arasındaki ilişkide kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçiliğin aracı rolü. Not: Şekilde sunulan değerler standardize regresyon katsayılarıdır(β). Parantez içindeki değer sosyal üstünlük yöneliminin cinsel saldırganlık mitlerinin kabulü üzerindeki doğrudan etkisini göstermektedir.

**** $p < .001$**

III.4.3. Kadın Katılımcılar İçin “Sosyal Üstünlük Yönelimi-Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik-Cinsel Saldırganlık Mitlerini Kabul” İlişkisi

Kadın katılımcıların cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeylerini yordamada sosyal üstünlük yöneliminin anlamlı bir değişken olduğu görülmüştür, [$\beta = .30, t = 3.87, p < .001$]. Sosyal üstünlük yöneliminin, kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçiliği yordamada da anlamlı bir değişken olduğu saptanmıştır, [$\beta = .28, t = 3.56, p < .001$]. Sosyal üstünlük yönelimi ve kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçiliğin birlikte yer aldığı modelde, düşmanca cinsiyetçiliğin cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyini yordamada anlamlı olduğu, [$\beta = .51, t = 7.38, p < .001$], buna karşılık sosyal üstünlük yöneliminin cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyini yordamada anlamlı olmayı sürdürmesine rağmen etkisinin azaldığı, [$\beta = .16, t = 2.34, p = .021$], görülmüştür. Sosyal üstünlük yöneliminin, cinsel saldırganlık mitlerini kabul etme düzeyini yordamada kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçilik üzerinden dolaylı etkisinin istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde sıfırdan farklı olup olmadığını test etmek üzere gerçekleştirilen Sobel (1982) testi, kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçiliğin kısmi bir aracı rol oynadığını ve bu aracı rolünün istatistiksel açıdan anlamlı olduğunu göstermiştir, [$z = 3.27, p = .001$] (Bkz. Şekil-4).

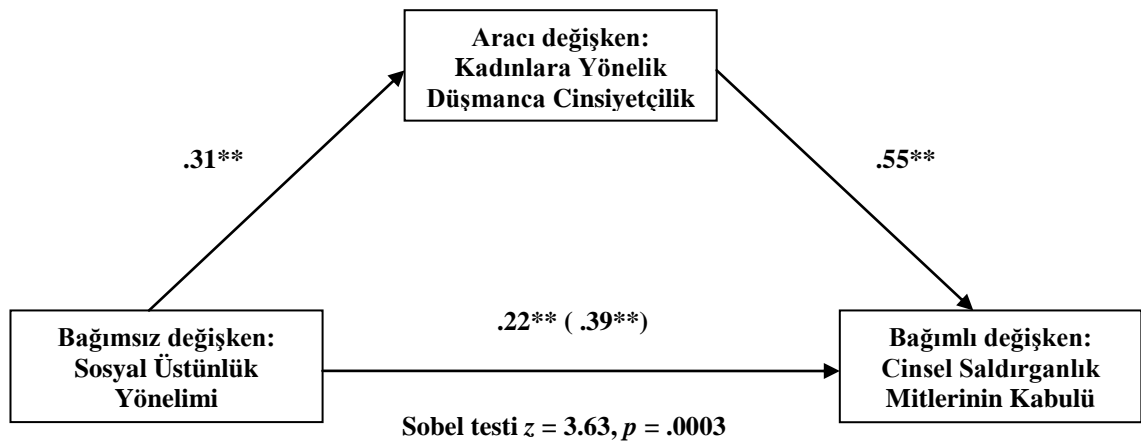

Şekil-4. Kadın katılımcılar için sosyal üstünlük yönelimi ile cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyi arasındaki ilişkide kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçiliğin aracı rolü. Not: Şekilde sunulan değerler standardize regresyon katsayılarıdır(β). Parantez içindeki değer sosyal üstünlük yöneliminin cinsel saldırganlık mitlerinin kabulü üzerindeki doğrudan etkisini göstermektedir.

* $p < .05$, ** $p < .001$

III.4.4. Erkek Katılımcılar İçin “Sosyal Üstünlük Yönelimi-Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik-Cinsel Saldırganlık Mitlerini Kabul” İlişkisi

Erkek katılımcıların cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeylerini yordamada sosyal üstünlük yöneliminin anlamlı bir değişken olduğu görülmüştür, [$\beta = .39, t = 5.19, p < .001$]. Sosyal üstünlük yöneliminin, kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçiliği yordamada da anlamlı bir değişken olduğu saptanmıştır, [$\beta = .31, t = 3.89, p < .001$]. Sosyal üstünlük yönelimi ve kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçiliğin birlikte yer aldığı modelde, düşmanca cinsiyetçiliğin cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyini yordamada anlamlı olduğu, [$\beta = .55, t = 8.39, p < .001$], buna karşılık sosyal üstünlük yöneliminin cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyini yordamada anlamlı olmayı sürdürmesine rağmen etkisinin azaldığı, [$\beta = .22, t = 3.40, p = .001$], görülmüştür. Sosyal üstünlük yöneliminin, cinsel saldırganlık mitlerini kabul etme düzeyini yordamada kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçilik üzerinden dolaylı etkisinin istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde sıfırdan farklı olup olmadığını test etmek üzere gerçekleştirilen Sobel (1982) testi, kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçiliğin kısmi bir aracı rol oynadığını ve bu aracı rolünün istatistiksel açıdan anlamlı olduğunu göstermiştir, [$z = 3.63, p = .0003$] (Bkz. Şekil-5).

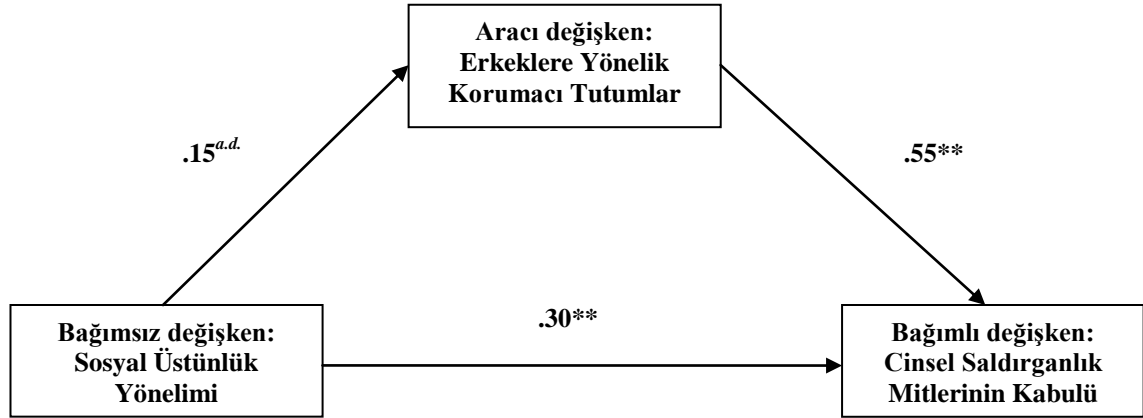

Şekil-5. Erkek katılımcılar için sosyal üstünlük yönelimi ile cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyi arasındaki ilişkide kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçiliğin aracı rolü. Not: Şekilde sunulan değerler standardize regresyon katsayılarıdır(β). Parantez içindeki değer sosyal üstünlük yöneliminin cinsel saldırganlık mitlerinin kabulü üzerindeki doğrudan etkisini göstermektedir.

** $p < .001$

III.4.5. Kadın Katılımcılar İçin “Sosyal Üstünlük Yönelimi-Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar-Cinsel Saldırancılık Mitlerini Kabul” İlişkisi

Kadın katılımcıların cinsel saldırancılık mitlerini kabul düzeylerini yordamada sosyal üstünlük yöneliminin anlamlı bir değişken olduğu görülmüştür, [$\beta = .30, t = 3.87, p < .001$]. Buna karşın sosyal üstünlük yöneliminin, erkeklere yönelik korumacı tutumları yordamada anlamlı bir değişken olmadığı saptanmıştır, [$\beta = .15, t = 1.84, p = .067$]. Söz konusu değişkenin aracı rolünün olmadığı anlaşıldığından analizlere bu aşamada son verilmiştir (Bkz. Şekil-6).

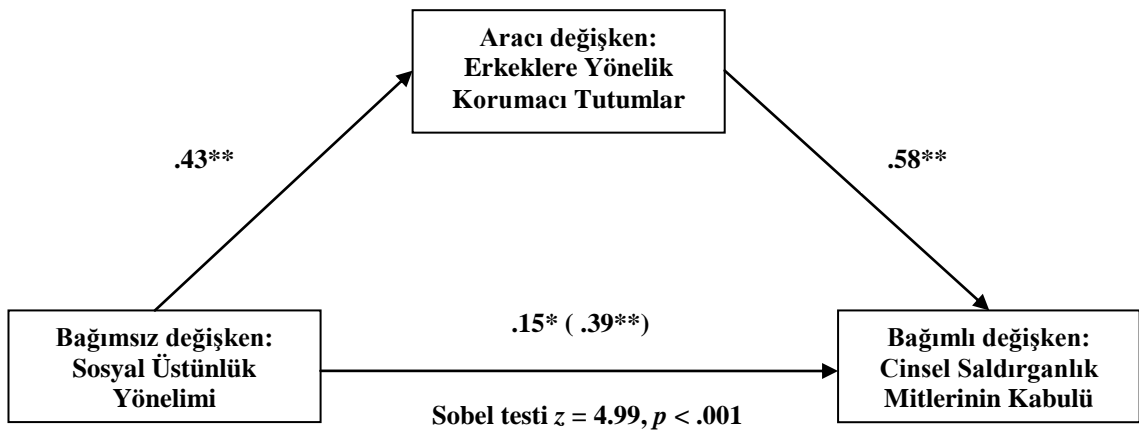

Şekil-6. Kadın katılımcılar için sosyal üstünlük yönelimi ile cinsel saldırancılık mitlerini kabul düzeyi arasındaki ilişkide erkeklere yönelik korumacı tutumların aracı rolü. Not: Şekilde sunulan değerler standardize regresyon katsayılarıdır(β). .30 değeri, sosyal üstünlük yöneliminin cinsel saldırancılık mitlerinin kabulü üzerindeki doğrudan etkisini göstermektedir.
^{a.d} anlamlı değil ($p > .05$), ** $p < .001$

III.4.6. Erkek Katılımcılar İçin “Sosyal Üstünlük Yönelimi-Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar-Cinsel Saldırancılık Mitlerini Kabul” İlişkisi

Erkek katılımcıların cinsel saldırancılık mitlerini kabul düzeylerini yordamada sosyal üstünlük yöneliminin anlamlı bir değişken olduğu görülmüştür, [$\beta = .39, t = 5.19, p < .001$]. Sosyal üstünlük yöneliminin, erkeklere yönelik korumacı tutumları yordamada da anlamlı bir değişken olduğu saptanmıştır, [$\beta = .43, t = 5.76, p < .001$].

Sosyal üstünlük yönelimi ve erkeklere yönelik korumacı tutumların birlikte yer aldığı modelde, erkeklere yönelik korumacı tutumların cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyini yordamada anlamlı olduğu, [$\beta = .58, t = 8.29, p < .001$], buna karşılık sosyal üstünlük yöneliminin cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyini yordamada anlamlı olmayı sürdürmesine rağmen etkisinin azaldığı, [$\beta = .15, t = 2.10, p = .037$], görülmüştür. Sosyal üstünlük yöneliminin, cinsel saldırganlık mitlerini kabul etme düzeyini yordamada erkeklere yönelik korumacı tutumlar üzerinden dolaylı etkisinin istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde sıfırdan farklı olup olmadığını test etmek üzere gerçekleştirilen Sobel (1982) testi, erkeklere yönelik korumacı tutumların kısmi bir aracı rol oynadığını ve bu aracı rolünün istatistiksel açıdan anlamlı olduğunu göstermiştir, [$z = 4.99, p < .001$] (Bkz. Şekil-7).

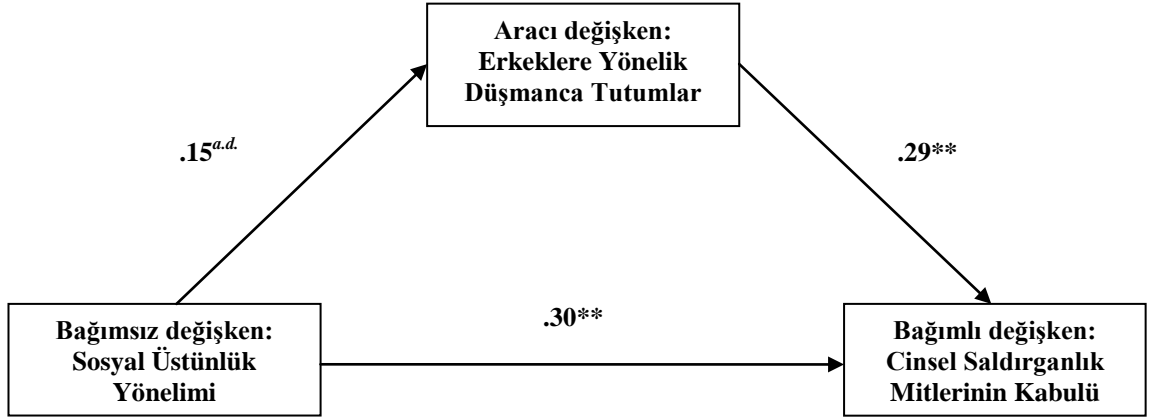
Şekil-7. Erkek katılımcılar için sosyal üstünlük yönelimi ile cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyi arasındaki ilişkide erkeklere yönelik korumacı tutumların aracı rolü. Not: Şekilde sunulan değerler standardize regresyon katsayılarıdır(β). Parantez içindeki değer sosyal üstünlük yöneliminin cinsel saldırganlık mitlerinin kabulü üzerindeki doğrudan etkisini göstermektedir.

* $p < .05$, ** $p < .001$

III.4.7. Kadın Katılımcılar İçin “Sosyal Üstünlük Yönelimi-Erkeklere Yönelik Düşmanca Tutumlar-Cinsel Saldırganlık Mitlerini Kabul” İlişkisi

Kadın katılımcıların cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeylerini yordamada sosyal üstünlük yöneliminin anlamlı bir değişken olduğu görülmüştür, [$\beta = .30, t = 3.87,$

$p < .001$]. Buna karşın sosyal üstünlük yöneliminin, erkeklere yönelik düşmanca tutumları yordamada anlamlı bir değişken olmadığı saptanmıştır, [$\beta = .15, t = 1.86, p = .065$]. Söz konusu değişkenin aracı rolünün olmadığı anlaşıldığından bu aşamada analizlere son verilmiştir (Bkz. Şekil-8).

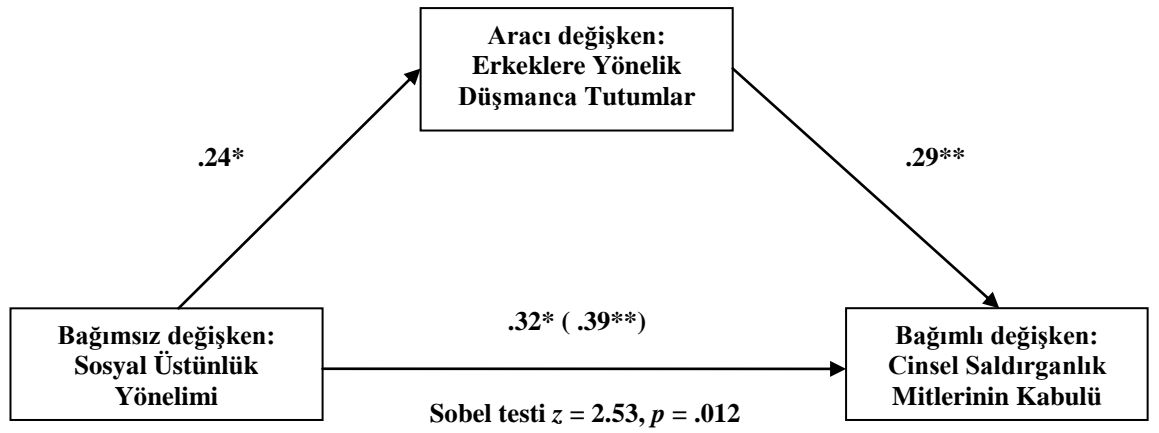
Şekil-8. Kadın katılımcılar için sosyal üstünlük yönelimi ile cinsel saldırancılık mitlelerini kabul düzeyi arasındaki ilişkide erkeklere yönelik düşmanca tutumların aracı rolü. Not: Şekilde sunulan değerler standardize regresyon katsayılarıdır(β). .30 değeri, sosyal üstünlük yöneliminin cinsel saldırancılık mitlelerinin kabulü üzerindeki doğrudan etkisini göstermektedir.

^{a.d.} anlamlı değil ($p > .05$), ** $p < .001$

III.4.8. Erkek Katılımcılar İçin “Sosyal Üstünlük Yönelimi-Erkeklere Yönelik Düşmanca Tutumlar-Cinsel Saldırancılık Mitlelerini Kabul” İlişkisi

Erkek katılımcıların cinsel saldırancılık mitlelerini kabul düzeylerini yordamada sosyal üstünlük yöneliminin anlamlı bir değişken olduğu görülmüştür, [$\beta = .39, t = 5.19, p < .001$]. Sosyal üstünlük yöneliminin, erkeklere yönelik düşmanca tutumları yordamada da anlamlı bir değişken olduğu saptanmıştır, [$\beta = .24, t = 3.00, p = .003$]. Sosyal üstünlük yönelimi ve erkeklere yönelik düşmanca tutumların birlikte yer aldığı modelde, erkeklere yönelik düşmanca tutumların cinsel saldırancılık mitlelerini kabul düzeyini yordamada anlamlı olduğu, [$\beta = .29, t = 3.85, p < .001$], buna karşılık sosyal üstünlük yöneliminin cinsel saldırancılık mitlelerini kabul düzeyini yordamada anlamlı olmayı sürdürmesine rağmen etkisinin azaldığı, [$\beta = .32, t = 4.34, p < .001$],

görülmüştür. Sosyal üstünlük yöneliminin, cinsel saldırganlık mitlerini kabul etme düzeyini yordamada erkeklere yönelik düşmanca tutumlar üzerinden dolayı etkisinin istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde sıfırdan farklı olup olmadığını test etmek üzere gerçekleştirilen Sobel (1982) testi, erkeklere yönelik düşmanca tutumların kısmi bir aracı rol oynadığını ve bu aracı rolünün istatistiksel açıdan anlamlı olduğunu göstermiştir, [$z = 2.53, p = .012$] (Bkz. Şekil-9).

Şekil-9. Erkek katılımcılar için sosyal üstünlük yönelimi ile cinsel saldırganlık mitlerini kabul düzeyi arasındaki ilişkide erkeklere yönelik düşmanca tutumların aracı rolü. Not: Şekilde sunulan değerler standardize regresyon katsayılarıdır(β). Parantez içindeki değer sosyal üstünlük yöneliminin cinsel saldırganlık mitlerinin kabulü üzerindeki doğrudan etkisini göstermektedir.

* $p < .05$, ** $p < .001$

III.5. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Sosyo-Demografik Özelliklerle İlişkileri

Araştırmanın amaçları doğrultusunda, bu bölümde Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği'nin, Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Alt Ölçeği'nin, Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Alt Ölçeği'nin, Erkeklere Yönelik Korumacı Tutumlar Alt Ölçeği'nin, Erkeklere Yönelik Düşmanca Tutumlar Alt Ölçeği'nin ve Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği'nin katılımcıların sosyo-demografik özellikleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

III.5.1. Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği'nin Sosyo-Demografik Özelliklerle İlişkileri

Kadın ve erkek katılımcıların Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla “bağılantısız örneklem için t-testi analizi” yapıldığında, erkek ve kadın katılımcılar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olduğu görülmüştür, [$t(300) = -2.303, p = .022$]. Analiz sonuçları erkek katılımcıların ($\bar{X} = 51.45, S = 14.74$), kadın katılımcılara ($\bar{X} = 47.67, S = 13.80$) kıyasla daha fazla sosyal üstünlük yönelimine sahip olduklarını göstermiştir. Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının cinsiyet açısından karşılaştırılması Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo-5. Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği Puan Ortalamalarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

	Kadın n=153		Erkek n=149		t
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği	47.67	13.80	51.45	14.74	-2.303*

* $p < .05$

Gelir gruplarının Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığına “tek yönlü varyans analizi” ile bakılmış; analiz yapılmadan önce gelir düzeyleri, düşük (1500 TL'den az), orta (1501-2500 TL arası) ve yüksek gelir düzeyi (2501 TL ve üzeri) olmak üzere üç grupta sınıflandırılmıştır. Analiz sonuçları, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığını göstermiştir, [$F(2, 301) = 2.284, p = .104$]. Grupların Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo-6. Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Gelir Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması

	Düşük Gelir Düzeyi		Orta Gelir Düzeyi		Yüksek Gelir Düzeyi		F
	n=104		n=72		n=126		
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği	51.86	13.87	49.15	13.84	47.83	14.92	2.284

Farklı eğitim düzeylerindeki bireylerin Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığı “bağılantısız örneklem için t-testi analizi” ile incelenmiş; analiz yapılmadan önce eğitim seviyeleri, düşük (lise mezunu ve altı) ve yüksek eğitim seviyesi (üniversite mezunu ve üstü) olmak üzere iki grupta sınıflandırılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, düşük eğitim seviyesindeki bireyler ($\bar{X} = 52.28$, $S = 12.65$), yüksek eğitim seviyesindeki bireylere ($\bar{X} = 46.96$, $S = 15.41$) kıyasla istatistiksel açıdan anlamlı bir düzeyde Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği'nden daha yüksek puan almışlardır, [$t(295.06) = 3.266$, $p = .001$]. Grupların Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo-7. Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Eğitim Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması

	Düşük Eğitim Seviyesi		Yüksek Eğitim Seviyesi		t
	n=146		n=156		
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği	52.28	12.65	46.96	15.41	3.266*

* $p < .05$

Medeni duruma göre Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla “bağılantısız örneklem için t testi analizi” yapılmış; analiz sonuçlarına göre gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde herhangi bir farklılaşma bulunamamıştır, [$t(297) = -1.229$, $p = .220$].

Grupların Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo-8. Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Medeni Durumları Açısından Karşılaştırılması

	Bekar n=107		Evli n=193		t
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği	49.93	14.66	49.29	14.28	-1.229

Yaş gruplarının Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına “tek yönlü varyans analizi” ile bakıldığında, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir düzeyde farklılaşma olmadığı görülmüştür, [$F(2, 298) = 1.001, p = .369$]. Grupların Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo-9. Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği Puan Ortalamalarının Yaş Grupları Açısından Karşılaştırılması

	31 yaş ve altı n=107		32-39 yaş arası n=94		40 yaş ve üzeri n=98		F
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
	Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği	51.01	15.64	49.24	13.95	48.19	

III.5.2. Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği'nin Sosyo-Demografik Özelliklerle İlişkileri

Kadın ve erkek katılımcıların Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığı “bağlantısız örneklem için t-testi analizi” ile incelenmiş; erkek ve kadın katılımcılar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşmanın olmadığı bulunmuştur, [$t(295.85)$]

= .078, $p = .938$]. Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının cinsiyet açısından karşılaştırılması Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo-10. Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

	Kadın n=153		Erkek n=149		t
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği	50.09	12.58	49.98	10.87	.078

Gelir gruplarının Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına “tek yönlü varyans analizi” ile bakılmış; analiz yapılmadan önce gelir düzeyleri, düşük (1500 TL'den az), orta (1501-2500 TL arası) ve yüksek gelir düzeyi (2501 TL ve üzeri) olmak üzere üç grupta sınıflandırılmıştır. Analiz sonuçlarına göre gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı gözlenmiştir, [$F(2, 301) = 1.280, p = .280$]. Grupların Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo-11. Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Gelir Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması

	Düşük Gelir Düzeyi n=104		Orta Gelir Düzeyi n=72		Yüksek Gelir Düzeyi n=126		F
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
	Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği	51.51	12.28	49.50	10.85	49.12	

Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının bireylerin eğitim düzeyleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla “bağılantısız örneklem için t-testi analizi” yapılmış; analiz yapılmadan önce eğitim seviyeleri, düşük (lise mezunu ve altı) ve yüksek eğitim düzeyi (üniversite mezunu ve

üstü) olmak üzere iki grupta sınıflandırılmıştır. Analiz sonuçları düşük eğitim seviyesindeki bireylerin ($\bar{X} = 53.41$, $S = 10.80$), yüksek eğitim seviyesindeki bireylere ($\bar{X} = 46.87$, $S = 11.75$) kıyasla Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği'nden istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıklarını göstermiştir, [$t(300) = 5.026$, $p < .001$]. Grupların Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo-12. Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Eğitim Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması

	Düşük Eğitim Seviyesi		Yüksek Eğitim Seviyesi		t
	n=146		n=156		
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği	53.41	10.80	46.87	11.75	5.026**

** $p < .001$

Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının katılımcıların medeni durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakmak amacıyla yapılan “bağılantısız örneklem için t testi analizi” sonuçlarına göre gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde herhangi bir farklılaşma bulunamamıştır, [$t(298) = -.362$, $p = .717$]. Bireylerin medeni durumlarına göre Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo-13. Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Medeni Durumları Açısından Karşılaştırılması

	Bekar		Evli		t
	n=107		n=193		
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği	49.63	12.20	50.14	11.52	-.362

Bireylerin yaş gruplarına göre Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığı “tek yönlü varyans

analizi” ile incelenmiş, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunamamıştır, [$F(2, 298) = .159, p = .853$]. Yaş gruplarına göre Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği’nin puan ortalamaları Tablo 14’te sunulmuştur.

Tablo-14. Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Yaş Grupları Açısından Karşılaştırılması

	31 yaş ve altı n=107		32-39 yaş arası n=94		40 yaş ve üzeri n=98		F
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Kadınlara Yönelik Korumacı Cinsiyetçilik Ölçeği	49.67	11.61	50.60	11.02	49.96	12.55	.159

III.5.3. Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği’nin Sosyo-Demografik Özelliklerle İlişkileri

Kadın ve erkek katılımcıların Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği’ne ilişkin puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına “bağlantısız örneklem için t-testi analizi” ile bakıldığında erkek ve kadın katılımcılar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olduğu gözlenmiştir, [$t(298) = -4.432, p < .001$]. Sonuçlar, erkek katılımcıların ($\bar{X} = 51.11, S = 11.53$), kadın katılımcılara ($\bar{X} = 45.17, S = 11.66$) kıyasla daha fazla kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçi eğilimlere sahip olduklarını göstermiştir. Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği’ne ilişkin puan ortalamalarının cinsiyet açısından karşılaştırılması Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo-15. Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

	Kadın n=152		Erkek n=148		t
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği	45.17	11.66	51.11	11.53	-4.432**

** $p < .001$

Farklı gelir gruplarının Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığı “tek yönlü varyans analizi” ile incelenmiş; analiz yapılmadan önce gelir düzeyleri, düşük (1500 TL’den az), orta (1501-2500 TL arası) ve yüksek gelir düzeyi (2501 TL ve üzeri) olmak üzere üç grupta sınıflandırılmıştır. Analiz sonuçlarına göre gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunamamıştır, [$F(2, 299) = 1.251, p = .288$]. Grupların Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo-16. Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Gelir Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması

	Düşük Gelir Düzeyi		Orta Gelir Düzeyi		Yüksek Gelir Düzeyi		F
	n=104		n=72		n=124		
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği	49.50	11.28	47.99	12.43	46.99	12.20	1.251

Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının bireylerin eğitim düzeyleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığına bakmak amacıyla “bağılantısız örneklem için t-testi analizi” yapılmadan önce eğitim seviyeleri, düşük (lise mezunu ve altı) ve yüksek eğitim seviyesi (üniversite mezunu ve üstü) olmak üzere iki grupta sınıflandırılmıştır. Analiz sonuçlarına göre, düşük eğitim seviyesindeki bireylerin ($\bar{X} = 49.69, S = 10.69$), yüksek eğitim seviyesindeki bireylere ($\bar{X} = 46.60, S = 12.90$) kıyasla istatistiksel açıdan anlamlı bir düzeyde kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçi eğilimlere daha fazla sahip oldukları görülmüştür, [$t(292.86) = 2.262, p = .024$]. Grupların Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo-17. Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Eğitim Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması

	Düşük Eğitim Seviyesi		Yüksek Eğitim Seviyesi		t
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği	49.69	10.69	46.60	12.90	2.262*

* $p < .05$

Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının katılımcıların medeni durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla “bağılantısız örneklem için t testi analizi” yapılmış; analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde herhangi bir farklılaşma bulunamamıştır, [$t(296) = .714, p = .476$]. Medeni durumlarına göre katılımcıların Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği'nin puan ortalamaları Tablo 18'de sunulmuştur.

Tablo-18. Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Medeni Durumları Açısından Karşılaştırılması

	Bekar		Evli		t
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği	48.76	12.14	47.72	11.93	.714

Bireylerin yaş gruplarına göre Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği'nin puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığı “tek yönlü varyans analizi” ile incelenmiş, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı görülmüştür, [$F(2, 296) = 2.071, p = .128$]. Yaş gruplarına göre Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo-19. Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği Puan Ortalamalarının Yaş Grupları Açısından Karşılaştırılması

	31 yaş ve altı		32-39 yaş arası		40 yaş ve üzeri		F
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Kadınlara Yönelik Düşmanca Cinsiyetçilik Ölçeği	49.19	12.44	48.92	11.74	46.05	11.58	2.071

III.5.4. Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği'nin Sosyo-Demografik Özelliklerle İlişkileri

Kadın ve erkek katılımcıların Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına “bağılantısız örneklem için t-testi analizi” ile bakıldığında, erkek ve kadın katılımcılar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olduğu bulunmuştur, [$t(300) = -4.393, p < .001$]. Sonuçlara göre erkek katılımcılar ($\bar{X} = 40.52, S = 9.29$), kadın katılımcılara ($\bar{X} = 35.56, S = 10.30$) kıyasla Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği'nden daha yüksek puan almışlardır. Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının cinsiyet açısından karşılaştırılması Tablo 20'de sunulmuştur.

Tablo-20. Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

	Kadın		Erkek		t
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği	35.56	10.30	40.52	9.29	-4.393**

** $p < .001$

Gelir gruplarının Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği'nin puan ortalamaları açısından farklılaşıp farklılaşmadığına “tek yönlü varyans analizi” ile bakılmış; analiz yapılmadan önce gelir düzeyleri, düşük (1500 TL'den az), orta (1501-2500 TL arası) ve yüksek gelir düzeyi (2501 TL ve üzeri) olmak üzere üç grupta

sınıflandırılmıştır. Analiz sonuçlarına göre gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma saptanmıştır, [$F(2, 301) = 3.732, p = .025$]. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak amacıyla yapılan Scheffe Çoklu Karşılaştırma Testi sonucunda, düşük gelir düzeyindeki katılımcıların ($\bar{X} = 39.91, S = 10.19$), yüksek gelir düzeyindeki katılımcılara ($\bar{X} = 36.30, S = 10.26$) kıyasla daha fazla erkeklere yönelik korumacı tutumlara sahip oldukları görülmüştür. Grupların Erkeklere Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 21'de sunulmuştur.

Tablo-21. Erkeklere Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Gelir Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması

	Düşük Gelir Düzeyi		Orta Gelir Düzeyi		Yüksek Gelir Düzeyi		F
	n=104		n=72		n=126		
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Erkeklere Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği	39.91	10.19	38.25	9.30	36.30	10.26	3.732*

* $p < .05$

Erkeklere Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının bireylerin eğitim düzeyleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığına bakmak amacıyla “bağılantısız örneklem için t-testi analizi” yapılmış; analiz yapılmadan önce eğitim seviyeleri, düşük (lise mezunu ve altı) ve yüksek eğitim seviyesi (üniversite mezunu ve üstü) olmak üzere iki grupta sınıflandırılmıştır. Analiz sonuçları, düşük eğitim seviyesindeki bireylerin ($\bar{X} = 40.93, S = 9.13$), yüksek eğitim seviyesindeki bireylere ($\bar{X} = 35.28, S = 10.24$) kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bir düzeyde Erkeklere Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği'nden daha yüksek puan aldıklarını göstermiştir, [$t(300) = 5.055, p < .001$]. Grupların Erkeklere Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 22'de sunulmuştur.

Tablo-22. Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Eğitim Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması

	Düşük Eğitim Seviyesi		Yüksek Eğitim Seviyesi		t
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği	40.93	9.13	35.28	10.24	5.055**

** $p < .001$

Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği'nin puan ortalamalarının katılımcıların medeni durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığı “bağılantısız örneklem için t testi analizi” ile incelendiğinde, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde herhangi bir farklılaşma bulunamamıştır, [$t(298) = -.456, p = .649$]. Grupların Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 23'te sunulmuştur.

Tablo-23. Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Medeni Durumları Açısından Karşılaştırılması

	Bekar		Evli		t
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği	37.58	10.04	38.14	10.15	-.456

Yaş gruplarının Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına bakmak amacıyla “tek yönlü varyans analizi” yapılmış, analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunamamıştır, [$F(2, 298) = 2.26, p = .106$]. Yaş gruplarına göre Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği'nin puan ortalamaları Tablo 24'te sunulmuştur.

Tablo-24. Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Yaş Grupları Açısından Karşılaştırılması

	31 yaş ve altı		32-39 yaş arası		40 yaş ve üzeri		F
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Erkeklerle Yönelik Korumacı Tutumlar Ölçeği	39.41	10.09	38.11	9.30	36.45	10.46	2.26

III.5.5. Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği'nin Sosyo-Demografik Özelliklerle İlişkileri

Kadın ve erkek katılımcıların Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına “bağılantısız örneklem için t-testi analizi” ile bakıldığında, erkek ve kadın katılımcılar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir düzeyde farklılaşma olduğu görülmüştür, [$t(300) = 8.262, p < .001$]. Sonuçlara göre kadın katılımcılar ($\bar{X} = 50.77, S = 9.79$), erkek katılımcılara ($\bar{X} = 41.59, S = 9.52$) kıyasla Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği'nden daha yüksek puan almışlardır. Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının cinsiyet açısından karşılaştırılması Tablo 25'te sunulmuştur.

Tablo-25. Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

	Kadın		Erkek		t
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği	50.77	9.79	41.59	9.52	8.262**

** $p < .001$

Gelir gruplarının Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına “tek yönlü varyans analizi” ile bakılmış; analiz yapılmadan önce gelir düzeyleri, düşük (1500 TL'den az), orta (1501-2500 TL

arası) ve yüksek gelir düzeyi (2501 TL ve üzeri) olmak üzere üç grupta sınıflandırılmıştır. Yapılan analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı saptanmıştır, [$F(2, 301) = .323, p = .724$]. Grupların Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 26'da sunulmuştur.

Tablo-26. Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Gelir Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması

	Düşük Gelir Düzeyi		Orta Gelir Düzeyi		Yüksek Gelir Düzeyi		F
	n=104		n=72		n=126		
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği	46.35	11.70	46.99	9.93	45.73	10.25	.323

Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının bireylerin eğitim düzeyleri açısından farklılaşıp farklılaşmadığı “bağlantısız örneklem için t-testi analizi” ile incelenmiş; analiz yapılmadan önce eğitim seviyeleri, düşük (lise mezunu ve altı) ve yüksek eğitim seviyesi (üniversite mezunu ve üstü) olmak üzere iki grupta sınıflandırılmıştır. Analiz sonuçları, düşük eğitim seviyesindeki bireylerin ($\bar{X} = 47.76, S = 10.78$), yüksek eğitim seviyesindeki bireylere ($\bar{X} = 44.82, S = 10.42$) kıyasla istatistiksel açıdan anlamlı bir düzeyde Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği'nden daha yüksek puan aldıklarını göstermiştir, [$t(300) = 2.410, p = .017$]. Grupların Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 27'de sunulmuştur.

Tablo-27. Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Eğitim Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması

	Düşük Eğitim Seviyesi		Yüksek Eğitim Seviyesi		t
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği	47.76	10.78	44.82	10.42	2.410*

* $p < .05$

Medeni duruma göre Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla “bağılantısız örneklem için t testi analizi” yapılmış; analiz sonuçlarına göre gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde herhangi bir farklılaşma bulunamamıştır, [$t(298) = 1.182, p = .238$]. Grupların Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 28'de sunulmuştur.

Tablo-28. Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Medeni Durumları Açısından Karşılaştırılması

	Bekar		Evli		t
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği	47.22	10.77	45.69	10.67	1.182

Yaş gruplarının Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığı “tek yönlü varyans analizi” ile incelenmiş, analiz sonucunda gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir düzeyde farklılaşma olmadığı görülmüştür, [$F(2, 298) = 2.927, p = .055$]. Yaş gruplarının Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 29'da sunulmuştur.

Tablo-29. Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği Puan Ortalamalarının Yaş Grupları Açısından Karşılaştırılması

	31 yaş ve altı		32-39 yaş arası		40 yaş ve üzeri		F
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Erkeklerle Yönelik Düşmanca Tutumlar Ölçeği	45.55	10.30	44.88	10.20	48.34	11.21	2.927

III.5.6. Cinsel Saldırganlığa İlişkin Mitlerin Kabulü Ölçeği'nin Sosyo-Demografik Özelliklerle İlişkileri

Kadın ve erkek katılımcıların Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına “bağılantısız örneklem için t-testi analizi” ile bakılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre erkeklerin puan ortalamalarının ($\bar{X} = 113.05$, $S = 23.48$), kadınların puan ortalamalarından ($\bar{X} = 98.95$, $S = 25.80$) istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur, [$t(299) = -4.958$, $p < .001$]. Bu sonuçlardan hareketle erkeklerin kadınlara kıyasla daha fazla cinsel saldırganlık mitlerini kabul etme eğiliminde oldukları gözlenmiştir. Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının cinsiyet açısından karşılaştırılması Tablo 30'da sunulmuştur.

Tablo-30. Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği Puan Ortalamalarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

	Kadın		Erkek		t
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği	98.94	25.80	113.05	23.48	-4.958**

** $p < .001$

Gelir gruplarının Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği'nin puan ortalamaları açısından farklılaşıp farklılaşmadığına bakmak amacıyla “tek yönlü varyans analizi” yapılmış; analiz yapılmadan önce gelir düzeyleri, düşük (1500 TL'den

az), orta (1501-2500 TL arası) ve yüksek gelir düzeyi (2501 TL ve üzeri) olmak üzere üç grupta sınıflandırılmıştır. Analiz sonuçları, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olduğunu göstermiştir, [$F(2, 300) = 10.634, p < .001$]. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak amacıyla yapılan Scheffe Çoklu Karşılaştırma Testi sonucunda, düşük gelir düzeyine sahip katılımcıların ($\bar{X} = 114.93, S = 22.59$), orta ($\bar{X} = 102.60, S = 26.30$) ve yüksek ($\bar{X} = 100.34, S = 25.76$) gelir düzeyine sahip katılımcılara kıyasla Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği'nden daha yüksek puan aldıkları bulunmuştur. Grupların Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 31'de sunulmuştur.

Tablo-31. Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Gelir Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması

	Düşük Gelir Düzeyi		Orta Gelir Düzeyi		Yüksek Gelir Düzeyi		F
	n=104		n=72		n=126		
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği	114.93	22.59	102.60	26.30	100.34	25.76	10.634**

** $p < .001$

Farklı eğitim düzeylerindeki bireylerin Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği'nin puan ortalamaları açısından farklılaşıp farklılaşmadığına “bağılantısız örneklem için t-testi analizi” ile bakılmış; analiz yapılmadan önce eğitim seviyeleri, düşük (lise mezunu ve altı) ve yüksek eğitim seviyesi (üniversite mezunu ve üstü) olmak üzere iki grupta sınıflandırılmıştır. Analiz sonuçları, düşük eğitim seviyesindeki bireylerin ($\bar{X} = 114.27, S = 21.71$), yüksek eğitim seviyesindeki bireylere ($\bar{X} = 98.07, S = 26.60$) kıyasla Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği'nden istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek puan aldıklarını göstermiştir, [$t(293.13) = 5.803, p < .001$]. Grupların Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 32'de sunulmuştur.

Tablo-32. *Cinsel Saldırıcılığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Eğitim Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması*

	Düşük Eğitim Seviyesi		Yüksek Eğitim Seviyesi		t
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Cinsel Saldırıcılığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği	114.27	21.71	98.07	26.60	5.803**

** $p < .001$

Katılımcıların medeni durumlarına göre Cinsel Saldırıcılığa İlişkin Modern Mitleri Kabul Ölçeği'nin puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığı “bağlantısız örneklem için t testi analizi” ile incelendiğinde, gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde herhangi bir farklılaşmanın olmadığı görülmüştür, [$t(297) = -1.229, p = .220$]. Grupların Cinsel Saldırıcılığa İlişkin Modern Mitleri Kabul Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 33'te sunulmuştur.

Tablo-33. *Cinsel Saldırıcılığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği Puan Ortalamalarının Bireylerin Medeni Durumları Açısından Karşılaştırılması*

	Bekar		Evli		t
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Cinsel Saldırıcılığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği	103.42	25.51	107.23	25.78	2.258

Yaş gruplarına göre Cinsel Saldırıcılığa İlişkin Modern Mitleri Kabul Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına bakmak amacıyla “tek yönlü varyans analizi” yapılmış, analiz sonuçları gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığını göstermiştir, [$F(2, 297) = 1.684, p = .187$]. Yaş gruplarının Cinsel Saldırıcılığa İlişkin Modern Mitleri Kabul Ölçeği'ne ilişkin puan ortalamaları Tablo 34'te sunulmuştur.

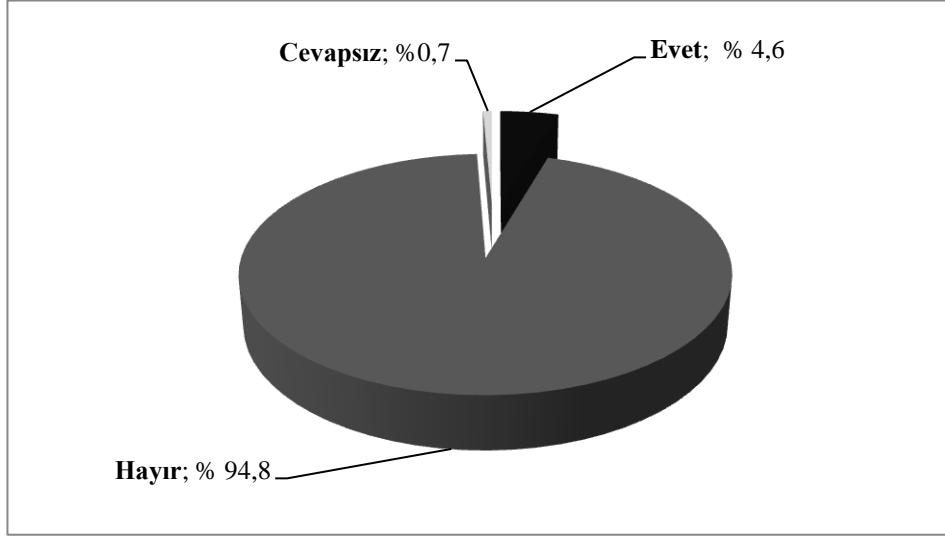
Tablo-34. *Cinsel Saldırıcılığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği Puan Ortalamalarının Yaş Grupları Açısından Karşılaştırılması*

	31 yaş ve altı		32-39 yaş arası		40 yaş ve üzeri		F
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Cinsel Saldırıcılığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği	106.06	24.34	109.01	26.21	102.24	26.38	1.68

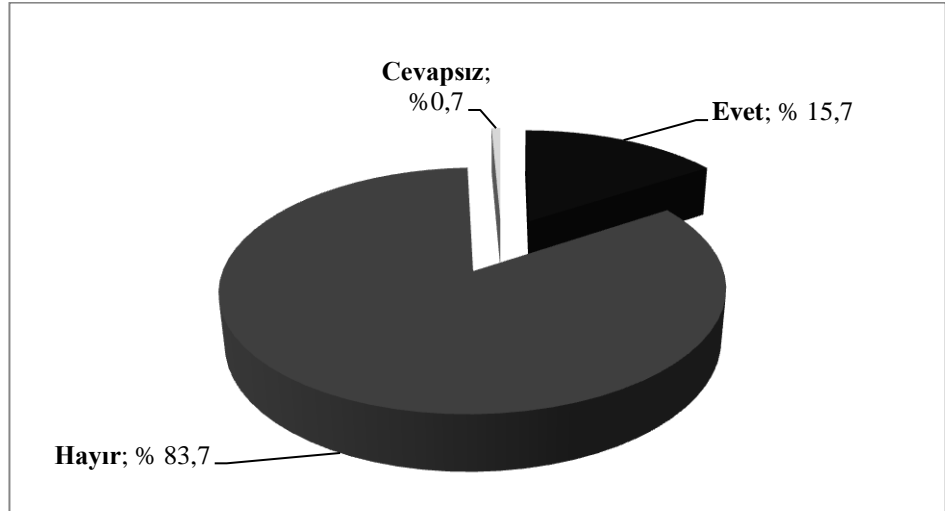
III.5.6.1. Katılımcıların cinsel şiddet deneyimleri ve bu deneyimlerin cinsel saldırıcılık mitlerini kabul etme düzeyleri ile ilişkisi

Geçmişte yaşadıkları cinsel şiddet deneyimlerini öğrenmek amacıyla katılımcılara bir soru formu sunulmuştur. Bu soru formunda “İstemediğiniz bir cinsel davranışta bulunmanız için birinin/birilerinin size karşı zor kullandığı oldu mu?” ve “Birinin/birilerinin size cinsel tacizde bulunduğu oldu mu?” sorularından herhangi birine “Evet” yanıtını veren katılımcılardan bu kişi ile yakınlık derecelerini ve yaşadıkları olaydan sonra ne yaptıklarını belirtmeleri istenmiştir. Ayrıca kişilerin cinsel şiddet deneyimleri ile cinsel saldırıcılık mitlerini kabul düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmamızda kadına yönelik cinsel saldırıcılık ele alındığı için bu analizler yalnızca kadın katılımcılar dahil edilerek gerçekleştirilmiştir.

“İstemediğiniz bir cinsel davranışta bulunmanız için birinin/birilerinin size karşı zor kullandığı oldu mu?” sorusuna kadın katılımcıların 7’si (% 4.6) evet, 145’i (% 94.8) hayır yanıtını verirken, 1’i (% 0.7) ise cevap vermemiştir (Bkz. Grafik-10). “Birinin/birilerinin size cinsel tacizde bulunduğu oldu mu?” sorusunu ise kadın katılımcıların 24’ü (% 15.7) evet, 128’i (% 83.7) hayır şeklinde cevaplandırırken, 1 kişi ise bu soruyu yanıtlamamıştır (Bkz. Grafik-11).

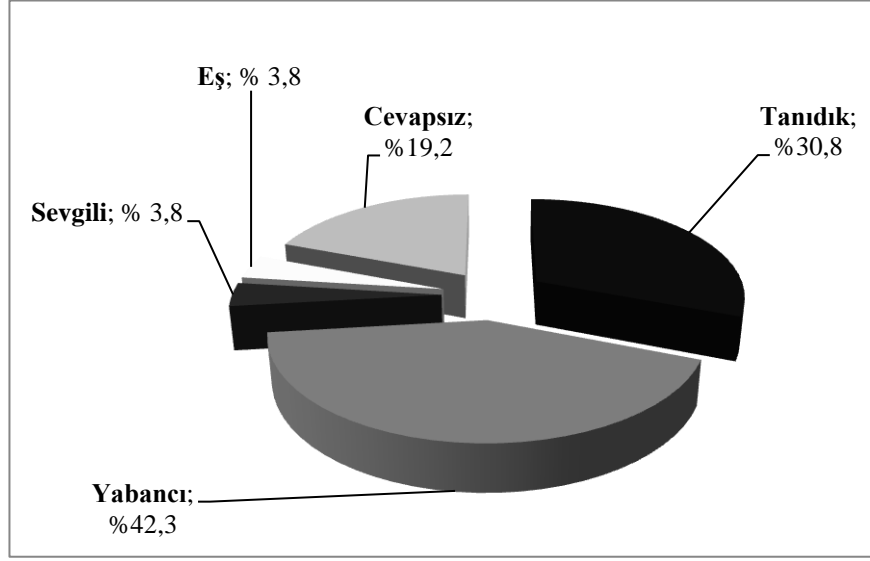

Grafik-10. Kadın Katılımcıların “İstemediğiniz Bir Cinsel Davranışta Bulunmanız İçin Birinin/Birilerinin Size Karşı Zor Kullandığı Oldu Mu?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeleri Oranları.

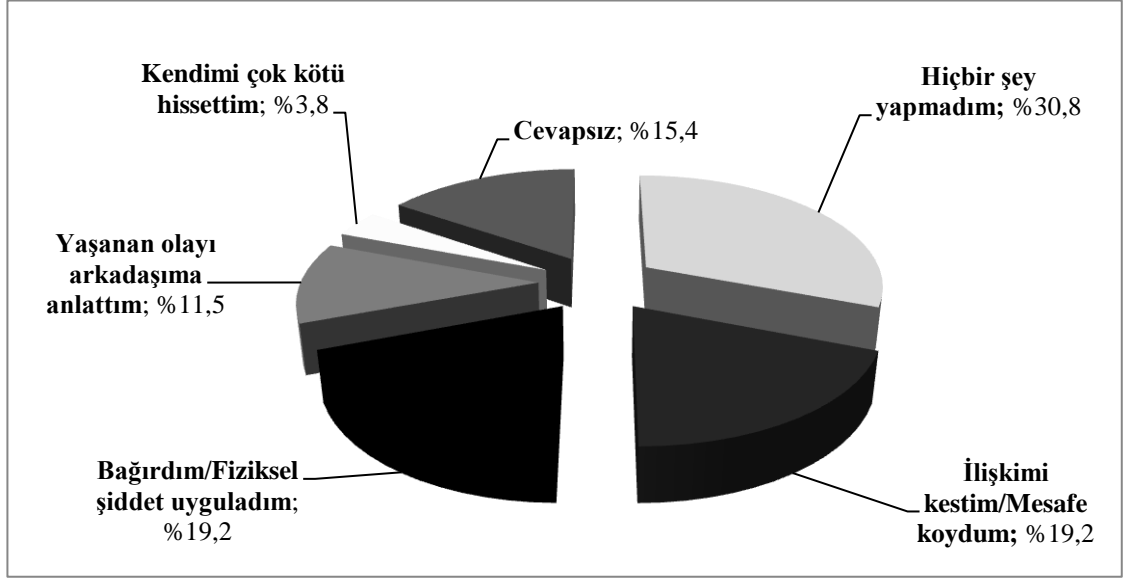
Grafik-11. Kadın Katılımcıların “Birinin/Birilerinin Size Cinsel Tacizde Bulunduğu Oldu Mu?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeleri Oranları.

Cinsel bir davranışta bulunmaları için zor kullanılma ve/veya cinsel taciz deneyimi belirten kadın katılımcılardan 8’i (% 30.8) tanıdığı birisi, 11’i (% 42.3) yabancı birisi, 1’i sevgilisi (% 3.8) ve 1’i (% 3.8) eşi tarafından bu tür bir davranışa maruz kaldıklarını ifade ederken, 5 katılımcı (% 19.2) bu kişi ile yakınlık derecesine ilişkin bilgi vermemiştir (Bkz. Grafik-12).

Grafik-12. Kadın Katılımcılar Arasında Cinsel Bir Davranışta Bulunmaları İçin Zor Kullanılma Ve/Veya Cinsel Taciz Deneyimi Belirten Mağdurların Faille Yakınlık Derecelerinin Yüzdeleri Oranları.

Cinsel şiddet deneyimi yaşadığını belirten katılımcılardan 8'i (% 30.8) yaşanan olaydan sonra hiçbir şey yapmadığını, 5'i (% 19.2) karşısındaki kişiyle ilişkisini kestiğini/arasına mesafe koyduğunu, 5'i (% 19.2) bağırarak/karşısındaki kişiye şiddet uygulayarak tepkisini gösterdiğini, 3'ü (% 11.5) yaşanan olayı arkadaş/arkadaşlarıyla paylaştığını, 1'i (% 3.8) kendisini çok kötü hissettiğini ifade etmiş, 4 kişi (% 15.4) ise olaydan sonra ne gibi bir tepki gösterdiğini belirtmemiştir (Bkz. Grafik-13).

Grafik-13. Kadın Katılımcılar Arasında Cinsel Bir Davranışta Bulunmaları İçin Zor Kullanılma Ve/Veya Cinsel Taciz Deneyimi Belirten Mağdurların Olaydan Sonraki Tepkilerinin Yüzelik Oranları.

Kadın katılımcıların istemedikleri bir cinsel davranışta bulunmaları için zor kullanılma deneyimi yaşayıp yaşamamalarına göre Cinsel Saldırğanlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği'nin puan ortalamalarının farklılaşıp farklılaşmadığına "bağlantısız örneklem için t-testi analizi" ile bakıldığında gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma saptanamamıştır, [$t(149) = .323, p = .747$]. İstemedikleri bir davranışta bulunmaları için zor kullanılma deneyimi yaşayıp yaşamamalarına göre katılımcıların Cinsel Saldırğanlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği'nin puan ortalamaları Tablo 35'te sunulmuştur.

Tablo-35. Cinsel Saldırğanlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği Puan Ortalamalarının Kadın Katılımcıların İstemedikleri Bir Davranışta Bulunmaları İçin Zor Kullanılma Deneyimi Yaşayıp Yaşamamaları Açısından Karşılaştırılması

	Zor Kullanılma Deneyimi Yaşama		Zor Kullanılma Deneyimi Yaşamama		t
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Cinsel Saldırğanlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği	95.71	28.41	98.96	25.80	.323

Kadın katılımcıların cinsel taciz deneyimi yaşıyıp yaşamamalarına göre Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği'nin puan ortalamalarının farklılaşp farklılaşmadığına “bağlantısız örneklem için t-testi analizi” ile bakıldığında gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı saptanmıştır, [$t(149) = .519, p = .605$]. Cinsel taciz deneyimi yaşıyıp yaşamamalarına göre katılımcıların Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği'nin puan ortalamaları Tablo 36'da sunulmuştur.

Tablo-36. *Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği Puan Ortalamalarının Kadın Katılımcıların Cinsel Taciz Deneyimi Yaşıyıp Yaşamamaları Açısından Karşılaştırılması*

	Cinsel Taciz Deneyimi Yaşama		Cinsel Taciz Deneyimi Yaşamama		t
	n=24		n=127		
	\bar{X}	S	\bar{X}	S	
Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği	96.29	31.14	99.28	24.82	.519

III.6. Katılımcıların Tecavüz Olayı, Mağdur ve Saldırgana İlişkin Atıfları

Bu bölümde katılımcıların okudukları flört tecavüzü senaryosundan hareketle olaya, mağdura ve saldırgana ilişkin atıfları incelenmiştir.

III.6.1. Mağdura Atfedilen Sorumluluk

Katılımcıların sosyal üstünlük yönelimi düzeylerinin, cinsiyetlerinin, mağdur ve saldırganın statü düzeylerine ilişkin bilginin mağdura atfedilen sorumluluk derecesi üzerinde herhangi bir etkisinin olup olmadığı, mağdura atfedilen sorumluluk derecesi bağımlı ölçüm olmak üzere, 2 (sosyal üstünlük yönelimi düzeyi: düşük sosyal üstünlük yönelimi – yüksek sosyal üstünlük yönelimi) X 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdurun statüsü: düşük statü - yüksek statü) X 2 (saldırganın statüsü: düşük statü - yüksek statü) denekler arası desen için ANOVA tekniği ile incelenmiştir. Mağdura atfedilen ortalama sorumluluk derecesi ve standart sapmalar, katılımcıların sahip

oldukları düşük ya da yüksek sosyal üstünlük yönelimine göre ayrı ayrı Tablo-37 ve Tablo-38’de gösterilmiştir.

Tablo-37. *Düşük Sosyal Üstünlük Yönelimine Sahip Olan Bireylerin Cinsiyetlerine, Mağdur ve Saldırganın Statü Düzeyine Göre Mağdura Atfettikleri Ortalama Sorumluluk Derecesi ve Standart Sapmalar*

		Kadın						Erkek					
		Mağdurun Statü Düzeyi						Mağdurun Statü Düzeyi					
		Düşük			Yüksek			Düşük			Yüksek		
		\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n
Saldırganın Statü Düzeyi	Düşük	4.36	2.08	22	4.60	1.39	20	4.57	1.83	14	4.56	2.07	16
	Yüksek	4.95	1.85	20	4.15	2.28	20	4.24	1.86	17	4.79	1.76	14

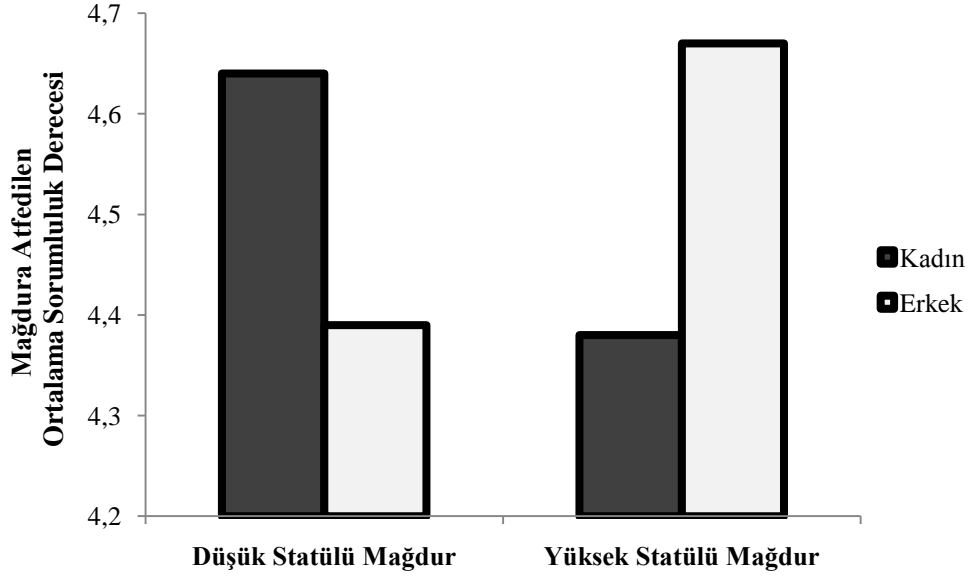
Tablo-38. *Yüksek Sosyal Üstünlük Yönelimine Sahip Olan Bireylerin Cinsiyetlerine, Mağdur ve Saldırganın Statü Düzeyine Göre Mağdura Atfettikleri Ortalama Sorumluluk Derecesi ve Standart Sapmalar*

		Kadın						Erkek					
		Mağdurun Statü Düzeyi						Mağdurun Statü Düzeyi					
		Düşük			Yüksek			Düşük			Yüksek		
		\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n
Saldırganın Statü Düzeyi	Düşük	4.94	1.57	16	5.40	1.60	20	5.83	1.11	23	5.44	1.67	23
	Yüksek	5.00	2.00	17	5.41	0.94	17	6.00	1.49	19	5.30	1.40	23

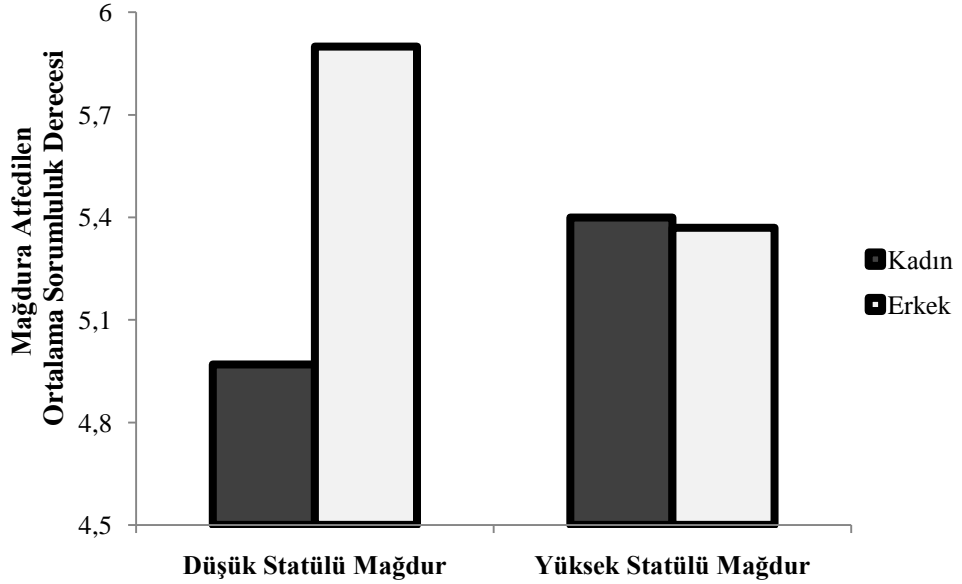
Analiz sonuçlarına göre katılımcıların sosyal üstünlük yönelimleri düzeyinin ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olduğu bulunmuştur, [$F(1, 285) = 19.81, p < .001$, kısmi $\eta^2 = .065$]. Yapılan izleme testi sonuçlarında yüksek sosyal üstünlük yönelimine sahip katılımcıların ($\bar{X} = 5.44, S = 1.50$), düşük sosyal üstünlük yönelimine sahip katılımcılara kıyasla ($\bar{X} = 4.52, S = 1.88$) daha fazla mağduru suçladıkları

görülmüştür. Buna karşılık mağdura atfedilen sorumluluk derecesinde katılımcıların cinsiyetinin, [$F(1, 285) = 1.43, p = .233$], mağdurun statü düzeyinin, [$F(1, 285) = .022, p = .883$], ve saldırganın statü düzeyinin, [$F(1, 285) = .008, p = .929$], ana etkilerinin istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır.

Mağdura atfedilen sorumluluk derecesi üzerinde katılımcıların cinsiyetleri, sosyal üstünlük yönelimleri ve mağdurun statü düzeyi arasında istatistiksel açıdan marjinal düzeyde anlamlı bir etkileşim olduğu görülmüştür, [$F(1, 285) = 3.70, p = .055$, kısmi $\eta^2 = .013$]. Etkileşimin kaynağını araştırmak üzere gerçekleştirilen bir dizi bağlantısız örneklemler için t testi analizi sonuçlarına göre düşük sosyal üstünlük yönelimine sahip katılımcılar içerisinde hem mağdurun düşük statülü olduğuna ilişkin bilgiye maruz kalan erkek ve kadın katılımcılar arasında [$t(71) = .566, p = .573$] hem de mağdurun yüksek statülü olduğuna ilişkin bilgiye maruz kalan erkek ve kadın katılımcılar arasında [$t(68) = -.640, p = .524$] mağdura atfedilen sorumluluk derecesi bakımından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunamamıştır (Bkz. Grafik-14). Yüksek sosyal üstünlük yönelimine sahip katılımcılar içerisinde mağdurun yüksek statülü olduğuna ilişkin bilgiye maruz kalan erkek ve kadın katılımcılar arasında da istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunamamıştır, [$t(81) = .113, p = .910$]. Bununla birlikte yüksek sosyal üstünlük yönelimine sahip katılımcılar içerisinde mağdurun düşük statülü olduğuna ilişkin bilgiye maruz kalan erkek ve kadın katılımcılar arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olduğu bulunmuştur, [$t(56.27) = -2.645, p = .014$]. Bu sonuca göre erkek katılımcılar ($\bar{X} = 5.90, S = 1.28$), kadın katılımcılara kıyasla ($\bar{X} = 4.97, S = 1.78$) mağdura daha fazla sorumluluk atfetmişlerdir (Bkz. Grafik-15). Mağdura atfedilen sorumluluk derecesi üzerinde diğer değişkenler arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir etkileşimin olmadığı görülmüştür (tüm p 'ler $> .10$).

Grafik-14. Düşük Sosyal Üstünlük Yönelimine Sahip Katılımcılar İçerisinde Mağdurun Düşük ya da Yüksek Statülü Olduğu Bilgisine Maruz Kalan Erkek ve Kadın Katılımcıların Mağdura Atfettikleri Ortalama Sorumluluk Derecesi.

Grafik-15. Yüksek Sosyal Üstünlük Yönelimine Sahip Katılımcılar İçerisinde Mağdurun Düşük ya da Yüksek Statülü Olduğu Bilgisine Maruz Kalan Erkek ve Kadın Katılımcıların Mağdura Atfettikleri Ortalama Sorumluluk Derecesi.

III.6.2. Saldırgana Atfedilen Sorumluluk

Saldırgana atfedilen sorumluluk derecesi üzerinde katılımcıların sosyal üstünlük yönelimi düzeylerinin, cinsiyetlerinin, mağdur ve saldırganın statü düzeylerine ilişkin bilginin herhangi bir etkisinin olup olmadığı, saldırgana atfedilen sorumluluk derecesi bağımlı ölçüm olmak üzere 2 (sosyal üstünlük yönelimi düzeyi: düşük sosyal üstünlük yönelimi – yüksek sosyal üstünlük yönelimi) X 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdurun statüsü: düşük statü - yüksek statü) X 2 (saldırganın statüsü: düşük statü - yüksek statü) denekler arası desen için ANOVA tekniği ile incelenmiştir. Saldırgana atfedilen ortalama sorumluluk derecesi ve standart sapmalar, katılımcıların sahip oldukları düşük ya da yüksek sosyal üstünlük yönelimine göre ayrı ayrı Tablo-39 ve Tablo-40’ta gösterilmiştir.

Tablo-39. *Düşük Sosyal Üstünlük Yönelimine Sahip Olan Bireylerin Cinsiyetlerine, Mağdur ve Saldırganın Statü Düzeyine Göre Saldırgana Atfettikleri Ortalama Sorumluluk Derecesi ve Standart Sapmalar.*

		Kadın						Erkek					
		Mağdurun Statü Düzeyi						Mağdurun Statü Düzeyi					
		Düşük			Yüksek			Düşük			Yüksek		
		\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n
Saldırganın Statü Düzeyi	Düşük	6.27	1.49	22	6.35	0.67	20	6.43	0.65	14	6.00	1.83	16
	Yüksek	6.30	0.92	20	6.70	0.57	20	6.65	0.49	17	6.36	0.50	14

Tablo-40. *Yüksek Sosyal Üstünlük Yönelimine Sahip Olan Bireylerin Cinsiyetlerine, Mağdur ve Saldırganın Statü Düzeyine Göre Saldırgana Atfettikleri Ortalama Sorumluluk Derecesi ve Standart Sapmalar.*

		Kadın						Erkek					
		Mağdurun Statü Düzeyi						Mağdurun Statü Düzeyi					
		Düşük			Yüksek			Düşük			Yüksek		
		\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n
Saldırganın Statü Düzeyi	Düşük	6.19	1.47	16	5.65	1.84	20	5.70	1.43	23	5.13	1.94	23
	Yüksek	5.81	1.42	16	5.88	1.80	17	6.26	1.41	19	6.22	1.20	23

Analiz sonuçlarına göre katılımcıların sosyal üstünlük yönelimleri düzeyinin ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olduğu bulunmuştur, [$F(1, 284) = 11.20, p = .001$, kısmi $\eta^2 = .038$]. Yapılan izleme testi sonuçlarında yüksek sosyal üstünlük yönelimine sahip katılımcıların ($\bar{X} = 5.83, S = 1.59$), düşük sosyal üstünlük yönelimine sahip katılımcılara kıyasla ($\bar{X} = 6.39, S = 1.01$) saldırgana daha az sorumluluk atfettikleri görülmüştür. Ayrıca saldırgana ilişkin statü bilgisinin ana etkisinin de istatistiksel açıdan marjinal düzeyde anlamlı olduğu bulunmuştur, [$F(1, 284) = 3.83, p = .051$, kısmi $\eta^2 = .013$]. İzleme testi sonuçları saldırganın yüksek statülü olduğuna dair bilgiye maruz kalan katılımcıların ($\bar{X} = 6.28, S = 1.15$), saldırganın düşük statülü olduğuna dair bilgiye maruz kalanlara ($\bar{X} = 5.92, S = 1.54$) kıyasla saldırgana daha fazla sorumluluk atfettiklerini göstermiştir. Buna karşılık saldırgana atfedilen sorumluluk derecesi üzerinde katılımcıların cinsiyetinin [$F(1, 284) = .11, p = .742$] ve mağdurun statü düzeyinin [$F(1, 284) = 1.10, p = .296$] ana etkilerinin istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır. Saldırgana atfedilen sorumluluk derecesi üzerinde diğer değişkenler arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir etkileşimin olmadığı görülmüştür (tüm p 'ler $> .10$).

III.6.3. Saldırgana Verilmesi Öngörülen Ceza

Katılımcıların sosyal üstünlük yönelimi düzeylerinin, cinsiyetlerinin, mağdur ve saldırganın statü düzeylerine ilişkin bilginin saldırgana öngörülen ceza miktarı üzerinde herhangi bir etkisinin olup olmadığı, saldırgana öngörülen ceza miktarı bağımlı ölçüm olmak üzere, 2 (sosyal üstünlük yönelimi düzeyi: düşük sosyal üstünlük yönelimi – yüksek sosyal üstünlük yönelimi) X 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdurun statüsü: düşük statü - yüksek statü) X 2 (saldırganın statüsü: düşük statü - yüksek statü) denekler arası desen için ANOVA tekniği ile incelenmiştir. Saldırgana öngörülen ortalama ceza miktarı ve standart sapmalar, katılımcıların sahip oldukları düşük ya da yüksek sosyal üstünlük yönelimine göre ayrı ayrı Tablo-41 ve Tablo-42’de gösterilmiştir.

Tablo-41. *Düşük Sosyal Üstünlük Yönelimine Sahip Olan Bireylerin Cinsiyetlerine, Mağdur ve Saldırganın Statü Düzeyine Göre Saldırgana Öngördükleri Ortalama Ceza Miktarı ve Standart Sapmalar.*

		Kadın						Erkek					
		Mağdurun Statü Düzeyi						Mağdurun Statü Düzeyi					
		Düşük			Yüksek			Düşük			Yüksek		
		\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n
Saldırganın Statü Düzeyi	Düşük	4.50	1.87	22	5.21	1.93	19	4.54	1.76	13	3.69	1.85	16
	Yüksek	4.72	1.74	18	5.00	1.49	19	4.50	1.63	16	3.42	1.74	14

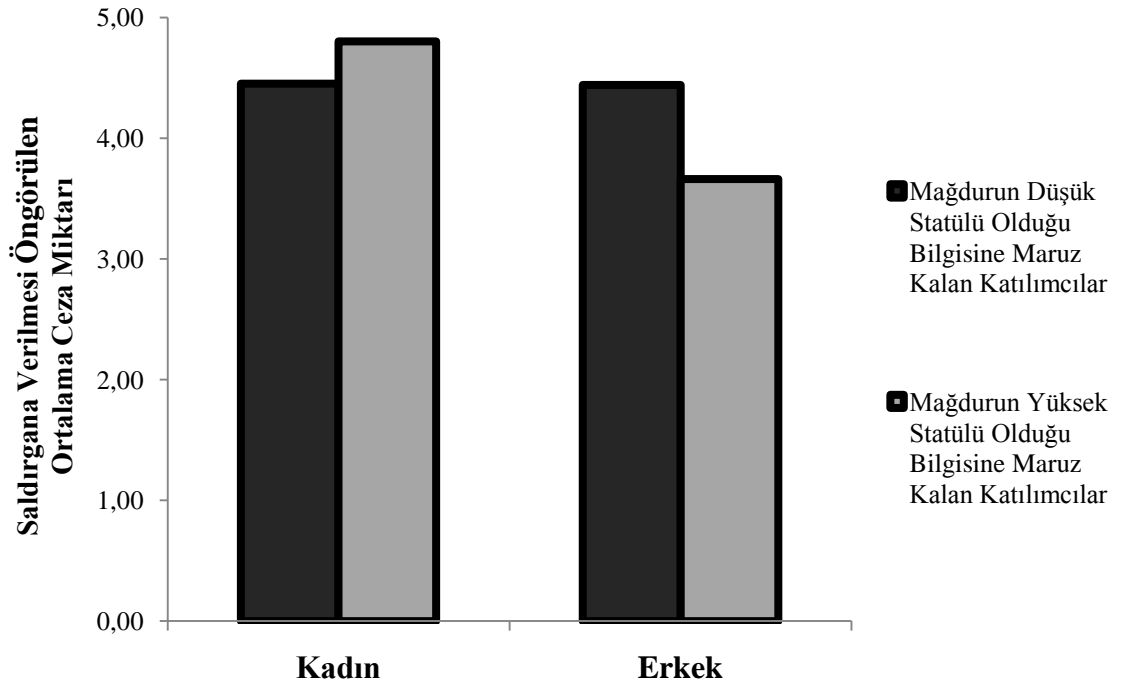
Tablo-42: *Yüksek Sosyal Üstünlük Yönelimine Sahip Olan Bireylerin Cinsiyetlerine, Mağdur ve Saldırganın Statü Düzeyine Göre Saldırgana Öngördükleri Ortalama Ceza Miktarı ve Standart Sapmalar.*

		Kadın						Erkek					
		Mağdurun Statü Düzeyi						Mağdurun Statü Düzeyi					
		Düşük			Yüksek			Düşük			Yüksek		
		\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n	\bar{X}	S	n
Saldırganın Statü Düzeyi	Düşük	4.29	1.27	14	4.43	2.01	21	4.45	1.84	22	3.19	1.60	21
	Yüksek	4.24	1.35	17	4.67	2.29	15	4.29	1.80	17	4.23	1.88	22

Analiz sonuçlarına göre saldırgana öngörülen ceza miktarı üzerinde katılımcıların cinsiyetlerinin ana etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olduğu bulunmuştur, [$F(1, 270) = 7.68, p = .006, \text{kısmi } \eta^2 = .028$]. Yapılan izleme testi sonuçlarında kadınların ($\bar{X} = 4.64, S = 1.78$), erkeklere ($\bar{X} = 4.04, S = 1.79$) kıyasla saldırgana daha fazla ceza öngördükleri görülmüştür. Buna karşılık saldırgana öngörülen ceza miktarında katılımcıların sosyal üstünlük yönelimi düzeylerinin [$F(1, 270) = 1.12, p = .291$], mağdurun statü düzeyinin [$F(1, 270) = .982, p = .323$] ve saldırganın statü düzeyinin [$F(1, 270) = .208, p = .649$] ana etkilerinin istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır.

Saldırgana öngörülen ceza miktarı üzerinde katılımcıların cinsiyetleri ve mağdurun statü düzeyi arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir etkileşim olduğu bulunmuştur, [$F(1, 270) = 7.97, p = .005, \text{kısmi } \eta^2 = .029$]. Etkileşimin kaynağını araştırmak üzere gerçekleştirilen bir dizi bağlantısız örneklem için t testi analizi sonuçlarına göre kadın katılımcılar içerisinde mağdurun düşük ve yüksek statülü olduğuna ilişkin bilgiye maruz kalanlar arasında saldırgana öngördükleri ceza miktarı bakımından istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı görülmüştür, [$t(143) = -1.273, p = .205$]. Bununla birlikte erkek katılımcılar içerisinde mağdurun düşük ve yüksek statülü olduğuna ilişkin bilgiye maruz kalan katılımcılar arasında

istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olduğu saptanmıştır, [$t(139) = 2.646$, $p = .009$]. Bu sonuca göre mağdurun düşük statülü olduğuna ilişkin bilgiye maruz kalan erkek katılımcılar ($\bar{X} = 4.44$, $S = 1.73$), yüksek statülü olduğuna ilişkin bilgiye maruz kalan erkek katılımcılara ($\bar{X} = 3.66$, $S = 1.78$) kıyasla saldırganına daha fazla ceza öngörmüşlerdir (Bkz. Grafik-16). Saldırganına öngörülen ceza miktarı üzerinde diğer değişkenler arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir etkileşimin olmadığı görülmüştür (tüm p 'ler $> .10$).

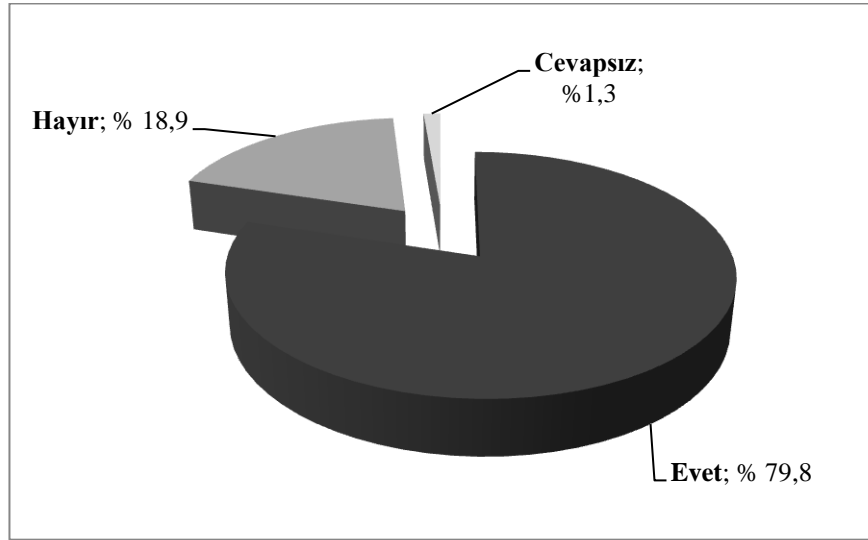

Grafik-16. Erkek ve Kadın Katılımcılar İçerisinde Mağdurun Düşük Statülü Olduğu Bilgisine Maruz Kalan Katılımcılar ile Yüksek Statülü Olduğu Bilgisine Maruz Kalan Katılımcıların Saldırganına Öngördükleri Ortalama Ceza Miktarı.

III.6.4. Yaşanan Olay Üzerinde Mağdurun Kontrolü

III.6.4.1. Katılımcıların mağdurun yaşanan olayın gidişatını değiştirip değiştiremeyeceğine ilişkin görüşleri

Mağdurun yaşanan olayın gidişatını değiştirip değiştiremeyeceğine ilişkin görüşleri sorulduğunda katılımcıların % 18.9'u mağdurun olayın gidişatını değiştiremeyeceğini, % 79.8'i olayın gidişatını değiştirebileceğini ifade etmiş, bununla birlikte % 1.3'ü bu konudaki görüşünü belirtmemiştir (Bkz. Grafik-17).

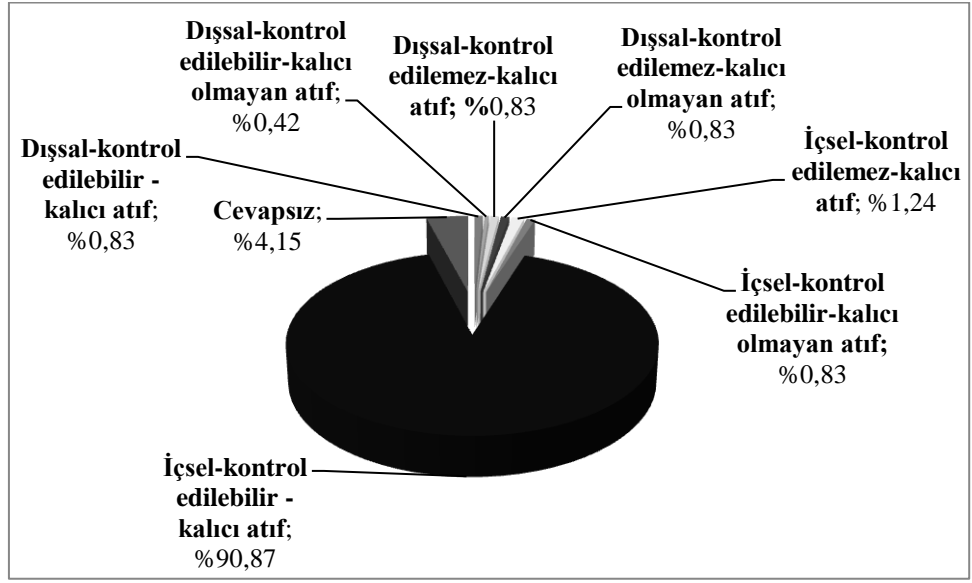
Grafik-17. Katılımcıların “Sizce Mağdur Olayın Gidişatı Değiştirebilir Miydi?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeleri Oranları.

Mağdurun olayın gidişatını değiştirebileceğini ifade eden katılımcılara mağdurun bu konuda ne yapabileceği açık uçlu bir soru ile sorulmuş, yanıtlar Weiner’ın (1979, 1985, 1986, aktaran Hogg ve Vaughan, 2007) atıf modelinden hareketle analiz edilmiştir. Mağdurun olayın gidişatını değiştirebileceğini düşünen 241 katılımcı içerisinde 2’si (% 0.83) mağdurun ne yapabileceğine ilişkin dışsal, kontrol edilebilir ve kalıcı atıflarda (örneğin “Yaşanan toplumumuzda kadın odasına bir erkeği alıyorsa bu davet erkek tarafından kabul edilir, bunu bilmesi gerekir”); 1’i (% 0.42) dışsal, kontrol edilebilir ve kalıcı olmayan atıfta (“Alkol var, hiç yaşanmayabilirdi”); 2’si (% 0.83) dışsal, kontrol edilemez ve kalıcı atıflarda (örneğin “Erkek kabul etseydi evlenirdi”);

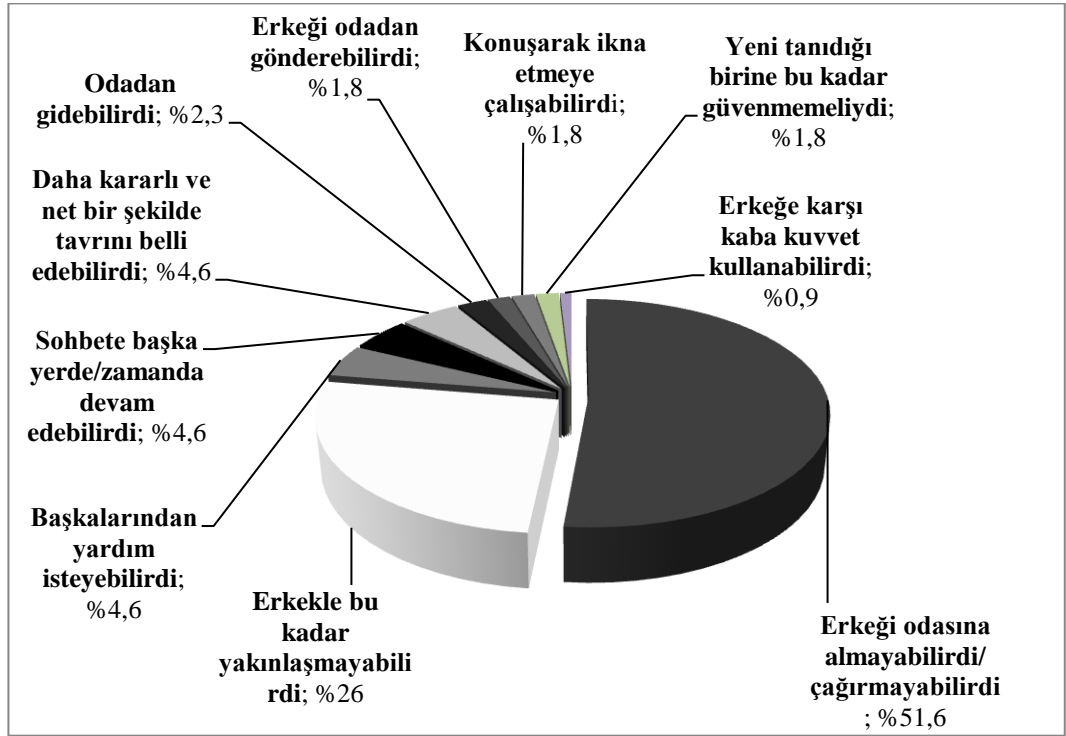
2'si (% 0.83) ise dışsal, kontrol edilemez ve kalıcı olmayan atıflarda (örneğin *“İleriye gitmek istememesi gayet doğal, Mehmet ile daha sert konuşabilirdi ama o konuşmanın nasıl anlaşılacağı tamamen Mehmet’le ilgili”*) bulunmuştur.

Mağdurun olayın gidişatını değiştirebileceğini ifade eden katılımcılardan 3'ü (% 1.24) mağdurun ne yapabileceğine ilişkin içsel, kontrol edilemez ve kalıcı atıflarda (örneğin, *“Ayşe fiziki zayıflığının farkında olarak henüz tanıştığı birisiyle yalnız kalmamalıydı. Ayşe biriyle flört ettiği, cinsel ilişkiye girmek istediği için değil; tanımadığı ve belli ki fiziken kuvvetli biriyle başkasından yardım alamayacağı için bu durumdan kaçınabilirdi”*); 2'si (% 0.83) ise içsel, kontrol edilebilir ve kalıcı olmayan atıflarda (örneğin, *“Geceye devam edip sabaha birlikte uyanabilirlerdi”*) bulunmuştur.

Mağdurun olayın gidişatını nasıl değiştirebileceğine ilişkin 219 kişi (% 90.87) içsel, kontrol edilebilir ve kalıcı atıflarda bulunmuştur (Bkz. Grafik-18). Örneğin, *“Tanımadığı birisini odasına almayabilirdi”, “Bağırarak yardım isteyebilirdi”* gibi. Mağdura yapılan içsel, kontrol edilebilir ve kalıcı atıflar incelendiğinde ise, 113 kişi (% 51.6) kadının erkeği odasına almayabileceğini/çağırılmayabileceğini, 57 kişi (% 26) erkekle bu kadar yakınlaşmayabileceğini, 10 kişi (% 4.6) başkalarından yardım isteyebileceğini, 10 kişi (% 4.6) sohbete başka yerde ya da zamanda devam edebileceğini, 10 kişi (% 4.6) daha kararlı ve net bir şekilde tavrını belli edebileceğini, 5 kişi (% 2.3) odadan gidebileceğini, 4 kişi (% 1.8) erkeği odadan gönderebileceğini, 4 kişi (% 1.8) konuşarak erkeği ikna etmeye çalışabileceğini, 4 kişi (% 1.8) yeni tanıdığı birine bu kadar fazla güvenmemesi gerektiğini ve 2 kişi (% 0.9) erkeğe karşı kaba kuvvet kullanabileceğini ifade etmiştir (Bkz. Grafik-19). Son olarak, mağdurun olayın gidişatını değiştirebileceğini düşünen 241 katılımcı içerisinde 10'u (% 4.15) ise, mağdurun ne yapabileceğine ilişkin bir görüş belirtmemişlerdir.

Grafik-18. Mağdurun Olayın Gidişatını Değiştirebileceğini İfade Eden Katılımcıların Ne Yapabileceğine İlişkin Atıflarının Yüzdeleri.

Grafik-19. Mağdura İlişkin İçsel-Kontrol Edilebilir-Kalıcı Atıflarda Bulunanların Bu Konudaki Görüşlerinin Yüzdeleri.

III.6.4.2.Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun yaşanan olayın gidişatını değiştirip değiştiremeyeceğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki

Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun yaşanan olayın gidişatını değiştirip değiştiremeyeceğine ilişkin görüşleri arasında herhangi bir ilişkinin bulunup bulunmadığı, flört tecavüzü senaryosunda sunulan mağdurun ve saldırganın statü düzeylerine göre ayrı ayrı analiz edilmiştir.

III.6.4.2.1.Mağdurun ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Hem mağdurun hem saldırganın düşük statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların mağdurun yaşanan olay üzerinde sahip olduğu kontrole ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur olayın gidişatını değiştirebilir miydi: evet – hayır) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular, katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun olayın gidişatını değiştirip değiştiremeyeceğine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığını göstermiştir, [$\chi^2(1, 74) = .232, p = .769$].

III.6.4.2.2.Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun düşük, saldırganın yüksek statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların mağdurun yaşanan olay üzerinde sahip olduğu kontrole ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur olayın gidişatını değiştirebilir miydi: evet – hayır) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları, cinsiyet ile mağdurun olayın gidişatını değiştirip değiştiremeyeceğine ilişkin görüşler arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığını göstermiştir, [$\chi^2(1, 72) = .506, p = .559$].

III.6.4.2.3.Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun yüksek, saldırganın ise düşük statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların mağdurun yaşanan olay üzerinde sahip olduğu kontrole ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur olayın gidişatını değiştirebilir miydi: evet – hayır) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun olayın gidişatını değiştirip değiştiremeyeceğine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma saptanamamıştır, [$\chi^2 (1, 79) = .837, p = .402$].

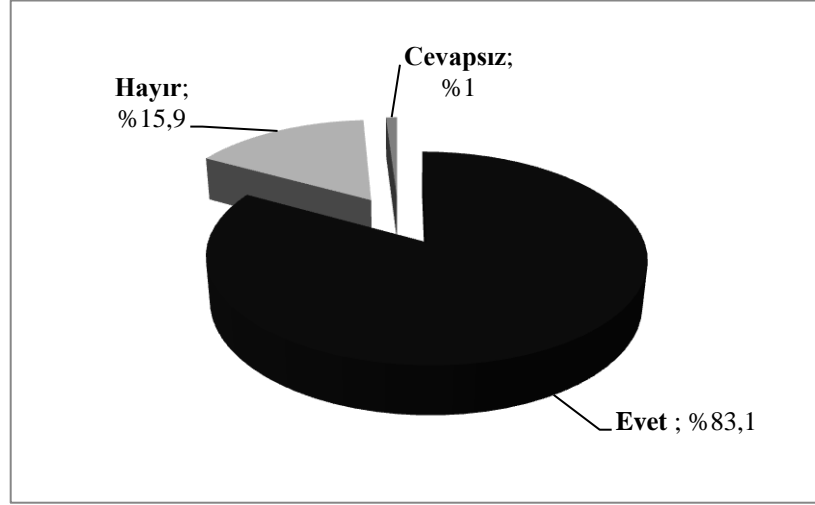
III.6.4.2.4.Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Mağdur ve saldırganın her ikisinin de yüksek statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların mağdurun yaşanan olay üzerinde sahip olduğu kontrole ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur olayın gidişatını değiştirebilir miydi: evet – hayır) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun olayın gidişatını değiştirip değiştiremeyeceğine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı görülmüştür, [$\chi^2 (1, 73) = 1.282, p = .374$].

III.6.5. Yaşanan Olay Üzerinde Saldırganın Kontrolü

III.6.5.1.Katılımcıların saldırganın yaşanan olayın gidişatını değiştirip değiştiremeyeceğine ilişkin görüşleri

Saldırganın yaşanan olayın gidişatını değiştirip değiştiremeyeceğine ilişkin görüşleri sorulduğunda katılımcıların % 15.9'u gidişatı değiştiremeyeceğini, % 83.1'i değiştirebileceğini ifade etmiş, bununla birlikte katılımcıların % 1'i bu konudaki görüşünü belirtmemiştir (Bkz. Grafik-20).

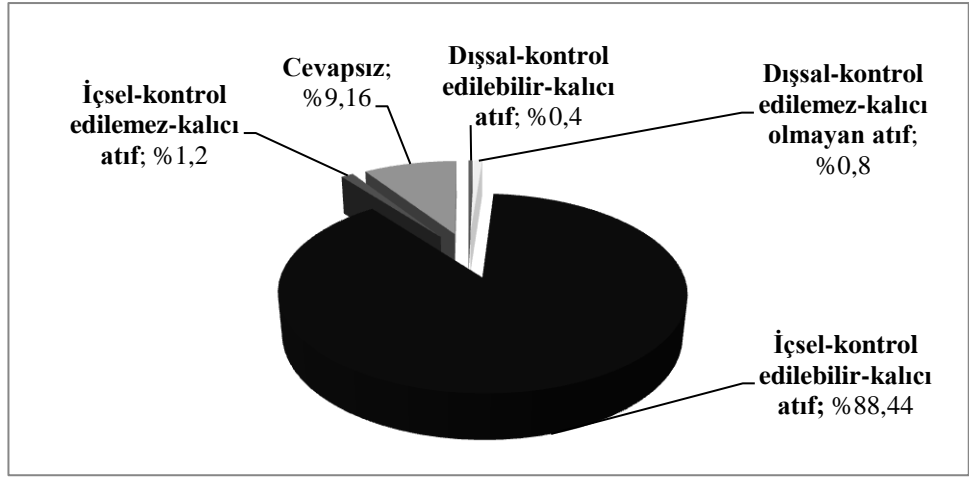

Grafik-20. Katılımcıların “Sizce Saldırgan Olayın Gidişatı Değiştirebilir Miydi?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeleri Oranları.

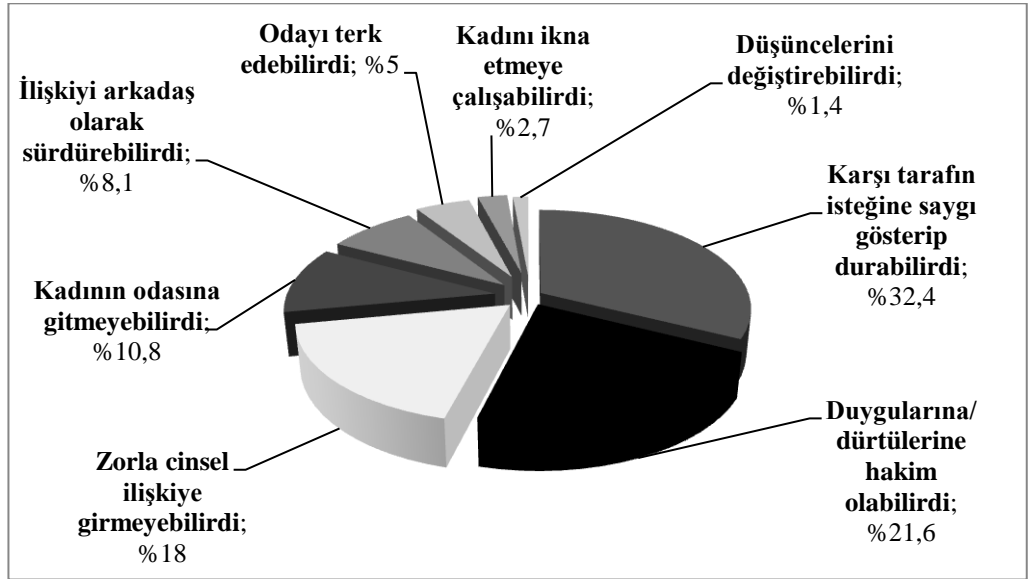
Saldırganın olayın gidişatını değiştirebileceğini ifade eden katılımcılara bu konuda ne yapabileceği açık uçlu bir soru ile sorulmuş, yanıtlar Weiner’in (1979, 1985, 1986, aktaran Hogg ve Vaughan, 2007) atıf modelinden hareketle analiz edilmiştir. Saldırganın olayın gidişatını değiştirebileceğini düşünen 251 katılımcı içerisinde 1’i (% 0.4) saldırmanın ne yapabileceğine ilişkin dışsal, kontrol edilebilir ve kalıcı atıflarda (örneğin “Ayşe’nin oteldeki odasına Dr. Mehmet’i almaması gerekirdi”); 2’si (% 0.8) dışsal, kontrol edilemez ve kalıcı olmayan atıflarda (örneğin “Bayanın iyi yaklaşımı, Mehmet’in elde ettiği olay zaten Mehmet’in her şeyi yapabileceğini gösteriyor”); 3’ü (% 1.20) ise içsel, kontrol edilemez ve kalıcı atıflarda (örneğin “Erkek fiziksel olarak bayandan daha güçlü olduğu için bu olayı tamamen değiştirebilirdi”) bulunmuştur.

Saldırganın olayın gidişatını değiştirebileceğini ifade eden katılımcılardan 222’si (% 88.44) saldırmanın ne yapabileceğine ilişkin içsel, kontrol edilebilir ve kalıcı atıflarda bulunmuştur (Bkz. Grafik-21). Örneğin, “Ayşe onu reddettiğinde anlayış göstererek çıkıp gidebilirdi”, “Ayşe istemiyorum dediğinde durabilirdi”, “Duygularına hakim olmalıydı”, “Zorla ilişkiye girmeyebilirdi” gibi. Saldırana yapılan içsel, kontrol edilebilir ve kalıcı atıflar incelendiğinde ise, 72 kişi (% 32.4) erkeğin karşı tarafın isteğine/kararına saygı gösterip durabileceğini/daha fazla ileriye gitmeyebileceğini, 48 kişi (% 21.6) duygularına/hormonlarına/cinsel dürtülerine hakim olabileceğini, 40 kişi

(% 18) zorla cinsel ilişkiye girmeyebileceğini, 24 kişi (% 10.8) kadının odasına gitmeyebileceğini, 18 kişi (% 8.1) ilişkiyi arkadaş olarak sürdürebileceğini, 11 kişi (% 5) odayı terk edebileceğini, 6 kişi (% 2.7) kadını ikna etmeye çalışabileceğini ve 3 kişi (% 1.4) düşüncelerini değiştirmesi gerektiğini belirtmiştir (Bkz. Grafik-22). Ayrıca, saldırganın olayın gidişatını değiştirebileceğini belirten 23 kişi (% 9.16) bu konudaki görüşlerini açıklamamıştır.

Grafik-21. Saldırganın Olayın Gidişatını Değiştirebileceğini İfade Eden Katılımcıların Ne Yapabileceğine İlişkin Atıflarının Yüzdelik Oranları.

Grafik-22. Saldırganın İlişkin İçsel-Kontrol Edilebilir-Kalıcı Atıflarda Bulunanların Bu Konudaki Görüşlerinin Yüzdelik Oranları.

III.6.5.2.Katılımcıların cinsiyetleri ile saldırganın yaşanan olayın gidişatını değiştirip değiştiremeyeceğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki

Katılımcıların cinsiyetleri ile saldırganın yaşanan olayın gidişatını değiştirip değiştiremeyeceğine ilişkin görüşleri arasında herhangi bir ilişkinin bulunup bulunmadığı, flört tecavüzü senaryosunda sunulan mağdurun ve saldırganın statü düzeylerine göre ayrı ayrı analiz edilmiştir.

III.6.5.2.1.Mağdurun ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Hem mağdurun hem saldırganın düşük statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların saldırganın yaşanan olay üzerinde sahip olduğu kontrole ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (saldırganın olayın gidişatını değiştirebilir miydi: evet – hayır) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular katılımcıların cinsiyetleri ile saldırganın olayın gidişatını değiştirip değiştiremeyeceğine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığını göstermiştir, [$\chi^2(1, 74) = .008, p = 1.00$].

III.6.5.2.2.Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun düşük, saldırganın yüksek statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların saldırganın yaşanan olay üzerinde sahip olduğu kontrole ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (saldırganın olayın gidişatını değiştirebilir miydi: evet – hayır) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değer 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.5.2.3.Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun yüksek ve saldırganın düşük statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların saldırganın yaşanan olay üzerinde sahip olduğu kontrole ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (saldırganın olayın gidişatını değiştirebilir miydi: evet – hayır) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda, katılımcıların cinsiyetleri ile saldırganın olayın gidişatını değiştirip değiştiremeyeceğine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan marjinal düzeyde anlamlı bir farklılaşma olduğu saptanmıştır, [$\chi^2 (1, 79) = 3.903, p = .059, \phi = -.22$]. Bu bulguya göre, mağdurun yüksek ve saldırganın düşük statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcılar içerisinde kadınlar (% 56.5), erkeklere (% 43.5) kıyasla daha yüksek oranda saldırganın olayın gidişatını değiştirebileceğini ifade etmişlerdir.

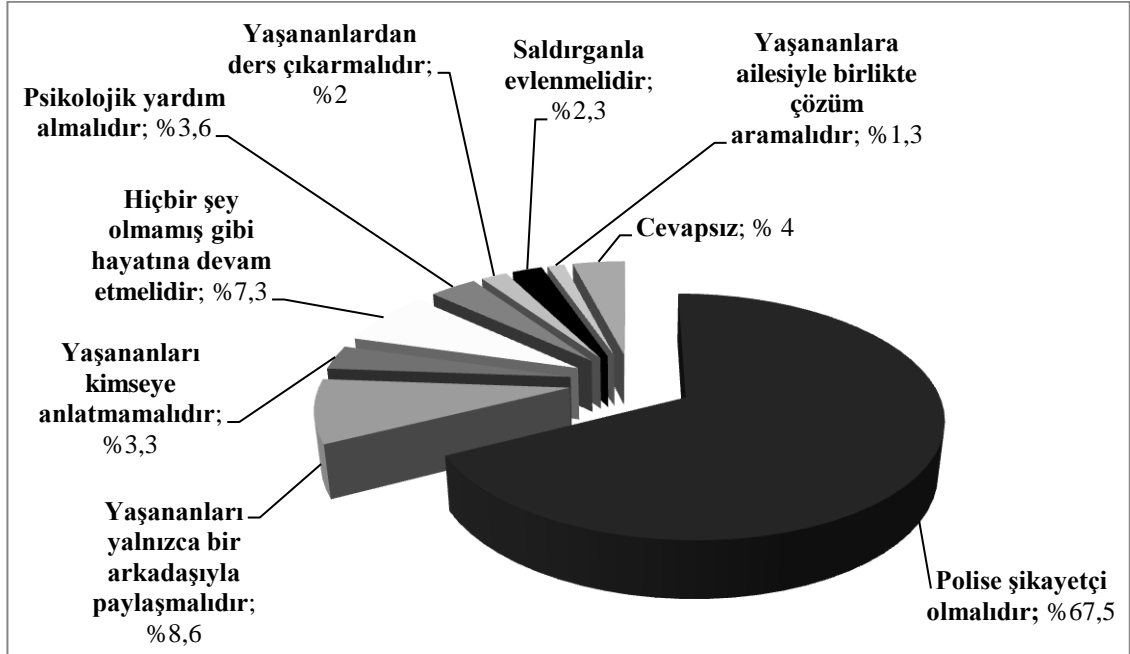
III.6.5.2.4.Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun ve saldırganın yüksek statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların saldırganın yaşanan olay üzerinde sahip olduğu kontrole ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (saldırganın olayın gidişatını değiştirebilir miydi: evet – hayır) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların cinsiyetleri ile saldırganın olayın gidişatını değiştirip değiştiremeyeceğine ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunamamıştır, [$\chi^2 (1, 74) = 3.581, p = .112$].

III.6.6. Mağdurun Olay Sonrasındaki Tutumu

III.6.6.1. Katılımcıların mağdurun olay sonrasında ne yapması gerektiğine ilişkin görüşleri

Mağdurun yaşanan olaydan sonra neler yapması gerektiği sorulduğunda katılımcıların % 67.5'i polise şikayetçi olmasını, % 8.6'sı yaşananları yalnızca bir arkadaşıyla paylaşmasını, % 7.3'ü hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam etmesini, % 3.6'sı psikolojik yardım almasını, % 3.3'ü yaşananları kimseye anlatmamasını, % 2.3'ü saldırganla evlenmesini, % 2'si yaşadıklarından ders çıkarmasını ve % 1.3'ü yaşananlara ailesiyle birlikte çözüm aramasını önerirken, % 4'ü bu konuda görüş bildirmemiştir (Bkz. Grafik-23). Katılımcıların mağdurun yaşanan olay sonrasında neler yapması gerektiğine ilişkin görüşleri ile okudukları senaryoda yer alan mağdurun ve saldırganın statüsü arasındaki ilişki, mağdurun neler yapabileceğine dair görüşler dikotomik hale getirilerek analiz edilmiştir.

Grafik-23. Katılımcıların “Sizce Mağdur Yaşanan Olaydan Sonra Ne Yapmalıdır?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeleri Oranları.

III.6.6.2.Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun olay sonrasında polise şikayetçi olup olmaması gerektiğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki

Katılımcıların cinsiyetleri ile olay sonrasında mağdurun polise şikayetçi olup olmamasına ilişkin görüşleri arasında herhangi bir ilişkinin bulunup bulunmadığı, flört tecavüzü senaryosunda sunulan mağdurun ve saldırganın statü düzeylerine göre ayrı ayrı analiz edilmiştir.

III.6.6.2.1.Mağdur ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun ve saldırganın düşük statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların mağdurun yaşanan olaydan sonra polise şikayetçi olup olmaması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur polise şikayetçi olmalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular, katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun polise şikayetçi olup olmamasına ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığını göstermiştir, [$\chi^2(1, 75) = .108, p = .801$].

III.6.6.2.2.Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun düşük, saldırganın ise yüksek statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların mağdurun yaşanan olaydan sonra polise şikayetçi olup olmaması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur polise şikayetçi olmalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun polise şikayetçi olup olmamasına ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunamamıştır, [$\chi^2(1, 73) = .006, p = 1.00$].

III.6.6.2.3.Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun yüksek, saldırganın düşük statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların mağdurun yaşanan olaydan sonra polise şikayetçi olup olmaması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur polise şikayetçi olmalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular, cinsiyetleri ile mağdurun polise şikayetçi olup olmamasına ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan marjinal düzeyde anlamlı bir farklılaşma olduğunu göstermiştir, [χ^2 (1, 80) = 4.009, $p = .07$, $\phi = -.22$]. Analiz sonuçlarına göre mağdurun yüksek, saldırganın düşük statülü olduğu bilgisinin sunulduğu katılımcılar içerisinde kadınlar (% 60.9), erkeklere (% 39.1) kıyasla daha yüksek oranda mağdurun yaşanan olayı polise bildirmesi gerektiğini beyan etmişlerdir.

III.6.6.2.4.Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Mağdur ve saldırganın her ikisinin de yüksek statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların mağdurun yaşanan olaydan sonra polise şikayetçi olup olmaması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur polise şikayetçi olmalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Sonuçlara bakıldığında cinsiyetleri ile mağdurun polise şikayetçi olup olmamasına ilişkin görüşleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı görülmüştür, [χ^2 (1, 74) = .598, $p = .607$].

III.6.6.3.Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun yaşanan olayı kimseye anlatıp anlatmaması gerektiğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki

Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun yaşanan olayı kimseye anlatıp anlatmamasına ilişkin görüşleri arasında herhangi bir ilişkinin bulunup bulunmadığı,

flört tecavüzü senaryosunda sunulan mağdurun ve saldırganın statü düzeylerine göre ayrı ayrı analiz edilmiştir.

III.6.6.3.1.Mağdur ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun ve saldırganın düşük statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların mağdurun yaşanan olayı kimseye anlatıp anlatmaması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur yaşananları kimseye anlatmalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Ki-kare analizinden elde edilen bulgular, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerin 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.3.2.Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun düşük, saldırganın ise yüksek statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların mağdurun yaşanan olayı kimseye anlatıp anlatmaması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur yaşananları kimseye anlatmalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Ki-kare analizinden elde edilen bulgular, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerin 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.3.3.Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun yüksek, saldırganın düşük statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların mağdurun yaşanan olayı kimseye anlatıp anlatmaması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur yaşananları kimseye anlatmalıdır:

var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Ki-kare analizinden elde edilen bulgular, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerin 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.3.4.Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Mağdur ve saldırganın her ikisinin de yüksek statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların mağdurun yaşanan olayı kimseye anlatıp anlatmaması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur yaşananları kimseye anlatmalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Ki-kare analizinden elde edilen bulgular, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerin 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.4.Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun yaşanan olayı yalnızca bir arkadaşıyla paylaşp paylaşmaması gerektiğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki

Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun yaşanan olayı yalnızca bir arkadaşıyla paylaşp paylaşmaması gerektiğine ilişkin görüşleri arasında herhangi bir ilişkinin bulunup bulunmadığı, flört tecavüzü senaryosunda sunulan mağdurun ve saldırganın statü düzeylerine göre ayrı ayrı analiz edilmiştir.

III.6.6.4.1.Mağdur ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun ve saldırganın düşük statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların mağdurun yaşanan olayı yalnızca bir arkadaşıyla paylaşp paylaşmaması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur yaşanan olayı yalnızca bir arkadaşıyla paylaşmalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerin 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.4.2.Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun düşük, saldırganın yüksek statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların mağdurun yaşanan olayı yalnızca bir arkadaşıyla paylaşıp paylaşmamasına ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur yaşanan olayı yalnızca bir arkadaşıyla paylaşmalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Ancak analiz sonuçları, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değer 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.4.3.Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun yüksek, saldırganın ise düşük statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun yaşanan olayı yalnızca bir arkadaşıyla paylaşıp paylaşmamasına ilişkin görüşleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur yaşanan olayı yalnızca bir arkadaşıyla paylaşmalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların mağdurun yaşanan olayı yalnızca bir arkadaşıyla paylaşıp paylaşmamasına ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşma olmadığı saptanmıştır, [$\chi^2(1, 80) = 1.131, p = .343$].

III.6.6.4.4.Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Mağdur ve saldırganın yüksek statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun yaşanan olayı yalnızca bir arkadaşıyla paylaşmasına ilişkin görüşleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur yaşanan olayı yalnızca bir arkadaşıyla paylaşmalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Ancak ki-kare analizi sonuçları, gözlem

yetersizliği (en küçük beklenen değerin 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.5.Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam edip etmemesi gerektiğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki

Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam edip etmemesi gerektiğine ilişkin görüşleri arasında herhangi bir ilişkinin bulunup bulunmadığı, flört tecavüzü senaryosunda sunulan mağdurun ve saldırganın statü düzeylerine göre ayrı ayrı analiz edilmiştir.

III.6.6.5.1.Mağdur ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun ve saldırganın düşük statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların mağdurun hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam edip etmemesine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur yaşanan olaydan sonra hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam etmelidir: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Ki-kare analizinden elde edilen bulgular, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerin 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.5.2.Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun düşük, saldırganın yüksek statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların mağdurun hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam edip etmemesine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur yaşanan olaydan sonra hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam etmelidir: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerin 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.5.3.Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun yüksek, saldırganın düşük statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların mağdurun hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam edip etmemesine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur yaşanan olaydan sonra hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam etmelidir: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerın 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.5.4.Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Hem mağdurun hem saldırganın yüksek, statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların mağdurun hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam edip etmemesine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur yaşanan olaydan sonra hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam etmelidir: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Ki-kare analizi sonuçları, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerın 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.6.Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun psikolojik yardım alıp almaması gerektiğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki

Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun psikolojik yardım almasına ilişkin görüşleri arasında herhangi bir ilişkinin bulunup bulunmadığı, flört tecavüzü senaryosunda sunulan mağdurun ve saldırganın statü düzeylerine göre ayrı ayrı analiz edilmiştir.

III.6.6.6.1.Mağdur ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdur ve saldırganın düşük statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların mağdurun psikolojik yardım alması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur psikolojik yardım almalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerın 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.6.2.Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun düşük, saldırganın yüksek statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların mağdurun psikolojik yardım alması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur psikolojik yardım almalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerın 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.6.3.Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun yüksek, saldırganın ise düşük statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların mağdurun psikolojik yardım alması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur psikolojik yardım almalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Ki-kare analizi sonuçları, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerın 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.6.4.Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun ve saldırganın yüksek statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların mağdurun psikolojik yardım alması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur psikolojik yardım almalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Sonuçlar, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerin 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.7.Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun saldırganla evlenip evlenmemesi gerektiğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki

Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun saldırganla evlenip evlenmemesine ilişkin görüşleri arasında herhangi bir ilişkinin bulunup bulunmadığı, flört tecavüzü senaryosunda sunulan mağdurun ve saldırganın statü düzeylerine göre ayrı ayrı analiz edilmiştir.

III.6.6.7.1.Mağdur ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun ve saldırganın düşük statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların mağdurun saldırganla evlenip evlenmemesi gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur saldırganla evlenmelidir: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Ki-kare analizinden elde edilen bulgular, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerin 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.7.2.Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun düşük, saldırganın yüksek statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların mağdurun saldırganla evlenip evlenmemesi gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur saldırganla evlenmelidir: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Bulgular, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerin 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.7.3.Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun yüksek, saldırganın ise düşük statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların mağdurun saldırganla evlenip evlenmemesi gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur saldırganla evlenmelidir: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerin 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.7.4.Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun ve saldırganın yüksek statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların mağdurun saldırganla evlenmesi gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur saldırganla evlenmelidir: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Ki-kare analizi sonuçları, bütün koşullarda gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerin 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.8.Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun ailesiyle birlikte çözüm arayıp aramaması gerektiğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki

Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun ailesi ile birlikte çözüm araması gerektiğine ilişkin görüşleri arasında herhangi bir ilişkinin bulunup bulunmadığı, flört tecavüzü senaryosunda sunulan mağdurun ve saldırganın statü düzeylerine göre ayrı ayrı analiz edilmiştir.

III.6.6.8.1.Mağdur ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun ve saldırganın düşük statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların mağdurun ailesi ile birlikte çözüm arayıp aramaması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur ailesi ile birlikte çözüm aramalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları, koşullarda gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerın 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.8.2.Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun düşük, saldırganın yüksek statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların mağdurun ailesi ile birlikte çözüm arayıp aramaması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur ailesi ile birlikte çözüm aramalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları, koşullarda gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerın 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.8.3.Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun yüksek, saldırganın ise düşük statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların mağdurun ailesi ile birlikte çözüm arayıp aramaması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur ailesi ile birlikte çözüm aramalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Ancak ki-kare analizi, mağdurun ailesi ile birlikte çözüm araması gerektiğini belirten hiçbir katılımcı olmadığı için gerçekleştirilememiştir.

III.6.6.8.4.Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun ve saldırganın statüsünün yüksek olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların mağdurun ailesi ile birlikte çözüm arayıp aramaması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur ailesi ile birlikte çözüm aramalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Ancak analizler, mağdurun ailesi ile birlikte çözüm araması gerektiğini belirten hiçbir katılımcı olmadığı için gerçekleştirilememiştir.

III.6.6.9.Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun yaşadıklarından ders çıkarıp çıkarmaması gerektiğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki

Katılımcıların cinsiyetleri ile mağdurun yaşadıklarından ders çıkarması gerektiğine ilişkin görüşleri arasında herhangi bir ilişkinin bulunup bulunmadığı, flört tecavüzü senaryosunda sunulan mağdurun ve saldırganın statü düzeylerine göre ayrı ayrı analiz edilmiştir.

III.6.6.9.1.Mağdur ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun ve saldırganın düşük statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların mağdurun yaşadıklarından ders çıkarması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur yaşadıklarından ders çıkarmalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Analizden elde edilen bulgular, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerın 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.9.2.Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun düşük, saldırganın ise yüksek statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların mağdurun yaşadıklarından ders çıkarması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur yaşadıklarından ders çıkarmalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerın 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.6.9.3.Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun yüksek, saldırganın düşük statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların mağdurun yaşadıklarından ders çıkarması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur yaşadıklarından ders çıkarmalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerın 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

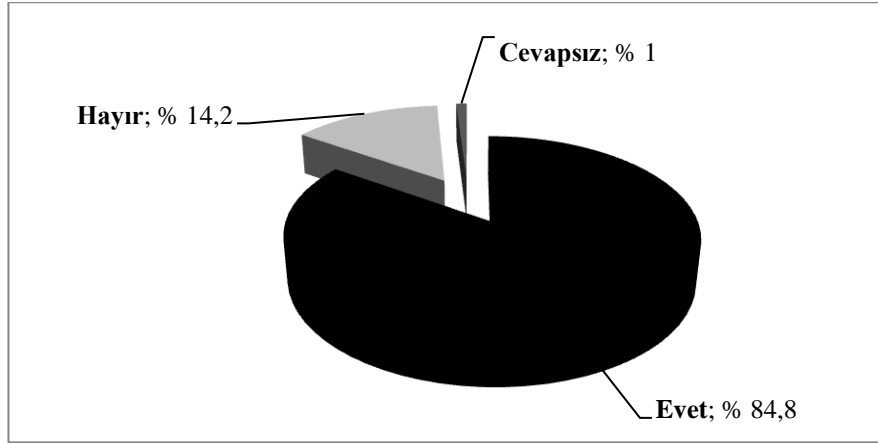
III.6.6.9.4.Mağdurun ve saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Hem mağdurun hem saldırganın yüksek statüsü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların mağdurun yaşadıklarından ders çıkarması gerektiğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (mağdur yaşadıklarından ders çıkarmalıdır: var – yok) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Bulgular, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerin 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.7. Yaşanan Olayın Tecavüz Olarak Nitelendirilme Durumu

III.6.7.1.Katılımcıların yaşanan olayın tecavüz olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğine ilişkin görüşleri

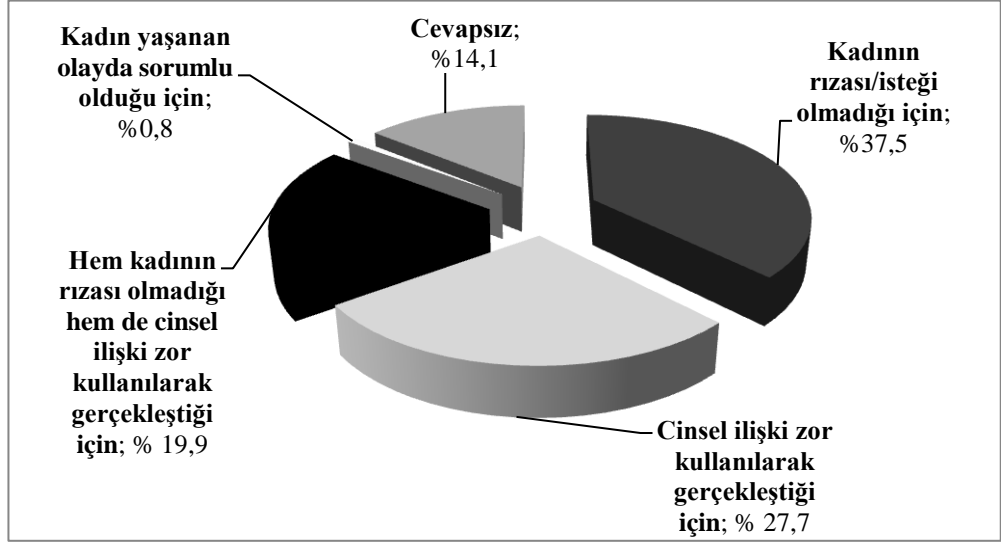
Katılımcıların % 84.8'i yaşanan olayı tecavüz olarak tanımlarken, % 14.2'si yaşanan olayın tecavüz olarak tanımlanamayacağını ifade etmiş, % 1'i ise soruyu cevapsız bırakmıştır (Bkz. Grafik-24).

Grafik-24. Katılımcıların “Sizce Yaşanan Bu Olay, Tecavüz Olarak Tanımlanabilir Mi?” Sorusuna Verdikleri Yanıtların Yüzdeleri Oranları.

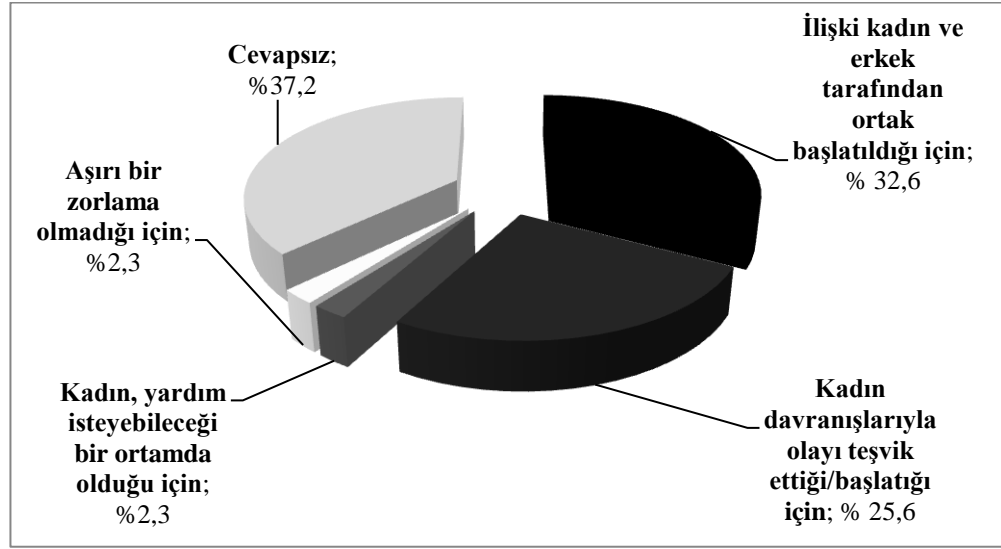
Yaşanan olayı tecavüz olarak tanımlayan 256 katılımcıdan 96'sı (% 37.5) kadının rızası/isteği olmamasından, 71'i (% 27.7) zor kullanılarak cinsel ilişkiye girilmesinden, 51'i (% 19.9) hem kadının rızası olmamasından hem zor

kullanılmasından ötürü yaşanan olayın tecavüz olarak tanımlanabileceğini ifade etmiş, 2 katılımcı ise (% 0.8) kadının da yaşanan olayda sorumluluğun bulunduğuna vurgu yapmıştır. Bununla birlikte 36 katılımcı (% 14.1) yaşanan olayın neden tecavüz olarak tanımlanabileceğine ilişkin görüşleri bildirmemiştir (Bkz. Grafik-25).

Grafik-25. Katılımcıların Yaşanan Olayı Tecavüz Olarak Tanımlama Nedenlerinin Yüzdelik Oranları.

Yaşanan olayın tecavüz olarak tanımlanamayacağını ifade eden 43 katılımcıdan 14'ü (% 32.6) ilişkinin kadın ve erkek tarafından ortak başlatılmasından, 11'i (% 25.6) kadının davranışlarıyla olayı teşvik etmesinden/başlatmasından, 1'i (% 2.3) kadının yardım isteyebileceği bir ortamda olmasından ve 1'i (% 2.3) aşırı bir zorlamanın olmamasından dolayı yaşanan olayın tecavüz sayılamayacağını belirtmiştir. 16 katılımcı (% 37.2) ise yaşanan olayın neden tecavüz olarak tanımlanamayacağına ilişkin görüşleri bildirmemiştir (Bkz. Grafik-26).

Grafik-26. Katılımcıların Yaşanan Olayı Tecavüz Olarak Tanımlamama Nedenlerinin Yüzdeleri Oranları.

III.6.7.2. Katılımcıların cinsiyetleri ile yaşanan olayın tecavüz olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğine ilişkin görüşleri arasındaki ilişki

Katılımcıların cinsiyetleri ile yaşanan olayın tecavüz olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğine ilişkin görüşleri arasında herhangi bir ilişkinin bulunup bulunmadığı, flört tecavüzü senaryosunda sunulan mağdurun ve saldırganın statü düzeylerine göre ayrı ayrı analiz edilmiştir.

III.6.7.2.1. Mağdur ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdur ve saldırganın her ikisinin düşük statülü olduğu bilgisi sunulan katılımcıların yaşanan olayın tecavüz olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (yaşanan olay tecavüz olarak tanımlanabilir mi: evet – hayır) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerin 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.7.2.2.Mağdurun statüsü düşük, saldırganın statüsü yüksek olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun düşük, saldırganın yüksek statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların yaşanan olayın tecavüz olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (yaşanan olay tecavüz olarak tanımlanabilir mi: evet – hayır) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerın 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

III.6.7.2.3.Mağdurun statüsü yüksek, saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun yüksek ve saldırganın düşük statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların yaşanan olayın tecavüz olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (yaşanan olay tecavüz olarak tanımlanabilir mi: evet – hayır) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, cinsiyet ile yaşanan olayın tecavüz olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğine ilişkin görüşler arasında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığı saptanmıştır, [$\chi^2(1, 79) = .519, p = .593$].

III.6.7.2.4.Mağdur ve saldırganın statüsü düşük olduğunda elde edilen bulgular

Mağdurun ve saldırganın her ikisinin de yüksek statülü olduğu bilgisine maruz kalan katılımcıların cinsiyetleri ile yaşanan olayın tecavüz olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğine ilişkin görüşleri arasında herhangi bir ilişki bulunup bulunmadığı, 2 (katılımcının cinsiyeti: kadın – erkek) X 2 (yaşanan olay tecavüz olarak tanımlanabilir mi: evet – hayır) olasılık tablosu analizi ile incelenmiştir. Ki-kare analizi

sonuçları ise, gözlem yetersizliği (en küçük beklenen değerin 5'in altına düştüğü hücre sayısının fazla olması) nedeniyle yorumlanamamıştır.

IV. BÖLÜM

TARTIŞMA

Araştırmanın amacı, sosyal üstünlük yöneliminin, kadınlara ve erkeklere yönelik cinsiyetçi eğilimlerin cinsel saldırganlık mitlerinin kabulüne etkisini ve bireylerin flört tecavüzü senaryosunda mağdura-saldırgana yönelik atıflarını incelemektir. Bu amaçla bu bölümde öncelikle çalışmanın bulguları literatürden hareketle tartışılacak, daha sonra araştırmanın sınırlılıkları ve gelecek araştırmalar için öneriler sunulacaktır.

IV.1. Araştırmanın Kuramsal Çıkarımları

IV.1.1.Cinsel Saldırganlık Mitlerinin Kabulü ile Sosyal Üstünlük Yönelimi, Kadınlara ve Erkeklere Yönelik Cinsiyetçi Eğilimler Arasındaki İlişki

Sosyal bir problem olan tecavüz olgusu hakkında var olan yanlış inançlar “tecavüz mitleri” olarak adlandırılmıştır. 1970’lerde kadın hareketinin ivme kazanmasının ardından yurtdışında tecavüze ilişkin tutumlar hakkında yapılmış olan birçok araştırma, tecavüz mitlerinin ne kadar yaygın bir şekilde kabul gördüğünü gözler önüne sermiştir. Bununla birlikte ülkemizde tecavüz olayı, kurban ve saldırgan hakkındaki tutumlara ilişkin sınırlı sayıda çalışmanın bulunması, bu konudaki önemli bir eksikliğe dikkat çekmiştir. Bu noktadan hareketle gerçekleştirilen araştırmamızda kadınlara yönelik cinsel şiddeti inkar etme, meşrulaştırma, önemsizleştirme gibi çeşitli işlevlere hizmet eden tecavüz mitlerinin kabul düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilen ölçeklerden biri olan Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği (Gerger, Kley, Bohner ve Siebler, 2007) kullanılmıştır. Daha önce Güzelgün (2008) tarafından Türkçe’ye çevrilen Cinsel Saldırganlığa İlişkin Modern Mitlerin Kabulü Ölçeği’nin bu araştırma kapsamında yapılan geçerlik-güvenirlilik çalışması sonucunda ülkemizde kullanılabilecek psikometrik özelliklere sahip olduğu görülmüştür.

Tecavüze ilişkin yanlış inanışların yaygın bir şekilde kabul gördüğünü ortaya koyan araştırmalar, bireylerin bu inanışları benimsemelerinde birtakım faktörlerin etkili

olduğunu göstermiştir. Bu faktörler bireylerin geçmiş yaşantılarının, demografik özelliklerinin yanı sıra; kadın-erkek ilişkilerine yönelik beklentileri, kadınların ve erkeklerin toplum hiyerarşisindeki konumlarına ilişkin düşünceleri gibi çeşitli konulardaki tutumlarını da içermektedir. Bu araştırmada ise bireylerin tecavüz olayına, kurbanına ve saldırganına ilişkin değerlendirme süreçlerinde grup-temelli hiyerarşi yönelimlerinin, kadınlara ve erkeklere ilişkin tutumlarının nasıl bir rol oynadığı incelenmiştir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda bireylerin cinsel saldırganlığa ilişkin mitleri kabul düzeyleri ile sosyal üstünlük yönelimleri, kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçi eğilimleri, kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçi eğilimleri, erkeklere yönelik korumacı tutumları ve erkeklere yönelik düşmanca tutumları arasındaki ilişkiye bakıldığında bu altı yapı arasında yüksek düzeyde korelasyon olduğu saptanmış; bu bulgu yapıların birbiriyle ilişkili olduğunun bir kanıtı olarak değerlendirilmiştir. Bu yapılar arasındaki ilişki örüntüsünü daha ayrıntılı bir biçimde ortaya çıkarmak amacıyla sosyal üstünlük yönelimi eğiliminin bağımsız değişken; kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçi eğilimlerin, kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçi eğilimlerin, erkeklere yönelik korumacı tutumların ve erkeklere yönelik düşmanca tutumların aracı değişken; cinsel saldırganlığa ilişkin mitlerin kabul düzeyinin ise bağımlı değişken olarak ele alındığı bir regresyon modeli kurulmuştur.

Cinsel saldırganlığa ilişkin mitlerin kabulü ile sosyal üstünlük yönelimi arasındaki ilişkide kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçiliğin, kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçiliğin, erkeklere yönelik korumacı ve düşmanca tutumların aracı bir rolünün olup olmadığı kadın ve erkek katılımcılar için ayrı ayrı incelenmiştir. Elde edilen bulgular erkekler için cinsel saldırganlığa ilişkin mitlerin kabulü ile sosyal üstünlük yönelimi arasındaki ilişkide erkeklere ve kadınlara yönelik hem düşmanca hem korumacı tutumların aracı bir rol oynadığını göstermiştir. Kadınlar için ise, bu ilişkide kadınlara yönelik korumacı ve düşmanca tutumlar aracı bir rol oynarken, erkeklere yönelik düşmanca ve korumacı tutumların etkisinin olmadığı görülmüştür.

Kadınlara yönelik korumacı tutumlar, kadınların korunması, yüceltilmesi gereken özel varlıklar olmalarının yanı sıra erkeklere kıyasla sosyal hiyerarşide daha düşük konumda yer aldıklarını ileri sürmektedir. Bu varsayımdan hareketle hem erkek hem kadın katılımcılar için cinsel saldırganlığa ilişkin mitlerin kabulü ile sosyal üstünlük yönelimi arasında kadınlara yönelik korumacı tutumların aracı bir rol oynaması beklenen bir sonuçtur. Şöyle ki, kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçi tutumlara sahip olan bireyler, cinselliğin bekçisi olarak gördükleri kadınlardan sosyal ilişkilerinde -özellikle erkeklerle olan ilişkilerinde- belirli rol kalıplarına uygun bir biçimde davranmasını beklemektedirler. Bir kadın bu beklentilere uygun olmayan davranışlar sergilediğinde üzerindeki “koruma” geri çekilmekte, olumsuz olarak algılanmakta ve başına gelen olaydan sorumlu tutulmaktadır. Benzer şekilde geleneksel cinsiyet rollerine uygun davranmayan tecavüz olayının mağduru kadın da ahlaki olmayan bir biçimde davranmış olarak algılanmakta, daha fazla korunmayı hak etmediği düşünülmekte ve yaşadığı olaydan ötürü suçlanmaktadır. “Bazı” kadınlara yönelik cinsel şiddete göz yuman korumacı cinsiyetçi bireyler, aynı zamanda saldırganlara daha az sorumluluk atfetmekte ve daha az ceza öngörmektedirler. Literatürdeki çalışmalarla (Abrams, Viki, Masser ve Bohner, 2003; Viki, Abrams ve Masser, 2004; Chapleau, Oswald ve Russell, 2007; Masser, Lee ve McKimmie, 2010) benzerlik gösteren bu bulgu, sosyal üstünlük yönelimi ile ilişkisi bağlamında değerlendirildiğinde; cinsiyet ilişkilerindeki hiyerarşinin sürdürülmesine hizmet eden kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçi eğilimlerin tecavüz olayını meşrulaştırarak grup-temelli sosyal hiyerarşinin devam etmesine katkıda bulunduğu görülmektedir.

Kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçi tutumların yanı sıra, kadınlara yönelik düşmanca tutumlar da hem kadın hem erkek katılımcılar için cinsel saldırganlığa ilişkin mitlerin kabulü ile sosyal üstünlük yönelimi arasındaki ilişkide aracı bir rol üstlenmiştir. Kadınlara yönelik düşmanca tutumlara sahip olan bireyler, kadınların cinsellikleri ve cinsel cazibeleri aracılığıyla erkekler üzerinde güç ve kontrol elde etmeye, erkeklerle alay etmeye çalıştıklarına inanmaktadırlar. Dolayısıyla da yaşanan tecavüz olayını ciddiye almamakta ve bu olayın mağdurlar üzerindeki olumsuz etkilerini küçümsemektedirler (Glick ve Fiske, 1996; Yamawaki, 2007; Turgut, 2007). Özellikle

grup hiyerarşisini oluşturma ve sürdürme motivasyonuna sahip olan bireyler için tecavüzü inkar etme, önemsizleştirme sürecinde kadınlara yönelik olumsuz tutumlar önemli bir rol oynamaktadır. Daha açık bir ifadeyle toplumda var olan sosyal hiyerarşinin devam etmesini isteyen bireyler (özellikle toplumsal cinsiyet hiyerarşisi bağlamında avantajlı konumda olan erkekler), pek çok konuda yetersiz olarak gördükleri ve erkekler tarafından kontrol edilmesi gerektiğini düşündükleri kadınların tecavüz olayını büyüttüklerini öne sürerek yaşanan tecavüzü meşrulaştırmaktadırlar.

Bireylerin cinsel saldırganlığa ilişkin mitleri kabul etmeleri ile sosyal üstünlük yönelimleri arasındaki ilişkide kadınlara yönelik cinsiyetçi tutumlarla birlikte erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumların da etkili olacağı öngörülmüştür. Yapılan regresyon analizi sonuçları, bu ilişkide erkeklere yönelik korumacı tutumların yalnızca erkek katılımcılar için aracı bir rol oynadığını göstermiştir. Literatürdeki çalışmalar (Chapleau, Oswald ve Russell, 2007; Turgut, 2007) erkeklere yönelik korumacı tutumlara sahip olan hem kadın hem erkek katılımcıların tecavüz mitlerini yüksek derecede kabul ettiklerini ortaya koymuştur. Daha açık bir ifadeyle, erkeklere yönelik korumacı tutumları benimseyen bireyler, kışkırtıcı giyimi ya da davranışlarıyla erkeği baştan çıkartan ve geleneksel cinsiyet rollerine uymayan mağdurun cinsel saldırının meydana gelmesine zemin hazırladığına inanmakta; güçlü, koruyucu ve acılara dayanıklı romantik bir partner olarak algılanan saldırganı ise tecavüzden ötürü daha az sorumluluk atfetmektedirler. Literatürden hareketle cinsel saldırganlık mitlerinin kabulü ile sosyal üstünlük yönelimi arasındaki ilişkide erkeklere yönelik korumacı tutumların erkek katılımcılar için oynadığı aracı rol ele alındığında, erkeklerin cinsel şiddeti önemsizleştirirken sosyal hiyerarşiyi haklı çıkarmaya hizmet eden erkeklere yönelik korumacı tutumlardan hareketle avantajlı konumlarını ve sosyal hiyerarşiyi sürdürmeye çalıştıkları ileri sürülebilir.

Erkeklere yönelik korumacı tutumlara benzer şekilde, erkeklere ilişkin düşmanca tutumlar da yalnızca erkek katılımcılar için cinsel saldırganlığa ilişkin mitlerin kabulü ve sosyal üstünlük yönelimi arasındaki ilişkide aracı bir rol üstlenmiştir. Bu bulgu, sosyal hiyerarşi içerisinde avantajlı konumlarının sürdürülmesini isteyen erkeklerin,

toplumdaki konumlarını ve güçlerini pekiştiren erkeklere yönelik düşmanca tutumlar aracılığıyla kadınlara yönelik cinsel şiddeti önemsizleştirdiklerine ve meşrulaştırdıklarına işaret etmektedir. Diğer bir deyişle, sosyal üstünlük yönelimine sahip olan erkekler, kadınların dezavantajlı konumlarını meşrulaştıracak bir biçimde tecavüzü hak ettiklerine inanmakta; erkeklerin sosyal hiyerarşide güç ile ilgili avantajlara sahip oldukları algısı da bu sürece katkı sağlamaktadır.

Kadın katılımcılar için, sosyal üstünlük yönelimi ile cinsel saldırganlık mitlerinin kabulü arasındaki ilişkide erkeklere yönelik korumacı tutumların aracı bir rolünün olmadığı bulunmuştur. Oysa kadınların dezavantajlı bir konumda buldukları sosyal hiyerarşi içerisinde, erkeklere yönelik olumlu tutumlar aracılığıyla bir yandan kendilerini ev içi rollerde üstün görerek kendi dezavantajlı konumlarını haklılaştıracakları; bir yandan ise tecavüzün kadınlardan beklenen geleneksel cinsiyet rollerine uygun davranmayan diğerlerinin başına geldiğini düşünerek erkeklerin cinsel şiddetini meşrulaştıracakları ileri sürülmüştür. Dolayısıyla da kadınların cinsel saldırganlık mitlerini kabul etme süreçlerinde erkek üstünlüğünü ve geleneksel cinsiyet rollerini sürdürmeye hizmet eden inançların sosyal hiyerarşiyi meşrulaştırma görevini üstleneceği öngörülmüştür. Ancak beklenilenin aksine araştırma bulguları cinsel saldırganlık mitlerinin kabulü ile sosyal üstünlük yönelimi arasındaki ilişkide erkeklere yönelik korumacı tutumların herhangi bir rolünün olmadığını göstermiştir.

Kadınlar için, aynı zamanda, erkeklere yönelik düşmanca tutumların da cinsel saldırganlık mitlerinin kabulü ile sosyal üstünlük yönelimi arasındaki ilişkide aracı bir rol üstlenmediği görülmüştür. Daha açık bir ifadeyle grup-temelli sosyal hiyerarşi eğilimine sahip olan kadınlar, tecavüz mağduru kadınları ötekileştirerek yaşadıkları olaydan ötürü sorumlu tutmuşlardır. Ancak, bu ilişkide erkeklerin cinsellik-cinsel saldırganlık yoluyla kadınları kontrol etme çabalarına ve kadınların erkeğin sahip olduğu gücü kötüye kullanmalarına içerlemelerine gönderme yapan erkeklere yönelik düşmanca tutumların herhangi bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Oysaki erkeklere yönelik hem korumacı hem düşmanca tutumların kadınlar için de, cinsel saldırganlık mitlerinin kabulü ile sosyal üstünlük yönelimi arasındaki ilişkide hiyerarşiyi-arttırıcı

yasallaştırma miti olarak işlev göreceği öngörülmüştür. Bu varsayımların karşılanmamasından hareketle, elde edilen bulguların bir anlamda, dezavantajlı grubun üyeleri (örn. kadınlar) için gruplarının dezavantajlı konumda yer aldığına dair stereotiplerin onaylanmasının, avantajlı grubun üyelerine (örn. erkekler) kıyasla daha zor olduğu hipotezini desteklediği ileri sürülebilir (bkz. Pratto, Sidanius ve Levin, 2006). Diğer bir deyişle bu bulgu, sosyal hiyerarşideki eşitsiz ilişkileri destekleyen kadınlar her ne kadar tecavüz olayının mağduru olan “diğer” kadını suçlasalar da tecavüz mitlerini meşrulaştırma sürecinde erkek egemen sistemin haklı ve meşru olduğunu onaylamanın onlar için çok da kolay olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Genel olarak, cinsel saldırganlığa ilişkin mitlerin kabulü ile sosyal üstünlük yönelimi arasındaki ilişkide kadınlara ve erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumların aracı bir rol oynadığı işaret eden bu bulgular, cinsiyetçi eğilimlerin cinsiyet ilişkilerindeki hiyerarşiyi meşrulaştırmaya ve sürdürmeye hizmet ettiğini göstermektedir (bkz. Glick ve Fiske, 2001). Diğer bir deyişle kadınlara ve erkeklere yönelik cinsiyetçi eğilimler, cinsel saldırganlığa ilişkin tutumları onaylama sürecinde grup-temelli sosyal hiyerarşiyi meşrulaştırma miti olarak işlev görmektedir. Ayrıca bu ilişkilerin erkeklerin yanı sıra kadınlar için de söz konusu olması, sosyal üstünlük teorisinin dezavantajlı grupların kendi dezavantajlı konumlarına aktif olarak katılım gösterdiklerini ve katkıda bulduklarını varsayımını desteklemektedir.

IV.1.2.Sosyo-Demografik Değişkenlerin Araştırmada Kullanılan Ölçeklerle İlişkileri

Cinsel saldırganlığa ilişkin mitlerin kabulü ile örneklemin sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde, literatürle (örn. Burt, 1980; Anderson, Okamura ve Cooper, 1997) tutarlı bir şekilde erkek katılımcıların kadın katılımcılara kıyasla cinsel saldırganlığa ilişkin mitleri daha yüksek düzeyde kabul ettikleri görülmüştür. Kadınların ve erkeklerin tecavüz olayını farklı biçimde algıladıklarını ifade eden bu bulgudan hareketle, erkeklerin cinsel saldırganlığı meşrulaştırma, kadınların ise tecavüz tehdidine karşı kişisel savunmasızlıklarını inkar etme amacıyla

tecavüz mitlerini onayladıkları öne sürülebilir (Lonsway ve Fitzgerald, 1995). Analiz sonuçları, ayrıca, düşük gelir düzeyine sahip katılımcıların ve düşük eğitim seviyesine sahip katılımcıların cinsel saldırganlığa ilişkin mitleri daha yüksek düzeyde benimsediklerini göstermiştir. Bununla birlikte medeni durum ve yaş açısından cinsel saldırganlığa ilişkin modern mitlerin kabulünde bir farklılaşma olmadığı bulunmuştur.

Cinsel şiddet deneyimlerinin cinsel saldırganlık mitlerini kabul etme düzeyi üzerindeki etkisini incelemeyen önce kadın katılımcıların cinsel şiddete ilişkin deneyimleri öğrenilmiştir. Katılımcıların 7'si istenmeyen cinsel davranışa zorlanma, 24'ü ise cinsel tacize uğrama şeklinde cinsel şiddeti deneyimlediklerini ifade ederken; çoğu yabancı birisi tarafından bu tür bir davranışa maruz kaldığını ve yaşanan olayı yok sayarak hayatına devam ettiğini belirtmiştir. Araştırma sonuçları, ayrıca, katılımcıların istemedikleri cinsel davranışa zorlanmış ya da cinsel tacize uğramış olmalarının cinsel saldırganlığa ilişkin mitlerin kabulünde anlamlı bir farklılaşma yaratmadığını ortaya koymuştur.

Literatürle (Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle, 1994; Sidanius, Sinclair ve Pratto, 2006; Bayram, 2008) tutarlı bir şekilde erkek katılımcıların, kadın katılımcılara kıyasla daha yüksek düzeyde sosyal üstünlük yönelimine sahip olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, diğer bütün her şey eşit olduğunda, kadınların erkeklerden daha yüksek sosyal üstünlük yönelimine sahip olamayacağını ifade eden “değişmezlik hipotezi”ni destekler niteliktedir. Bununla birlikte, araştırma sonuçları, düşük eğitim seviyesindeki bireylerin, yüksek eğitim seviyesindeki bireylere kıyasla daha fazla sosyal üstünlük yönelimine sahip olduğunu göstermiştir.

Kadınlara ve erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumlar üzerinde cinsiyetin etkisi incelendiğinde; erkek katılımcıların, kadın katılımcılara kıyasla, kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçi eğilimlere ve erkeklere yönelik korumacı tutumlara daha fazla sahip oldukları görülmüştür. Bununla birlikte erkeklere yönelik düşmanca tutumları ise kadınlara kıyasla daha az onayladıkları saptanmıştır. Analiz sonuçları, literatürü destekler niteliktedir (Glick ve Fiske, 1996; Glick ve arkadaşları, 2000; Sakallı-Uğurlu,

2002, 2008; Turgut, 2007). Bu anlamda elde edilen bulgular, erkeklerin kendilerine kıyasla kadınların daha dezavantajlı konumda yer aldığını ve kendi cinsiyetleri ile olumlu tutumları daha fazla onaylamaları aracılığıyla erkek egemenliğini haklı çıkarma ve sürdürme çabalarını yansıtmaktadır. Bunların yanı sıra kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçi tutumlarda herhangi bir cinsiyet farklılığı bulunamamış; bu durum, literatürde kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçi tutumları onaylayarak kadınların kendilerini güvende, koruma altında hissetme ihtiyaçları ile açıklanmıştır (Sakallı-Uğurlu ve Glick, 2003).

Kadınlara ve erkeklere yönelik cinsiyetçi eğilimler ile diğer sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkilere bakıldığında; düşük eğitim seviyesindeki bireylerin, yüksek eğitim seviyesindeki bireylere kıyasla hem kadınlara hem erkeklere yönelik korumacı ve düşmanca tutumlara daha fazla sahip olduğu bulunmuştur. Ayrıca, düşük gelir düzeyindeki katılımcılar, yüksek gelir düzeyindeki katılımcılara kıyasla erkeklere yönelik korumacı tutumları daha fazla onaylamışlardır.

Özetle araştırmanın amaçları doğrultusunda cinsel saldırganlığa ilişkin mitlerin kabulü, sosyal üstünlük yönelimi, kadınlara yönelik korumacı cinsiyetçilik, kadınlara yönelik düşmanca cinsiyetçilik, erkeklere yönelik korumacı ve düşmanca tutumlar ile örneklemin sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde, literatürle oldukça tutarlı bulgular elde edilmiştir.

IV.1.3.Tecavüz Olayına, Mağdura ve Saldırgana Yönelik Atıflar

Katılımcılara sunulan flört tecavüzü senaryosu ile, tecavüz olayına, mağdura ve saldırgana yönelik atıfları öğrenebilmek amaçlanmıştır; senaryoda mağdurun ve saldırganın statü düzeyine ilişkin bilgiler değişimlenmiştir.

Yapılan analizler sonucunda, yüksek sosyal üstünlük yönelimine sahip bireylerin mağdura daha fazla sorumluluk atfettikleri, saldırganı ise yaşananlardan ötürü daha az sorumlu tuttıkları görülmüştür. Bu bulgu, tecavüzün cinsel bir eylem olmaktan öte,

erkeklerin kadınlar üzerinde güç ve üstünlük kurma girişimi olduğunu ifade eden Lambert ve Raichle'nin (2000) araştırma sonuçlarıyla tutarlıdır. Tecavüz olayına ilişkin atıflarda adil dünya inancının, kişisel sorumluluk hipotezinin ve sosyal üstünlük yöneliminin etkilerini inceleyen araştırmacılar, sosyal hiyerarşiyi destekleyen hem kadın hem erkek katılımcıların gruplar arasındaki hiyerarşiyi korumaya motive oldukları için mağduru suçlayıcı, saldırganın hatasını ise görmezden gelici bir şekilde davrandıklarını bulmuşlardır. Araştırmamızın bulguları bu varsayımı desteklemekle birlikte saldırgana öngörülen ceza üzerinde sosyal üstünlük yöneliminin herhangi bir etkisinin olmadığını göstermiştir. Ülkemizde kadına yönelik şiddet olaylarının artmasının ve son zamanlarda medyada yoğun bir şekilde yer almasının ardından Türk Ceza Hukuku sisteminde kadına yönelik şiddeti önleme anlamında önemli değişiklikler yapılmıştır. Bununla birlikte hem ceza hukukundaki değişiklikler hakkında yeterli bilgiye sahip olunmaması hem de bu cezaların uygulanmasında gerekli özenin gösterilmemesi, sosyal hiyerarşinin varlığını destekleyen bireylerin saldırgana ne tür bir ceza vereceklerini bilememelerine yol açmış olabilir.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen bir diğer bulgu, mağdura yapılan sorumluluk atıfları üzerinde bireylerin cinsiyetleri, sosyal üstünlük yönelimleri ve mağdurun statüsüne ilişkin sunulan bilgi arasında anlamlı bir etkileşimin olmasıdır. Buna göre, yüksek sosyal üstünlük yönelimine sahip katılımcılar içerisinde mağdurun düşük statülü olduğu bilgisine maruz kalan erkek katılımcılar, kadın katılımcılara kıyasla mağdura daha fazla sorumluluk atfetmişlerdir. Sosyal hiyerarşide avantajlı konumda bulunan erkekler, bu avantajlı konumlarını sürdürmek amacıyla dezavantajlı konumda yer alan kadınlara kıyasla daha fazla motivedirler (Dambrun, Duarte ve Guimond, 2004). Buradan hareketle erkeklerin, sosyal hiyerarşiyi ve bu hiyerarşideki avantajlı konumlarını sürdürmek amacıyla zaten hiyerarşide hem kadın hem de düşük statülü olması nedeniyle dezavantajlı konumda bulunan mağduru suçlaması beklenen bir sonuçtur. Ayrıca her ne kadar sosyal hiyerarşiyi devam ettirmeye motive olmuş olsalar da kadın katılımcıların, aynı grup üyeliğini paylaşmalarından ötürü mağdurla empati kurmuş olmaları da olasıdır.

Saldırgana yapılan sorumluluk atıfları üzerinde ise saldırganın statü düzeyine ilişkin bilginin anlamlı bir etkisinin olduğu bulunmuş: yüksek statü düzeyine sahip olan saldırgan, düşük statülü saldırgana kıyasla yaşananlardan ötürü daha fazla sorumlu tutulmuştur. Bu bulgu, hem düşük statülü saldırgana daha fazla sorumluluk atfedildiğini gösteren literatürle (örneğin Deitz ve Byrnes, 1981, aktaran, Krahe, 1991) hem de sosyal üstünlük yönelimi perspektifinden dezavantajlı konumda bulunan saldırgana daha fazla sorumluluk atfedileceği beklentisiyle çelişmektedir. Örneğin, 2011 yılının ortalarında medyada geniş bir şekilde yankı uyandıran IMF başkanı Dominique Strauss-Kahn'ın Yeni Gine'li göçmen bir kadına cinsel saldırıda bulunduğu iddialarına kuşkuyla yaklaşmış, hem erkek hem zengin olması nedeniyle sosyal hiyerarşide avantajlı konumda yer alan Strauss-Kahn'ın neden böyle bir şeye ihtiyaç duyacağı soruları yöneltilmiştir. Ancak bu çalışmada yüksek statülü saldırgana daha fazla sorumluluk atfedilmiştir. Bu durum, her ne kadar anketler kapalı zarf içerisinde sunulmuş olsa da sosyal beğenirlik arzularının bireylerin yanıtlarını etkilemiş olabileceğini düşündürmektedir.

Analiz sonuçları, literatürle (Solmuş, 1997; Gölge, Yavuz, Müderrisoğlu ve Yavuz, 2003) tutarlı bir şekilde kadınların, erkeklere kıyasla saldırgana daha fazla ceza öngördüklerini göstermiştir. Ayrıca, mağdurun düşük statülü olduğu bilgisi sunulan erkek katılımcılar, yüksek statülü olduğu bilgisinin sunulduğu erkek katılımcılara kıyasla saldırgana daha fazla ceza vermişlerdir. Bu durum, belirli bir statüye ve bu statü aracılığıyla belirli bir saygınlığa sahip olan kadının, kadın-erkek ilişkilerinde hangi tür cinsel davranışların uygun görüldüğüne ve ilişkiye giren tarafların nasıl davranacaklarına ilişkin kuralları daha iyi bilmesi gerektiğine ilişkin beklentiden kaynaklanmış olabilir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu mağdurun; saldırganı odasına almama, yardım çağırma, cinsel ilişkiye girmek istemediğini daha net bir şekilde belli etme gibi davranışlarla yaşanan olayın gidişatını değiştirebileceğini ifade etmiştir. Benzer şekilde, saldırganın ise mağdurun kararına saygı gösterme, duygularına/dürtülerine hakim olma gibi davranışlarla olayın gidişatını değiştirebileceğini belirtmişlerdir. Bu sonuçlar,

bireylerin tecavüz olayını değerlendirme süreçlerinde kadın-erkek ilişkilerine dair toplumda var olan bilişsel senaryoların etkili olduğunu göstermiştir. Bu senaryolarda toplumsal cinsiyet rollerinden hareketle, kadından daha mesafeli yaklaşması, erkekten ise daha aktif, ilişkiyi ilerletici bir şekilde davranması beklenmektedir (Kráhe, 2000).

Katılımcıların mağdurun yaşanan olaydan sonra neler yapması gerektiğine ilişkin görüşleri çeşitlilik göstermektedir. Büyük bir çoğunluğu polise şikâyetçi olmasını ifade ederken, diğer kısmı yaşananları yalnızca bir arkadaşıyla paylaşmasını, hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam etmesini, psikolojik yardım almasını, yaşananları kimseye anlatmamasını, saldırganla evlenmesini, yaşadıklarından ders çıkarmasını ve yaşananlara ailesiyle birlikte çözüm aramasını önermişlerdir. Mağdurun yaşananları polise bildirmesi önerisi literatürle (örneğin Gölge, Yavuz, Müderrisoğlu ve Yavuz, 2003) tutarlılık göstermekle birlikte; yaşananların gizli kalması, hiçbir şey olmamış gibi hayatına devam etmesi gibi görüşlerin öne sürülmesi bireylerin tanıdık, sevgili ya da eş tecavüzü mağdurlarına nasıl bir yaklaşım içerisinde olduğuna işaret etmektedir. Mağdura yönelik bu tür yaklaşımlar ise, hem mağdurun yaşadığı travmanın şiddetinin artmasına neden olmakta hem de cinsel şiddete ilişkin gerçek rakamların ortaya çıkmasını engellemektedir.

Bireylere sunulan flört tecavüzü senaryoları içerisinde mağdurun yüksek, saldırganın ise düşük statülü olduğu senaryoda kadınlar, erkeklere kıyasla daha yüksek oranda hem saldırganın olayın gidişatını değiştirebileceğini hem de mağdurun yaşanan olayı polise bildirmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Diğer bir deyişle, kadınlar yüksek eğitim düzeyindeki hemcinslerinin yaşanan olayın polise bildirilmesi gerektiğine ilişkin bir farkındalığa sahip olmalarını beklemektedirler.

Yaşanan olayı tecavüz olarak tanımlayan katılımcıların büyük bir çoğunluğu bu tanımlamada kadının rızası/isteği olmamasına ve zor kullanılarak cinsel ilişkiye girilmesine vurgu yapmıştır. Bu bulgu bireylerin, rızanın olmamasını ve zor kullanılmasını içeren durumları tecavüz olarak algıladığının bir kanıtı olarak değerlendirilebilir. Katılımcıların bir kısmı ise, ilişkinin kadın ve erkek tarafından ortak

başlatılması, kadının davranışlarıyla olayı teşvik etmesi nedeniyle yaşanan olayın tecavüz olarak nitelendirilemeyeceğini belirtmişlerdir. Bu sonuçlardan hareketle, daha önce de belirtildiği gibi, bireylerin tecavüz olayına ilişkin değerlendirmelerinde kadınların cinsel istek ve taleplerini açıkça ortaya koymamaları, ilişkiyi başlatma ve ilerletme konusunda aktif rolü erkeğin üstlenmesi gerektiğine ilişkin ön kabullerin etkili olduğu ileri sürülebilir.

Görüldüğü üzere bireylerin tecavüz olayına, mağdura, saldırgana ilişkin atf ve değerlendirmelerinde sosyal hiyerarşinin devam ettirilmesine yönelik eğilimleri ve kadın-erkek ilişkilerinin nasıl olması gerektiğine ilişkin toplumsal beklentiler önemli bir rol oynamaktadır. Daha açık bir ifadeyle, bireyler tecavüz olayına ilişkin atıflarında grup-temelli eşitsizliği sürdürme motivasyonu ile mağduru (kadını) suçlayıcı, saldırganı (erkeği) affedici şekilde davranmakta; böylelikle sosyal hiyerarşide mağdurun dezavantajlı ve saldırganın ise avantajlı konumu haklılaştırmaktadırlar. Bununla birlikte bireylerin tecavüze ilişkin atıflarda toplumsal cinsiyet kalıpyargılarından hareketle taraflara biçtikleri belirli roller de etkili olmakta; bu rollerin dışında davrananlar başlarına gelenlerden ötürü sorumlu tutulmaktadır.

IV.2. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Gelecek Araştırmalara Öneriler

Cinsel saldırganlığa ilişkin mitlerin kabulü ile sosyal üstünlük yönelimi, kadınlara ve erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumlar arasındaki ilişkileri ve tecavüz olayına-mağdura-saldırgana yönelik atıfları inceleyen bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular büyük oranda literatürü destekler niteliktedir. Tecavüz mitlerinin kabulü, kadınlara yönelik cinsiyetçi tutumlar ve sosyal üstünlük yönelimi arasındaki ilişkileri inceleyen araştırma örnekleri bulunmakla birlikte, bu yapılar arasındaki ilişkileri ayrıntılı bir biçimde ortaya koyması bakımından bu çalışmanın literatüre özgün katkıları söz konusudur. Cinsel saldırganlık mitlerinin kabulü ile sosyal üstünlük yönelimi arasındaki ilişkide kadınlara ve erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumların aracı rolünü incelemek amacıyla kurulan modelden hareketle cinsel saldırganlığa ilişkin

tutumları onaylama sürecinde cinsiyetçi tutumların grup-temelli sosyal hiyerarşiyi meşrulaştırma miti olarak işlev gördüğü ortaya konulmuştur.

Bireylerin tecavüze ilişkin algı ve atıflarını öğrenmek amacıyla, mağdurun ve saldırganın statü düzeylerinin değiştiği flört tecavüzü senaryoları sunulmuş; katılımcıların cinsiyetlerinin ve sosyal üstünlük yönelimlerinin bu atıflara olan etkisi incelenmiştir. Ancak analizler sonucunda mağdurun ve saldırganın statü düzeylerinin yapılan atıflarda anlamlı bir etkisinin olmadığı bulunmuştur. Katılımcılar, senaryoları dikkatlice okuyup değerlendirememiş olabilirler. Bu sonuçtan hareketle gelecek araştırmalarda daha sağlıklı sonuçlar elde edilmesi için manipülasyon kontrolünü sağlamak üzere birtakım sorular yer alabilir ya da tecavüz senaryoları bireylere laboratuvar ortamında sunulabilir.

Gelecekte yapılacak olan araştırmalarda kitle iletişim araçlarında sunulan öğelerin hem sosyal psikoloji hem iletişim literatüründen hareketle analiz edilmesi, tecavüze ilişkin tutumların nasıl edinildiğinin anlaşılmasını sağlayabilir. Ayrıca, günlük yaşamları içerisinde tecavüz mağdurlarıyla iletişim içerisinde olan meslek gruplarından (örneğin doktorlar, polisler) bireylerin örneklem olarak seçilmesi, tecavüz mağdurlarının karşılaştıkları sosyal hiyerarşiyi sürdürmeye yönelik ve cinsiyetçi önyargıları anlamak açısından oldukça önemlidir. Bununla birlikte, cinsel saldırganlık mitlerinin kabulü ile sosyal üstünlük yönelimi, cinsiyetçi eğilimler, mağdura ve saldırganına ilişkin atıflar arasındaki ilişkileri daha açık bir şekilde ortaya koymak amacıyla yapısal eşitlik modeli analizinin kullanılmasının elde edilen bulguların yorumlanmasını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

IV.3. Araştırmanın Pratik Önerileri

Araştırma bulguları cinsel şiddetin meşrulaştırılması sürecinde, bireylerin cinsiyetçi eğilimlerinin ve sosyal üstünlük yönelimlerinin önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Bu bulgular, cinsel saldırganlığa ilişkin yanlış inanışların ortadan kaldırılması ve kadınlara yönelik cinsel şiddetle mücadelede yalnızca cinsiyetçi

önyarguların değil bireylerin toplumdaki sosyal hiyerarşiyi sürdürme arzularının da dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Diğer bir deyişle erkekler tarafından kadınları kontrol etme mekanizması olarak kullanılan tecavüz hakkındaki yanlış inançlarla mücadele sürecinde erkek-egemen sistemin değerleriyle mücadele edilmesi son derece büyük bir önem taşımaktadır.

Kadına yönelik cinsel şiddetle mücadele sürecinde konuya ilişkin toplumsal farkındalığın sağlanması ilk adım olarak görülebilir; bireylerin cinsel saldırganlığa ilişkin yanlış inançlarını ortadan kaldırmak amacıyla ilköğretim düzeyindeki çocuklardan başlanılarak toplumun her kesiminde çeşitli eğitimler ya da reklam kampanyaları düzenlenebilir. Ayrıca tecavüze ilişkin algılarda toplumsal cinsiyet rollerinin oynadığı rol göz önünde bulundurulduğunda, küçük yaşlardan itibaren bireylere gruplar arası eşitlik ilkelerinin öğretilmesinin bu mücadelede oldukça etkili olacağı ileri sürülmektedir. Son olarak, tecavüz hakkındaki yanlış inançlara ilişkin toplumsal farkındalığın sağlanmasının hem bu konudaki yasal reformların hızlanması hem de yasaların pratikte uygulamaya geçmesi anlamında önemli sonuçları olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Abbey, A., Parkhill, M. R., & Koss, M. P. (2005). The effects of frame of reference on responses to questions about sexual assault victimization and perpetration. *Psychology of Women Quarterly, 29*, 364-373.
- Abrams, D., Viki, G. T., Masser, B., & Bohner, G. (2003). Perceptions of stranger and acquaintance rape: The role of benevolent and hostile sexism in victim blame and rape proclivity. *Journal of Personality and Social Psychology, 84*, 111-125.
- Adler, N. E., Epel, E. S., Castellazzo, G., & Ickovics, J. R. (2000). Relationship of subjective and objective social status with psychological and physiological functioning: Preliminary data in healthy white women. *Health Psychology, 19* (6), 586-592.
- Akın, A. ve Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 25* (4), 73-82.
- Altınay, A. G. ve Arat, Y. (2007). Türkiye’de kadına yönelik şiddet. İstanbul: Metis Yayınları.
- Alwan, H., Viswanathan, B., Williams, J., Paccaud, F., & Bovet, P. (2010). Association between weight perception and socioeconomic status among adults in the Seychelles. *BMC Public Health, 10*, 467-476.
- Anderson, K. B., Cooper, H., & Okamura, L. (1997). Individual differences and attitudes toward rape: A meta-analytic review. *Personality and Social Psychology Bulletin, 23*, 295-315.

- Bal, H. (2007). *Bağlanma stilleri, cinsiyet rolleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51 (6), 1173-1182.
- Başbakanlık Kadının Genel Statüsü Müdürlüğü (2008). Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması. 22 Şubat 2011, <http://www.ksgm.gov.tr/tdvaw/anasayfa.htm>.
- Bates, C., & Heaven, P. C. L. (2001). Attitudes to women in society: The role of social dominance orientation and social values. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 11, 43-49.
- Bayram, F. N. (2008). *Gender roles, ethics of care and social dominance orientation: A feminine view on hierarchy*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Begany, J. J., & Milburn, M. A. (2002). Psychological predictors of sexual harassment: Authoritarianism, hostile sexism, and rape myths. *Psychology of Men & Masculinity*, 3, 119-126.
- Bilgin, N. (2003). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü: Kavramlar, Yaklaşımlar*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Bohner, G., Weisbord, C., Raymond, P., Barzvi, A., & Schwarz, N. (1993). Salience of rape affects self-esteem: The moderating role of gender and rape myth acceptance. *European Journal of Personality*, 23, 561-579.

- Bohner, G., Siebler, F., & Schmelcher, J. (2006). Social norms and the likelihood of raping: Perceived rape myth acceptance of others affects men's rape proclivity. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32, 286-297.
- Bolak, H. (2000, Kasım). Cinselliği toplumsal bağlamda anlamak: Sosyal-psikolojik açılımlar. Sözlü Bildiri. Cinsel Eğitim Tedavi Araştırma Derneği (CETAD) Günleri-II, İstanbul.
- Burt, M. (1980). Cultural myths and supports for rape. *Journal of Personality and Social Psychology*, 38, 217-230.
- Buss, D. M. (1999). *Evolutionary psychology: The new science of the mind*. Boston: Allyn ve Bacon.
- Brownmiller, S. (1984). *Cinsel Zorbalık*. (S. Öncü, Çev). İstanbul: Cep Kitapları. (Orijinal basım tarihi 1975.)
- Carmody, D. C., & Washington, L. M. (2001). Rape myth acceptance among college women: The impact of race and prior victimization. *Journal of Interpersonal Violence*, 16, 424-436.
- Chapleau, K. M., Oswald, D. B., & Russell, B. L. (2007). How ambivalent sexism toward women and men support rape myth acceptance. *Sex Roles*, 57, 131-136.
- Check, J. V. P., & Malamuth, N. M. (1983). Sex role stereotyping and reactions to depictions of stranger versus acquaintance rape. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 344-356.
- Chen, J. M., & Lin, P. L. (1988). American college students' attitudes toward rape victims and belief in a just world. *Educational Resources Information Center (ERIC)*.

- Christopher, A. N., & Mull, M. S. (2006). Conservative ideology and ambivalent sexism. *Psychology of Women Quarterly, 30*, 223-230.
- Cokley, K. O., Tran, K., Hall-Clark, B., Chapman, C., Bessa, L., Finley, A., & Martinez, M. (2010). Predicting student attitudes about racial diversity and gender equity. *Journal of Diversity in Higher Education, 3*, 187-199.
- Cowan, G. (2000). Women's hostility toward women and rape and sexual harassment myths. *Violence Against Women, 6*, 238-246.
- Çoklar, I. (2007). *Tecavüz ve kadına yönelik cinsel şiddetin meşrulaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dalbert, C. (1999). The world is more just for me than generally: About the personal belief in a just world scale's validity. *Social Justice Research, 12*, 79-98.
- Dalbert, C., & Yamauchi, L. (1994). Belief in a just world and attitudes toward immigrants and foreign workers: A cultural comparison between Hawaii and Germany. *Journal of Applied Social Psychology, 24*, 1612-1626.
- Dambrun, M., Duarte, S., & Guimond, S. (2004). Why are men more likely to support group-based dominance women? The mediating role of gender identification. *British Journal of Social Psychology, 43*, 287-297.
- Durán, M., Moya, M., Megías, J. L., & Viki, G. T. (2010). Social perception of rape victims in dating and married relationships: The role of perpetrator's benevolent sexism. *Sex Roles, 62*, 505-519.
- Drout, C. E., & Gaertner, S. L. (1994). Gender differences in reactions to female victims. *Social Behavior and Personality, 22*, 267-278.

- Eastwick, P. W., Eagly, A. E., Glick, P., Johannesen-Schmidt, M. C., Fiske, S. T., Blum, A. M. B., et al. (2006). Is traditional gender ideology associated with sex-typed mate preferences? A test in nine nations. *Sex Roles, 54*, 603-614.
- Emmers-Sommer, T. M., Pauley, P., Hanzal, A., & Triplett, L. (2006). Love, suspense, sex, and violence: Men's and women's film predilections, exposure to sexually violent media, and their relationship to rape myth acceptance. *Sex Roles, 55*, 311-320.
- Eryılmaz, H. Y. (2006). *Evlilikte kadına yönelik cinsel istismar-şiddetin belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Federico, C. M., & Sidanius, J. (2002). Racism, Ideology, and Affirmative Action, Revisited: The Antecedents and Consequences of 'Principled Objections' to Affirmative Action. *Journal of Personality and Social Psychology, 82*, 488-502.
- Feild, H. (1978). Attitudes toward rape: A comparative analysis of police, rapists, crisis counselors, and citizens. *Journal of Personality and Social Psychology, 36*, 156-179.
- Fernández, M. L., Castro, Y. R., & Lorenzo, M. G. (2004). Evolution of hostile sexism and benevolent sexism in a spanish sample. *Social Indicators Research, 66*, 197-211.
- Fetchenhauer, D., Jacobs, G., & Belschak, F. (2005). Belief in a just world, causal attributions, and adjustment to sexual violence. *Social Justice Research, 18*, 25-42.
- Foels, R., & Pappas, C. J. (2004). Learning and unlearning the myths we are taught: Gender and social dominance orientation. *Sex Roles, 50*, 743-757.

- Foley, L. A., & Pigott, M. A. (2000). Belief in a just world and jury decisions in a civil rape trial. *Journal of Applied Social Psychology, 30*, 935-951.
- Frese, B., Moya, M., & Megías, J. L. (2004). Social perception of rape: How rape myth acceptance modulates the influence of situational factors. *Journal of Interpersonal Violence, 19*, 143-161.
- Gannon, T. A., Collie, R. M., Ward, T., & Thakker, J. (2008). Rape: Psychopathology, theory and treatment. *Clinical Psychology Review, 28* (6), 982-1008.
- George, W. H., & Martinez, L. J. (2002). Victim blaming in rape: Effects of victim and perpetrator race, type of rape, and participant racism. *Psychology of Women Quarterly, 26*, 110-119.
- Gerber, G. L., Cronin, J. M., & Steigman, H. J. (2004). Attributions of blame in sexual assault to perpetrators and victims of both genders. *Journal of Applied Social Psychology, 34*, 2149-2165.
- Gerdes, E. P., Dammann, E. J., & Heilig, K. E. (1988). Perceptions of rape victims and assailants: Effects of physical attractiveness, acquaintance, and subject gender. *Sex Roles, 19*, 141-153.
- Gerger, H., Kley, H., Bohner, G., & Siebler, F. (2007). The acceptance of modern myths about sexual aggression scale: Development and validation in German and English. *Aggressive Behavior, 33*, 1-19.
- Glick, P., & Fiske, S. T. (1996). The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology, 70*, 491-512.

- Glick, P., & Fiske, S. T. (1997). Hostile and benevolent sexism measuring ambivalent sexist attitudes toward women. *Psychology of Women Quarterly*, 21, 119-135.
- Glick, P., & Fiske, S. (1999). The ambivalence toward men inventory: Differentiating hostile and benevolent beliefs about men. *Psychology of Women Quarterly*, 23, 519-536.
- Glick, P., Fiske, S. T., Mladinic, A., Saiz, J., Abrams, D., Masser, B., et al. (2000). Beyond prejudice as simple antipathy : Hostile and benevolent sexism across cultures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 763-775.
- Glick, P., Lameiras, M., & Castro, Y. R. (2002). Education and catholic religiosity as predictors of hostile and benevolent sexism toward women and men. *Sex Roles*, 47, 433-441.
- Glick, P., Lamerias, M., Fiske, S. T., Eckes, T., Masser, B., Volpato, C., et al. (2004). Bad but bold: Ambivalent attitudes toward men predict gender inequality in 16 nations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86 (5), 713-728.
- Glick, P., Sakallı-Uğurlu, N., Ferreira, M. C., & De Souza, M. A. (2002). Ambivalent sexism and attitudes toward wife abuse in Turkey and Brazil. *Psychology of Women Quarterly*, 26, 292-297.
- Godenzi, A. (1992). *Cinsel Şiddet: Yaşayanların ve Yaşatanların Anlatımlarıyla*. (S. Kurucan, Y. Coşar, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1989.)
- Gölge, Z. B. (1997). *Irza geçme kavramına karşı ilgili meslek gruplarının yaklaşımları ve düşünceleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.

- Gölge, Z. B., Yavuz, M. F., Müderrisoğlu, S., & Yavuz, M. S. (2003). Turkish university students' attitudes toward rape. *Sex Roles, 49*, 653-661.
- Göregenli, M. (2005). *Şiddet, Kötü Muamele ve İşkenceye İlişkin Değerlendirmeler, Tutumlar ve Deneyimler: Diyarbakır Araştırması*. Diyarbakır Barosu Herkes için Adalet Projesi, Ankara: Buluş Tasarım ve Matbaacılık.
- Göregenli, M. ve Teközel, İ. M. (2006). *Üniversite öğrencileri ve yetişkin örneklemede A.B.'ne giriş konusundaki tutumlar ve değerlerin araştırılması*. Ege Üniversitesi Araştırma Projesi. İzmir. 2002/EDB/003.
- Guimond, S., Dambrun, M., Michinov, N., & Duarte, S. (2003). Does social dominance generate prejudice? Integrating individual and contextual determinants of intergroup cognitions. *Journal of Personality and Social Psychology, 84*, 697-721.
- Gülçür, G. (2006). *Ambivalent sexism, ambivalence toward men and demographic variables as predictors of turkish college students' attitudes toward men in social and women in natural sciences*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güzelgün, G. G. (2008). *Cinsel saldırganlığa ilişkin modern mitler ve adil dünya inancı*. Yayınlanmamış lisans bitirme tezi. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Hafer, C. L., & Bégué, L. (2005). Experimental research on just-world theory: Problems, developments, and future challenges. *Psychological Bulletin, 131*, 128-167.
- Haley, H., Sidanius, J., Lowery, B., & Malamuth, N. (2004). The Interactive Nature of Sex and Race Discrimination: A Social Dominance Perspective. In G. Philogene

(Ed.), *Racial Identity in Context: The Legacy of Kenneth B. Clark* (pp. 149-160). American Psychological Association.

Heaven, P. C. L. (1999). Attitudes toward women's rights: Relationships with social dominance orientation and political group identities. *Sex Roles, 41*, 605-614.

Heise, L., & Garcia-Moreno, C. (2002). Violence by intimate partners. In E. G. Krug, L. L. Dahlberg, J. A. Mercy, A. B. Zwi, & R. Lozano (Eds.), *World report on violence and health* (pp. 87-121). Geneva, World Health Organization.

Hogg, M. A., & Vaughan, G. M. (2007). Sosyal Psikoloji. (İ. Yıldız, A. Gelmez, Çev.). Ankara: Ütopya Yayınevi. (Orijinal çalışma basım tarihi 2005.)

Hrubá, F., Fabiánová, E., Bencko, V., Cassidy, A., Lissowska, J., Mates, D., et al. (2009). Socioeconomic indicators and risk of lung cancer in central and eastern Europe. *Central European Journal of Public Health, 17* (3), 115-121.

Idisis, Y., Ben-David, S., & Ben-Nachum, E. (2007). Attribution of blame to victims among therapists and non-therapists. *Behavioral Science & The Law, 25*, 103-120.

Jewkes, R., Sen, P., & Garcia-Moreno, C. (2002). Sexual Violence. In E. G. Krug, L. L. Dahlberg, J. A. Mercy, A. B. Zwi, & R. Lozano (Eds.), *World report on violence and health* (pp. 147-181). Geneva, World Health Organization.

Jones, C., & Aronson, E. (1973). Attribution of fault to a rape victim as a function of respectability of the victim. *Journal of Personality and Social Psychology, 26*, 415-419.

Kahlor, L., & Morrison, D. (2007). Television viewing and rape myth acceptance among college women. *Sex Roles, 56*, 729-739.

- Kanekar, S., & Kolsawalla, M. B. (1980). Responsibility of a rape victim in relation to her respectability, attractiveness, and provocativeness. *The Journal of Social Psychology, 112*, 153-154.
- Karabay, A. (1997). *Evlilikte ırza geme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- Karataş, B., Derebent, E., Yüzer, S., Yiğit, R., & Özcan, A. (2006, April). Kırsal Kesim Kökenli Kadınların Aile İi Şiddete İlişkin Görüşleri. Sözlü bildiri. II. International Conference On Women's Studies Hosted By Eastern Mediterranean University Center For Women's Studies, Famagusta, Turkish Republic Of Northern Cyprus.
- Karuza, Jr. J., & Carey, T. O. (1984). Relative preference and adaptiveness of behavioral blame for observers of rape victims. *Journal of Personality, 52*, 249-260.
- Kemmelmier, M. (2005). The effects of race and social dominance orientation in simulated juror decision making. *Journal of Applied Social Psychology, 35*, 1030-1045.
- Kleinke, C. L., & Meyer, C. (1990). Evaluation of rape victim by men and women with high and low belief in a just world. *Psychology of women Quarterly, 14*, 343-353.
- Knight, B. (1995). *Adli Tıp*. (N. Birgen, Ed.). İstanbul: Bilimsel ve Teknik Çeviri Vakfı.
- Koss, M. P., & Harvey, M. R. (1991). *The rape victim: Clinical and community interventions* (2nd ed.). Newbury Park, CA: Sage.

- Koss, M. P., Heise, L., & Russo, N. F. (1994). The global health burden of rape. *Psychology of Women Quarterly, 18*, 509- 537.
- Krahé, B. (1991). Social psychological issues in the study of rape. *European Review of Social Psychology, 2*, 279-309.
- Krahé, B. (2000). Sexual scripts and heterosexual aggression. In T. Eckes, & H. M. Trautner (Eds.), *The developmental social psychology of gender* (pp. 273-292). London: Lawrence Erlbaum Associates.
- La Free, G. (1980). The effect of sexual stratification by race on official reactions to rape. *American Sociological Review, 45*, 842-854.
- Lambert, A. J., & Raichle, K. (2000). The role of political ideology in mediating judgments of blame in rape victims and their assailants: a test of the just world, personal responsibility, and legitimization hypotheses. *Personality and Social Psychology Bulletin, 26*, 853-863.
- Lerner, M. J. (1965). Evaluation of performance as a function of performer's reward and attractiveness. *Journal of Personality and Social Psychology, 1*, 355-360.
- Lerner, M. J. (b.t.). Just world belief. *Just World Belief, 425-427*.
- Lerner, M. J. (1980). *The Belief in a Just World: A Fundamental Delusion*. New York: Plenum.
- Lerner, M. J., & Miller, D. T. (1978). Just world research and the attribution process: Looking back and ahead. *Psychological Bulletin, 85*, 1030-1051.

- Lipkus, I. M., Dalbert, C., & Siegler, I. C. (1996). The importance of distinguishing the belief in a just world for self versus others: Implications for psychological well-being. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *22*, 666-677.
- Lipkus, I. M., & Siegler, I. C. (1993). The belief in a just world and perceptions of discrimination. *Journal of Psychology*, *127*, 465-474.
- Locke, B. D., & Mahalik, J. R. (2005). Examining masculinity norms, problem drinking, and athletic involvement as predictors of sexual aggression in college men. *Journal of Counseling Psychology*, *52*, 279-283.
- Lonsway, K. A., & Fitzgerald, L. F. (1994). Rape myths: In review. *Psychology of Women Quarterly*, *18*, 133-164.
- Lonsway, K. A., & Fitzgerald, L. F. (1995). Attitudinal antecedents of rape myth acceptance: A theoretical and empirical reexamination. *Journal of Personality and Social Psychology*, *68*, 704-711.
- Masser, B., Lee, K., & McKimmie, B. M. (2010). Bad woman, bad victim? Disentangling the effects of victim stereotypicality, gender stereotypicality and benevolent sexism on acquaintance rape victim blame. *Sex Roles*, *62*, 494-504.
- McFarland, S. G. (2005). On the eve of war: Authoritarianism, social dominance, and american students' attitudes toward attacking Iraq. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *31*, 360-367.
- Nagel, B., Matsuo, H., McIntyre, K. P., & Morrison, N. (2005). Attitudes toward victims of rape: Effects of gender, race, religion, and social class. *Journal of Interpersonal Violence*, *20*, 725-737.

- Payne, D., L., Lonsway, K. A., & Fitzgerald, L. F. (1999). Rape myth acceptance: Exploration of its structure and its measurement using the Illinois rape myth acceptance scale. *Journal of Research in Personality, 33*, 27-68.
- Pınar, G. ve Algier, L. (2006). Üniversite öğrencilerinde fiziksel ve cinsel şiddet davranışları. *Türk Jinekoloji ve Obstetrik Derneği Dergisi, 3*, 181-186.
- Poteat, V. P., Espelage, D. L., & Green, Jr. H. D. (2007). The socialization of dominance: Peer group contextual effects on homophobic and dominance attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology, 92*, 1040-1050.
- Pratto, F., Liu, J. H., Levin, S., Sidanius, J., Shih, M., Bachrach, H., & Hegarty, P. (2000). Social dominance orientation and the legitimization of inequality across cultures. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 31*, 369-409.
- Pratto, F., Sidanius, L., & Levin, S. (2006). Social dominance theory and the dynamics of intergroup relations: Taking stock and looking forward. *European Review of Social Psychology, 17*, 271-320.
- Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. M., & Malle, B. F. (1994). Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology, 67*, 741-763.
- Pratto, F., Stallworth, L. M., Sidanius, J., & Siers, B. (1997). The gender gap in occupational role attainment: A social dominance approach. *Journal of Personality and Social Psychology, 72* (1), 37-53.
- Prentice, D. A., & Carranza, E. (2002). What women and men should be, shouldn't be, are allowed to be, and don't have to be: The contents of prescriptive gender stereotypes. *Psychology of Women Quarterly, 26*, 269-281.

- Russell, B. L., & Trigg, K. Y. (2004). Tolerance of sexual harassment: An examination of gender differences, ambivalent sexism, social dominance, and gender roles. *Sex Roles, 50*, 565-573.
- Rye, B. J., Geatrix, S. A., & Enright, C. S. (2006). The case of the guilty victim: The effects of gender of victim and gender of perpetrator on attributions of blame and responsibility. *Sex Roles, 54*, 639-649.
- Sakallı, N. (2001). Beliefs about wife beating among Turkish college students: The effects of patriarchy, sexism, and sex differences. *Sex Roles, 44*, 599-610.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2002). Çelişik duygulu cinsiyetçilik ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi, 17* (49), 47-58.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2003a). Cinsiyetçilik: Kadınlara ve erkeklere ilişkin tutumlar ve çelişik duygulu cinsiyetçilik kuramı. *Türk Psikoloji Yazıları, 6* (11-12), 1-20.
- Sakallı-Uğurlu, N. (2008). Erkeklere ilişkin çelişik duygular ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Türk Psikoloji Yazıları, 11* (21), 1-11.
- Sakallı-Uğurlu, N., & Beydoğan, B. (2002). Turkish college students' attitudes toward women managers: The effects of patriarchy, sexism, and gender differences. *The Journal of Psychology, 136*, 647-656.
- Sakallı-Uğurlu, N., & Glick, P. (2003). Ambivalent sexism and attitudes toward women who engage in premarital sex in Turkey. *The Journal of Sex Research, 40*, 296-302.
- Sakallı-Uğurlu, N., Yalçın, Z. S., & Glick, P. (2007). Ambivalent sexism, belief in a just world, and empathy as predictors of Turkish students' attitudes toward rape victims. *Sex Roles, 57* (11-12), 889-895.

- Salman, S. (2007). *The predictors of attitudes toward sexual harassment: Locus of control, ambivalent sexism, and gender differences*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Schuller, R. A., & Wall, A. (1998). The effects of defendant and complainant intoxication on mock jurors' judgments of sexual assault. *Psychology of Women Quarterly*, 22, 555-573.
- Scully, D. (1994). *Tecavüz: Cinsel Şiddeti Anlamak*. (Ş. Tekelli, L. Aypak, Çev.). İstanbul: Metis Yayıncılık. (Orijinal basım tarihi 1990.)
- Seaman, D., Werlinger, M., & Wolter, K. (2001, May). *Perceptions of male and female rape victimization as moderated by perceived attractiveness*. Program of the Seventy-Third Annual Meeting.
- Segal, L. (1992). *Ağır Çekim: Değişen Erkeklikler, Değişen Erkekler*. (V. Ersoy, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1990.)
- Seligman, C., Brickman, J., & Koulack, D. (1977). Rape and physical attractiveness: Assigning responsibility to victims. *Journal of Personality*, 45, 554-563.
- Serin, N. (2001). *Eğitim düzeyi ve cinsiyet ile kurbanın durum ve uyruğunun tecavüze ilişkin algılar üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Sibley, C. G., & Duckitt, J. (2010). The ideological legitimation of the status quo: Longitudinal tests of a social dominance model. *Political Psychology*, 31 (1), 109-137.

- Sibley, C. G., Wilson, M. S., & Duckitt, J. (2007). Antecedents of men's hostile and benevolent sexism: The dual roles of social dominance orientation and right-wing authoritarianism. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *33*, 160-172.
- Sidanius, J. (1992). The interface between racism and sexism. *The Journal of Psychology*, *127* (3), 311-322.
- Sidanius, J. (1993). The psychology of group conflict and the dynamics of oppression: a social dominance perspective. In S. Iyenger, & W. McGuire (Eds.), *Exploration in Political Psychology* (pp.183-219). Durham, NC: Duke University Press.
- Sidanius, J., Levin, S., Liu, J., & Pratto, F. (2000). Social dominance orientation, anti-egalitarianism and the political psychology of gender: an extension and cross-cultural replication. *European Journal of Social Psychology*, *30*, 41-67.
- Sidanius, J., Liu, J. H., Shaw, J. S., & Pratto, F. (1994). Social dominance orientation, hierarchy attenuators and hierarchy enhancers: Social dominance theory and the criminal justice system. *Journal of Applied Social Psychology*, *24* (4), 338-366.
- Sidanius, J., & Pratto, F. (1999). *Social Dominance: An intergroup theory of social hierarchy and oppression*. New York: Cambridge University Press.
- Sidanius, J., Pratto, F., & Bobo, L. (1994). Social Dominance Orientation and the Political Psychology of Gender: A Case Of Invariance? *Journal of Personality and Social Psychology*, *67*, 998-1011.
- Sidanius, J., Pratto, F., & Bobo, L. (1996). Racism, conservatism, affirmative action, and intellectual sophistication: A matter of principled conservatism or group dominance? *Journal of Personality and Social Psychology*, *70* (3), 476-490.

- Sidanius, J., Pratto, F., Martin, M., & Stallworth, L. M. (1991). Consensual racism and career track: Some implications of social dominance theory. *Political Psychology, 12* (4), 691-721.
- Sidanius, J., Sinclair, S., & Pratto, F. (2006). Social dominance orientation, gender and increasing educational exposure. *Journal of Applied Social Psychology, 36*, 1640-1653.
- Sims, C. M., Noel, N. E., & Maisto, S. A. (2007). Rape blame as a function of alcohol presence and resistance type. *Addictive Behaviors, 32*, 2766-2775.
- Sinclair, H. C., & Bourne, L. E. (1998). Cycle of blame or just world. effects of legal verdicts on gender patterns in rape-myth acceptance and victim empathy. *Psychology of women Quarterly, 22*, 575-588.
- Solak, N. (2008). *Yoksulluğa ve yoksullara ilişkin değerlendirmelerin sistemin meşrulaştırılması kuramından hareketle incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Solmuş, T. (1997). *Eğitim düzeyinin, cinsiyetin, giyim tarzının ve sosyal statünün tecavüze ilişkin algılar üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Suarez, E., & Gadalla, T. M. (2010). Stop blaming the victim: A meta-analysis on rape myths. *Journal of Interpersonal Violence, 20*, 1-26.
- Turgut, S. (2007). *Predictors of attitudes toward sexual harassment: Ambivalent Sexism, ambivalence toward men, and gender differences*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Uluslararası Af Örgütü (2004). Her şey elimizde: Kadına yönelik şiddete son. 15 Şubat 2008, http://www.amnesty.org.tr/yeni/index.php?option=com_content&view=article&id=244&Itemid=80.
- Ümmet, D. (2007). *Üniversite öğrencilerinde sosyal kaygının cinsiyet rolleri ve aile ortamı bağlamında incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Van Hiel, A., & Mervielde, I. (2002). Explaining conservative beliefs and political preferences: A comparison of social dominance orientation and authoritarianism. *Journal of Applied Social Psychology, 32*, 965-976.
- Viki, G. T., & Abrams, D. (2003). Infra-humanization: Ambivalent sexism and the attribution of primary and secondary emotions to women. *Journal of Experimental Social Psychology, 39*, 492-499.
- Viki, G. T., Abrams, D., & Masser, B. (2004). Evaluating stranger and acquaintance rape: The role of benevolent sexism in perpetrator blame and recommended sentence length. *Law and Human Behavior, 28*, 295-303.
- Walker, W. D., Rowe, R. C., & Quinsey, V. L. (1993). Authoritarianism and sexual aggression. *Journal of Personality and Social Psychology, 65*, 1036-1045.
- Wenger, A. A., & Bornstein, B. H. (2006). The effects of victim's substance use and relationship closeness on mock jurors' judgments in an acquaintance rape case. *Sex Roles, 54*, 547-555.
- Whatley, M. A. (2005). The effect of participant sex, victim dress, and traditional attitudes on causal judgments for marital rape victims. *Journal of Family Violence, 20*, 191-200.

- Whitley, Jr. B. E., & Egisdóttir, S. (2000). The gender belief system, authoritarianism, social dominance orientation, and heterosexuals' attitudes toward lesbians and gay men. *Sex Roles, 42*, 947-967.
- Workman, J. E., & Freeburg, E. W. (1999). An examination of date rape, victim dress, and perceiver variables within the context of attribution theory. *Sex Roles, 41*, 261-277.
- World Health Organization (2003). *Guidelines for Medico-legal Care for victims of sexual violence*. Geneva: WHO. 1 Mayıs 2008, <http://whqlibdoc.who.int/publications/2004/924154628X.pdf>.
- Yalçın, Z. S. (2006). *Effects of ambivalent sexism, locus of control, empathy, and belief in a just world on attitudes toward rape victims*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yamawaki, N., Darby, R., & Queiroz, A. (2007). The moderating role of ambivalent sexism: The influence of power status on perception of rape victim and rapist. *The Journal of Social Psychology, 147*, 41-56.
- Yamawaki, N. (2007). Rape perception and the function of ambivalent sexism and gender-role traditionality. *Journal of Interpersonal Violence, 22*, 406-423.

EK-1: ARAŞTIRMADA KULLANILAN FLÖRT TECAVÜZÜ SENARYOLARI

1. Mağdurun yüksek, saldırganın ise düşük statülü olduğu senaryo

Üniversite mezunu ve 4.850 TL aylık gelikle doktor olarak çalışan Ayşe, arkadaşlarıyla birlikte yaz tatiline çıkar. Bir akşam, yemekten sonra kasabada düzenlenen geleneksel yaz festivaline katılırlar. Festivalde aynı kasabada tatil yapan Mehmet'le tanışirlar. Lise mezunu olan Mehmet, 900 TL aylık gelikle işçi olarak çalışmaktadır. Kısa sürede birçok ortak noktalarının olduğunu keşfeden Ayşe ile Mehmet bütün geceyi konuşarak, dans ederek, eğlenerek ve birbirleriyle flört ederek geçirir. Gecenin sonunda arkadaşlarının yanından ayrılarak Ayşe'nin kaldığı otele kadar birlikte yürüyen ikili, sohbeta Ayşe'nin odasında devam etmeye karar verir. Sohbet ederken gittikçe yakınlaşırlar ve öpüşmeye başlarlar. Bir süre sonra Ayşe, Mehmet'ten uzaklaşır, daha fazla ileriye gitmek istemediğini söyler. Ancak Mehmet onun söylediklerini dikkate almaz ve zorla onunla cinsel ilişkiye girer.

2. Mağdurun düşük, saldırganın ise yüksek statülü olduğu senaryo

Lise mezunu ve 840 TL aylık gelikle tezgahdar olarak çalışan Ayşe, arkadaşlarıyla birlikte yaz tatiline çıkar. Bir akşam, yemekten sonra kasabada düzenlenen geleneksel yaz festivaline katılırlar. Festivalde aynı kasabada tatil yapan Mehmet'le tanışirlar. Üniversite mezunu olan Mehmet, 6.020 TL aylık gelikle doktor olarak çalışmaktadır. Kısa sürede birçok ortak noktalarının olduğunu keşfeden Ayşe ile Mehmet, bütün geceyi konuşarak, dans ederek, eğlenerek ve birbirleriyle flört ederek geçirir. Gecenin sonunda arkadaşlarının yanından ayrılarak Ayşe'nin kaldığı otele kadar birlikte yürüyen ikili, sohbeta Ayşe'nin odasında devam etmeye karar verir. Sohbet ederken gittikçe yakınlaşırlar ve öpüşmeye başlarlar. Bir süre sonra Ayşe, Mehmet'ten uzaklaşır, daha fazla ileriye gitmek istemediğini söyler. Ancak Mehmet onun söylediklerini dikkate almaz ve zorla onunla cinsel ilişkiye girer.

3. Mağdurun ve saldırganın yüksek statülü olduğu senaryo

Üniversite mezunu ve 4.850 TL aylık gelire doktor olarak çalışan Ayşe, arkadaşlarıyla birlikte yaz tatiline çıkar. Bir akşam, yemekten sonra kasabada düzenlenen geleneksel yaz festivaline katılırlar. Festivalde aynı kasabada tatil yapan Mehmet'le tanışır. Üniversite mezunu olan Mehmet, 6.020 TL aylık gelire doktor olarak çalışmaktadır. Kısa sürede birçok ortak noktalarının olduğunu keşfeden Ayşe ile Mehmet bütün geceyi konuşarak, dans ederek, eğlenerek ve birbirleriyle flört ederek geçirir. Gecenin sonunda arkadaşlarının yanından ayrılarak Ayşe'nin kaldığı otele kadar birlikte yürüyen ikili, sohbete Ayşe'nin odasında devam etmeye karar verir. Sohbet ederken gittikçe yakınlaşırlar ve öpüşmeye başlarlar. Bir süre sonra Ayşe, Mehmet'ten uzaklaşır, daha fazla ileriye gitmek istemediğini söyler. Ancak Mehmet onun söylediklerini dikkate almaz ve zorla onunla cinsel ilişkiye girer.

4. Mağdurun ve saldırganın düşük statülü olduğu senaryo

Lise mezunu ve 840 TL aylık gelire tezgahçı olarak çalışan Ayşe, arkadaşlarıyla birlikte yaz tatiline çıkar. Bir akşam, yemekten sonra kasabada düzenlenen geleneksel yaz festivaline katılırlar. Festivalde aynı kasabada tatil yapan Mehmet'le tanışır. Lise mezunu olan Mehmet, 900 TL aylık gelire işçi olarak çalışmaktadır. Kısa sürede birçok ortak noktalarının olduğunu keşfeden Ayşe ile Mehmet bütün geceyi konuşarak, dans ederek, eğlenerek ve birbirleriyle flört ederek geçirir. Gecenin sonunda arkadaşlarının yanından ayrılarak Ayşe'nin kaldığı otele kadar birlikte yürüyen ikili, sohbete Ayşe'nin odasında devam etmeye karar verir. Sohbet ederken gittikçe yakınlaşırlar ve öpüşmeye başlarlar. Bir süre sonra Ayşe, Mehmet'ten uzaklaşır, daha fazla ileriye gitmek istemediğini söyler. Ancak Mehmet onun söylediklerini dikkate almaz ve zorla onunla cinsel ilişkiye girer.

ÖZGEÇMİŞ

GÜLİZ GÜLÇİN GÜZELGÜN

Doğum Tarihi ve Yeri: 17.05.1986

Konya, Türkiye

Medeni Durum: Bekar

Adres:

İş: İzmir İl Sağlık Müdürlüğü, Ruh Sağlığı ve Sosyal Hastalıklar Şubesi,

Çankaya/İZMİR

Telefon No: 0.232.4412984 (20)

Faks: 0.232.4833639

E-mail: gulcin_guzelgun@hotmail.com

Ev: 1851/2 Sokak No:30 Daire:6 35600 Karşıyaka/İZMİR

Telefon No: 0.232.3823647

Eğitim:

1992 – 2000 Öğretmen Kenan Gamsız İlköğretim Okulu, İzmir

2000 – 2004 Karşıyaka Atakent Anadolu Lisesi, İzmir

2004 – 2008 Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

2008 – 2011 Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Psikoloji A.B.D.
Yüksek Lisans Programı

Katılan Ulusal Kongre ve Sempozyumlar:

Bildirisiz

2005 10. Ulusal Psikoloji Öğrencileri Kongresi, “Nedir Bu Normal?”. Mersin Üniversitesi, Mersin.

2006 11. Ulusal Psikoloji Öğrencileri Kongresi, “Kurgudan Gerçeğe Korkularımız”. Ege Üniversitesi, İzmir.

Bildirili

- 2008** 15. Ulusal Psikoloji Kongresi, İstanbul.
Güzelgün, G. G. ve Meşe, G. Cinsel saldırganlığa ilişkin mitler ve toplumdaki kabulü.
- 2009** 3. Psikoloji Lisansüstü Öğrencileri Kongresi, İstanbul.
Uğurlar, N. P., Güzelgün, G. G. ve Perçin, Ü. Nakit para mı kredi kartı mı?: Ödeme şekillerinin fiyat biçimindeki etkisi.
Göregenli, M., İyilikçi, O., Erdem, T., Güzelgün, G. G., Perçin, Ü., Umuroğlu, G. İ., Uğurlar, N. P. ve Yılmaz, A. Avrupa Birliği'ne giriş konusundaki tutumların gruplararası ilişkiler bağlamında incelenmesi.
- 2010** 16. Ulusal Psikoloji Kongresi, Mersin.
Meşe, G. ve Güzelgün, G. G. Tecavüze ilişkin algı.

Araştırma ve Yayınlar:

- Güzelgün, G. G. (2008). Cinsel saldırganlığa ilişkin modern mitler ve adil dünya inancı. Yayınlanmamış Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Psikoloji Bölümü, İzmir.
- Meşe, G. ve Güzelgün, G. G. (2009). Cinsel saldırganlığa ilişkin modern mitler. H. Kuruoğlu, (Ed.), *Erkek kimliğinin değişe(meye)n halleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Güzelgün, G. G. (2011). Kadın ve şiddet. *İzmir Sağlık Dergisi*, 20, 38-41.

ÖZET

Tüm dünyada ve ülkemizde şiddete maruz kalan gruplar içerisinde en başta yer alan kadınlar, günün her anında fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik şiddet gibi pek çok saldırgan davranışla karşı karşıya kalmaktadır. Toplumda hâkim olan değer yargılarının etkisiyle, kadınlar yaşadıkları şiddeti, özellikle cinsel şiddeti kimseye anlatamamakta; bu durumla kendi kendilerine mücadele etmeye çalışmaları ise yaşadıkları travmayı daha da arttırmaktadır. Tecavüze ilişkin değer yargıları genellikle kadının erkeği kışkırttığını, yaşanan olayı fazla abarttığını ifade etmekte ve erkeğin kadına yönelik cinsel saldırganlığını inkâr etme ya da meşrulaştırma işlevini görmektedir. Tecavüz mitleri olarak adlandırılan bu değer yargılarını ele alan çalışmalar, tecavüzün dinamikleri ve toplumdaki algılanışı üzerinde durmaktadır.

Bu çalışmada tecavüze ilişkin yanlış inançların altında yatan dinamikleri anlamak amacıyla kadınlara ve erkeklere yönelik cinsiyetçi eğilimlerin, sosyal üstünlük yöneliminin cinsel saldırganlık mitlerinin kabulüne etkisi ve bireylerin flört tecavüzü senaryosunda mağdura-saldırgana yönelik atıfları incelenmiştir. İzmir'in farklı semtlerinde ikamet eden 302 katılımcıyla yapılan çalışmada Cinsel Saldırganlığa İlişkin Mitlerin Kabulü Ölçeği (Gerger ve arkadaşları, 2007), Sosyal Üstünlük Yönelimi Ölçeği (Pratto, Sidanius, Stallworth ve Malle, 1994), Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik Ölçeği (Glick ve Fiske, 1996), Erkeklere İlişkin Çelişik Duygular Ölçeği (Glick ve Fiske, 1999) uygulanmış ve flört tecavüzü senaryosu sunulmuştur. Araştırma sonucunda, cinsel saldırganlığa ilişkin mitlerin kabulü ile sosyal üstünlük yönelimi arasındaki ilişkide kadınlara ve erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumların aracı rolünün olduğu bulunmuştur. Bununla birlikte sosyal hiyerarşinin devam ettirilmesine yönelik eğilimlerin tecavüz olayına, mağdura ve saldırgana ilişkin atıflarda da etkili olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgular, tecavüz hakkındaki yanlış inançlarla mücadele sürecinde toplumdaki hiyerarşi yapılarının ve bu yapılara ilişkin algıların da dikkate alınması gerektiğini göstermektedir.

Anahtar sözcükler: Tecavüz mitleri, sosyal üstünlük yönelimi, kadınlara yönelik cinsiyetçi tutumlar, erkeklere yönelik cinsiyetçi tutumlar.

ABSTRACT

In all groups exposed to violence in our country and the world, women are the most ones exposed to aggressive behaviors such as physical, emotional, sexual and economic aggression at any moment of daily life. Due to value judgments that are dominant in society, women are unable to express the violence, particularly sexual violence they are subjected to and the efforts to struggle with the situation by themselves further increases their trauma. The value judgments about rape usually states that the women provoke men, the issue exaggerated by women and functions as the denial of men's sexual aggression against women or as the legitimating of issue. Studies examining the value judgments that are named as rape myths focus on the rape dynamics and its perception by the society.

In this study, in order to understand the underlying dynamics of false beliefs about rape, sexist tendencies against men and women, the effect of social dominance orientation on the acceptance of sexual aggression myths and the references of individuals towards victim-aggressor in dating rape scenario are investigated. This study is carried out with 302 participants residing in different districts of Izmir who are applied such scales; Acceptance of Modern Myths about Sexual Aggression Scale (Gerger et al., 2007), Social Dominance Orientation Scale (Pratto, Sidanius, Stallworth, & Malle, 1994), Ambivalent Sexism Inventory (Glick, & Fiske, 1996), Ambivalence toward Men Inventory (Glick, & Fiske, 1999) and presented date rape scenario. This study shows that there is the agent role of sexist attitudes towards men and women in the relationship between social dominance orientation and acceptance of myths about sexual aggression. However, the tendencies towards the maintenance of social hierarchy are effective on the references related to the case of rape, the victim and the aggressor. The findings also show that the hierarchical structures of society and perceptions of those structures should be taken into consideration in the process of struggling against the false beliefs about rape.

Keywords: Rape myths, social dominance orientation, sexist attitudes toward women, sexist attitudes toward men.